

Vatra veche

Vatra veche

1

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 1 (157) ianuarie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaiă ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Petru Botezatu, „Venusiana”

DREAM CATCHER

Era omul care cunoscuse infinitul.
Carnea lui, celulele, aripile sale, oarecum atrofiate,
cunoșteau zborul;
Inventaseră împreună nemărginirea.
Se mergea la el în pelerinaj și se lua lumină,
el era omul contagiat de-o glorie divină...

Își petrecuse timpul între arcușul și corzile nemuririi,
cutreierase vârstele
și cunoscuse dezlănțuirea suflătorilor văzduhului,
omul acela despre care nu se vorbea la știri niciodată,

se spunea că purta un papion alb și plete,
dar eu nu-l zărisem decât într-o mantie albă.

Îl recunoșteam când pășea pe ape
ca un mare dresor de valuri,
un prinț spectral aprinzând candelabre,
o lună plină urmată de alte câteva sute de stele
și, pentru câțva timp, făcea
să se poată distinge calota diamantină
a unui *dream catcher*,
întins peste lume [o capcană de ademenit vise].

CORA BOTEZATU

Restituiri: Cora Botezatu între Saudades și Grădina desfătărilor

SUMAR

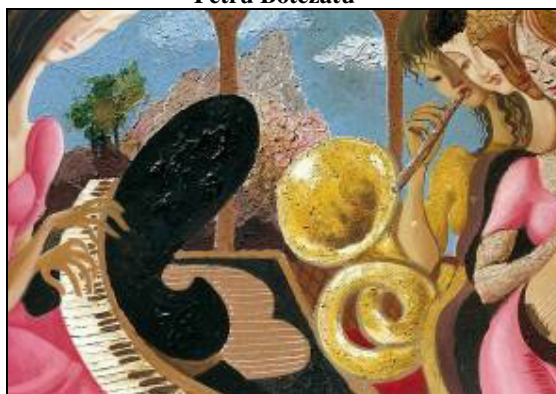
Dream Catcher, de Cora Botezatu/1
Domnitorul Al. I. Cuza, în viziunea lui Eminescu, de Zenovie Cârlegea/3
Valentin Coșereanu, Premiul „B.P. Hasdeu” al Academiei Române/6
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/7
Despre suferințele filosofului (Marta Petreu), de Ionel Popa/8
Lucian Blaga, biografie și creație (Ana Selejan), de Zenovie Cârlegea/10
Poeme de Traian Vasilcău/12
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/13
Restituiri. Între Grădina Desfătărilor și Saudades (Cora Botezatu), de Elena Serghei/14
Cora Botezatu – Viitorul din trecut, de Nicolae Băciuț/15
Poeme de Cora Botezatu/17
Romanul, formă a progresului literar, de Galina Martea/18
Remember Mircea Nedelciu, de Valeria Bîlț/20
Poeme de Dumitru Mălin/22
Memorialistică. Jurnalele lui Vintilă Horea, de Dorin Nădrău/23
Salcâmul și norul neroditor, de Dumitru Ichim/24
Scrisori către Teofil Răchiteanu, de Zenovie Cârlegea/25
Orizonturi 56/65. Interviu cu Nicolae Băciuț, de Valeria Bîlț/28
Revizuiri. Dumitru Găleşanu, de A.I. Brumar/30
Prezență poetică (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/32
Pe cărări înstelate de poezie (Emil Dreptate), de Miron Blaga/34
Întro zi cuvintele se vor termina (Mioara Băluță), de Otilia Ardeleanu/35
„Sat părăsit” în traducere germană (Marius Chelaru), de Mircea M. Pop/36
Rostirea îngerului prim (Raul Constantinescu), de Daniel Marian/36
Clavecine și vecinătăți (Leo Butnaru), de Mihai Posada/37
Marian Ilea, condeierul de la Mittelstadt, de Valeria Bîlț/38
Reconfigurarea memoriei cultural (Adrian Lesenciu), de Mihaela Rădulescu/40
Voievodul legendar (Marin Cristian), de Aureliu Goci/41
Semnal (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/43
Iscusirile și ficțiunile genului feminin (Mihaela Roșu Bînă), de A.I. Brumar/43
La curtea lui Urmuz (Gheorghe Păun), de Mihai Posada/44
Inelul cărților (Simona-Grazia Dima), de Mihai Posada/44
Spasibo, domnule Putin (Ion Manea), de Ghiță Nazare/45
Călătoria ca pelerinaj (Radu Ciobanu), de Silvia Urdea/46
Erori tipice de traducere, de Christian W. Schenk/48
Matei Vișniec, în bulgară, de Ognean Stamboliev/49
Singurătatea hermeneutului de cursă lungă (Florin-Corneliu Popovici), de Eugen Dorcescu/50
Iubiri de ipociți (Dumitru Hurubă), de Constantin Stancu/51
Dincolo și dincoace de ocean (Dorin Nădrău), de Cristina Sava/52
Posteritatea lui Lazăr Lădăriu, de Florin Bengean/55
Bianca Marcovici: Cartea vieții mele, de Gabi Moscovici/57
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/59
Ocean întors. Răfuiala cu istoria, de Silvia Urdea/60
Când se credea că muncitorii conduceau, de Güner Akmola/61
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/63
Amvon. Despre minciună și manipulare, de Gheorghe Nicolae Șincan/64
Trâmbițele desfrăului, de Justin Florin-Dumitru/65
Poem de Bianca Marcovici/65
Poeme de Paula Romanescu/66
Divinizarea culturii, de Valeriu Tănăsă/66
Poeme de Gheorghe Jurcă/67
Ocean întors. Un început în Canada, de David Kimel/68
Povești despre compozitori. W. A. Mozart, de Veronica Pavel Lerner/70
Să ne mai (re)amintim de... Ernest Hemingway, de Dumitru Hurubă/71
Starea prozei. Trei frumuseți suburbane, de Marian Drumur/73
Poeme de Otilia Ardeleanu/75
Cioburi de caleidoscop (Fragment de roman), de Horea Porumb/76
Poeme de Liliana Popa/78
Asterisc. Nu vă jucați cu focul, de Alexandru Andy/79
Protocoloale de la Toronto, de Eugen Mera/80
Poeme de Ionuț Țene/81
Literatură și film. Oamenii nu sunt ficțiuni, de Alexandru Jurcan/82
„Interfest” 25. Pitești 2021, de Adrian Simeanu/82
Fente evanescente. Epigrame, de Nicolae Mățaș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. George Petrone/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Ziua Culturii Naționale, la Sărmașu: „Trecut-au ani”, fotoreportaj/87

Petru Botezatu

Petru Botezatu

Petru Botezatu

Număr ilustrat cu lucrări de Petru Botezatu

Domnitorul AL. I. CUZA în viziunea lui EMINESCU

(Previziunea Unirii celei MARI)

„Eminescu era un om al timpului modern,

cultura lui individuală stă la nivelul culturii europene de astăzi.”

(Titu Maiorescu, 1883)

I. Figura, devenită încă din timpul vieții aproape legendară, de mare popularitate, a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a înrăurit profund anii tinereții lui Mihai Eminescu, în familia căruia realizatorul Unirii din **24 Ianuarie 1859** se bucura de mare prețuire. Copil fiind (în vârstă de nouă ani), când Cuza urca pe tronul Principatelor Unite, și elev la Gimnaziul cezaro-crăiesc din Cernăuți, când domnitorul român era nevoit să abdice, Eminescu (el însuși după vreo două luni părăsind Cernăuțiul definitiv și pornind într-un periplu transilvano-muntean) a rămas în suflet cu imaginea unui domnitor ce s-a contopit cu aspirațiile celor mulți, promovând o cauză națională de reverberație istorică, întrucât prin **Unirea Principatelor**, așa cum preciza Mihail Kogălniceanu, „s-au unit tronurile lui Ștefan cel Mare și al lui Mihai Viteazul” – „act energic al întregii națiuni”, salutat cu bucurie și entuziasm de românii din toate provinciile românești, indiferent sub ce dominație străină se aflau acestea.

«**Unirea națională** – spunea Nicolae Bălcescu – **fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbăților noștri cei mari...pentru dansa ei trăiră, munciră, suferiră**».

Se știe că, după abdicarea silită din noaptea de 11 februarie 1866, Cuza pleacă în Apus, refuzând, cu demnitate și onoare, orice intervenție diplomatică de a-l ajuta să-și recapete tronul – „spre binele națiunii”, zicea el.

În ianuarie 1870, Eminescu împreună cu alți doi colegi studenți vienezi îl vizitează pe Cuza la Döbling, lângă Viena, într-un generos gest de susținere morală (faptul e mărturisit în „Adevărul literar” din 15 aprilie 1923, unde se afirmă că tinerii studenți români L. Năstase, V. Burlă și Eminescu „au fost foarte bine primiți de Cuza”...). Într-un articol scris de suceveanul Vasile Gherasim

(1893-1933) se afirmă că „tânărul Eminescu va fi fost cuprins de o adâncă emoție când l-a văzut pe acela care a realizat Unirea Principatelor...”

„Meritele” și „greșalele” lui Cuza vor reveni frecvent, ca motive de comparație, în publicistica social-politică eminesciană din perioada 1876-1883, la „Curierul de Iași” și „Timpul”. Debarcarea lui Cuza a fost cea mai gravă ofensă adusă Principatelor Unite, consideră poetul-gazetar, căci, dacă Al. I. Cuza era de acord cu „abdicarea” și pentru aducerea unui principe străin, așa cum consimțise la urcarea pe tron, actul politic respectiv trebuia scutit de „neagra felonie”, adică făcut cu onoare, prin consimțământ general și în deplină lămurire populară...

Aceasta trebuie să fi discutat Eminescu în vizita făcută surghiunitului, de vreme ce, cu indignare, va înfieră „montruoasa” trădare și „neagra felonie” a jocului politic căruia i-a căzut victimă fostul domnitor:

„Vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn.” (Timpul, 27 februarie 1882).

Cuza este, în viziunea lui Eminescu, un domn luminat, care a lovit în pătura „superpusă” („pleava din Țarigrad”, „bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire” etc.), promovând, în politica internă, cauza populară, iar în politica externă - cauza națională. Domnia lui Cuza a fost una de „emancipare politică și socială”, urmând modelul apusean al dezvoltării instituționale „ca o cerință impusă de modernizarea statului

național român”. (Timpul, 15-27 februarie 1880, Opere XI).

Când politicienii „roșii” (liberalii) incriminează, la un miting desfășurat în Aula Ateneului, „crima” de la 2 mai 1864 (impunerea reformei agrare prin „lovitură de stat”), Eminescu intervine cu promptitudine gazetărească și justițiară susținere:

„Dacă actul de la 2 mai a fost o crimă, ea a fost francă, făcută cu brațele încrucișate. Actul de la 11 februarie, însă, participarea gardei palatului la răsturnarea Domnului, e o infamie și o lașitate...”

Eminescu citează chiar din discursul liberalului Boerescu câteva pasaje caracteristice, dovedind, pe față nu pe dos – adică nerăstălmăcind realitatea, cum făcea oratorul! – că „personalitatea fostului Domn răsare clară și mare, cum a fost în adevăr.”

Gazetarul ajunsese la concluzia că „secularizarea” averilor mănăstirești era o măsură inevitabilă: „Dreaptă sau nedreaptă, bună sau rea, secularizarea s-a aplicat în toate țările Apusului european, față cu o biserică cu mult mai puternică decât cea grecească din Constantinopol (...). Secularizarea a trecut în dreptul public al statelor.”

Așadar, clericii Locurilor Sfinte, care au protestat pe lângă Cuza, trebuie să accepte realitatea jurisdicției, căci nu e un capriciu „voievodal”, ci o „necesitate” istorică, europeană chiar... Secularizarea, crede gazetarul, nu vine decât să lovească în acea „pleavă din Țarigrad” care acaparase averile mănăstirești și ierarhiile statului.

Eminescu nu trece sub tăcere „greșalele lui Vodă Cuza”, scriind răspicat că „cea mai constantă greșală a lui era pripa, răsărită din silă de temporizare”, însă „orbi am fi și răi români dacă am tăgădui meritele lui.”→

ZENOVIE CÂRLUGEA

Pe „trădătorii” lui Cuza, Eminescu îi va avea în atenție mereu, observând că înșiși „complotiștii” de frunte au urcat spectaculos pe scara ierarhiei sociale.

Spre exemplu, când Dimitrie Lecca va fi avansat la gradul de general, Eminescu constată impostura și cameleonismul de carieră tipic trădătorilor:

„Colonelul Lecca, ministrul de război demisionat, a fost înaintat la rangul de general. O lună înainte de 11 februarie 1866 el prestase jurământul lui Vodă Cuza ca comandant de batalion; la 11 februarie însă a comandat revolta care a răsturnat pe cel din urmă suveran național al României.” (Timpul, 25 aprilie 1880, Opere XI).

Ajuns ministru de război, generalul Lecca s-ar afla într-o dublă culpă: „vinovat o dată c-a trădat pe suveranul său fiind soldat, vinovat a doua oară că l-a trădat fiind de strajă.” (Timpul, 30 decembrie 1880; Opere XI, pp. 457-458).

Într-un alt editorial din 18 martie 1881, tonul gazetarului urcă, cu indignare și revoltă, în registrul unei incriminări istorice:

„Să se țină bine minte că Vodă Cuza a iertat prin viu grai și în scris tuturor...absolut tuturor, numai

colonelului Lecca și altor câtorva nu; nu pentru el personal, ci pentru pata pe care acesta a pus-o pentru vecii vecilor pe steagul țării.

E unicul caz în istoria românilor. Au căzut domni prin rebeliune fățișă a poporului sau a armatei, au căzut prin amicii lor fățarnici; nici un domn român, dar absolut nici unul n-a căzut prin trădarea strajei domnești; orice strajă, chiar adversară Domnului, pe cât era strajă au privit unsul lui Dumnezeu pe oaspetele credinței ei, și oaspeții sunt sfinți chiar pentru popoarele cele mai barbare.”

Un alt „cameleon”, Alexandru Candiano Popescu, ins cu veleități literare frecventând cenaclul ținut în casa lui Maiorescu (văzându-l acolo, într-o seară, Eminescu va pleca precipitat și scrâșnind din dinți!), deși s-a declarat dușman de moarte al regelui Carol I, prin caricata „Republică” de la Ploiești, va câștiga apoi încrederea monarhului, devenind „adjutant domnesc” și comportându-se, ca și generalul Lecca, ca bravi ostași în Războiul pentru Independență, cu merite reale.

Când generalul Macedonski (demisionat în 1864) este reprimat de cabinetul Ghica-Kogălniceanu, în 1869, Candiano Popescu protestează,

considerându-l pe acesta drept „calomniator” al tronului. Eminescu intervine, cu marele său fler de gazetar pe fază, amintindu-i acestuia: „Cu măsura cu care măsuri ți se va măsura.”

Reeditând mitica pedeapsă a lui Oedip, „roșii” n-ar face, prin acuzele aduse altora, decât să se condamne pe ei înșiși: „din gura lor proprie auzim condamnarea lor.” (Timpul, 5 noiembrie 1880, Opere XI).

În general, domnia lui Cuza este apreciată drept „cea mai însemnată de la fanarioți încoace, atât în bine, cât și în rău”.

Răsturnarea lui Cuza are, zice poetul, imediat, consecințe asupra cauzei naționale, căci, dacă partidele nu s-ar fi unit să-l detroneze în mod rușinos pe „vrednicul de amintire Alexandru Ioan Cuza”, „Unirea Ardealului cu Ungaria nu se făcea”... (Opere XII, p. 461).

Păcat că poetul n-a mai apucat să trăiască momentul **Marii Uniri** de la **1 Decembrie 1918**, căreia i-au fost, totuși, contemporani T. Maiorescu, Slavici, P.P. Carp și alți junimiști, nici unul însă arătându-se atât de cucerit de imaginea marelui Domn valah precum fusese Eminescu, ca om și gazetar de infranșisabilă probitate morală.→

II. În 1870, Eminescu va publica, în spiritul iluminist al unor convingeri manifeste, o suită de articole în presa de limbă română din Ungaria („Albina” și „Federațiunea”). E vorba de articolele *Să facem un congres, În unire e țaria și Echilibrul*, în care ia apărarea românilor din Transilvania, care simțeau pe propria lor piele consecințele dualismului austro-ungar. Pentru ultimul, în care îndrăznește să ceară egalitatea nației sale care să stea în echilibru cu celelalte naționalități conlocuitoare, și desigur o „legislațiune” demnă și echitabilă, poetul este amenințat cu un proces de presă de procurorul statului și amenințat cu închisoarea. În articolul *În unire e frăția*, înfierând acele „promisiuni lucii, dar etern mincinoase”, poetul scria răspicat: „În momentul în care toate naționalitățile dau cu piciorul stării de față a lucrurilor, numind-o nesuferită și nesuportabilă, au și românii dreptul și datoria de a-i da cu piciorul, - căci pregetând și rămași singuri pe câmpul de luptă, nimeni nu se va mai speria de opozițiunea noastră singuratecă...”

În *Să facem un congres*, amintind originea romană a străbunilor, se ridică împotriva „cerșetoriei de drepturi, cari ni se cuvin și cari trebuie să ni le luăm pe altă cale”, cerând națiunii române vechi „să lucreze cu toată vigoarea de fier”. Iar problema „legislațiunii” era agitată astfel: „Legislațiunea trebuie să fie aplicarea celei mai înaintate idei de drept pusă în raport cu trebuințele poporului, - astfel însă încât explicarea ori aplicarea drepturilor prin lege să nu contrazică spiritul acelorora.”

Ideea conștiinței de neam, teritoriu, limbă, tradiții era limpede în mintea poetului (care, se știe, salutase din tinerețe, de pe dealurile Blajului, „Mica Romă”) și ea poate fi urmărită în întreaga sa creație: „Da! De la Roma venim, scumpi și iubiți compatrioți din Dacia traiană! Se cam ștersese diploma noastră de noblețe: limba însă am transcris-o din buchile voastre gheboșite de bătrânețe în literile de aur ale limbelor surori. Cam degenerase arborele nostru genealogic cu câte o codiță străină, dar îl vom curăța de toate uscăturile.”

Pentru românii ardeleni el cere „libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvântului”, precizând: „Așadar, idealul

românilor din toate părțile Daciei lui Traian este menținerea unității reale a limbii strămoșești și a bisericii naționale. Este o Dacie ideală aceasta, dar ea se realizează pe zi ce merge.” („Scrieri politice și literare”, 1905). Se cuvine amintită aici atitudinea de un nedezmăniț militantism în cadrul Societății „Carpații”, înființată în 1882 cu scopul precis de realizare a unității naționale, nici unul dintre contemporanii lui nefiind atât de „pătruns de ideea națională română”, după cum afirma Ioan Slavici.

Unitatea de limbă – „o singură limbă, una singură, ca nealte popoare” – presupune unitatea de teritoriu, dar și una de obiceiuri și tradiții culturale. Gazetarul, atât de ancorat în marile probleme social-politice ale vremii sale, dovedea și pe acest teren al ideii de latinătate și unitate națională că este la curent cu toate „basnele” scornite pe seama românității noastre: „Constatăm mai înainte de toate că românii nu sunt nicăieri coloniști, venituri, oamenii nimănui, - ci pretutindeni unde locuiesc sunt autohtoni, populație nepomenit de veche, mai veche decât toți conlocuitorii lor. Căci dacă astăzi se mai ivește un neamț singular care caută să ne aducă de peste Dunăre, nu mai întrebăm ce zice un asemenea om, ci ce voiște el...” Nu suntem ceea ce ar voi alții ci „ceea ce suntem – români.”

Indiferent că vizează dualismul austro-ungar, țarismul ori pe otomani, articolele sale politice izvorau dintr-o cunoaștere aprofundată a problemelor, oferind totdeauna soluția cauzei naționale. El visa acel „stat de cultură la gurile Dunării”,

susținând ideea mai veche a unei „confederații dunărene”... Românul, scrie poetul, nu vrea altceva decât „pe sine”, „își vrea naționalitatea, dar aceasta o vrea pe deplin.” Făcând o analiză aspră a imperiilor bazate pe deznaționalizare și asupra, Eminescu cere o „federalizare” a monarhiei habsburgice, în ideea egalei îndreptățiri la viața social-politică a tuturor naționalităților. El vorbește de „idealul unității politice a românilor”, de „restabilirea regatului lui Decebal prefăcut în Dacie - Traiană”, dar mai ales de „menținerea unității reale a limbii strămoșești și a bisericii naționale”, gândind la o „Dacie ideală”. Se înțelege, așadar, că prin limbă și cultură el vrea acea unitate politică (națiunea existând peste orice determinare politică), căreia nu a mai ajuns să-i fie contemporan, precum T. Maiorescu, P.P. Carp, I. Slavici.

Poetul credea nedezmăniț în „misiunea istorică” a poporului nostru, iar această misiune constă în a deveni „un stat de cultură la gurile Dunării”, întemeiat pe tradiții istorice și culturale. E, în alți termeni, vorba de previziunea unității naționale, acea *Dacie Traiană* care l-a obsedat nu numai pe gazetar, dar și pe poet, sub diferite metafore, precum, iată, în poemul *Mira*: „Eu văd o stâncă albă, o stâncă de granit,/ Lucind prin veacuri negre, prin moarte mări lucind,/ Lucind peste morminte cu fața ei senină./ Și văd că-n lumea asta fui umbra-i de lumină;/ Acea stâncă sublimă ce stă cu capu-n cer/ E-unirea românilor... E visul meu de fer/ Ce l-am visat o viață, făr' să-l pot ridica...”

Visul unității naționale, de la Independență la Unirea deplină, profetizat și poetic, rămâne o constantă emergentă a spiritualității eminesciene, a dragostei sale adânci pentru Transilvania, știindu-se că arborele său genealogic urcă pe linie paternă până la moșnenii din Țara Făgărașului și că amicii săi cei mai buni și statornici erau la origine ardeleni, ca și iubitul dascăl de la Cernăuți, pașoptistul blăjean Aron Pumnul (din Blaj provenea bunicul dinspre tată al poetului), regretat în poezia debutului său publicistic.

„El a fost – scrie Ioan Slavici – cel mai adevărat reprezentant și cel mai zelos propagator al simțământului de unitate națională la noi.”

VALENTIN COȘEREANU,
PREMIUL „B. P. HASDEU”
AL ACADEMIEI ROMÂNE
 sau
DE LA O... NEÎNȚELEGERE,
LA PREMIUL ACADEMIEI

Povestea premiului a început odată cu o fericită... neînțelegere, dacă mă pot exprima în felul acesta.

Eram undeva la munte, în nordul Moldovei, unde semnalul telefonic era atât de slab încât abia se înțelegea ce spune interlocutorul. La capătul celălalt al firului era, spre surprinderea mea, academicianul Eugen Simion, care-mi solicita o cronologie detaliată a lui Mihai Eminescu, urmând să o așeze în fața reeditării ediției Eminescu înfăptuită de D. Murărașu, ediție care urma să apară (cum a și apărut, dar fără cronologia subsemnatului) în prestigioasa colecție de *Opere fundamentale*.

Cum profesorul era preocupat ca materialul să iasă cât mai consistent și mai complet în informații, așa cum se plângea că nici un eminescolog cunoscut n-a realizat, a insistat asupra faptului de a-mi procura cele trei volume apărute la Editura Minerva în 1982. Înțelegând strămb că era vorba să înfăptuiesc o ediție a poeziilor lui Mihai Eminescu, am întrebat cât timp am la dispoziție. Profesorul mi-a răspuns: *Două, trei luni, să zicem, dar o poți termina și mai repede!*

Am pus pe seama intermitențelor semnalului ceea ce mi s-a părut din prima o absurditate: trei luni să alcătuiesc o ediție și nu a unui Panait Cerna, ci a lui Eminescu! Dar m-am apucat să lucrez. Când s-a împlinit sorocul timpului acordat, i-am scris Profesorului în ce stadiu sunt cu... ediția. Lucrasem la cronologie, care ajunsese la aproximativ 200 de pagini și înaintam în organizarea materialului ediției în cu totul altfel decât ceea ce se făcuse până atunci; făceam rezumatul vieții și activității poetului nostru pentru fiecare an în parte, adăugând la aceasta poeziile comentate și variantele acestora. La sfârșitul fiecărui capitol/an adăugam și versurile răzlețe din manuscrise, așa încât, în final, ediția a ajuns la 3.500 de pagini.

Am adăugat apoi, căutând prin toate revistele care au publicat de-a

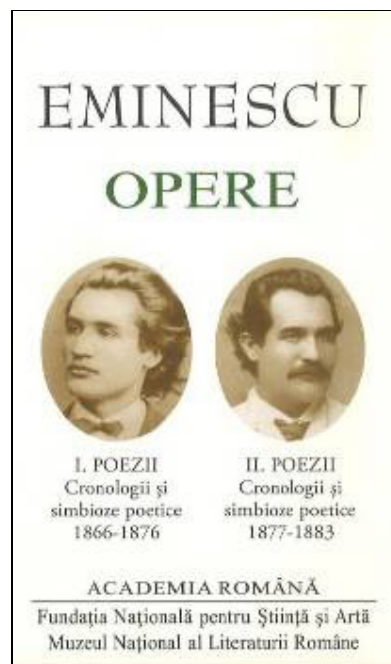
lungul timpului inedite eminesciene rămase în manuscrise ori găsite aiurea pe la prieteni/cunoscuți etc. și le-am așezat la locul lor, adică în anul când au fost scrise, căci acesta a fost principul: să așez poeziile în ordinea scrierii/computerii lor, nu a anului în care au apărut publicate. Evident că Eugen Simion a înțeles confuzia mea și mi-a răspuns simplu: *Era vorba de a întocmi o cronologie, dar dacă te-ai apucat de ediție, atunci continuă!* Aceasta se întâmpla în aprilie 2017.

În 2019, ediția în cauză a apărut în colecția *Operele fundamentale*, cu mențiunea că Eugen Simion a apreciat îndeosebi faptul că ediția încadra faptele narate în contextul activităților socio-culturale ale Europei timpului. Prin urmare, sub egida Academiei Române, la Fundația Națională pentru Știință și Artă, cele două volume: Mihai Eminescu vol. I, *Poezii. Cronologii și simbioze poetice 1866-1876* și Mihai Eminescu vol. al II-lea, *Poezii. Cronologii și simbioze poetice 1876-1883* au apărut tipărite, ca întregul format al colecției, în condiții grafice de excepție.

Aici ar fi trebuit să se încheie odiseea colaborării cu Profesorul Simion, dar nu, ea a continuat, fiindcă atunci când pronia cerească trebuie să-și spună cuvântul, e musai ca acel lucru să se înfăptuiască. Prin urmare, o nouă neînțelegere, pe care nu mai are rost s-o etalez, a dus la un nou volum (aproximativ 500 de pagini), intitulat: *Eminescu – afinități lirice de tinerețe 1866-1874*. Este o carte care apare fragmentar în revista *Conexiuni Culturale*, Cleveland, Ohio (SUA) și se află în planul editorial al Editurii Junimea din Iași, editură al cărui întreprinzător director este poetul Lucian Vasiliu, urmând să apară tipărită în prestigioasa colecție *Eminesciana*, în iunie, anul acesta.

După realizarea ediției, m-am înțeles cu academicianul Eugen Simion, la solicitarea acestuia, să înfăptuiesc, după aceeași structură a volumelor premiate, o nouă ediție a publicisticii eminesciene, pe care am intitulat-o *Mihai Eminescu – proza politică* și la care lucrez în prezent. Ediția este proiectată în cinci volume, cu mențiunea că acolo unde există material, voi compara textul cu manuscrisele. Vor fi surprize.

VALENTIN COȘEREANU

Mai altfel, despre **Veronica Micle** (XXV)

În această ordine de idei, cu toate acuzațiile mai mult sau mai puțin murdare, mai ales privitoare la Veronica, se înțelege, dragostea dintre cei doi rezistă, drept că nu ușor și nici nu se știe ce s-ar fi petrecut, dacă dragostea lor nu ar fi avut sinceritatea și profunzimea pe care mulți comentatori le ignoră.

Nepărăsind această ordine de idei și urmărind opera Vioricăi Micle, atâta câtă e, poate nu în totalitate, ea este dedicată direct sau doar aluziv lui Mihai Eminescu. Aproape nu există text în care, venind vorba despre sentimente, să nu simțim, cel mai des cu pregnanță, ca să nu-i spun agresivitate, prezența omului iubit. Pentru explicarea afirmației, mă voi folosi de câteva argumente care, indiscutabil, fac trimitere la dragostea ei față de Eminescu. Datarea lor, fie și doar în ani, elimină orice comentarii. Poziția moral și sentimental explicită vine să confirme afecțiunea față de bărbatul iubit. Desigur, putem accepta fără nicio rețineră că toate ramificațiile sentimentale au terminalele în dorința, normală zic eu, a unei tinere femei îndrăgostite. Ceva mai încolo, voi reda câteva dintre creațiile lirice ale Veronicăi Micle cu scopul mărturisit aici de a informa pe toți cititorii acestor rânduri, ai acestui comentariu... Deocamdată, să ne oprim puțin la opera pe care ea a lăsat-o posterității și prin care ne transmite, de fapt, mesajul unei femei pe care destinul a folosit-o drept marionetă, timp de aproape 40 de ani...

Așadar: Veronica Micle a debutat în presă, întâmplător sau nu, chiar în 1872, anul în care l-a cunoscut pe Eminescu la Viena. Este vorba despre *Noul curier român* în care îi apar două proze: **Rendez-vous** și **Plimbarea de mai în Iași**, ambele semnate cu pseudonimul **Corina**. Însă, creația sa lirică, în majoritatea ei, a fost publicată în revista *Convorbiri literare*. Alte colaborări la: *Columna lui Traian*, *Familia*, *Literatorul*, *Universul literar*... Abia în anul 1887 Veronica Micle, și la îndemnul lui Eminescu, publică volumul intitulat simplu **Poesii**, însă în cuprinsul căruia se găsesc, pe lângă poezii originale, prelucrări după Théophile Gautier, Lamartine și aforisme proprii. Și reamintesc aici, fiindcă nu cred că a fost o afirmație total gratuită, părerea *scrisă* și... mirabilă, cu precădere a unor junimiști, a lui Mihai Eminescu despre volumul

Veronicăi: „*Cartea ei e veșnic nouă pentru mine (...)* Ce frumoase versuri întâlnești în cântecica asta. Citește-le și o să vezi câtă dreptate am!”

Pentru că *adrisantul* era el? Nici asta nu e de crezut sută la sută!

Dar, cu o oarecare malițiozitate, să spunem că era, totuși, vorba despre un volum de versuri semnat tocmai de... Veronica Micle!

Că, dacă ne abatem puțin pe la Delavrancea (deși, pentru mine părerea lui chiar nu are relevanță), aflăm că acesta aprecia că era vorba despre un „*poet mic, neînsemnat, fără temperament, fără originalitate, fără chemare spre a spune ceva pe lume.*” Rău, foarte rău cu Veronica Micle autorul „*Apusului de soare!*”

Am senzația ciudată că aceste cuvinte pare să-i fi fost dictate lui Delavrancea de „*perechea*” Maiorescu-Negruzzi...

Mai realist, dar și mai aproape de a înțelege corect creația Veronicăi Micle, istoricul literar George Sanda comentează: „*Dramei creatorului neînțeles din erotica eminesciană, Veronica Micle i-a opus drama femeii neînțelese: pentru o astfel de femeie, dragostea nu este și condiția creației, ci numai a vieții; femeia care capătă conștiința personalității sale răzbuună nu un sentiment jertfit, ci o viață pierdută.*” (George Sanda, **Veronica Micle**, Editura Cartea Românească, 1972, p. 94 și 95).

Așa, da!, exclami aproape fără să vrei...

În schimb, Nicolae Iorga a fost mai diplomat, cu o expediție a chestiunii spre o perioadă mai... primitoare, reflectând cu psihoînțelepciune că atât viața cât și opera Veronicăi Micle, semănau aproape perfect cu „*una din acele drame antice, în care se cuprind trei piese deosebite, reprezentând cele trei faze ale aceleiași acțiuni: greșeala, efectele ei înainte de expirare și pedeapsa.*”

Mă rog, ceva mai complicat, însă e părerea unui... istoric... (George Sanda, **Veronica Micle**, Editura Cartea Românească, 1972, p. 94 și 95).

Scurte fragmente din scrisorile adresate de Veronica Micle lui Mihai Eminescu

„*Întreabă-mă dacă sunt în lună sau pe pământ, dacă sunt teafără sau nebună, dacă te-am urât sau te iubesc mai mult ca oricând!*”

Desigur că amorul face toate astea. De ai fi de față m-aș sfădi puțin cu tine, aș plânge și ma-ș necăji, plâng eu și departe, dar nu am cu cine să mă sfădesc, și apoi mai principal n-am cu cine să mă împac, pe cine să dezmierd, și câtă dezmierdare este în mine!” (24 februarie 1882).

„*Știu bine că te iubesc și anii ce-au trecut de când mi-ai clădit această pasiune pentru tine n-au făcut decât s-o consolideze și s-o mărească.*”

Fii convins de acest adevăr, scumpul meu, și dacă încredințarea că ești iubit de mine ar putea să fie de ajuns fericirii tale, sprijine-te pe ea (...).” (p. 136). (10 februarie 1882).

„*Superstițioasă și fatalistă după cum mă știi scrisorile tale sunt singurele, când tu nu ești de față, care mă mai asigură și mă mai liniștesc.*” „*Eminescu al meu, singurul obiect al dragostei mele, singurul și unicul motiv al durerii și fericirii mele*”, începe o epistolă din 23 decembrie 1881.

„*Scumpul și iubitul meu Emin*”

„*Eminescu meu, va veni un timp când vei simți toată amărăciunea mea, de a mă fi sacrificat pe mine, idolul tău de altădată, unor considerente care nu-ți vor da nicicând nimic de ceea ce te lasă a întrevedea, și nimic din cele pierdute.*”

„*Te vei convinge că din mii de fiițe, abia una poate iubi cum te iubesc eu pe tine; și dacă m-ai ucide, te-aș iubi și în minutele agoniei.*”

„*Deprinsă de copilă, chiar, a fi sub aripile cuiva, îndată după moartea lui, tu ai venit, te-am văzut și m-ai mângâiat.*”

„*Scumpului meu Mihai Eminescu, ca o mărturisire de neștersă dragoste, București, 6 februarie 1887.*”

„*Lumea m-a acuzat de lipsă de simțire și de umanitate față de Eminescu. Sunt lucruri mai presus de puterile cuiva, vă mărturisesc sincer, nu pot să-l văd lipsit de minte, eu care am cunoscut pe Eminescu în cea mai splendidă epocă a vieții sale intelectuale. Și așa sunt fără nici o lege și fără nici un Dumnezeu, să-mi rămâie cel puțin acela al poeziei, care pentru (mine) s-a fost întrupat în ființa lui Eminescu.*”

DUMITRU HURUBĂ

DESPRE SUFERINȚELE FILOSOFULUI

(III)

Înainte de a trece la polemica cu Motru facem câteva remarci de ordin general cu privire la textele polemice ale lui Lucian Blaga. În ipostaza de polemist, scrisul autorului *Trilogiilor* trece prin toate formele și gradele, de la simpla notiță de gazetă, la dialogul de idei și de aici la pamfletul de discreditare totală și definitivă a adversarului. Pentru Blaga polemica și pamfletul n-au fost necesare ca micul dejun precum pentru mulți din opozanții săi. Deși a avut motive și prilejuri suficiente, multă vreme a refuzat răspunsul public la acuzațiile aduse. Măhnirea pricinuită de critica răuvoitoare sau de neînțelegere a filosofiei sale și-a exprimat-o în convorbiri private și în corespondență. Pamfletele scriitorului sunt urmările unor provocări care depășesc dialogul de idei și limitele unei critici oneste. Blaga a răspuns polemic în presă nu numai că n-a mai putut răbda prostia, incultura, îngustimea gândirii, reau voință, invidia, incompetența, ci pentru că prin atacul asupra operei sale s-au pus în joc principii și aspecte care depășeau opera sa: „În fața de a-i expropria ideile, la învinuirea, adusă și lui Eminescu, [...] că opera lui este <<antiromânească>>”, și la învinovățirea că filosofia sa nu e ortodoxă și că declanșează „ofensiva împotriva filosofiei științifice”, Blaga a fost nevoit să riposteze. În paranteză fie spus: pamfletele lui Blaga sunt și un model de artă literară necesară acestei specii. (pentru detalii: Ionel Popa, *Glose bliagene III*, Ed. Limes, 2018).

C. Rădulescu-Motru, adept al *filosofiei științifice* a sec. al XIX-lea, și-a scris marea parte din lucrările „sistemului” său filosofic până la 1920, dată reper în articolul lui Blaga *Despre viitorul filosofiei românești. Considerându-se creator de școală filosofică românească*, Motru s-a simțit jicnit și desconsiderat ca filosof de către mai tânărul Lucian Blaga. Într-adevăr, mai tânăr ca vârstă, dar mai ales ca gândire filosofică. În tot ceea ce scrie despre opera lui Blaga, și nu puțin, Motru judecă filosofia „adversarului” său cu criteriile pozitivistice de la sfârșitul

secolului al XIX-lea, deci din perioada formării sale la școala enciclopedică a lui Wilhem Wundt.

Motru îl combate pe Blaga în: *Mișcarea filosofică românească pe 1933* (1934); *Mișcarea filosofică românească pe 1934* (1934); *Gândirea filosofică, Înțelesul și scopul* (1941); *Ofensiva contra filosofiei științifice* (1943). Motru a avut convingerea că prin *Timp și destin* (1940) și *Etnicul românesc* (1942) dă o replică de „filosofie științifică” sistemului neștiințific, idealist al lui Blaga. În tot ceea ce scrie despre filosofia lui Blaga, Motru repetă acuzațiile emise de Stăniloae, Crainic și alți discipoli mai mărunți ai acestora: filosofia lui Blaga e „mistică”; „neștiințifică”; lip-sită de „originalitate” și că e „neromânească”. Dar tot veninul resimentar îl varsă în jurnalul său *Revizuire și adăugiri I, II, III* (1943, 1944, 1945), publicat pe măsură ce îl scria. Aici dăm peste următoarea frază-angajament: „Eu îmi voi face datoria de a atrage atenția, așa cum am făcut-o și până acuma, asupra faptului că o filosofie ieșită din speculații metafizice, de genul aceleia reprezentată de Lucian Blaga, este un adevărat pericol pentru viitorul culturii românești” (însemnare din 1943). Autorul *Personalismului energetic* dă dovadă de o „psihopatologie resimentară” (M.P.) care își are originea în invidia provocată de discursul elogios al regelui la adresa lui Blaga, rostit în la primirea acestuia în Academie. Motru a considerat discursul suveranului, în care vorbea de *tinerețea* gândirii și operei lui Blaga, un afrond adus persoanei și operei sale. Motru e preocupat și notează toate zvonurile despre Blaga. Iată astfel de consemnări jurnaliere în care spune că a aflat de la Petru Manoliu că „Blaga este înconjurat de comuniști”; „Acesta [Blaga] se pare că de la legionarism a trecut la comunism.” După cum se spune „cu cărțile pe masă”, Marta Petreu demonstrează că Motru, în veșnica lui atitudine anti Blaga, „i-a atribuit lui Blaga fără nici un fel de scrupule propria sa conduită politică oportunistă”; „Motru i-a atribuit lui Blaga propria sa evoluție și versatilitate politică”. Și **nota bene**, tot în jurnal „filosoful științific” se mărturisește [e anul 1944]: “Dacă n-aș fi prea bătrân, partidul în care m-aș în-

scrie ar fi partidul comunist”.

Automatul doctrinelor (*Saeculum*, nr.5, 1943, reprodus în *Ceasornicul de nisip*) e un pamflet la adresa „filosofiei științifice” a lui Rădulescu-Motru. În pamfletul său, Blaga face un calambur în urma căruia Motru devine *Mortul*. Mânios peste măsură și prins de febra scrierii pamfletului, Blaga întrece măsura. Îmboldită de președintele Academiei și de academicianul Popescu-Sinești, lumea academică s-a solidarizat cu bătrânul filosof. Printre semnatarii textului de solidarizare se numără: I.Th.Simionescu, N.Cartojan, D.Caracostea, Brătescu-Voinești, D.Pompei, Tr.Săvulescu, I.C.Parhon, Ion Petrovici, D.Gusti. În legătură cu această tărășenie sunt de făcut două observații: 1. Majoritatea semnatariilor nu mai sunt chiar tineri; sunt formați în atmosfera pozitivist-scientistă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, prin urmare, chiar fără rele intenții, nu aveau în totalitate capacitățile necesare înțelegerii și acceptării originalității și valorii filosofiei mai tânărului academician Lucian Blaga; 2. E frumos și chiar recomandabil respectul față de bătrânețe, dar bătrânețea nu trebuie să substituie valoarea, negându-se o altă valoare... tânără. Or, tocmai asta fac *solidarii*. Se ajunge până acolo încât se propune excluderea lui Blaga din Academie. Spre regretul lui Motru, Statutul Academiei a împiedicat punerea în aplicare a inițiativei. Nu peste mult timp vin la putere comuniștii pentru care nu există →

IONEL POPA

nici Academie, nici Statut.

Verticalitatea morală și omenia de care Blaga a dat dovadă toată viața față de semenul său, apreciind valoarea intelectuală și morală a omului, indiferent de orientarea lui politică ori religioasă sunt documentate în capitolul *În apărarea unui comunist*. E vorba de apărarea la proces a lui Zevedei Barbu acuzat de Siguranța Statului de activitate comunistă; de apărarea lui I.D.Sârbu judecat pentru nesupunere militară față de superiorul său, plutonierul Piscică; ajutorul și sfaturile date lui Petre Pandrea, avocatul apărării în procesul „Iotului Mediaș”

Primele două capitole (*Un filosof pe linie moartă și Când Partidul Național Țărănesc face presă*) din partea a III-a *Călcat în picioare de mersul istoriei (octombrie 1944 – mai 1961)* sunt despre atmosfera și condițiile în care s-a aflat Blaga din momentul imediat actului de la 23 august 1944 până la deces. Timp de 15 ani Lucian Blaga a trăit într-o permanentă neliniște și nesiguranță; a fost scos din Universitate și din Academie; nu a avut drept de semnătură; opera i-a fost epurată din cultura națională; până în ultimile zile de viață a fost în vizorul Securității. Părerile lui despre actul de la 23 august 1944, despre viitorul roșu al țării sunt exprimate în romanul autobiografic *Luntrea lui Caron* – operă de sertar publicată în 1990.

Ceea ce n-au reușit teologul ortodox Dumitru Stăniloae, ideologul gândirist Nichifor Crainic, „filosoful științific” C.Rădulescu-Motru și cei din trena lor, de-a lungul unor ani, au reușit comuniștii în „doi timpi și trei mișcări”. Capul de afiș al demolării a fost Lucrețiu Pătrășcanu, membru în Comitetul Central al P.C. din România, ministrul Justiției. În aprilie 1945, revista *Viața românească* îi publică textul conferinței *Curenți și tendințe în filosofia românească*, în care ținta principală e Blaga. Așa începe cabala comunistă pe care, plastic, Marta Petreu o numește „măsurarea operei filosofice a lui Blaga cu metru marxist.” Pentru Lucrețiu Pătrășcanu, Blaga e mistic medieval, eclectic, agnostic.” Sunt caracterizări ce vor face carieră în perioada socialiste, ecurile lor se fac auzite chiar și după căderea comunismului.

Partea din conferință despre

Petru Botezatu

Blaga este reluată și amplificată în *Lucian Blaga și criza filosofiei românești* (1945). Cele scrise și formulele folosite dovedesc o cunoaștere superficială („în fuga condeiului”) atât a filosofiei lui Blaga, cât și a ideologiei culturale interbelice. El scrie ce-I spune *megafonul* comunist. În 1946, Pătrășcanu publică cartea - „cercetarea” - *Curenți și tendințe în filosofia românească*. Paginile despre Blaga s-au înmulțit în cele trei ediții din 1946. Lipsit total de bun simț, - așa sunt dintotdeauna comuniștii -, Pătrășcanu îi trimite lui Blaga un exemplar cu dedicație, însoțit și de o scrisoare. După ce în carte acuza pe Blaga de toate păcatele posibile, negându-i valoarea operei, în scrisoare Blaga devine „strălucitul filosof” cu un „aport atât de bogat și original în gândirea românească”. Marta Petreu analizează pertinent strategia acțiunilor lui Pătrășcanu, devăluind perfidia și mojiția metodelor comuniste de intimidare și amenințare, de amăgire și racolare a intelectualilor. Textele lui Pătrășcanu și a aceluia care i-au ținut trena comunistă „conțin întreaga vulgată marxistă a socialismului românesc: (M.P.) și a ideii de „valorificare a moștenirii culturale”, prin care au distrus tot ceea ce nu era conform cu învățătura marxist-leninistă și cu linia partidului, care dețineau adevărul absolut.

Un calomniator de cea mai joasă speță a fost Pavel Apostol. Acesta a fost studentul lui Blaga. Filosoful i-a făcut un referat mai mult decât favorabil pentru teza de doctorat: *Problema omului în lumina materialismului dialectic*. Despre fi-

losofia lui Blaga Pavel Apostol scrie în *Teoria leninistă a reflectării și spiritul de partid* (1950); *Gnosologia mistică a lui Blaga* (1957).

Conform indicațiilor venite de la N.K.D>.V., Catedra de filosofi a culturii a fost desființată, iar Blaga, titularul ei, a fost destituit din învățământul universitar. De situație a profitat Pavel Apostol, care a fost numit titularul respectivei catedre, numită acm Catedra de Materialis dialectic și istoric (vezi Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga, vol.4*, 1999). În timpul când Blaga a lucrat la Institutul de Filosofie –filiala Cluj comportamentul lui Pavel Apostol, ajuns șef, față de fostul său profesor, a fost în aceeași notă reprobabilă. Despre comportamentul și caracterul lui Pavel Apostol, I.D.Sârbu în *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* scrie: „Ca și corolar al acestei revoluționare morale, fiecărui tânăr intelectual sau cadru chemat la carieră politică i se propunea de la început comiterea unor obligatorii fărdelegi: trădare, denunț, crimă. Mie [...] Pavel Apostol, pe atunci marele închizitor al învățământului politic din Cluj, mi-a cerut să scriu în *lupta Ardealului*, organul de partid din local, un articol *tare* [sub. în text], prin care să demasc nu opera, ci pe omul Blaga; mi s-a sugerat să spun că Blaga e un pervers, face baie gol împreună cu fiica sa nubilă. Văzând că am rămas mut, mi s-a mai dat o șansă : nu vrei să-l demaști pe Blaga, nu ai delat să scrii despre Liviu Rusu și ei are două fiice.”

Politrucul, care și-a ales pseudonimul format din **Pavel** și **Apostol**, în 1950 scrie articolul *Teoria leninistă a reflectării și spiritul de partid în cultură*, prin care demolează cultura română „burgheză”, Blaga e acuzat de fascism: „Ne oprim asupra concepției lui Lucian Blaga despre cultură, reprezentând expunerea sistematică a ideologiei difuze în toate publicațiile fasciste”. *Apostol-ul Pavel* consideră că teoria filosofului despre cultură „se situează în întregime pe planul cotiturii înspre reacțiune, comună întregii ideologi burgheze a epocii imperialiste” (apud M.P.). în plin ridicol, la sursele „bibliografice” Lenin și Stalin adaugă și două „autorități” ideologice autohtone: „tovarășul Chișinevschi” și „tovarășul Leonte Răutu”.

LUCIAN BLAGA

BIOGRAFIE ȘI CREAȚIE (III)

Ultima secțiune a lucrării, Proza autobiografică, aduce în atenție scrierile „Hronicul și cântecul vârstelor”, încheiat în 1946 la Sibiu, în trei redactări și publicat postum, în 1965. Are 50 de capitole, începând și sfârșind cu versuri. Este o „cântare a celor trei vârste” (copilăria, adolescența și prima tinerețe), un document autobiografic fără de care este imposibilă înțelegerea corectă a vieții, dar și a începuturilor literare și operei de tinerețe, mergând de la naștere până la sfârșitul anului 1920, când obține doctoratul și se căsătorește la Cluj cu „subiectul absolut al poemelor mele”, studenta medicinistă Cornelia Brediceanu. Autoarea scrie despre „lirismul amintirilor din copilărie”, dar și despre „«Romanul» adolescenței”, cu experiența de școlar brașovean care la 19 ani, în 1914, trece cu brio examenul de maturitate, ieșirea din adolescență făcându-se cu perspectiva întunecată a războiului, la care își aduc contribuția cei trei frați, Lionel, Liciniu și Longin... Ultimii șase ani din viață, evocați în 22 de capitole, poetul îi petrece „Sub o stea norocoasă” (1915-1920). Sunt anii studiilor universitare, la Teologia din Sibiu și apoi la Facultatea de Filosofie a Universității din Viena, ai drumurilor la Viena, ai prieteniei apropiate cu fiica marelui patriot bănățean din Lugoj, avocatul Coriolan Brediceanu (mort la 7 februarie 1909, la câteva luni după preotul Isidor Blaga, tatăl poetului, 5 august 1908), ai războiului, cu evenimentul nefericit al morții lui Tit-Liviu, în mai 1916, la Budapesta (îngropat însă în cimitirul ortodox din Orăștie, nu la Cugir, p. 222 – în vara lui 2006 i-am identificat acolo, mai sus, pe terasă, crucea din sigă/ piatră nisipoasă, cu litere aproape șterse!). Sunt anii importanți ai „reformăniunii mele”, cum declară într-o scrisoare tânărul iubitei sale vieneze, ai participării sale alături de întreaga suflăra a Ardealului la Adunarea Națională de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, în sfârșit anii debutului poetic și filosofic, ai recunoașterii sale ca poet modern, drept un „dar”

pe care Ardealul îl făcea României întregite cu prilejul Marii Uniri, după cuvintele lui Nicolae Iorga...

Cealaltă lucrare comentată este „romanul de sertar *Luntrea lui Caron*”, elaborat în anii 1950-53 și 1956-57, despre a cărui „geneză, specific epic și ideologie” autoarea face referințe corecte, bazate pe o bibliografie recunoscută. În cele 20 de capitole, romanul evocă evenimente din răstimpul 1944-1957, Blaga scindându-se, gemelar, în personajele Axente Creangă, poetul, și Leonte Pătrașcu, filosoful, două fațete ale aceleiași personalități („Romancierul însuși se scindează, gemelar, în două personaje...”), ilustrând la un loc complexitatea creației bliagene. Atât creația cât și autorul ei sunt puse „în contextul istoriei vrăjmașe trăite de autor”, declarat „dușman al poporului”, martor la „comunizarea României” pas cu pas „după Scriptura stalinistă”, cum scria însuși Blaga, trăind la un moment dat cu frica de a fi arestat noaptea, când începea să umbre „duba neagră”. Comentatoarea urmărește câteva nuclee epice, tehnica camuflării, toposuri și, desigur, personaje, romanul având o „dimensiune ofensivă, criticistă și esopică”. Dintre procedeele „camuflării” epice sunt menționate: temporalitatea „destul de imprecisă”, folosirea inițialelor, folosirea personajelor „categoriale”, onomastica aluzivă, anagrama etc. Romanul, scris la persoana întâi și

purtând titlul „Robie pământescă, robie cerească” (titlu schimbat în 1989 în presă și de editori, cu unul mai comercial!), are, dincolo de ficționalități, o „dimensiune documentară” exactă, privind oameni, locuri, evenimente, dar mai ales persoana poetului-filosof, confruntat, la început, în primăvara lui 1944, pentru cinci luni, cu refugiul la Căpâlna, apoi cu starea de dizgrație în care îl ține regimul politic opresor, fiind interzis ca poet, filosof, profesor și academician (Ana Selejan este autoarea a șase volume *Literatura în totalitarism*, 1994-2000, investigând „ravagiile realismului socialist în răstimpul 1949-1960, volume reeditate între 2005 și 2014). Roman subversiv, „*Luntrea lui Caron*” este printre primele noastre scrieri care au demascat fața odioasă a totalitarismului adus pe tancurile Armatei Roșii „eliberatoare”, iar dacă romanul ar fi căzut în mâna inchiziției comuniste, Blaga, „poet al burgheziei în putrefacție”, s-ar fi ales, fără drept de apel, cu ani grei de închisoare, chiar la „canalul” la care făcea aluzie într-o scrisoare trimisă fiicei sale Dorli, la București.

Robia cerească înseamnă, dincolo de cea „pământescă”, „revanșă și ispășire”, partea a doua a romanului punând accent pe tema iubirii, pe aspirația în idealitatea erotică, așa cum Axente trăiește acest miracol față de Ana Rareș, care, spre deosebire de alte personaje atestate, reprezintă o sumă de trăsături feminine, reale și desigur imagine, rotunzindu-se într-o „construcție simbolică”, spre deosebire, bunăoară, de Dora, soția, „personaj șters, cu rare apariții în →

Prof. dr. ZENOVIE CĂRLUGEA

roman” (cum, desigur, l-a și intenționat autorul, într-un sens discret). Roman de dragoste „de la primul la ultimul capitol”, Luntrea lui Caron evocă, în sens platonician, două tipuri de feminitate, femeia ideală, iconizată, uraniană (Ana Rareș) și femeia simțurilor, pandemiană (Octavia Olteanu, poetă și gospodină), față de care Axente Creangă își „joacă” rolul, când înflăcărat de ideal, când încitat de simțuri telurice, între „idolatrie” și tentă „vulgarizatoare”... Scenele de la casa brodnicului, popa Olteanu, apreciate de alți comentatori a fi de un „realism mitic” (amintind de realismul magic sud-american), sunt considerate de autoare a umple pagini de „un fantastic nereușit”, romanul manifestând, în cadrul relației Axente-Ana și o „tentă livrescă”, unele poeme făcând apoi parte din ciclul „Cântecul focului”... Ba romanul are chiar o dimensiune eseistică („trend livresc și documentaristic”) prin „Minciunile lui Dumnezeu”, scrise de filosoful Leonte sau consemnate de la acesta de Ana Rareș, pe care Axente se străduiește să le descifreze, toate făcând parte din opera filosofică a lui Leonte Pătrașcu (Stratul mumelor, Fârtate și Nefârtate, Isus-Pământul, Inorogul, Luminism moral, Patrie și înviere etc.).

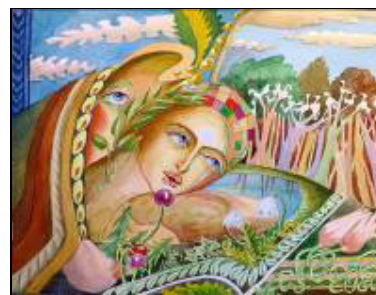
Desigur romanul are și o „dimensiune critică”, prin comentariile lucide și acide privind societatea românească, de la instalarea comunismului (perioada de tranziție spre totalitarism, 1945-1948), la abuzurile și siluirea ideologică a unui întreg popor ținut în frâu cu armele Securității și cu spectrul aruncării în pușcărie. În acest sens, scrierea este un veritabil roman politic despre cea mai neagră perioadă din istoria românească, când imbecilitatea ideologică pusese stăpânire pe o țară întreagă, sperând în zadar în ajutorul Occidentului, care ne lăsase, după înțelegerea de la Yalta din 1945, în ghearele stalinismului criminal și pustiitor, victimă de prim-plan fiind însuși autorul.

Ultimul articol privește o scriere filosofică: „Realism metaforic în Diferențialele divine” (încheiată în 1939 și tipărită în 1940), un fel de „cheie de boltă a sistemului său filosofic”, care până atunci avea doar două trilogii: „Trilogia cunoașterii” (1931-1934) și „Trilogia culturii”

(1936-1937), fiind în curs de elaborare și editare „Trilogia valorilor” (din care în 1939 apăruse „Artă și valoare”). Proiectul „sistemului filosofic” viza alte două trilogii, „cosmologică” (din care urma să facă parte ca primă operă „Diferențialele divine”) și, alta, „pragmatică”... Într-un testament editorial din 1959, Blaga schița planul „sistemului” său filosofic în patru trilogii, „Trilogia cosmologică” urmând a-l încheia prin „Diferențialele divine”, „Aspecte antropologice” (1947-1948) și „Ființa istorică” (carte definitivată în 1959).

„Diferențialele divine”, scrisă la casa de vacanță de la Bistrița în vara lui 1939, inaugura metafizica cosmologică blagiană („întâiul braț al Trilogiei”, scrie Ana Selejan), considerată de filosof drept „cupolă” a edificiului său filosofic, operă concludivă, catalizatoare („cerc ultim menit a închide în ocolul său pe toate celelalte”). Blaga își începe lucrarea privind „noua teorie cosmogonică” cu „Modelele genezei”, „obârșia lumii” și a omului, cu referiri la „pomelnicul sistemelor defuncte” (cu unii contemporani se va răfui în paginile revistei sale de filosofie „Saeculum”, din 1943-1944, publicând polemici, pamflete, răspunsuri, luări de atitudine etc.). Își propune, încă din prefață, ca, în explicarea cosmogenezei, să evite referința la orice „fapt empiric” și, deopotrivă, la metaforele cu substrat empiric, deși recunoaște că orice cosmogonie „nu se poate dispensa de metaforă”. Dacă o va face, atunci metaforismul nu va avea „niciun echivalent simetric în lumea empirică”.

În cele 17 capitole din cele 150 de pagini Blaga scrie despre „Marele Anonim, generatorul”, „Diferențialele divine”, „Modurile ontologice”, „Teoria unităților formative”, „O explicație metaforică a evoluției”, „Între Fond Anonim și indiviziune”,

Petru Botezatu

„Organizarea spațiului” și „Despre istorie”. Prevăzând anumite critici și contra-argumente ale confrăților, logicianul Blaga discută, în capitolul final „Paradoxele concepției”, eventuale obiecții sau contradicții „care ar putea fi identificate la prima vedere, făcând vulnerabilă teoria sa metafizică, contradicții pe care, desigur, le infirmă.”

Încercând să schițeze „miezul concepției metafizicii cosmologice” din acest volum, autoarea menționează că în centrul metafizicii sale Blaga îl așază pe Marele Anonim, „generatorul”, precum în lucrările anterioare, bunăoară în partea a treia a „Trilogiei cunoașterii” denumită „Censura transcendentă” (1934): „Să-l denumim simplu și cumsecade: Marele Anonim.” Un Tată extramundan! Este vorba de „Misterul existențial central”, față de care se raportează omul cu posibilitățile sale de cunoaștere limitate, căci Marele Anonim instituie în fața agentului cunoscător „cenzura transcendentă”, apărându-se de violentarea misterului său intrinsec „în sens absolut”, așa cum omul este păzit de razele solare nimicitoare... Important e faptul că, dincolo de teologie, Marele Anonim nu este investit cu însușiri divine („Ne-am ferit pe cât a fost posibil să dăm Marelui Anonim epitetul de Dum-nezeu”), fiind o entitate absolută, au-tarhică, suficientă sieși, un mit meta-fizic central, singular, plenitudinal, care se apără, un „Deus absconditus”, concentrat doar pe „centralismul” și „echilibrul” său și veghind mereu la orice tendință de „uzurpare” a poziției sale care ține sub control lumea, regenerând-o. Un generator de „diferențiale divine”, care ar fi un fel de emisiuni atomice, segmente simple și minimale din energia creatoare, „picuri nedesăvârșite de dumnezeire”. Lumea întreagă nu este decât rezultatul efortului de voință al Marelui Anonim, al →

Petru Botezatu

controlului său centripet, asigurând astfel continuitatea și echilibrul lumii, prin „posibilitățile sale reproductive firești”. „Creatura” – ca formă de vârf a unei diferențieri divine, singura care ar putea avea aspirații uzurpatoare față de „generatorul” absolut -, adică omul este o ființă „plenară sub unghi ontologic”. În calea năzuinței acestuia spre cunoașterea absolută, Marele Anonim instituie un zid de netrecut, o „censură transcendentă” (numită când „înfrânare”, când „conversiune” transcendentă). În acest fel Misterul în care se învăluie Marele Anonim, cu centralismul său universal, devine perpetuu, zădărnindu-se orice act „revelator”. Textul lucrării filosofice cuprinde și alte concepte („pluralitatea spațiului”, „haosul diafan” etc.), precum și unele figuri și desene menite a vizualiza schematic aceste „gânduri cosmologice”, Diferențialele divine fiind cea mai ilustrată carte cu astfel de „imagini simbol”...

O poziție mai tranșantă va avea filosoful în volumul următor al trilogiei, „Religie și spirit” (1942), marcând ruptura definitivă de lumea teologilor și chiar cu revista „Gândirea” (al cărei unul din întemeietori fusese în 1921), după atacurile venite din partea lui Dumitru Stăniloiaie în cartea-replică din același an, considerând ideea-concept a Marelui Anonim o „construcție subiectivă” anticreștină, antirevelaționistă, lipsită de etică, drept o elucubrație metafizică, un Demiurg negativ, un uzurpator al figurii ideale tradiționale despre un Dumnezeu conceput de creștinism, potrivit poetului, ca un „cumulard de perfecțiuni”. Blaga e acuzat de un fel de „agnosticism”, altul decât cel clasic, prin accentul pus pe noțiunea de Mister și „pe rostul creator al necunoașterii”. Sau altfel zis : „E un kantianism poetic recunoscând tot atât mitului, poeziei și cugetării sistematice de-a cunoaște, mai bine zis de a nu cunoaște realitatea.” (D. Stăniloiaie, Poziția dlui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie, Editura Pandeia, București, 1993, p. 9).

Referindu-se și la alte lucrări/concepte alte filosofului, teologul afirma că „răsăritul ortodox nu e dominat numai de convingerea că transcendentul coboară, ci și de conștiința că el nu coboară decât dacă omul se silește prin eforturile proprii

să se facă apt să-l primească”, iar ceea ce ar scăpa filosofului ar fi că „nu există religie fără credință” și că „raționalitatea” cu care-l înzestrează pe Marele Anonim nu este o „punte de contact, ci mai curând un izolator”, ca în tradiția gândirii de la Platon la Aristotel și de la Hegel la Hartmann (op. cit., p. 21).

*

„Lucian Blaga, biografie și creație” este, în totalitate, o lucrare coerentă, aducând contribuții critice bazate pe o altfel de privire a biografiei blagiene, controlată îndeaproape de textele de referință în materie, dar și pe o înțelegere hermeneutică de profunzime a operelor comentate, cu observații valide estetic, fapt menționat de editor pe coperta a IV-a:

„Noua carte de critică și istorie literară a Anei Selejan este o altfel de monografie despre Lucian Blaga, viața și scrierile mai puțin vizitate de criticii literari – cu accente puse altfel, fie asupra unor informații noi, fie asupra altora marginalizate sau numai uitate, dar care, plasate în contexte adecvate, își dezvăluie forța revelatorie și de semnificare. Se recom-pune, astfel, din contextualizări, asocieri și argumentări interesante, plase într-o cronologie discretă, neostentativă, imaginea autentică, fascinantă, complexă, chiar dramatică, a omului și scriitorului Lucian Blaga.”

Subscriem cu bucuria de a menționa că, în rândul veritabililor blagologi de azi, numele criticului și istoricului literar Ana Selejan se impune cu distinctă pasiune și nedezmințit profesionalism.

Ana Selejan, „LUCIAN BLAGA, BIOGRAFIE ȘI CREAȚIE”, Contribuții critice (Ed. Muzeului Literaturii Române, București, 2020, 270 p.)

Petru Botezatu

Suflete moarte astăzi ne conduc.
Miortvie duși, Gogol cum le spune.
N-au chef, zic ele, doar de
Rugăciune
Și i se-nchină lordului Manuc.

În loc de Țară au averi și fler,
Droguri și verișoare-n posturi 'nalte.
N-au Dumnezeu, crezând că au de
toate,
Și-l izgonesc din orice minister.

Își pun doar chipurile pe pereți
Și-aclamă presa ce li-i pe potrivă,
Cînd de la ele-duce a colivă
Încă din ceasul noii dimineți.

Suflete moarte ne conduc, rîzînd,
Siliconîndu-se pe orișunde.
Adio, vremi cu năzuiri profunde?
V-ați dus de-aici, să nu veniți
niciicînd?

21 septembrie 2021

N-am să te pot uita. Degeaba-ncerc.
Mie nu mi s-a dat numai uitarea.
De cele pămîntești să mă dezleg,
Munții mă cer, brațu-și întinde
marea.

N-am să te pot uita. Degeaba vreau.
Eu nu am nici un drept doar la
uitare.

Cimbrul mi-a zis: Cu mine-o să te
iau!
Nucul mi-a zis: Rămîi a mea mirare!

N-am să te pot uita. Degeaba strig
La păsările cele călătoare,
Să ducă-n zare sufletu-mi, s-abdic
Din tronul neuitării, care doare!,

Așa cum doar o dată a durut:
Atunci cînd maica sfîntă m-a născut!
21 septembrie 2021

TRAIAN VASILCĂU

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(XLVI)

Scrisoarea cu nr. 5822, adresată de Traian Iancu, din partea Uniunii Scriitorilor, la data de 10 septembrie 1968, președintelui Judecătoria Bolintin Vale (jud. Ilfov), în vederea neevacuării familiei lui Dimitrie Stelaru din locuința închiriată în Buftea (str. 7 Noiembrie, nr. 37) de la localnica Stan Maria, care l-a chemat în judecată (dosar nr. 2926/ 1968). Scrisoarea e însoțită și de plângerea acestei proprietărese (scrisă în numele ei de către avocatul acesteia).

10 septembrie 1968

„Uniunea Scriitorilor, nr. 5822/
10 septembrie 1968

Către,

**JUDECĂTORIA BOLINTIN
VALE** (la dosar 2926/ 1968)
Comuna Bolintin Vale, Județul Ilfov

Tovarășe președinte,

Vă informăm următoarele:

Tovarășul Dimitrie Stelaru-Petrescu, scriitor, membru activ al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, recent premiat pentru poezie, este chemat în judecată de tovarășa Stan Maria din Buftea, str. 7 Noiembrie nr. 37 (dosar nr. 2926/ 1968) cu termen la 13 septembrie 1968, pentru a fi evacuat din cele două încăperi pe care le deține cu chirie, în imobilul proprietatea reclamantei.

În susținerea acțiunii sale, reclamanta pretinde că scriitorul Dimitrie Stelaru-Petrescu ocupă cele două încăperi fără nici un titlu locativ, realitatea fiind însă că la baza locațiunii există un contract de închiriere verbal, cu plata unei substanțiale chirii lunare, fapt cunoscut nu numai de unanimitatea vecinilor, dar chiar de către Consiliul comunal popular al comunei Buftea.

Chiria plătită a fost de 300 lei lunar, iar pe luna septembrie a.c., de 400 lei.

Conducerea Uniunii Scriitorilor din R.S. România este îndeaproape interesată de creația literară a tovarășului Dimitrie Stelaru-Petrescu, pusă în slujba patriei noastre socialiste, implicat de liniștea pe care o reclamă această creație, tulburată prin atitudinea nejustă a reclamantei.

Învederăm și împrejurarea că poetul Dimitrie Stelaru-Petrescu este suferind, acțiunea întreprinsă de reclamantă fiind deci de natură a agrava și starea sănătății foarte precară a valorosului poet.

Uniunea Scriitorilor din R.S. România, care are obligația să vegheze la condițiile de creație ale membrilor săi și, îndeosebi, a scriitorilor de frunte, vă arată cele de mai sus, în convingerea că poetul Dimitrie Stelaru-Petrescu va fi pus la adăpost de acțiunile șicanatorii, prin lege.

Prezentăm, prin prezentul demers, în fața organelor judiciare, pe unul din cei mai buni poeți ai literaturii noastre actuale, căruia, pentru a i se cinsti opera poetică, i s-a decernat Premiul Uniunii Scriitorilor pentru „Poezie” pe anul 1968*.

Iată împrejurările pe care vă rugăm să le aveți în vedere odată cu rugămintea să dispuneți ca, de orice hotărâre ce va fi luată, să fie încunoștiințată, din timp, pe calea pe care o aveți la dispoziție, și conducerea Uniunii Scriitorilor din R. S. România, ținând seama de importanța politico-culturală pe care o prezintă acest caz.

**DIRECTOR,
Traian Iancu”**

*

„- copie pentru comunicare pîrît -

Tovarășe Președinte,

Subsemnata, Stan Maria, dom[iciliată] în Buftea, strada 7 Noiembrie, nr. 37, județul Ilfov, chem în judecată civilă [și prezentă la interogator?] pe Dumitru Stelaru și

Angela Stelaru cu același domiciliu, pentru ca, prin hotărârea ce veți da, să-i obligați să evacueze cele două camere, pivnița și magazia, ce dețin în casă proprietatea mea, fără nici un titlu locativ și fără contract de închiriere.

Cer obligarea pîrîților și la plata cheltuielilor de judecată.

Motivele acțiunii mele sunt următoarele:

În anul 1967, am primit în casa mea dela adresa de mai sus, pe soții Stelaru, la rugămintea acestora, deoarece nu aveau unde să locuiască, însă cu obligația de a părăsi locuința imediat, la cererea mea.

Nu au nici un titlu de locațiune asupra acestui spațiu, compus din două camere, pivnița și magazie.

Nu am încheiat cu dîșșii nici-un contract de închiriere, pentru că eu intenționez să vînd acest imobil, fiind în vîrstă și fără nici-un venit.

Cînd le-am pus în vedere să se mute, deoarece găsisem cumpărător, au început să-mi facă viața imposibilă în propria mea casă.

M-au înjuriat grav în numeroase rînduri și în ziua de 28 VII '968 m-au și lovit.

Deși i-am anunțat formal și din vreme să-mi elibereze cele două camere au refuzat și refuză și în prezent să se conformeze cererii mele.

Vă rog deci, ca prin hotărâre judecătorească, să dispuneți evacuarea lor din casa proprietatea mea, pe care o ocupă fără nici-un drept.

În drept, îmi întemeiez acțiunea pe baza art. 480, cod civil, exercitîndu-mi astfel dreptul meu de a mă folosi de locuința proprietatea mea, în mod exclusiv, ca un desmembrămînt al dreptului de proprietate personală, garantat prin Constituția R.S.R.

În dovedirea acțiunii mele mă voi folosi de proba cu acte, interogatoriul pîrților și martori.

Depun copie de pe acțiune pentru comunicare și taxa de timbru. Trăiască RSR

pt[petentă] **Stan Maria**
av. indescifrabil”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit copiile acestor două acte, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Restituiri

Între Grădina Desfătărilor și Saudades

Argument

Pe un colț al mesei, stăteau aliniate, colile imprimate cu versurile ce aveau să dea viață acestui album. O bună parte dintre ele avea atașată și o miniatură din imaginea ce urma să însoțească și să însuflețească cromatic gândurile autoarei.

Deasupra, trona în mod aproape mistic acel *Neverland* premonitoriu, acel preambul al vremii ce urma să vină: *Azi, e doar ziua când sosesc marii maeștri / plutind în sferele lor eoliene, / emanând vibrații și sunete bizare, / respirând pe după perdele de nouri imortale.*

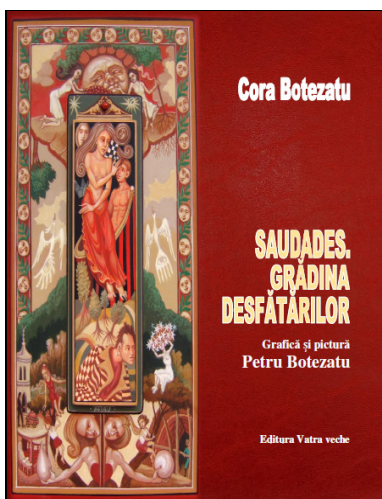
În mod cu totul nefiresc pentru talentul său artistic nativ, Cora avea un simț aparte al organizării, am putea spune chiar paradoxal, având în vedere discrepanța dintre acesta și harul unic de a crea povești în jurul cuvintelor. Însă nu al vorbelor în însemnătatea lor simplă și directă, ci cuvinte noi, născute din cuvinte...

Astfel încât, o lucrare odată începută, fie ea album de pictură, fie volum de poezii, fie broșură de prezentare sau invitație la un eveniment, primea amprenta proprie dusă la perfecțiune, în toate aspectele, de la idee până la forma tipărită. Odată alăturate, text cu ilustrație, aproape că își pierd mesajul în momentul în care le rupi una de cealaltă...

Evenimentele create, vernisaje de pictură, lansări de carte sau album, recitaluri de poezie, prin oaspeții invitați și toată atmosfera elegantă înconjurătoare își căpătau strălucirea cuvenită datorită ei, într-o lume în care domină banalul, iar alinierea la elemente fără substanță constituie *trend-ul* de urmat...

Cora grăia. Și vorbele curgeau în cascadă, în fraze lungi și minunat săvârșite. Povestea ei nu semăna a discurs niciodată, ci a destăinuire împărtășită cu vorbe plăsmuite cu har unui public ce îi absorbea cuvintele și care întotdeauna pleca de la eveniment marcat pe vecie de istoria auzită.

Convorbirile cu ea se desfășurau aproape ca interviuri cam de fiecare dată; lansai o idee, pe care ea o întâm-

pina și o îmbrăca într-o întreagă istorie, în amintiri trăite sau în proiecte viitoare. Și tăceai, adăstându-i spusele și savurând aproape monologul ca într-un audiobook reconfortant, dar totodată revelator...

Practic, așa se definește viața Zamferei/Corei (cum altfel s-ar fi putut numi o creatoare lirică de o asemenea sensibilitate?!), balansând între metafore, fie textuale, fie picturale, tranzitând lumi atât geografic, cât și imaginativ, parcurgând curente atât politice, cât și sociale și creând în toate acestea un univers propriu, împreună cu sufletul său însoțitor, Petru.

*

Povestea avea să înceapă într-un târg moldav, aflat la confluența Bistriței cu Siretul, ape pe firul cărora, viitoarea rostuitoare urma să coboare spre mirajul marelui Oraș. Așadar, după o copilărie trăită la intensitate maximă, cum de altfel, a decurs întreaga-i ardere pe pământ, Cora a descins în București pe băncile Academiei de Studii Economice, instituție în care nu s-a regăsit câtuși de puțin...

Reîncepe astfel studiile, în cadrul Universității, la Facultatea de Filologie, loc în care și-a aprofundat talentul nativ, sub îndrumarea unor nume prestigioase în epocă.

Probabil că, ar fi putut deveni și ea unul dintre ele la acel moment, dacă spiritul său i-ar fi permis îngrădirea între zidurile facultății. În contextul ideatic al vremurilor de atunci însă, acesta pendulează între frecventarea cenaclurilor literare și realizarea unor interviuri, în redacția muzicală din Radio, sub conducerea lui Iosif Sava, cu cei mai însemnați soliști de muzică clasică vocală și instrumentală din

România acelor ani, cu scriitori și artiști plastici, în cadrul emisiunii *Clio și Euterpe*, al cărei redactor era Doru Popovici.

Anii '70 - '80 marchează un spațiu temporal creativ definitiv pentru perioada comunistă. Cercurile culturale își desfășoară activitatea la limita cenzurii, presiunea factorilor decizionali determinând o coeziune strânsă între artiști, indiferent de domeniul în care aceștia își manifestau talentul.

Aceasta a constituit conjunctura favorabilă întâlnirii Corei cu Petru Botezatu, pictor, profesor de desen, fost deținut politic, moment în care drumurile celor doi se unesc și încep o călătorie la limita fantasticului, plecând de sub bolțile bisericilor pictate chiar împreună, tranzitând Austria pentru scurt timp și culminând cu aventura canadiano-americană.

Acest moment a determinat și abandonarea pentru o vreme a traseului literar propriu și concentrarea întregii ființe pe omul ce avea să îi fie alături până la capăt și arta pe care acesta o făcea.

Stabiliți în Ottawa, Cora își dezvoltă talentul antreprenorial, înființând Galeria de Artă *Hyperion Gallery*, situată vizavi de Galeria Națională, la al cărei moment de deschidere a participat în 1990 un număr mare de scriitori și jurnaliști români precum Ana Blandiana, Mihai Băcanu, membrii redacțiilor *Europa Liberă* și *Vocea Americii*. Acest eveniment a determinat ecouri memorabile în țară, în urma interviurilor acordate de cei doi și a comentariilor celor două redacții amintite. Petru primește o solicitare din partea Muzeului Civilizațiilor din Ottawa, în sensul reprezentării culturii românești în cadrul multiculturalismului canadian, finalizată cu achiziția și păstrarea în expoziția permanentă a unei remarcabile icoane.

Microbul picturii murale avea însă să îl atragă din nou, de data aceasta către zidurile Universității Samford, din Birmingham, Alabama. Aici, în Statele Unite ale Americii, Petru nu numai că primește într-o perioadă record, de doar două săptămâni, rezidență permanentă pentru ceea ce americanii numesc *extraordinary abilities*, ci chiar rămâne, ca *artist in residence*, pentru următorii ani.

Odată mutați în Statele Unite, Cora „recidivează”, dacă ni se permite →

ELENA SERGHEI

exprimarea, în a deschide și coordona mai multe galerii, cum ar fi *Artsland* sau *Raphael Galleries*.

Acestea înregistrează un succes remarcabil, iar solicitările urmau să vină din toate direcțiile, atât pentru colecții private, cât și pentru lucrări de mare anvergură, în frescă, tehnică fascinantă ca rezultat, dar dificilă de executat.

Se poate ca să se fi gândit cei doi că destinul li se va fi împlinit acolo, în țara făgăduințelor și viselor care devin realitate, însă nu a fost să fie așa...

În 2000, primesc un telefon din țară, de la părintele Ioan Ghiurco, din Zalău, care-și înfăptuise la rândul său visul, de a face posibilă înființarea Episcopiei Sălajului și, implicit, construcția noii Catedrale Episcopale.

Preotul le dezvăluie admirația sa față de întruchiparea Mântuitorului pe cupolă, cu brațele atotcuprinzătoare, imagine nemaivăzută până atunci în România.

Noul edificiu se bucură de o suprafață uriașă, fapt ce îi permite artistului să se desfășoare în toată larghețea și amplitudinea talentului său. Mărimea lucrării determină însă întinderea în timp, iar acesta va fi împărțit în drumuri repetate din țară în America și înapoi...

Așa cum întreaga poveste a Corei este împânzită de simboluri, atât vizuale, cât și auditive, se întâmplă ca, în timpul unei convorbiri telefonice cu Petru, la capete diferite ale lumii, să se audă *cântecul cocoșului*, iar acesta să constituie pentru ea chemarea străbună *acasă* și momentul să determine începutul lungului drum, în timp și spațiu, al celor doi spre pământul strămoșesc...

Întoarcerea s-a făcut în etape, în care numărul bisericilor pictate a crescut, iar drumurile țării i-au purtat prin toate ținuturile.

În tot acest periplu ce a survolat meleaguri îndepărtate și ani din viață, Cora a dogorit în lumina și căldura picturii lui Petru, talentul său literar rămânând în stare latentă, așteptând parcă, momentul oportun dezlănțuirii...

Acesta are loc, odată cu volumul *Colecționarul de Sunete* și culminează cu *Imaginară*, un album *masterpiece* în adevăratul sens al cuvântului. Sigur, în ambele, ca și în cel de față, lucrările lui Petru învăluie viersul atât de original al poetei, poate

pentru că ea însăși nu și-a conceput existența fără prezența lui...

Nimic nu se încadrează într-un anumit tipic în ceea ce privește poezia Corei, iar în timp ce *Colecționarul* înglobează printre altele flash-uri trăite prin atât de insolita prismă proprie, *Imaginară*, așa cum însuși numele plâsmuit glăsuiește, ne perindă prin lumea fantastică a celor doi, lume cromatică, lume structurală și, în același timp, lume descriptivă, lume închipuită.

Timpul curge însă, independent de voința sau dezideratele pe care noi ni le plănuim... În cazul poetei, acesta s-a dovedit a fi meschin, răpindu-i înainte de vreme șansa de a-și continua multitudinea de proiecte începute, de idei lansate și sigur, nu în ultimul rând, de scrieri duse la bun sfârșit.

Rămâne însă amintirea fascinantelor povești rostuite, a atâtor evenimente îndeplinite și rândurile împărtășite, cu generozitate, tuturor...

*

Între Grădina Desfătărilor și Saudades

Cora și-a denumit volumul *Grădina Desfătărilor*, titlu elocvent, atât pentru buchetul de poezii ce-l alcătuiesc, cât și pentru imaginile însoțitoare.

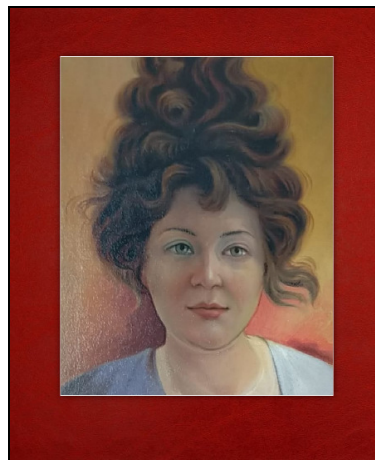
Însoțitoare, deoarece, spre deosebire de *Imaginară*, de exemplu, în care versurile ilustrează un tablou și îi creează povestea spusă, pe lângă cea vizuală, aici, aproape fiecare poem în parte, care relevă o dorință, o amintire, un DOR de retrăire a unor sentimente, a unor percepții imaginare sau palpabile, este însoțit de lucrările lui Petru, lucrări fără aparentă legătură cu textul... Acesta este de altfel, un exercițiu lăsat la libera alegere a cititorului.

Însă, și poate de ce nu, inspirată de deliciile grădinii lui Hieronymus Bosch, pe parcursul întregului volum, poeta își retrăiește sau își proiectează la intensitate maximă, întocmai ca în exotical *Saudades*, toată patima, tot supliciu, tot martiriul mistuitor, conștientă fiind de imposibilitatea repetării sale...

Ca o alergare către regatul pierdut, acela pe care nu l-ai putut pierde/niciodată. Saudade

...din teancul în care stăteau aliniate colile ce aveau să dea viață acestui album...

CORA BOTEZATU - VIITORUL DIN TRECUT

Cora Botezatu este un nume încă necunoscut multora dintre noi, din vina sa, din vina noastră, din vina vremurilor. Știm foarte puține lucruri despre ea, până și faimosul Google este destul de zgârcit, pentru că libertatea pe care și-a asumat-o Cora Botezatu nu a fost într-o lume a exteriorizării, ci a unei interiorizări ca mod de a înțelege lumea în măsura în care se va înțelege pe sine. Iar căutările sale n-au încetat o clipă, într-o continuă sfidare a meridianelor.

E adevărat, nici cărțile sale de poezie, adevărate opere de artă, „Colecționarul de sunete”, (cu ilustrații de Petru Botezatu, prefață de Alex Ștefănescu), Editura Tracus Arte, 2015, „Imaginară” (Petru Botezatu – pictură, Cora Botezatu – poeme. 50 de poeme și picturi), apărută la Monitorul Oficial în 2016, nu sunt mai generoase în informații, semn că autoarea nu a pus preț pe biografie, ci pe operă. O operă în plină și avântată construcție, care va oferi, cu siguranță, o firească substanțializare, dacă avem în vedere doar volumul aflat într-o fază finală de pregătire pentru editare, dar care, din păcate, apare acum postum.

Cora Botezatu a ales însă ca stație finală a existenței sale Zalăul, printr-un concurs de împrejurări, care au fost, să zicem, un soi de fatalitate a sorții. Pentru că putea să aleagă orice. A avut lumea la picioare.

Acum, când Cora Botezatu nu mai e, Zalăului i-a revenit misiunea de a fi prag între lumi. Și Cora Botezatu rămâne aici, înveșnicindu-se, ca o candelă de veghe la icoanele pe →

NICOLAE BĂCIUȚ

care cel care i-a fost suflet pereche, artistul Petru Botezatu, le-a făcut podoabă în Casa Domnului, în cea mai măreață catedrală sălăjeană, biserica „Sf. Vinere”.

Ce ne rămâne nouă este s-o (re)descoperim, înainte de toate în „colecția de cuvinte” pe care le lasă să înfrumusețeze viața celor care cred în miracolul poeziei, soră bună cu pictura, cu care s-a însoțit toată viața, la propriu și la figurat.

Cora Botezatu a bătut la porțile poeziei încă din 1976, când revista *Luceafărul* o debutează, ca apoi să se așeze cu avânt în barca poeziei aducătoare de premii la festivaluri de poezie.

Ar fi putut, în astfel de circumstanțe favorabile, să se lase purtată de valurile vieții literare, dar a optat pentru poezia familiei, iar după ce se căsătorește cu pictorul Petru Botezatu, se îndepărtează de zgomotul și furia lumii literare ba, mai mult, se retrag amândoi în liniștea bisericilor care așteptau să-și pună veșmânt de sărbătoare prin truda și talentul lor. Pictura de biserici le-a oferit protecție, libertate interioară, într-o lume care li s-a părut mai degrabă ostilă frumosului.

Traseele existențiale sunt încărcate de credință și poezie, căci pictorul Petru Botezatu s-a simțit în largul său în pictura de icoane, la început, apoi în cea în frescă, de biserici – la Bucea, la poalele Munților Piatra Craiului, la Ieud, Baia Mare, Cluj, Bobota. Când nu a fost prezentă fizic în aceste locuri, Cora Botezatu a fost acolo cu sufletul ei.

Și totuși, era o geografie prea strâmtă pentru elanurile creatoare ale lui Petru Botezatu, chiar dacă exilul a fost o alternativă promițătoare. După Maria Alm, Salzburg (Austria), în 1988, urmează Canada – Ottawa, Montreal, Toronto -, SUA – Birmingham.

Până la urmă, în 2000, Petru Botezatu răspunde „chemării străbunilor” și acceptă să picteze Catedrala din Zalău.

Într-un du-te vino continuu – Canada, SUA, România (pictarea mai multor biserici – Mănăstirea Gai, Arad, Deva, Turda, București, Cluj etc.) – e prinsă și Cora Botezatu ca, în final, în 2017, să se producă inevitabilul – repatrierea.

Cele două cărți tipărite în țară i-au dat posibilitatea Corei Botezatu să-și verifice sentimentul apartenenței

organice la literatura, cultura română.

Semnalele critice îi indicau faptul că se află pe drumul cel bun și că e timpul să lase preaplinul poeziei adunată în peste trei decenii de la debut să se reverse în pagina de carte.

Lirica ei e surprinzătoare, pentru că ea sfidează mode și modele, trece peste înregimentări poetice – generații, promoții etc. - și vine cu un suflu proaspăt, salutat de critica literară, care remarcă „poemele ei ample, de o forță maiestuoașă” (Alex Ștefănescu), contând pe impactul major pe care-l va avea în poezia română contemporană.

Egoismul până la narcisism a făcut, din păcate, să treacă mai degrabă neobservată inserția poeziei Corei Botezatu în mișcarea browniană a literaturii române a veacului XXI. Prin poezia sa de respirație whitmaniană, Cora Botezatu aducea însă sânge proaspăt în arterele poeziei românești, antrenată în seducția vulgarității de limbaj și viziuni.

Totodată, Cora Botezatu nu a încetat o clipă să pună într-o relație de consubstanțialitate poezia și pictura, într-o reverberație horatiană („Ut picura poesis”). „Poeta... a locuit aceste picturi luxuriante, le cunoaște, le-a străbătut în contemplație și reflecție, le-a însoțit în modul cel mai profund, celebrându-le și implicându-se în viața lor de fantasmă plastice...”, scrie Irina Petraș, în prefața volumului „Imaginarul”, un adevărat regal picto-poetic al imaginarului.

Mai mult, într-un fel, prin cărțile sale, Cora Botezatu reabilita și ideea cărții ca operă de artă, ținuta de sărbătoare a cărții de poezie.

Preocuparea pentru arta editorială s-a mai materializat într-o lucrare de excepție, „Maica Domnului. Mama Eternă Universală. Icoane Petru Botezatu”, apărută la Monitorul Oficial, R.A., în 2017, concepție grafică și texte Cora Botezatu. A fost examenul de excelență editorială, care i-a dat încredere Corei Botezatu, care plănuia un album al picturii realizată de Petru Botezatu la Catedrala Sf. Vinere din Zalău, o carte de poeme originale, pe care o antamase cu mine ca editor, plus cartea de interviuri ale mele cu maestrul Petru Botezatu, de care se îngrijea cu scrupulozitate în derularea dinamicii. Dacă mai adaug grija pentru patrimoniul artistic al operei lui Petru Botezatu, căutărilor pentru un spațiu expozițional

permanent, pentru care să doneze o parte din lucrări, înființarea unei Fundații Culturale, a unei Academii de Poezie – sunt toate dovada proiecției pe termen lung a eforturilor de creator și manager cultural ale Corei Botezatu, dar și speranța că va învinge o boală chinuitoare și amenințătoare.

Cora Botezatu a sperat până în ultima clipă că va fi bine, o încurajam cu propriile victorii împotriva atâtor răutăți din lumea contemporană. Ba chiar plănuiam și un dialog adunat într-o carte, despre poezie, pictură, credință. Despre viață.

S-a apropiat, după venirea în țară, de revista „Vatra veche”, de la Târgu-Mureș, desființând din nou distanțele fizice, cea care și-a deschis larg porțile pentru poezia sa și pentru opera artistului Petru Botezatu și se simțea confortabil în acest angrenaj al comunicării prin artă și pentru artă. Am și lucrat împreună, aplicat, căutând soluții pentru ilustrarea revistei, pentru tipărirea color a acesteia.

Cora Botezatu își recăstigase încrederea, stima de sine și se pregătea pentru încă un asalt cultural-spiritual.

Era imposibil să nu te lași prins în angrenajul proiecțiilor sale culturale și am răspuns cu aceeași monedă, contaminat de entuziasmul Corei Botezatu.

Cora Botezatu rămâne cu noi, în noi și avem datoria să ducem la capăt ceea ce a împărțit cu noi.

Nu e în obiceiul nostru să facem redescoperiri și recuperare/restituiri, ne grăbește prezentul, trage viitorul de noi, dar Cora Botezatu are dreptul la o a doua viață pe pământ, până la cea din ceruri.

P.S. Într-un email din 12 septembrie 2019, Cora Botezatu îmi scria:

„Ai vrea, ca muritor poetizant, să nu pleci din lumea asta înainte de-a te fi asigurat că ți-ai adjudecat un fragment din prietenia și memoria celui care este Nic Băciuț. O să te supranumesc chivotul memoriei colective, păstrătorul surselor de poezie românească, de parcă ai recunoaște sursa tuturor izvoarelor îngrijindu-te de matca în care a zădărnicit literar fiecare din scriitorii de poezie românească

Toți cei plecați pășesc în razele de lumină în care immortalizezi sufletele lor”.

ÎMI ESTE ATÂT DE DOR DE TINE

Îmi este atât de dor de tine
încât, întreaga lume, în secret, mă
doare;
atunci când păsările ar afla
cât mi-e de dor acum de tine,
s-ar aduna buluc,
într-o nemărginire zburătoare
și ar închipui deasupra mea
un nor de formă schimbătoare,
dansând deasupra zărilor într-un
murmur,
un tremolo sonor,
desprins din aripi
ca un vârtej inteligent schimbându-și
forma
într-o totală destrămare
și recompunere din zbor,
iubire doar, în preschimbare,
fluidă, aeriană și devastatoare.

Iar când și peștii ar afla
cât mi-e de dor acum de tine,
și ei s-ar aduna cu toții într-un val,
ca un imens banc subacvatic
plutind într-o haotică dezmarginire.

Și totuși, peștii, dacă ar afla
cât mi-e de dor acum de tine,
ar tăcea, așa cum numai peștii tac,
în bancul lor perpetuu mișcător,
în masa lor lichidă și turbionară
sclipind la fundul mării, taciturni,
între dantelele de spumă.
Și într-un târziu, când și copacii ar
afla,
cât dor mi s-a făcut acum de tine,
ar crește într-o noapte pân' la cer
și din coroana lor ar mai rodi doar
îngeri.
făcând să se deschidă în trunchiuri
circumvoluțiuni adânci,
ca vârste inelare ale iubirilor trecute.

ODA BUCURIEI

Așteptam ora la care vine o mierlă
și se așază din zbor în vârful bradului,
ca o mică statueta de ebonită aproape
invizibilă,
invocând din cântări postura
maiestății.

Întreaga grădină devine un templu
și pasărea fluieră în această biserică
fără a fi pedepsită, ori dată afară,
scoțând triluri ca o mare maestră,
dănțuindu-și ființa neînsemnată
dinaintea zorilor,
mișcându-se fulgurant în cascada
asfințitului,
încrustată în cerul albastru deasupra
noastră,
ca și cum ne-ar învăța să plutim,

ca și cum ne-ar cloci maternal
și ne-ar scoate pui de sub aripile ei
nevăzute.

Dimineța e-o nesfârșită invazie de
lumină,
de fluierături și triluri încântătoare
scoase de-o mierlă nebună, dar sacră,
interpretând în vârful bradului
concertul pentru tot ce mișcă,
pentru tot ce crește sub soare,
pentru tot ce răsare din pământ
și se umple de furnici, de buburuze și
păianjeni,
o cantată pentru carnea cireșelor, a
perelor roșii,
pentru pânțele rotund-gălbui al
caiselor,
pentru tot ce are ochii deschiși și
aripi,
inocentele purtătoare de elite cu aure
și clopote străvezii, atât de sonore,
vestindu-le viilor și celor plecați în
lumi paralele
viața, rostogolindu-se într-o sferă
himerică,
fără trup, fără atâtea mădulare,
viața, zburând prin văzduh, pur și
simplu...

SE CAUTAU BĂRBAȚI CU SÂNGE ALBASTRU

Se citea un cod pe fruntea lor,
un pergament cu semne încifrate
schimbându-se odată cu temperatura,
începând să sticlească în bătaia
soarelui,
împrăștiind radiații figurative, deși
incoerente.

Se căutau bărbați cu sânge albastru;
erau trimiși la capătul lumii să
negocieze
marile mistere cu vedetele nemuririi;
mimau decalaje orare, se deghizau în
păianjeni, în lupi blajini, cu gulere de
blană
ca niște mari maștri ai devorării,
se dădeau drept jurnaliști de
investigație
și, uneori, se prefăceau în sirene
seducătoare,
îndestulându-se cu vrăjile depravării

în orgii, ori execuții sumare,
în palate unde se îmblânzeau leii și
tigrii.

Se căutau voluntari cu capete pătrate,
să ducă lumea pe umeri mai departe,
își împărțeau globul în sfere de
influență,
nu mai mult de 5-6 familii,
poate vreo 250 de membri cu totul,
ai unor cluburi absolut elitiste.

Lansau serbări chimice eclatante,
se distrau cu focuri de artificii
nucleare
și cei care fuseseră cândva Omenirea
purtau acum amintirea unor trupuri
inscripționate,
brățări electronice, cipuri subtile
și tatuaje ca niște gravuri sacre,
papyrusuri conținând coduri intricate
și, eventual, cantate mistice,
alunecând ca o picătură de apă
de pe o frunză de lotus.

O CATEDRALĂ SUBACVATICĂ

Lumea încetase să mai existe
și oamenii coborau grăbiți
într-o catedrală subacvatică,
unde peștii purtau odăjdii
strălucitoare
și imenși octupuși oficiau ritualuri
împrăștiind cerneluri colorate, de
dezlegare,
cuprinzându-i cu brațele lor
tentaculare.

Alții se baricadaseră de mult în
buncăre,
tainițe iluzorii de supraviețuire;
cei mai mulți pluteau acum
pe deasupra pământului,
se mișcau în sfârșit printre stele,
acolo unde niciun anotimp nu-i mai
putea ajunge;
își pierduseră trupurile
și toate acele perpetue suferințe
umane,
căci nu mai erau hăituiți de foame,
acea *joie de vivre* se stinsese
și nu se mai vedeau femei în chinurile
facerii,
nici bărbații nu mai plecau la
războaie...

Toți aveau acum aripi nevăzute
și forfoteau destul de bezmetici
printre alte neființe, în văzduhurile
veșniciei,
ca niște frumoase răzlețite în pădurea
adormită.

CORA BOTEZATU

Identitatea literaturii române
prin modernism

Romanul – formă a progresului literar

(III)

Cu o istorie orientară către modernism, romanul din perioada interbelică suportă diverse modificări în propriile procedee de afirmare - asemenea situație îi oferă posibilitatea de a se extinde într-un cerc cu mult mai vast în subiecte, însumând în sine preocupări de o diversitate mai mare și cu o pondere multiplă în sistemul de valori. În așa mod creația literară în proză prin contribuția evolutivă a romanului se aliniază la standardele universale. Drept exemplu poate servi romanul „Ion”, cu subtitlul „Glasul pământului, Glasul iubirii” (roman obiectiv), de Liviu Rebreanu, care a zugrăvit foarte bine starea existențială a omului de la sat, evocând condiția social-umană în termeni de analiză psihologică. Pe când romanul „Groapa”, de Eugen Barbu, editat în anul 1957, cu leitmotivul centrat pe epoca interbelică prin descrierea societății urbane din București, masele de rând fiind punctul de reper în derularea acțiunilor, reprezintă opera artistică de o valoare excepțională în literatura română, ulterior aceasta având onoarea de a fi tradusă și publicată la Editura Denoel din Paris. În diversitatea tendințelor romanul din perioada interbelică are direcție și către mitologie prin plasmuirea imaginației - această tematică se regăsește în lucrările „Nopti la Serampore”, „La țigănci” de Mircea Eliade, „Trăirismul” de Emil Cioran; către romantism; către memorialistică - „Dreptul la apel” de Constantin Stere; simbolistică - „La hanul lui Mânjoală” de Ion Luca Caragiale. Perioada interbelică pentru literatura română este linia de demarcație dintre două lumi - modernismul și tradiționalismul - modernismul având prioritate cu dreptul de a se plasa înaintea tradiționalismului, astfel fiind promovate valorile culturii universale prin valorificarea genului epic cu caracter obiectiv, prin promovarea tinerilor scriitori și evoluția transparentă a deciziilor în spațiul cultural-literar; prin abordarea semnificativă și vastă a subiectelor

literare ce desemnează imaginea existențială a cuprinsului urban, ținutul rural rămânând în limitele literaturii epocale; prin restrângerea dezacordurilor dintre cultura literară a trecutului și cea a viitorului. Necătând la aceste diferențieri, perioada interbelică din literatura română a cunoscut și a fost cuprinsă de un renume și o glorie aparte, iar renumiții scriitori, poeți, prozatori, critici literari precum Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, George Călinescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu (intemeietorul romanului istoric), Ion Barbu, George Bacovia, Vasile Voiculescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban, Ion Pillat, Eugen Lovinescu, Marin Sorescu, Vladimir Streinu, Nichifor Crainoic, Șerban Cioculescu, Garabet Ibrăileanu, alții s-au afirmat cu mult succes în cultura națională, cât și în cea universală - valoarea conținuturilor literare ale acestora fiind de actualitate, prezente și cercetate în sistemul de învățământ românesc (în instituțiile de învățământ ale comunităților românești de pretutindeni) până în zilele de astăzi, deoarece totul s-a realizat printr-o scriere nespuse de frumoasă, îmbelșugată, de mari dimensiuni, conținând o latură a esteticii prin care este oglindită caracteristica ființei umane de a simți emoția în fața fenomenelor creative și a naturii înconjurătoare.

Ținând cond de faptul că în această expunere se discută despre roman, ca specie literară a genului epic, atunci ar urma ca acesta să fie examinat și din perspectiva perioadei postbelice, răstimp care a marcat și dominat literatura română

printr-un șir de schimbări radicale cu caracter politico-ideologic unde aspectele sociale trebuiau prezentate prin imagini de o anumită etichetă și cu înfățișări obligatorii, cu respectarea dură a anumitor formule fixe în exprimare - totul pentru a întortochea realitatea existențială prin demagogia și ideologia caracteristică acestei epoci. Este vorba de situația social-politică de după cel de-al doilea război mondial, în deosebi perioada dintre anii 1948-1965 din România, unde prin ideologia și teoria înfăptuirii societății comuniste acest lucru a influențat radical și conținutul creației literare românești. În această durată de timp scriitorii români nu numai că s-au adaptat la situația existentă, dar unii dintre ei au fost constrânși sau de bunăvoie să reflecte realitatea prin afirmații inexacte, adevărul fiind ocolit până la maximă intensitate. Ca urmare, o mare parte din creația literară a spațiului românesc din această perioadă de timp s-a reorientat din nou către epoca de odinioară care nu avea nimic comun cu politica comunistă, mulți dintre scriitorii, prozatori și poeți relatând în operele sale problematice specifice perioadei interbelice, cu orientări în caracteristica identitară a individului, prin polivalența universului și a lumii înconjurătoare, percepția având valoare estetică a etapelor succesive. Conform cercetărilor realizate de criticii literari se consideră că procesul cu caracter istoric al literaturii române, în mod aparte al romanului din perioada postbelică a avut loc prin configurația cu relatare diacronică (*tablou care este aranjat în ordinea succesiunii în timp*) și estetică (*imagine ce ține de esența artei, creației și de raporturile ei cu realitatea*). Dacă să ne referim la tabloul diacronic-evolutiv ce este sistematizat prin ordinea succesiunii din timp, apoi acesta include răstimpul care s-a manifestat printr-un sistem comunist nespuse de politizat și inuman care a durat până în anul 1965; apoi cu unele abateri într-un stil mai recreativ până în anii 1970' 72; apoi din nou cu multă reprimare social-politică până în 1989 - durată de timp prin care scriitorul român nu s-a putut exprima în mod autentic și liber →

GALINA MARTEA

în propria sa activitate, cu atât mai mult nu a fost posibil să pună în lumină creații literare de amploare fondate deplin pe realitatea existentă, libertatea integrală de exprimare fiind obținută după revoluția din decembrie 1989.

După cum se cunoaște, pentru literatura română din perioada postbelică a modernismului sunt specifice câteva intervale de timp în dependență de curentele literare corespunzătoare - realismul socialist și neomodernismul reprezentând în mod prioritar epoca în cauză; pe când postmodernismul prezent în anii '80 este o mișcare după modernism care reflectă schimbări în cultura literaturii române. Raportându-ne la situația din cadrul societății române, după anii 1965 s-a produs o anumită relaxare, o libertate socială în condiții limitate unde scriitorul are posibilitatea de a acționa după propria voință, are posibilitatea de a pune în acțiune creația literară ce reflectă realitatea recentă. Ținând cont de această componentă, romanul, ca specie a genului epic, a revenit cât de cât la viață, astfel literatura română înregistrând în arealul său opere despre teribilul regim comunist din respectiva perioadă - conținuturile literare fiind tratate prin curentul sau din unghiul realismului socialist (anii 1949-1964), numit și proletcultism, moștenitorul culturii „pur proletare” socialiste de la răsărit. Ca urmare, în anul 1968 este pus în lumină romanul lui Marin Preda (scriitor realist), intitulat „Intrusul”, lucrare despre condiția umană din cea mai dură perioadă a comunismului, în același timp fiind și opera care lovește în inima acestui sistem politic ideologizat până la extremă – autorul punând în evidență o dimensiune de timp prin care s-au realizat fărădelegi enorme în societatea română, iar executorii/ realizatorii acestor ticăloșii erau acele persoane care s-au dedicat și au fost slugi ale regimului respectiv. Au urmat și alte romane scrise de Marin Preda cu aceleași tematici prin care este învinuită orânduirea comunistă - „Delirul” editat în 1975; „Cel mai iubit dintre pământeni”, publicație din 1980. Prezent este și romanul „Groapa” de Eugen Barbu, considerat capodopera literaturii române. Exponenții realismului socialist - Marin Preda,

Titus Popovici, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Eugen Barbu - au încercat să transmită ideea literară prin realitatea care a existat, înregistrând tema dragostei umane în condiții de regim totalitar; subiecte despre cum a exista și supraviețui în împrejurări cu locație urbană și rurală într-un sistem de ideologie comunistă prin care individul nu-și găsește calea spre libertate; cel mai dureros și intrigant aspect fiind despre dorința nemărginită a omului de a viețui într-o societate cu drepturi politice și cetățenești depline, fără a fi marginalizat de clasa politică care domina țara în anii respectivi. În perioada postbelică majoritatea romanelor puse în lumină au aparținut unui curent literar destul de special și anume: aceluși prin care realitatea existentă nu putea fi intonată în mod clar și deslușit, esteticul autentic urmând a fi neglijat și desconsiderat până la limită de ideologia socialistă.

Luând în discuție generația anilor '60, literatura română postbelică cunoaște o schimbare în conținutul său, revenind și promovând stilul de creație originală care se impune prin valoare autentică atât în componentul condiției umane, cât și în arta scrisului. Aceste lucruri se definesc prin curentul neomodernismului, orientare care s-a manifestat între anii 1960 de până la anii 1980 (*în societatea română mișcarea neomodernistă și-a văzut începutul în anul 1941 odată cu fondarea revistei Albatros, administrată de Geo Dumitrescu, acțiune prin intermediul căreia se impunea o inovație*

Petru Botezatu

literară; iar în 1943 purcede o altă fază în continuitatea acestui curent prin punerea în practică a Cercului literar din Sibiu, autorul acestei acțiuni fiind Ion Negoițescu, iar susținătorii în calitate de membri erau Radu Stanca, Victor Ionescu, Eugen Lovinescu, Ștefan Augustin Doinaș – respectivii dorind de a reveni la modelul literar din perioada interbelică prin menținerea cerințelor față de fenomenul ce aparține esteticii) unde scriitorii români doreau să redobândească câte ceva din valorile trecutului interbelic, în același timp de a îndepărta imaginea social-istorică care inspira numai groază din cauza condițiilor ideologice cu caracter comunist, care a dominat și cultura literară românească din deceniile scurse de după al doilea război mondial. În calitate de curent literar ideologic, neomodernismul și-a motivat existența ca atare prin sensul real al evenimentelor din timp și cu referire la realizatorii care au montat perioada postbelică cu efecte destul de distrugătoare; corespunzător, creația literară pusă în lumină conturează faptul că scriitorii români neomoderniști au fost nevoiți să prezinte subiectul propus într-o formă destul de inteligentă sau, mai bine zis, realul să fie transmis printr-o formă de exprimare cu accente distractive, astfel mistuind realitatea dezastruoasă prin prezența unei măști care tănuia gravitatea lucrurilor întâmplare. Pentru a duce mai departe calea modernismului, neomodernismul literar a fost mișcare prin care afirmația verbului cuprindea înțelesuri multiple în ansamblu de împrejurări cu un identic eveniment, deci e prezentă compunerea literară cu mărturisiri neclare. Fiecum, însă creația literară specifică perioadei neomodernismului este inedită în felul său și este ca ceva nou în literatura română, în mod aparte genul liric al poeziei este original și cu un specific modern, într-un fel un mod de exprimare cu mult mai greu de înțeles, deci este prezent un nivel intelectual cu mult mai avansat unde cantitatea de informație rămâne deseori netransmisă din cauza structurii complexe și multitudinea de sensuri; scriitorii aplicând astfel tehnici moderne în exprimare, procedee noi de versificație ce formează continuitate în ideea poetică.

Remember Mircea Nedelciu

(III)

Invocarea experimentului lui George Perec i-a atras sancțiuni critice din partea lui Alex Ștefănescu: care simte că „... trebuie precizat că prin procedee el înțelege numai elemente prozaice de tehnică narativă, cum ar fi trecerea verbelor de la persoana I la a II-a sau a III-a, alternarea planurilor temporale, inserarea de citate, transcrierea fidelă a limbii orale și chiar versificarea narațiunii. Nu întâmplător Mircea Nedelciu se declara încântat de performanța lui Perec de a fi scris un roman din care lipsește cu desăvârșire litera e și apoi a altui roman în care e reprezentă singura vocală. Metode mai subtile de provocare a emoției de către scriitor nu intră în vederile lui. Din cauza acestui mod restrictiv, aproape gramatical de a înțelege tehnica narativă, proza lui scurtă are factura unui joc literar studențesc, semn al unei imaturități intelectuale eternizate surzător.”⁽¹⁾ Afirmația vine în flagrantă contradicție cu aprecierea lui Ovid S. Crohmălniceanu care respinge ideea gratuității tehnicilor nedelciene, recunoscându-i calitatea de „constructor riguros, atent la orice amănunt, adevărat ceasornicar în prozele sale inteligente cu efectul precis controlat[...] cu o percepție acută a proceselor de asimilație din corpul social și o ureche capabilă să concureze cel mai perfecționist magnetofon japonez.”⁽²⁾ Intenția de a se servi de banal pentru a inventa o poetică nu este o noutate, ci doar o relansare, Nedelciu va fi fost, cu siguranță, la curent cu aceeași intenție declarată de Flaubert, care într-o scrisoare cuprinsă în **Corespondențe** mărturisește că dorește să scrie o carte despre nimic, care se sprijină numai pe forța interioară a stilului. O astfel de poetică a banalului e perfectă pentru reprezentarea realității și a fost cultivată încă de la începuturile literaturii, semnele ei se regăsesc din plin în primele opere universale, epopeile, și sunt prezente în mitologie, căci până și un zeu, un rege, un erou civilizator are parte de porția lui de cotidian și banalitate. A parcurs secolele de literatură adaptându-se modei și curentelor, devenind indispensabilă marilor opere al căror țel era, într-un fel

sau altul, să surprindă diversele aspecte, perspective și capricii ale realității. Probleme umane și sociale, drame, tragedii, tratate serios sau parodic, solemn sau comic, toate se țin din materialul umil al cotidianului și al banalității. Și aici intervine știința de a scrie a lui Mircea Nedelciu, care, cunoscător al tuturor formulelor de succes în reprezentarea veridică a realității, se oprește asupra acelor elemente care-i convin cel mai bine spre a o face și el, îmbinându-le de o așa manieră, încât hibridul realizat să indice nu doar ingeniozitatea și originalitatea, ci și talentul narativ. Recurge în felul acesta la maniera barocă, valorificând banalul ca fundal pentru realitățile sociale ce nu puteau fi exprimate și redete în toată complexitatea lor, ba din cauza cenzurii care funcționa cu severitate, ba pentru că un asemenea demers ar fi diminuat originalitatea țintită a scriitorului. Se servește astfel de conștiința al cărei joc îl urmărește într-o autentică „vorbire trăită”, cunoscutul „erlebe Rede”, consacrat ca „monolog interior”⁽³⁾.

Tehnica Godard. „Niciodată situația nu a fost atât de gravă ca astăzi. E o epocă ce se va distruge pe sine însăși. Vlado Kristl - un Polanski nebun”. „Tehnica Godard: Sunet direct, aparatul în mână, montaj haotic, opinii cât mai diferite”⁽⁴⁾

³ Erich Auerbach, *Mimesis, Reprezentarea realității în literatura occidentală*, Traducere de I. Negoitescu, Editura Polirom, 2000, p. 487.

⁴ Jean Luc Godard e unul dintre cineaștii renumiți ai Noului val, care a introdus tehnica vocilor în off, (sunete directe), jump cuts (bucăți de salt), tournage a volée (filmare din zbor), flou-uri (estompări), improvizatii menite să inoveze arta cinematografică zugrumată de academism. Filmele care fuseseră realizate de acest cineașt până la data apariției volumului **Aventuri într-o curte interioară** erau **Vivre sa vie, 1962, Une femme mariee, 1964, Pierrot le fou, 1965, La Chinoise, 1967, Tout va bien, 1972, Sauve qui peut, 1979**. Tehnica lui de punere în abis cunoaște mai multe aspecte: camera de filmat JVC care se întoarce spre personaj, întorcându-se, în realitate, spre camera care filmează scena, realizându-se *la mise en abime* a celor două camere; aluzii la materialul video: neonul AGFA, în **Detectivul**, video-clubul, în **Helas pour moi**; personajele merg la cinema, toarnă un film, vorbesc despre film. Jocul trimiterilor între filmele lui Godard, o caracteristică a acestui cineașt, se traduce printr-o serie de metode: apariția în film a unor uneori apar afișe ale altor filme ale acestui cineașt, de pildă: în **Eloge de l' amour** apare afișul filmului **Matrix**, în **Disprețul și 2 sau 3 lucruri** se vede afișul filmului **Vivre sa vie**; se fac referințe la realizatori, printre care la el însuși, ca în **La Chinoise, Prenom Carmen, Soigne ta droite, King Lear, Notre Musique**. Figura cineaștului apare frecvent în filmele sale sau apare personal în propriile sale filme sau în

Referința la cei trei cineaști vorbește despre intenția autorului de a lucra după tehnicile acestora, succesul scurtmetrajelor devenind un argument pentru cultivarea prozei scurte de esență cinematografică și, în același timp, Naratorul cu preocupări de cineașt își propune, nedeclarat, să le urmeze stilul în proiectul său cinematografic. →

VALERIA BILȚ

imagini eliptice evocatoare, precum ochelarii sau Țigara. În cele deja amintite este el însuși, în **Pierrot nebunul** este **Lang**, în **Tout va bien** e **Montand**, care face trimiteri explicite la el însuși, în **Sauve qui peut** e **Dutronic**, în **Passion-Djerzy**. Filmele sale amintesc, avertizează mereu că sunt filme, că e cinema, nu viață reală, se adresează direct spectatorului, frontal, spărgând iluzia. Filmul **2 sau 3 lucruri** se deschide cu o prezentare a actriței: „Ea este Marina Vlady”. Începutul filmului **Tout va bien** este o reflecție asupra condițiilor unui film istoric, personaje, finanțe, vedete, etc. El filmează clapul, indicând că se întoarce la un film anterior, trece la **Chinezoaica** și la **Le Gai savoir**. Personajele vorbesc despre film. Leaud din **Gai savoir** spune: „În sfârșit, filmul acesta-i un eșec.” Jean Jaune din **Week-end** spune „ça fait chier ce film” și tot aici un personaj însăngerat afirmă: „Nu e sânge, e ruj”. În deschiderea filmului **Detectivul** se văd imagini întoarse spre camera JVC. Imaginea se oprește și revine în spate, arătând că sunt niște imagini turnate. Camera lui Godard filmează detectivii pe cale de a fi filmați, vizionând imaginile care se toarnă. În **O femeie este o femeie**, Belmondo vorbește despre **A bout de souffle**, Chantal Goya vorbește despre **Pierrot nebunul**, în **Masculin-feminin** Marie privește **Le mepris** în **Le livre de Marie**. **Tout va bien** se deschide pe imaginea unui blazon, aluzie la deschiderea filmului **Le mepris**. A doua parte a filmului **Forever Mozart** reia formula care deschide **Le mepris**, a propos de cinemartografia care face lumea conformă dorințelor noastre. În **Helas pour moi**, un personaj de video-club reia formula lui Belmondo din **A bout de souffle** „Ți-l amintești și nu-ți amintești despre”.. Muzica este evocată de mai multe personaje, dar celelalte personaje nu o aud. Construcția filmului pe patru părți, fiecare fiind centrată pe unul dintre eroii trio-ului, cărora le este propriu un segment de manifestare: Dutronic-teama, Huppert-comerțul, Baye-imaginarul. În partea a patra, muzica reunește cele 3 personaje. Structura este asemănătoare romanului **Zgomotul și furia**, de Faulkner unde există patru părți, fiecare centrată pe un frate, relatarea la pers. I, iar în partea a patra la a III-a. JLG utilizează un procedeu de relanti, sacadări, imagini fixe. În **Sauve qui peut**, numeroase jocuri de oprire asupra imaginii, relantiuri, stil sacadat, viața e un infern fără scăpare, personajele sunt detestabile, imorale, vulgare, se ceartă, tipă unii la alții, se insultă, se lovesc. Sexualitatea este foarte prezentă, dar sub formele cele mai deviante: homosexualitate, incest, adulter, prostituție. Prostituția este legată de de ideea de capitalism, de lumea afacerilor. Proxeneții evocă bancherii, singurii capabili să fie independenți. Clienții Isabellei sunt patronii, care-și negociază tarifele la telefonul din birou sau desemnează un subaltern să negocieze direct cu persoana.

¹ Alex Ștefănescu, *La o nouă lectură Mircea Nedelciu, în România literară*, nr.6, 2002.

² Ov. S. Crohmălniceanu, *Desant* 83, Ed. Paralela 45, București, 2000, Ediția a II-a, p.17.

Și într-adevăr, toate prozele lui Nedelciu, presupuse cadre ale acestui proiect filmic al personajului său Narator, conțin angoasă, alienare urbană, suspendarea tensiunii sociale, melodrame, dar și drame adevărate. Mai mult decât atât, tehnicile la care va recurge în numele artei sale literare care asimilează inovațiile cinematografice, sunt explicit comunicate prin insertul referitor la tehnica lui Godard. Este o tehnică pe cât de simplă, pe atât de sofisticată, întrucât imaginile nu trebuie să se impună, ele trebuie să se manifeste ca imagini înregistrate. Lucrurile dispar în favoarea imaginii lor, rezultând metonimiile. Jocul trimiterilor între filmele lui Godard este o caracteristică a acestui cineașt. Figura cineaștului apare în filmele sale cu propria-i figură sau în imagini eliptice, evocatoare precum ochelarii și țigara.

Toate aceste tendințe ale deconspirării tehnicilor, ale comunicării directe dintre autor și destinatarii săi, autoreferințele, trimiterile la celelalte scrieri ale sale, după modelul regizorului francez care practica un astfel de joc al trimiterilor între filmele lui, intrarea sa ca personaj în paginile cărții, sub numele real sau sub un alt nume, ca și prezența aparatelor de filmat, fotografiat, a tranzistorului, a magnetofonului, instrumentele de captare a realului, etc., sunt prezente la Nedelciu și nu face un secret din asta, dorește ca ele să fie recunoscute, depistate de cititor, tocmai de aceea este atât de explicit în indicarea tehnicii care-i servește drept model. Una dintre paginile cele mai dense și mai edificatoare în acest ultim sens este **Claustrofobie**, unde scriitorul apare ca personaj, cu propriul său nume. „[...] În aceeași perioadă, Luiza, Mircea Nedelciu și Christian au luat masa împreună [...]” *Ioana s-a plimbat pe străzi toată noaptea, iar Mircea Nedelciu a dat telefon că vine și el*”. Ori intervenția auctorială din **O căutare în zăpadă**: „*Sper că nu v-ați grăbit să-l identificați cu Mircea Nedelciu și să credeți că aceasta este vreo povestire autobiografică de a lui*”.

Apoi, preferința cineaștilor vremii pentru scurtmetraje și preferința lui Nedelciu pentru proza scurtă este o altă linie a asumării unei apropieri a operei sale cu cinematografia.

Tehnica cinematografică este valorificată la întreaga operă a lui Nedelciu, nu doar la prozele scurte. Disponibilitatea cinematografică transpare din fiecare pagină, de parcă prozele au fost la originea lor scenariu de film, aspect pe care-l punem pe

seama aceleiași intenționalități, de a sincroniza literatura română cu literatura americană, ai cărei scriitori, speculând dezvoltarea industriei cinematografice, vizau ecranizarea operelor lor. Pentru aceasta, scriitorii au împrumutat diferite procedee cinematografice, dând operelor aspect de scenariu numai bun de transpus pe celuloid, lucru ce a produs, desigur, un beneficiu literaturii, care s-a modernizat într-un ritm accelerat. O astfel de secretă aspirație nu credem să-l fi încercat pe Nedelciu, însă dorința lui de a contribui la modernizarea literaturii este o realitate. Dacă adăugăm la aceasta preferința pentru cinematografia americană, ca și frecventarea unui cineclub, în timpul facultății, alături de Gh. Crăciun, este limpede că influența cinematografului funcționează în programul său literar. Nu întâmplător se referă la marii cineaști ai lumii, Godard, Fellini, Vlado Kristl, Polansky, Antonioni, Wajda, etc., trecându-i în textele metaliterare, chiar de la prima proză a volumului, indicând, prin acestea, tehnicile preluate din cea de-a șaptea artă. Cel de-al doilea motiv decurge din primul, căci este un al doilea indiciu al legăturii prozei sale cu cinematografia. Este vorba despre preferința sa pentru personajele preocupate de film, pasionate de cinema (operând un transfer al propriei pasiuni), însoțite de aparate de filmat și de fotografiat, prinse în proiecte filmice care le confiscă o bună parte din gânduri și viață.

Un prim personaj de acest fel este Naratorul din **Aventuri într-o curte interioară**, personaj pe care îl considerăm din mai multe puncte de vedere schița celui ce va deveni Zare Popescu din **Zmeura de câmpie**. Remarcând privirea filmică a lui Nedelciu, George Crăciun afirmă în **Doi într-o curte**: „Cred că ar fi fost un foarte bun regizor sau operator de film”. Așa se face că aproape fiecare pagină permite travelling, flash-back, gros-plan, prim-plan, flou, racourci, tournage à volée, etc., tehnici pe care nu le inventariem acum, dar le vom pune

în evidență ori de câte ori le vom recunoaște. De data aceasta ne oprim asupra unor aspecte care vin să ilustreze ideea, doar în măsura în care ea poate justifica strânsa conexiune între literatură și cinematografie.

Se află în același spațiu, săvârșește aceleași gesturi, îl preocupă aceleași aspecte legate de nepuțința stabilirii vreunui contact verbal cu cei din jur, strivit de indiferența acestora, pentru care nu există, dar părând a avea un scop, fragil, e-adevărat, după ce și-a procurat filmul pentru aparatul de fotografiat. Aceeași precară situație financiară îl obligă să privească spre vitrine ca spre un lucru inaccesibil, interzis, anulând de la sine orice posibilă dorință de a cumpăra ceva din ceea ce vede expus acolo. Aceeași așteptare deprimantă, aceeași goliciune în gânduri și în suflet. „*Strângi în mână cutia de carton a filmului și aștepți, deși iarna asta venită pe neașteptate te descumpănește puțin.*” Descumpănitoare este și pentru cititor deturnarea sensului primar al frazei, de la gestul pumnului strâns în jurul filmului, la constatarea că iarna produce debusolare și vulnerabilizare psihică. În fapt, gestul de a strânge în pumn filmul este o punctare a scopului precis căruia îi este destinat filmul. Prin el va reuși să dea sens zilelor sale dezolante și fruste. E un gest parcă decupat de pe peliculele filmelor cu eroi ce renasc dintr-o situație umilă (sugestia **Păsării de foc** a lui Stravinsky e pe deplin legitimată).

Starea sa este, de altfel, definitorie pentru ceilalți, oricare dintre ei patru sau oricare dintre indivizii anonimi cu care se întâlnesc zilnic în periplurile lor ar putea trăi aceleași stări. „*Podteaua murdară așteaptă scuipăturile lor*”. Modificările survenite vin să sprijine ideea că Pictoru se află într-un alt moment al existenței lui, și într-o altă parte a orașului, deși tot într-o cofetărie. În adolescență își **afunda** picioarele în zăpadă, de data aceasta le „înfundă”. Afundându-le, simțea un soi de voluptate și acceptare, specifice adolescentului care nu găsește, încă, motive de revoltă, nutrinnd speranța secretă că se va produce o schimbare. **Înfundându-le**, săvârșește un gest de ciudă nerostită, dar mocnită, conștient că nimic nu s-a schimbat și nu sunt semne să se producă vreo schimbare. De fiecare dată, la fiecare vârstă și în oricare cofetărie, sorbind cafeaua și adulmecându-i mirosul, suferă același proces de declanșare a memoriei pasive, într-un alt sens decât acela impus de Proust. La scriitorul francez se declanșează un proces de anamneză →

M-am îmbătat femeie

M-am îmbătat, femeie, nu o dată
De ochii tăi ca vinul chilimbar
De mersul tău de iarbă legănată,
Uitând că-i, totuși, dragoste-n zadar.

M-am îmbătat de gura ta frumoasă,
De părul ca o cernere de ploi
Când soarele din nouri dă să iasă
Dar nu-și mai află drumul înapoi.

M-am îmbătat de toată-a ta făptură
Că te-am sorbit cu sete, să mă sting
Să nu mai știu ce-i dragoste sau ură,
Să mă topesc în flăcări mari de frig.

Și nu știu cum aș reuși-ntr-o seară,
Să mă revolt ca mările în larg
Spunându-mi: gata, trebuie să piară
Și beat, ulciorul dragostei să-l sparg.

Curiozitate

N-am fost frumos la ani de tinerețe,
Nici înțelept nu sunt la ani cărunți;
Nu știu ce-a vrut viața să mă-nvețe
Am plâns cu prea puțini, am râs cu mulți.

Iubirea ce-o fi vrut să-mi tot arate
Când mă-ndemna să mă arunc în foc
Apoi să trec prin râuri înghețate
Ca iar în rug de flăcări să mă-ntorc.

Și cum credeam că toate-s ale mele,
Că toate mă cunosc și mă-nțeleg;
Senin nemăsurat și vânt și stele
Și cântecul pământului întreg

Știam cum vine iarna prin pădure
Făcând-o să se stingă-n surd ecou,
Și ce nădejde trebuie să-ndure

→, la Nedelciu se declanșează o reverie și ulterior, amintirea reveriei, mereu îmbogățită cu informații câștigate teoretic și adaptate la vârsta visătorului cu ochii deschiși. Îi revine în minte momentul când a degustat prima cafea, călătoria imaginară, sub impresia cărților lui Jules Verne, pe care le citea pe atunci, spre Brazilia, țara exotică de unde cafeaua era importată la vremea aceea. Doar că acum experiența de viață s-a îmbogățit, călătoria imaginară se pigmentează cu muzica senzuală a locului, cu aventura celebrului Carnaval de la Rio, dar și cu plăcerea de a-și reaminti anii de visare și lăncezeală ai adolescenței. Momentul este sublim pentru că-l salvează de la alienarea cu care ar fi putut fi contaminat, dându-i forța detașării și a refugului „în curtea

Pân-o sărută soarele din nou!

Iar astăzi parc-aș ști că viața este
Numai o carte cu coperte gri
Și urmărind ciudata ei poveste
Sunt curios sfârșitul cum va fi?

Dacă-ntâlniți iubirea

Dacă-ntâlniți iubirea mea plecată
Pe undeva pe munte, ori pe șes,
Să-i spuneți că mi-i poarta descuiată
Și dorul parguit ca grâul des.

Dac-o vedeți pe-o margine de seară
Cântând în iarba verde, lângă râu
Să-i spuneți că nu-i vremea să dispară
Deși-i târziu, știu bine că-i târziu.

Să-i spuneți că și freamătul din mine
E tot atât de tânăr ca-n trecut
Și că mai știu, mai bine ca oricine,
Să-mbrățișez, să mângâi, să sărut.

Dac-o vedeți lâng-un bărbat, oricare,
Râzând pe la ospețe-ntre străini

sa interioară”, în sine.

La 12 iulie 1999, moare, fiind înmormântat două zile mai târziu la Cimitirul Bellu, acolo unde și-au găsit odihna toți marii noștri scriitori și oameni de cultură, devenind

Petru Botezatu

Lăsați-o să-și petreacă, am răbdare,
Doar, dimineața, cu obraji de crini,

Trimiteți-o cuminte tot acasă,
Eu o aștept lâng-un pahar de vis
Sub merii din grădina răcoroasă
Și-o să-i rămân tot mirele promis.

Apoi să nu mai plece niciodată,
Oricât de om bătrân voi fi ajuns,
Că fără ea și aerul se gată
Și vântul nu mai are drum de-ajuns..

Rană vie

Din vinul umilinței am băut
Și m-am hrănit cu pâine-ntunecată;
Rugându-mă la cer, cu glas durut,
Dar nu mi-a răspuns nimeni
niciodată.

Văzut-am și pământ cutremurat
Și ape-n tulburată zbcuciumare
Și-atunci, din nou, spre ceruri am
strigat,
Dar chiar nimic de-acolo nu tresare.

Deci, pricepând că totu-i hotărât,
Că destrămarea-n mine se-ndârjește
Mi-am zis că nu-s mai mult decât atât
Un om, trăindu-și moartea, omenește.

Nu împărat, nu idol și nu zeu
Că și mărirea lor e amăgire;
Nu mi-am putut atinge visul meu
De cum să fiu stăpân pe fericire.

Cetate întărită cum să fiu
Și ce grădini s-aștern lângă pustie?
Beau vinul umilinței și-i târziu,
Trăiește-n mine moartea, rană vie.

DUMITRU MĂLIN

contemporanul lor întru eternitate. Pe piatra sa funerară este gravat **Și ieri va fi o zi...**, titlul ultimului său volum de proză scurtă. Impresionantă este mărturisirea soției autorului despre ultimele sale clipe: „A fost tot timpul lucid, chiar și atunci când, aparent, intrase în comă. Nu numai că și-a recunoscut prietenii adunați în jurul lui, dar, înainte de ultima suflare, a strigat cumplit: „Mă scufund! Cad în gol!” Apoi și-a recăpătat brusc liniștea, zicând : „Acum urc. Am ieșit la suprafață... Se împlinesc 71 de ani de la nașterea lui Mircea Nedelciu și s-au adunat deja 22 de ani de la retragerea lui în Panteonul veșnic, iar opera lui stă demnă între paginile istoriei literaturii române, inaugurând o perioadă revoluțată: postmodernismul românesc.

Memorialistică Jurnalele lui Vintilă Horia

Vintilă Horia (1915-1992) aparține generației care a trăit în cea mai inegală și contorsionată perioadă din istoria modernă a României, cea a interbelicului românesc. Diplomat, jurnalist, eseist, filozof, pedagog, poet și romancier, a cunoscut consacrarea după exil. Stabilizat la Paris, în anul 1960 i s-a decernat Premiul Goncourt pentru romanul „Dumnezeu s-a născut în exil”. A scris în special în limbile română și franceză.

Vintilă Horia a lăsat în urmă câteva zeci de cărți memorabile și mii de articole risipite în reviste europene și sud-americane, respectiv din Franța, Spania, Italia, Portugalia, Germania, Chile și Argentina.

A lăsat, de asemenea, o formidabilă operă memorialistică. Jurnalele sale sunt, în mod evident, o prelungire a eseurilor și romanelor sale, remarcându-se preferința pentru notația scurtă. O enumerare a jurnalelor lui Vintilă Horia merită de bună seamă a fi menționată împreună cu succinte fragmente din fiecare.

Jurnalul unui țaran de la Dunăre
Fragmente:

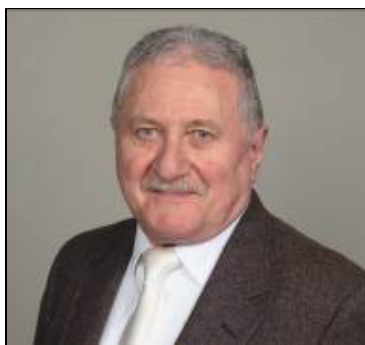
= Cum am putea să definim mai exact conceptul de „țaran de la Dunăre”?

Le Petit Larousse propune explicația următoare: „bărbat cu o înfățișare grosolană și de o sinceritate brutală”. [...]

Înfățișarea e puțin importantă pentru mine și pentru cititorul meu. Termenul grosolan cam scârțâie în tentativa asta de sinteză topo-fizionomică.

„Sinceritate”, da; „brutală” e în plus, orice sinceritate deranjând liniile convenționale ale artei și puterii de a trăi.

„Înfățișarea grosolană” descinde fără îndoială din arborele științelor umane, atât de orgolios și de vid, al secolului al XVIII-lea și el privește pe orice țaran ca pe un necioplit și un înapoiat, încremenit în prejudecățile lui religioase și în filosofia lui primară, rămasă departe de binefacerile și luminile progresului. [...]

Ființele umane aparținând civilizațiilor tradiționale, cum se spune, se află situate deodată pe o linie antiprogresistă, fără îndoială, dar foarte evoluată cât privește ordinea interioară pe care-o posedă și care, deși le obligă să respingă religiile materialiste, le fac să participe la o bogăție spirituală care-i lipsește în aceeași măsură cetățeanului-frigider ca și tovarășului-sputnik.

Este vorba aici de o rasă spirituală, dacă pot spune așa, care acceptă în aparență ordinea asfaltică a ideologiilor, dar continuă să-și practice filosofia și religia, de altfel strâns înrudite.

= „Exilul îmi apare ca o problemă care-l privea pe Ovidiu sau pe Chateaubriand, dar în fond nu făceam decât să mă integrez lui, într-un fel un pic diferit, comparat cu tehnica pasivă a predecesorilor mei, căci eu l-am luat cu asalt, în loc să mă las eu însumi asediat, transformându-l într-un castel fortificat, al cărui senior absolut sunt eu însumi”.

Memoriile unui fost Săgetător
Fragmente:

= „Am avut visul următor: mă aflu în cerdacul casei de la Bălțați, într-un sfârșit de noapte, într-un început de zi, întins pe un pat cu mai mulți din familie.

Vedeam foarte bine grădina din față așa cum fusese în realitate, așa cum o contemplasem adesea, în zorii zilei, vara, când mă sculam devreme ca să mergem la vânatoare sau ca să sar în livadă și să culeg struguri și piersici încă ude și reci de rouă, când dintr-odată, înconjurată de o lumină mare, a apărut, pe bradul de sub cerdac, Sfânta Clara din Assisi. Imaginea era atât de limpede și de convingătoare, încât părea reală, n-aveam deloc senzația ca visez, am căzut în genunchi, cutremurat, sfânta poate

că mi-a spus ceva, apoi a dispărut în aceeași corolă strălucitoare, m-am trezit emoționat, absolut sigur că totul fusese nu un vis, ci o apariție adevărată.

Aproape că tremuram, nu atât de emoție cât de entuziasm, pentru că eram sigur că de atunci înainte trebuia să-mi schimb felul de a trăi, că aveam de urmat altă cale. Într-un cuvânt, că destinul meu fusese însemnat de o poruncă venită de dincolo și că, în mine, nu mai era loc pentru niciun fel de îndoială. Am rămas în pat câteva timp, copleșit de visul care mă locuia ca o posesiune binecuvântată, aveam încă foarte clară în minte viziunea, atât de limpede și de puternic desenată pe amintire încât și acuma o pot reconstitui fără greutate.

O voce însoțea viziunea. Din aerul înconjurător, dintr-o ființă invizibilă cineva rostise: – Sancta Clara! În latinește, ca totul să fie mai clar.”

Jurnal de sfârșit de ciclu 1989-1992.
Jurnal torinez 1978

Fragmente:

= „Mă gândesc cu groază cum comunismul, încetul cu încetul, va fi înlocuit cu droguri, pornografie, licheliism politic, socialism democratic, arivism. Mitică va deveni cocainoman, amator de rock dur, prieten la cataramă cu Cicciolina, Marx va fi dat la o parte de frații Marx.”

= „Români din Țara îndurerată și plină de speranță! Întreaga omenire este alături de voi. Crăciunul vă va vindeca rănile. Dumnezeu, astăzi, nu se va mai naște în exil. În acest 1989, an de martiriu și de orizonturi deschise către libertate și adevăr, Dumnezeu s-a născut în România!”

= „Majoritățile, prin neștiință și minciună duc, la putere, trăgând după ele tot ce e rău, zgura diabolică a oricărei societăți”.

= „Tavernele din centru, în jurul cărora tinerii fără scop, fără lumină, se adună ca să fumeze hașiș, sau să tragă pe nas cocaină, să vorbească despre revoluție și libertate și să asculte melodia acestei depravări”.

= „În Orient, comunismul a fost distrugător nu numai de bogății și de peisaje, dar și de suflete; →

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

în Occident, capitalismul fără frâu a dus mai mult sau mai puțin la același rezultat”.

=„Vrei să răstorni guvernul unei țări sărace, dar care are resurse? Vrei să-i lovești pe musulmani? Vrei să obții sprijin pentru intervențiile militare americane din întreaga lume? Vrei să subminezi guvernele care își ridică oamenii din sărăcie, deoarece nu se conformează gusturilor intelectualilor din Occident? Folosește drepturile omului drept scuză!”

=„Nu mai suntem în stare să observăm decât efectele, nu mai tratăm decât afectele. Politica a devenit un soi de medicină alopatică. Observă, constată, tratează. Vindecă, deci, numai o aparență. Cauza obscură rămâne vie, instalată în fundul ființei, așa cum cauza bolilor rămâne în bună stare după un tratament alopatic.

Acest fel de vindecare implică, de cele mai multe ori, o înrăutățire alăturată. Te vindec de lumbago, însă te îmbolnăvesc de stomac sau de ficat. Totul se măsoară cu un fel de metru cinematografic sau televiziv. Rezultatele trebuie să fie vizibile, ca și efectele, și spectaculoase”.

=„Din păcate, în momentul eliberării, Țara va fi invadată de partide, care vor încerca o *restitutio in integrum* a puterilor de tip democratic de dinainte de război. Vor apărea, din umbră și din nimic, zeci de grupări și de partide, care mai de care mai ortodox-democratice, deși la noi niciun partid n-a fost vreodată într-adevăr îmbibat de democrație.

Vom trăi sub o monarhie social-democratică, iar apoi, cu anii, se vor perinda la guvern partide mai mult sau mai puțin reprezentative. Principal, pentru moment, va fi faptul unei întoarceri la bunăstare, la o normalizare a condițiilor de viață. După aceea, dacă românii vor recupera libertățile constituționale fundamentale, va fi posibilă și o discuție mai amplă, pe teme mai actuale și mai profunde. România va trebui guvernată, cu timpul, de instituții românești, și nu de formule și oameni de import.”

Salcâmul și norul neroditor

„Nu-mi place nici ce sunt, nu-mi place nici cum sunt, nu-mi place nici unde sunt” se mărturisea maica salcâmului norului hoinar care își ducea de căpăstru propria lui umbră să și-o adape la izvorul din coasta muntelui. „Numele meu e Acasiana. Oamenii m-au poreclit **salcâm**, un nume turcit cu ochi alungiți de **î** și limbă de sacăz.

Norule, cât de fericit ești tu! Tu poți fi orice și poți merge pe unde vrei. Acum ești risipit ca brazdele de otavă pe măgurice, acum ești lebdă pe un cer pierdut printre trestii, peste un timp ești întunecatul zimbru luând soarele în coarne, apoi pădure, castel, sau cerșetor olog la poarta mănăstirii.

Copiii mei - descuți și flămânzi! Hainele lor - primite de la vreun mort. Când suntem prea triști ieșim în tinda dealului și ne uităm la fetele tale. „Când o să fim mari, nu e așa mamă, că o să ne căsătorim cu fetele norilor?” Înainte de amurg fetele norilor încearcă zeci și zeci de rochii pentru balul zânelor din palatul lunii. Unele sunt roșii ca floarea de mac însăilată cu diamantine puncte de rouă, altele ca albăstruiul șoptit pe scoică spre peruzea și jocul din rouă a porfir; unele sunt verzi precum cămeșuța brotăcelului, altele sunt făcute din spumă de lapte și borangic. La toate soarele le țivește marginile cu aur curat cusându-le franjuri împerlate de cleștar de jur împrejur. Le spuneam copiilor că este vai și iarăși vai de cei care se îndrăgostesc de fiicele norilor care sunt fărâncate să rătăcească toată viața lor. Ei mă întrebau : De ce? Și eu le răspundeam să întrebe moara că numai șopârlele șipotelor ei, într-o noapte cu lună plină, au vrăjii toate sălciiile și toate fetele norilor.

Norule, spune-mi și mie la ce mi-i bună umbra mea, în care mă împletesc în fiecare zi, la ce mi-i bună umbra mea care de fapt nici măcar nu este a mea, la ce mi-i bună că-mi slovenește abecedar străin pe împrumutu-mi de argilă? La fel i-am spus și soarelui la spovedanie: Nimeni nu m-a iubit, nici măcar moartea! Nu a fost păcat cu gândul sau cu freamătul pe care să nu-l miroso

spre întocmire în izlazurile pustii ale inimii mele. Am invidiat mărul cum poate să facă o fructă atât de perfectă că nici diavolul nu a cutezat să îndrăznească să-i atingă ispita de spaimă a ispitirilor, am purtat zavistie nucului pentru fiecare castel și palat de lemn din fiecare nucă, răutate am măcinat, pumn pe pumn, chiar și pentru alunul ce-și îmbrăca fecioarele lui pentru nuntă în veșmânt de ceruri crude și gulere de dantelă venusiană. Ce să mai zic de gutuiul cu altarele lui mai înalte decât moartea! Sau cum poate vișinul din floare să rotunjească ștregarele fructe care se joacă de-a noi cei pierduți? Fructe care ne întrebă de-a culoarea de gustul raiului: Oare când ați uitat să mai fiți tineri rotundului? De-a geometria sferică a ochiului și a vișinei contemporană cu somnul rotund al lui Dumnezeu. In prostia mea nu am putut să-mi închipui că fiica mea ar putea să fie ca piersica sau gutuia cu fața atât de fină, cum poate să aibă vița de vie săni atât de frumoși, cum poate coranul unui vrej, dintr-o floare galbuie și ofticoasă, să ne răsară o lună verde de pepene? Soare, iartă-mă!”

- „Și ce ți-a zis Soarele?”, întrebă norul.

-„Ce să-mi zică, răspuse Maica Salcâmului, ștergându-și o lacrimă? A îndrugat ceva, un fel de cuvinte din necuvinte ca banul de rișcă: „Lemn luminat aduceți-mi Mie, așa a grăit Domnul, nu jertfă din său de animale. Lemn luminat aduceți-vă Mie. Altarele mele să fie cioplite numai din lumina prea curatului lemn de salcâm, așa grăitu-a Domnul...!”

... și norul plecă pe cărarea singuratică cugetându-și cu amărăciune întoarcerea din cer: „Omule, omule - neam prost de salcâm! Când vei afla cine ești? Nici lemnul soarelui, nici chiar părelnicul lemn de coral al curcubeielor mele n-a fost ales de Tâmplar spre cioplire. Tâmplarul avea nevoie de o inimă de salcâm din care să cioplească apoi crucea din inima omului...”

... și norul neroditor începu să se stingă tiptil soarelui. Dar data aceasta trăgea de căpăstrul morții și propria lui umbră.

DUMITRU ICHIM

**Epocă literară și destin poetic
într-un epistolar:**

SCRISORI CĂTRE TEOFIL RĂCHIȚEANU

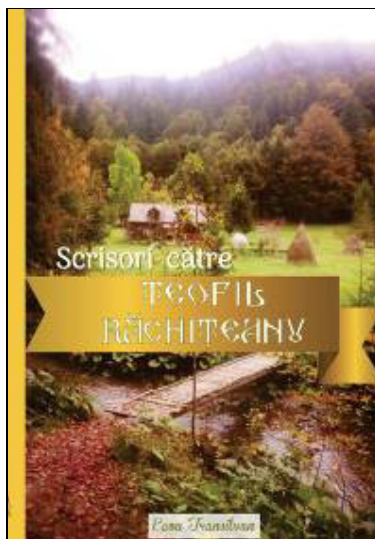
(I)

Epistolarul poetului Teofil Răchițeanu e a treia carte de acest tip despre care scriu în ultima jumătate de an, după cele aparținând criticilor și istoricilor literari Stan V. Cristea („*N-am fost singur. Scrisori primite: 1987-2020*”, Editura AIUS, Craiova, 684 p.) și Tudor Nedelcea („*Corespondență primită*”, Editura Didahia Severin, 2021, 554 p.). Autorii, pornind de la ideea deloc forțată că, pentru o mai bună statuare a imaginiilor lor în conștiința cultural-literară a epocii lor, corespondența reprezintă o sursă importantă privind viața și opera, au procedat ca atare, foarte prudenți așadar în a evita eventuale pierderi sau valorificarea *sine die* de către alții a acestor scrieri epistolare.

„Ca istoric literar, – scrie dl Ilie Rad, îngrijitorul ediției de față – știu foarte bine ce importanță documentară poate avea orice manuscris provenind de la n mare scriitor, atunci când biograful sau exegetul îi editează opera, îi reconstituie viața sau climatul epocii în care a trăit.”

În cazul lui Teofil Răchițeanu, după pierderea „dintr-o neglijență” a vreo două scrisori de la Geo Bogza, poetul din Apuseni a încercat în câteva rânduri editarea lor, mai întâi în volumul alcătuit tot de Ilie Rad („*Geo Bogza, Rânduri către tineri scriitori ardeleni. Scrisori și telegrame trimise de Geo Bogza lui Teofil Răchițeanu, Iie Rad și Viorel Mureșan*”, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2003). Apoi, în „*Excelsior*”, în numărul dedicat lui Geo Bogza, un număr de nouăsprezece scrisori (a VIII, nr. 12, 1999), și respectiv în revista „*Reporter*”, treizeci și șase de scrisori (an I, nr. 1, 1999)

În volumul-interviu realizat de Marin Iancu, „*Amintiri în zig-zag*” (Ed. Scriptor, Cluj-Napoca, 2016), în care se vor tipări și câteva scrisori trimise de Geo Bogza, poetul declara că nutrește gândul de a scoate din „lada plină cu scrisori” vreo 100 „care ar merita să fie date publicității”, putându-se alcătui astfel „o carte mai mult decât interesantă”: „Aș vrea să fac această carte, s-o public, dar n-am curaj, căci n-am banii trebuitori pentru aceasta. În curând voi trece și eu

«într-o altă dimensiune», și nu știu pe ce mâini ar putea ajunge lada aceasta cu scrisori și ce s-ar putea alege de toate lucrurile de acolo.”

Scrisorile editate acum într-o ediție masivă și cartonată, - cu un set în final de ilustrații color reproducând copertile lucrărilor editate, dar și poze cu prieteni, membri ai fami-liei ori facsimile, ridicând factura tipografică la 70 de milioane *ex-pressis verbis* -, sunt de domeniul sutelor, 51 de epistole și 22 de tele-grame fiind trimise de Geo Bogza (1973-1991), iar 267 de scrisori aparținând celorlalți corespondenți.

Dacă relația epistolară cu autorul „*Cărții Oltului* începe în 1973 (durând până în 1991), cea cu Ana Blandiana datează din 24 august 1986 și, preț de cinci misive-răspuns, se încheie în 2018, iar cu Ștefan Augustin Doinaș, debutând în 1969 (ultima epistolă fiind din 1977, după cutremurul din 4 martie), însu-mând 11 scrisori. Tot printre numele de mare prestigiu scriitoricesc putem aminti pe Eta Boeriu și Rosa del Conte (1974), după care epistola-rul urmează ordonarea alfabetică a autorilor: Aurel Antonie (2004/1 text), Leon Baconsky (1980/3), Horia Bădescu (2008/5), Dinu Bălan (2020/1), Pr. Ioan Bizău (2016/4), Oana Boc (2014/4), Mircea Borcilă (1981/24), Ion Brad (2011/2), Dan Brudașcu (1980/1), Ion Buzași (2014/5), Viorel Cacoveanu (2008/5), Ilie Călian (2002/1), Zenovie Cărlugea (2010/3), Nina Ceranu (2002/4), Al. Cistelean (1988/9), Lina Codreanu (2016/1), Theodor Codreanu (2015/2), Carmen Costea

(2003/1), Ion Cristofor (1975/14), Constantin Cubleşan (2006/3), Ioan Cuciurcă (2004/1), Doina Curticăpeanu (2006/1), Iordan Datcu (2019/1), Mircea A. Diaconu (2004/2), Mircea Dinutz (2012/1), Constantin (Take) Dumitrescu (1989/4), V. Fănache (2006/3), Dinu Flămând (1970/3), Maria Florescu (1988/1), Monica Grosu (2014/8), Vasile Igna (1990/1), Alexandru Jurcan (2001/1), Teofil Lung (2016/1), Sorin Mărculescu (1978/13), Livia Mărcan (2019/1), Doina Măndru (2003/6), Teohar Mihadaș (1990/1), Silvia Morar (2008/1), Lazăr Morcan (2013/1), Horia Munteș (1995/2), Lucia Mureșan (2008/1), Marcel Mureșan (2003/2), Cornel Nistea (2018/1), A. Gh. Olteanu (2016/4), Ioanichie Olteanu (1974/2), Ion Papuc (2018/1), Gheorghe Păun (2016/2), Iuliu Părvu (2003/8), Mircea Popa (2007/1), Mihai Posada (2009/2), Ilie Rad (1999/6), Irina Răchițeanu (1986/3), Vasile Remete (2018/1), Paula Romanescu (2017/11), Cristina Russu (1989/11), Aurel Sasu (1994/9), Zaharia Sângerzan (1994/1), Nicolae Sârbu (2006/2), Traian Sârcă (2015/1), Miron Scorbete (1995/3), Nicolae Silade (2019/1), Artur Silvestri (2006/1), Ion Spânu (1987/1), Nicolae Șteiu (f.a./1), Silvia Tomuș (2018/4), Vladimir Udrescu (2011/8), Eugen Uricaru (f.a./1), Ion Vartic (1978/1), Traian Vasilcău (2020/1), Titus Vișeu (1996/1), Traian Vedinaș (1981/1), Alexandru Vlad (1994/3), George Vulțurescu (2003/4), Romulus Zaharia (1994/2) și o „*Persoană căreia autorul a preferat să nu îi divulge numele*”, inclusă după Mircea Popa, deci la litera P, care, adresându-se „Blândului Soare” și îmbrățișându-l în gând, îi declară într-un apogeu al vârstei: „Eu, o simplă muritoare ce sunt, te apreciez mult pentru scrierile tale, pentru cum ai reușit să treci peste toate greutățile vieții, pentru darul ce ți l-a dat Dumnezeu, pentru dragostea cu care mi-ai îmbătat tinerețea, pentru dorul de revedere ce ți l-am dus nu doar acum, la bătrânețe, pentru toate-ți mulțumesc și mă rog Domnului să-ți dea sănă-tate, voie bună, curaj de viață, de versuit și iertare pentru mine...” Scrisoarea, nedatată, e semnată: „*Luna-nsingurată...!*” Probabil că această →

ZENOVIE CÂRLUGEA

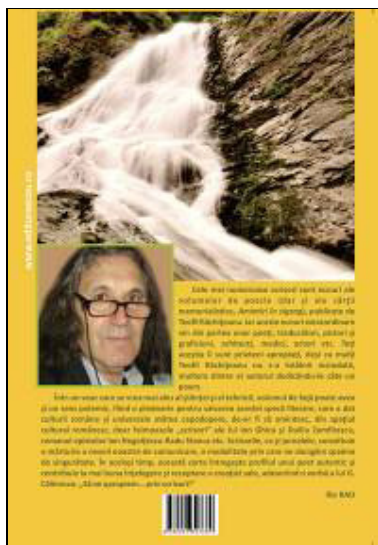
„Lună-nsingurată” și-a revărsat razele și prin unele versuri, în care adie un eminescianism în care natura rezonează cu cos-micul, așa cum în altele ne întâmpină un blagianism pornit din condiția sempiternului pentru a tânji după transcendent...

*

Datând din intervalul 1973-1990, corespondența „poetului clujean” cu **Geo Bogza** începe cu repararea unui gest de „nedreptate”, făcând să-i apară, la rubrica-i săptămânală din „Contemporanul”, intitulată „Scrisori de la un tânăr poet” (nr. 21 din 18 mai 1973) „două din poemele interzise la Cluj”, dintr-o pagină pe care revista „Echinox” intenționa s-o dedice tânărului redactor Teofil Răchițeanu. Dezamăgit, poetul a „furat” șpalturile interzise de cenzura din Cluj cu poeziile, între care una era dedicată lui Geo Bogza, și le-a trimis scriitorului la București, care, într-un gest de solidaritate cu dezamăgitul și în prezentarea făcută menționa că „soarta acestor poeme a fost ca, la Cluj, să rămână inedite”. Tableta va fi reluată de Bogza în volumul *Paznic de far* (1974), pe care i-l trimite „cu dragoste și grijă de paznic de far (...) ciudatului și foarte adevăratului poet din Biharia”. Din scrisoarea datată „17 ianuarie 1975” aflăm că Bogza depusese la statuia lui Eminescu de la Ateneu o ghirlandă cu 125 de garoafe (cu prilejul celei de-a 125-a aniversare), eveniment la care prietenul din Apuseni promisese că vine. Dar, îmbolnăvindându-se grav de plămâni, rămâne acasă. Bogza află și-i telegrafiază medicului academician Octavian Fodor de la Cluj, care trimite o mașină a Salvării în miez de noapte să-l ducă la Cluj, unde va fi internat pentru o săptămână. Întâlnirea față la față are loc peste câteva săptămâni, în 1975, într-un „ianuarie abundent în zăpezi, cu nopți înalte și reci, pe cerul cărora strălucea, diamantin, Orionul”. Venit la Predeal, cei doi se recunosc instantaneu, rămânând împreună câteva zile la o vilă a Academiei, sub atentul protocol al doamnei Bunty, soția lui Bogza. După ce împreună fac turul stațiunii, Geo Bogza își duce invitatul la Sinaia, dar telefericul e defect și nu le rămâne decât să se plimbe și să discute, după care se reîntorc cu trenul la Predeal. La Sinaia, Bogza, constatând că tânărul poet și profesor nu are ceas, îi cumpără unul de buzunar, desenându-i cu

carioca neagră pe cadran, după scoaterea geamului, un plop simbolic, iar dimineața următoare îl conduce la gară și-i achită biletul de tren – „m-a îmbrățișat îndelung, după care ne-am despărțit”... O a doua întâlnire are loc pe nepregătite, prin mai 1978, când, venit la Cluj, Geo Bogza îi face o vizită-surpriză, împreună cu Radu Popescu, Ion Pop și Viorel Mureșan. O „surpriză totală”, neputând să-i prepare promisiși păstrăvi copti la jar de fag în frunze de ștevie, nici să facă o plimbare călare pe platourile Bihariei, căci în aceeași zi trebuiau să se întoarcă la Cluj. Făcând totuși o plimbare pe platoul alpin de la Padiș, Bogza s-a putut odihni o jumătate de oră la „cabana mea de pe malul drept al Apei Obârșiei, unde am gustat un păhărel de afinată”, coborând apoi spre Răchițele și zăbovind la cascada cu același nume, „cea mai frumoasă din Apuseni”. Privind concentrat dintr-un anumit unghi asupra unei stânci, Bogza a botezat-o pe loc: „Sfinxul de la Răchițele”... Promițând că îl va mai vizita, dar împreună cu soția sa, Bunty, Geo Bogza nu a mai putu reveni în Apuseni, cei doi păstrând legătura doar prin scrisori. Autorul „Cărții Oltului” îi mărturisise în scrisoarea din 11 iunie 1974 că în vara lui 1963 fusese în Munții Apuseni „când am mâncat afine și am urcat pe podișul de la Padiș, acolo unde sânt cetățile Ponorului.”

„Poemele dumitale au un sunet cu totul deosebit” îi scrisese, la 19 noiembrie 1975, Geo Bogza, iar la 6 mai 1974 afirma „Sânt convins că ești un poet adevărat, ca puțini alții...”

constatând la 26 februarie 1977 că „ești mult mai fragil decât s-ar conveni unui om de la munte”. Și în ciuda tuturor opreliștilor, îi scrie celui ce debutase editorial în 1969 cu „Elegii sub stele” (sub girul lui Ioanichie Olteanu) că „dacă ești în adevăr poet, vei continua să scrii...” (scrisoarea din 20 mai 1977, consemnând cutremurul din 4 martie ce-l surprinde pe scriitor într-un bloc din Piața Cosmonauților, eveniment în urma căruia rămâne fără casă și care „mi-a dezorganizat toată viața”, cf. scrisorii din 30 septembrie 1977).

Să reținem și recomandarea lui Geo Bogza pentru primirea poetului în Uniunea Scriitorilor: „Îmi îngădui să recomand Uniunii Scriitorilor ca să primească în rândul membrilor săi pe Teofil Răchițeanu, autor a trei volume de versuri de un patriotism discret și hieratic: *Elegii sub stele*, *Somn de voievod* și *Planete de Melancolie*, care i-au definit un profil distinct printre poezii generației sale. Fac această recomandare cu toată căldura, convins că printre noi va sosi un poet original, ireproșabil din punct de vedere estetic și etic, care și-a câștigat demult prețuirea și respectul celor ce-l cunosc. Geo Bogza, 15 iunie, zi eminesciană, 1986”.

Foarte importante, aceste scrisori („cele mai multe” trimise vreunui corespondent, scrie Bogza) dezvăluie multe aspecte din biobibliografia poetului din Apuseni, căruia Bogza îi face cunoscute, la rândul lui, aspecte ale vieții literare din București, oferindu-se să intervină la reviste și edituri, ba chiar să-i furnizeze adresele unor scriitori cunoscuți precum Ștefan Aug. Doinaș sau Ana Blandiana. Reținem oroarea pe care Bogza o avea față de exercițiul epistolar, criza de timp în care se găsea permanent, precum și atenționarea să nu-l caute când era plecat luni întregi fie la mare, fie la Snagov-Ghermănești ori la Predeal... Micile atenții ale tânărului confrate (un cap de căprior, un cuțit cu mâner din corn de cerb, un tulnic de pe Muntele Găina, care până la urmă își va găsi destinatarul, o licoare de afină trimisă pe Aurel Scorobete (care ar fi dorit să scrie o carte despre Bogza), ba chiar Teofil având intenția de a-i duce la București un pui de căprioară etc.) îl mișcă pe Bogza. Bunăoară, capul de căprior, care fusese o amin-tire de familie (vânat de tatăl său→

chiar în ziua când se născuse), îi produce lui Geo Bogza o mare bucurie, scriindu-i la 25 iunie 1974 că „Va fi pus, în cele din urmă, lângă acela al căpriorului vânat de tata lui Labiș – care se află la mine -, cel ce a inspirat *Moartea căprioarei*.”

Important e să observăm că gestul inițial al lui Geo Bogza de a-i publica în 1973, în „Contemporanul”, două din poeziile refuzate de cenzura din Cluj nu scăpase vigilenței poliției politice: într-un interogatoriu luat poetului din Răchițele i s-a făcut cunoscut că „se știe de corespondența purtată cu Geo Bogza” (acesta luând atitudine față de anumiți factori de decizie ai culturii din acea vreme).

Mai târziu Securitatea îi va opri unele scrisori, reviste și-i va tăia telefonul. Trezindu-se în „această situație penibilă”, devenind deci „disident fățiș al regimului comunist”, în scrisoarea datată „Ziua sfântă a nașterii lui Eminescu” (1990), Geo Bogza îi împărtășea mai tânărului confrate povara bătrâneții care-l apăsa, fie că era vorba de o „criză de discopatie” ce-l imobilizează la pat mai mult de trei săptămâni (6 martie 1980), fie că are „probleme serioase cu ochii, cu picioarele” (18.11.1983): „Nu mai pot merge decât cel mult o sută de metri, sprijinit în baston”. Era scrisoarea prietenului de la București scrisă în 1990, de „Ziua sfântă a nașterii lui Eminescu”, căreia îi vor urma trei telegrame de felicitări, din 12 februarie 1990, 18 februarie 1991 și 30 decembrie 1991, ultimele semne ale dialogului epistolar. Marele și generosul Geo Bogza îl ajutase pe poetul din Răchițele mult, intervenind la edituri și reviste pentru a-i promova creațiile, punându-l în legătură cu alți scriitori de valoare (Ștefan Aug. Doinaș, Ana Blandiana), și mai totdeauna înțelegându-i frământările și sfătuindu-l în anumite împrejurări. Ba nu de puține ori, considerându-se excedat de împrejurări, spunând lucrurilor pe nume: „Cu cât a trecut timpul, cei de la edituri s-au birocratizat și au devenit tot mai insensibili, față de oricine, în afară de cei cu care au ei un interes personal. Cu mine n-are nimeni asemenea interese.” (2 februarie 1980).

Autorul „Țării de piatră” a rămas pentru poetul din Apuseni „ca o efigie” iar de atunci de fiecare dată când privește cerul înstelat e imposibil să nu-și aducă aminte „de brațul

îndreptat spre Orion al lui Geo Bogza, gest temerar de timonier conducându-și «corabia de lumini» spre Eternitate...” (*Brațul lui Geo Bogza, îndreptat spre constelația Orion. Câteva cuvinte lămuritoare*, pp. 39-43).

Din cele cinci scrisori pe care **Ana Blandiana** i le adresează, aflăm că poetul îi trimite placheta „Planete de melancolie”, care face asupra soților (locuind atunci undeva într-un sat din Câmpia Dunării) o impresie frumoasă: „*Voevodul Melacoliei* și cântecele lui de singurătate și prietenie.” Într-o scrisoare din 29 februarie 2004, Blandiana îi mulțumește pentru „Efulgurații” și îi comunică adresa Doamnei Bunty, soția îndurerată a lui Geo Bogza. Pentru ca în scrisoarea din 5 decembrie 2016, adrsându-se „Dragului Teofil, coleg (de facultate și poezie)”, poeta să-i mulțumească pentru cartea „Amintiri în zigzag”: „Rareori am citit o mai patetică și mai vibrantă povestire a unui destin mai bogat în suferință și în miracol.” Cartea va fi donată bibliotecii Memoria-lului de la Sighet, „acolo unde îi este locul”. De reținut că de fiecare dată Ana Blandiana, știind că Teofil își tipărește cărțile pe bani proprii, obișnuia să-i pună în plic contravaloarea („mai toate cărțile pe care i le-a trimis i-au fost plătite”). Cu scrisoarea din 2018, poeta, destul de răvășită („sunt ca un mixer, care se învâрте din ce în ce mai repede și amenință să se oprească prin explo-zie”), îi trimite volumul apărut la Humanitas, „*Variațiuni pe o temă dată*”.

Pe **Ștefan Augustin Doinaș**, Teofil Răchițeanu îl cunoaște prin 1967, la Casa Scriitorilor din București, venit la solicitarea lui Ioanichie Olteanu în legătură cu perfectarea tipăririi cărții „*Elegii sub stele*”. Solicitându-i o colaborare la *Echinoc* („am pus umărul la întemeierea grupării și revistei *Echinoc*”, mărturisește poetul), Doinaș se arată bucuros de faptul că niște tineri studenți de la Cluj „au izbutit să înjghebeze o revistă literară”. Dar și de astă dată cenzura din Cluj se arată „vigilentă”, căci o poezie a lui Doi-naș nu a fost agreată, manuscrisul pierzându-se prin tipografie. La 5 mai 1969 Doinaș îi trimite textul promis, reamintindu-și el însuși de tinerețea când făcea parte din Cercul Literar de la Sibiu. Trecem peste faptul că Doinaș (care în scrisoarea din 19 ianuarie 1975 îl asigură „de dragostea și prețuirea mea”) a în-

cercat să-l ajute pe tânărul poet, demisionar din postul de muzeograf (1969 - aprilie 71) la Castelul O. Goga din Ciucea (nesuportând atitudinea matroanei Veturia Goga, castelana de la Ciucea!) să obțină un post în cultura clujeană, însă precizându-i că placheta de debut *Elegii sub stele* „nu a fost concludentă”.

Interesantă este propunerea ca „Secolul 20”, la care Doinaș era redactor-șef, să publice trei capitole traduse de Marian Papahagi din cartea **Rosettei del Conte**, „*Mihai Eminescu o dell' Assoluto*” (1961), dar, după cum aflăm dintr-o scrisoare a Etei Boeriu, profesoara de la Roma „nu e de acord cu traducerea pe bucățele a lucrării” (lucrarea va apărea în 2016 la Humanitas, în traducerea lui Marian Papahagi și cu un „cuvânt al autoarei pentru ediția română”). Mai mult chiar, Rosa del Conte, 1907-2011 („o ființă singuratică, aidoma dumitale”) îi trimite lui Teofil Răchițeanu, prin Eta Boeriu, în 1974, o scrisoare lămuritoare în privința rezervei sale („scrisoarea pe care ți-o alătur”), în care îi precizează că, după atâta timp, cartea despre Eminescu („o carte pură, pe care de-a lungul anilor am purtat-o în suflet”, îmbinând exegeza filologică cu filosofia) rezistă și că va încerca „să aveți un exemplar din cartea ce place încă, până și mie, chiar după zece ani”.

E locul să precizez că această carte, *Mihai Eminescu o dell' Assoluto*, pe care i-a trimis-o eminescologul italian, poetul Teofil Răchițeanu mi-a dăruit-o mie, prin poștă (căci față la față nu ne-am văzut niciodată!), cum a făcut, de altfel, și cu manuscrisele altor cărți ale sale. Unele poezii a trebuit să le scriu la calculator, în vederea apariției în revista trimestrială „Portal-Măiastra”, pe care o editez aici, la Tg.-Jiu, din 2005, *sine hiatu*, și în care au apărut toate cronicile pe care le-am scris despre cărțile sale, inclusiv prefața la volumul tradus în italiană de profesoara și eseista din Satu Mare, regretata Livia Mărcan: „Picătura deșartă a gloriei / *La vama goccia della gloria*”, Limes, 2020. Îi mulțumesc și acum pentru generosul act de prietenie și încredere.

***)Ediție îngrijită, prefață și notă asupra ediției de ILIE RAD (Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2021, 478 p. + ilustrații color, pp. 481-528)**

ORIZONTURI 56/65. INTERVIU LA CEAS ANIVERSAR NICOLAE BĂCIUȚ

(II)

Valeria Bilț - Nu o să vă las să fiți atât de discret. V-ați născut în 10 decembrie, 1956, o dată biografică pe care o împărțiți cu un alt mare poet, care se numește tot Nicolae. E vorba despre Nicolae Labiș, care a suferit un tragic accident în noaptea de 9 spre 10 decembrie, 1956. Credeți că spiritul lui Nicolae Labiș s-o fi răz-bunat pe acest accident și a profitat de trupușorul dumneavoastră nou venit pe lume? Ceea ce mă determină să mă gândesc la asta, este că în poezia dumneavoastră există o dedublare și nu am înțeles dacă raportarea la celălalt Nicolae îl are în vedere pe Nicolae Labiș, care a murit la câteva zile după ce v-ați născut sau la fratele dumneavoastră care a murit și el de timpuriu și se numea tot Nicolae. Și-am descoperit această poezie : „Tu, Nicolae,/ de tine fug/ca de o umbră/fără trup/ dacă nu aș fi privirea ta/din tine aș vrea să rup/ aș întinde mâna spre tine/ca înspre limba unui ceas/din care m-aș desprinde/meridian dintr-un atlas./ De tine fug și nu am unde/sunt lacrima unei secunde.” Fugea Nicolae Băciuț de el însuși, de dublul său liric, Nicolae Labiș, de fratele mort?

Nicolae Băciuț. – Interesant e că îmi place poezia și nu îmi pare rău că am scris-o. Nu fug de niciun fel de Nicolae, este pur și simplu o stare pe care am încercat-o în una dintre tentativele mele de a mă defini, de a găsi un loc în orizontul în care s-au așezat mai mulți Nicolae. Firește că fratele meu Nicolae, (fac o paranteză, Grigore Vieru îmi spunea „fratele Nicolae”), fratele meu Nicolae fusese cu patru ani născut înaintea mea. A trăit foarte puțin, dar uite că părinții mei au avut curajul să mai dea încă o dată numele de Nicolae, cu speranța că eu voi rămâne și voi supraviețui; am mai avut doi frați, care au murit de mici și am rămas eu și fratele meu, Grigore, care trăiește în Cluj.

Am descoperit târziu această coincidență legată de Nicolae Labiș. Nu am luat notă de ea în adolescență, ci spre sfârșitul liceului, când am devenit, cum să zic, pasionat de lectură, încât înaintea examenului de matematică la bacalaureat, în noaptea aceea, am citit o carte a lui Gheorghe

Tomozei „Moartea unui poet”. Era vorba despre povestea morții lui Nicolae Labiș. Începusem să prind gustul literaturii, poeziei. Publicasem niște texte în presa județeană și într-o publicație care apărea la București și se chema „Îndrumătorul cultural” și în revista liceului, „Zări senine”, condusă pe atunci de o poetă foarte valoroasă, Domnița Petri. De-abia atunci am realizat această legătură tainică între mine și N. Labiș, dar e o legătură pe care, desigur, mi-am făcut-o singur, în dorința de a duce mai departe ceea ce probabil ar fi dus mai departe un tânăr poet. Începuseră să se contureze niște ființe ale unor elanuri ale mele de adolescență, de sfârșit de adolescență.

Apoi, în viața mea a intrat alt Nicolae, un sfânt Nicolae, de data aceasta. E vorba despre părintele Nicolae Steinhardt, care, să zic așa, m-a atins cu aripa lui de cărturar duhovnic și și-a pus pecetea pe devenirea mea, deschizând perspectiva de a pune temelie unui gen nepracticat pe vremea aceea, interviul prin corespondență. Interviuri prin corespondență, pe vremea aceea ca alternativă la dialogul față în față.

V.B. L-ați cunoscut și personal?

N.B. L-am cunoscut și personal. La Bistrița, erau niște manifestări extraordinare. Se numeau „Saloanele Culturale Liviu Brebanu”, iar la aceste saloane veneau greii culturii românești, intelectualii de rasă din Bucureștiul de altădată: Noica, Liiceanu, Steinhardt, Pleșu, Thomas Kleininger, întreaga trupă a greilor culturii românești.

Probabil își imaginau, cei ce controlau și supravegheau, că Bistrița e neimportantă, n-au decît să meargă la Bistrița...

V.B. Deși acolo e și astăzi un Centru Cultural deosebit de puternic...

N.B. - Da, dar nu de anvergura celui pe care-l invoc eu, dar atunci l-am cunoscut pe Părintele Nicolae. Era deja la Rohia și stabilisem legătura noastră, pe care am consolidat-o, pentru că, după terminarea facultății eu am lucrat la revista „Vatra” din

Tg. Mureș, iar eu eram cel ce ținea legătura cu părintele Nicolae.

V.B. - Cât a durat corespondența aceasta cu scopul interviului?

N.B. - Până în 1988. Era o corespondență lentă. Nu circulau scrisorile între noi extraordinar de frecvent. Dar erau de cele mai multe ori scrisori scrise de mână, părintele Nicolae le scria de mână, avea și mașină de scris, nu întotdeauna în stare de funcțiune, și îmi trimitea scrisori și cărți poștale. Sigur, ele sunt incluse în această carte, „Între lumi”, pe care, firește, nu îmi imaginam că aș fi putut să o public, înainte de '89, pur și simplu dialogam, nu știu, ceva îmi spunea, probabil că îi spunea și părintelui Nicolae, că va veni un timp când dialogurile noastre vor deveni carte și au devenit o carte de succes. Sunt acele scrisori în această carte care s-a difuzat în câteva mii de exemplare, ceea ce pentru vremurile de acum e aproape neverosimil. Da, e ultima ediție a cărții „Între lumi”, care a apărut la editura Libris din Brașov, în condiții grafice excelente, a mai apărut și la Editura Dacia și la Tipomur, la Editura Vatra Veche, am tras mult mai multe ediții din această carte, pentru că a fost extraordinar de solicitată. Părintele Nicolae, cu siguranță, a ajuns unul dintre cei mai de notorietate scriitori români, după 90, cu siguranță că, împreună cu „Jurnalul fericirii”, a fost una dintre cele mai citite cărți. Am spus citite, nu vândute. Cartea mea de dialoguri cu Nicolae Steinhardt are reverberații până în ziua de astăzi, și pentru că eu i-am pus o întrebare indiscretă părintelui Nicolae. A citat-o și revista *România literară*. Scrie cineva: „Singur Nicolae Băciuț îndrăznește să îi pună discretului eseist și călugăr, (cum altfel i se cuvine unui călugăr să fie, dacă nu discret, a reușit să înăbușe în sine cele lumești) cea mai indiscretă întrebare care a fost pusă vreodată în public: ați iubit? Ați fost iubit? Iată, am rețineri, sficiune, mi se pare o impietate să vă întreb, să pun o astfel de întrebare, ați iubit o femeie? Și a răspuns părintele Nicolae cu o poveste extraordinară și evoc această poveste, știți de ce? Pentru că peste timp am descoperit despre cine era vorba. Nu a numit-o părintele Nicolae în interviu. Nu eu am descoperit-o. O fiică a doamnei a descoperit. →

V.B. - O doamnă misterioasă. Nici nu putea fi altfel, doamna din viața lui Nicolae Steinhardt.

N.B. – Fiica „doamnei” (Amelia) se numește Veronica Pavel Lerner, care trăiește în Canada și care este sora lui Toma Pavel, un cărturar deosebit și el profesor în Universități americane. Dar ceea ce este foarte important în acest periplu biografic este faptul că tatăl doamnei Veronica, Doru Pavel, a fost avocatul lui Nicolae Steinhardt. Așa s-au cunoscut, în anii 60, în procesul pe care l-a avut, după care, până la urmă, a și fost condamnat la închisoare. Dar părintele Steinhardt era unul dintre frecvenții familiei Pavel, o familie de intelectuali de rasă din Bucureștii de altădată. Amelia Pavel, mama Veronicăi Lerner Pavel, era critic de artă. Doru Pavel, avocat, Toma Pavel, viitor profesor, dar în familia lor erau și mari iubitori de muzică; se făceau mici concerte, se discutau lucruri de consistență culturală, iar mai târziu, Andrei Pleșu a fost unul dintre apropiații familiei Pavel, înainte de a pleca în Canada Veronica Lerner Pavel. Și până la urmă, nu puteam să rezist, cum să rezist plăcerii mele de a adăuga noi dialoguri despre acest subiect și, până la urmă, am realizat o carte de interviuri cu doamna Veronica Pavel Lerner.

V.B. - Se pare că numele feminin Veronica e nume de muză pentru oameni speciali din cultură.

N.B. – Nu, doamna Lerner este o doamnă extraordinară, nu a fost o muză pentru mine.

V.B.- Mă refeream la Nicolae Steinhardt.

N.B.-A fost o relație specială între Nicolae Steinhardt și Amelia Pavel, din cele povestite de doamna Veronica Pavel Lerner. A fost o iubire tainică de tinerețe, o iubire fără de iubire fizică, platonice. Această carte a apărut anul trecut și am lansat-o la Câmpul Românesc de la Hamilton, unde este un spațiu românesc de aproape 25 ha, unde românii care nu s-au putut despărți cu totul de casă au făcut o biserică de lemn, și-au făcut un spațiu pentru conferințe, au o mică bibliotecă, au un mic muzeu etnografic și în fiecare an, în prima parte a lunii iulie, au loc manifestări la Câmpul Românesc de la Hamilton și vin români din toată lumea, iar acolo am lansat și această carte de dialoguri cu Veronica Pavel Lerner.

V.B.- Trebuie să o citim și noi, neapărat.

N.B.-Această carte, ca majoritatea celor pe care le-am adus, vor rămâne în biblioteca Valeriei Bilț. Nu circulă cărțile cum ar trebui să circule și acesta este un alt subiect pe care trebuie să-l discutăm.

2. Imaginarul meu poetic nu a fost niciodată unul restrictiv și niciodată unul care să meargă în reverberație de grup. Îmi asum soarta alergătorului singuratic, eu într-un astfel de traseu de literatură cred, una puternic personalizată.

V.B. – O să-l discutăm, începând chiar cu următoarea chestiune pe care vreau să o ridic, amintind de momentul, de experiența dumneavoastră de la *Echinox*, să revenim la acest moment, pentru că mi s-ar părea de neacceptat să fiți alături de mine în acest studio și să nu facem o pauză de la prezent, să ne întoarcem în trecutul anilor 80. Iată ce spunea Petru Poantă în „Efectul *Echinox* sau despre echilibru”: „Adevărul e că poezii reprezentativi ai acestei generații, Marta Petreu, Ion Mureșan, Mircea Peteanu, Dumitru Chioaru, Ruxandra Cesereanu, Augustin Pop, Nicolae Băciuș și mulți alții nu pot fi descriși decât parțial și la nivelul unor tehnici, prin poetica postmodernismului, însă tot atât de adevărat e că nu mai scriu ca predecesorii lor”. Sigur, este vorba despre generația 80, generația optzecistă, prima generație de scriitori profesioniști, scriitori care, „știind totul despre literatură”, au impus postmodernismul în literatura noastră. V-am avertizat că vom mai folosi termenul de profesionist în acest context. La data aceea, 1979, dumneavoastră ați lansat o anchetă de-a dreptul epocală, „Dreptul la Timp” se numea, despre generația 80. Doamne, ce tânăr erați! Aveați 23 de ani și ați înregistrat un moment istoric în evoluția literaturii române. Așadar, la vremea aceea erați conștient că aparțineți la o generație elitistă, că sunteți mai degrabă produsul unui cenaclu literar cât o școală de poezie, *Echinoxul*?

Cu toate acestea, există acea anchetă, în volumul „Competiția continuă”.

N.B.- Da, lucrurile sunt mai complicate. Nu aș merge pe ideea că

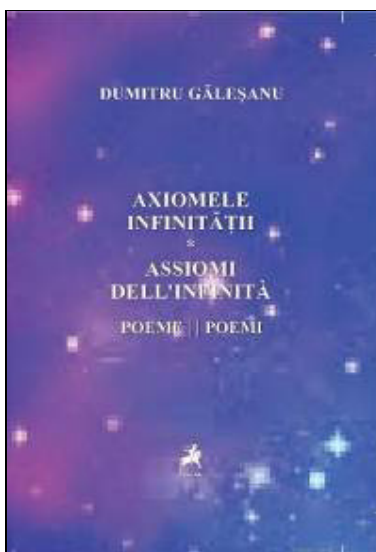
a fost prima generație de scriitori profesioniști. Și cei dinainte nu au fost cu nimic mai prejos, dacă o luăm de la generația 60 sau, mă rog, următorul val, 70. Laurențiu Ulici avea o întreagă teorie despre generații, succesiunea generațiilor. Conceptul de generație în viziunea lui Tudor Vianu se referă la 30 ani, nu vreau să intru în detaliile acestea, fiindcă am putea dezvolta un subiect de o emisiune. Ceea ce eu am făcut în 1979, în ancheta aceasta, „Dreptul la timp” (care nu este altceva decât titlul unui volum de poezii al lui Nichita Stănescu, iar eu eram împătimit de Nichita, și vom vorbi, trebuie să vorbim despre Nichita Stănescu în biografia mea), era dorința mea de a încerca să demonstrez celor care spuneau că generația 80 e o ficțiune, că ea nu există, că scriitorii ei nu au cărți.

Parțial e adevărat, dar adevărat era și că se publica foarte greu o carte. Erau nenumărate filtre, concursuri de poezie ale editurilor, antologii, iar scriitorii se loveau de niște filtre care blocau mulți autori în a avea un ritm normal editorial. Acesta e și unul dintre motivele pentru care, cu cărți, erau foarte puțini optzecisti. „Aer cu diamante” era o antologie care apăruse la București, cu membri ai „Cenaclului de luni”, cred că apăruse și Emil Hurezeanu cu „Lecția de anatomie”. Nu știu dacă îi apăruse lui Traian T. Coșovei vreo carte, lui Mircea Cărtărescu, Matei Vișniec, Mariana Marin de la București, Liviu Antonesei, Lucian Vasiliu, Valeriu Gherghel, alți autori de la Iași. Erau cele trei centre puternice, Iași, Cluj, București. Ei, și se vorbea deja despre o anume înnoire a poeziei tinere.

De altfel, a și fost folosită această sintagmă de „poezia tânără”. Eu am folosit o alta, „noua poezie nouă”. Sigur, multe dintre ele nu au fost validate, fiindcă ele nu au acoperat o realitate, cum nici eticheta de poezie postmodernistă aplicată generației 80 nu era una întrutotul reală. Era un post-postmodernism, noi recuperam pe americani în termenii anilor 60, adaptând poezia la modernism și nu exista anterior un program estetic postmodernist care să fi fost prefigurată/configurată. Era un alt fel de pat al lui Procrustes. Textele scrise trebuiau musai să fie înghesuite în tiparele postmoderniste.

REVIZUIRI

Gânditorii tari ai secolului 20, filosofi precum germanul Martin Heidegger și românul Constantin Noica, punând, vorba teedescului, în *sarcina gândirii* poemul și poezii („la ce bun „, aceștia ? se va întreba o dată cel dintâi), lăsând adică poezia să filosofeze, mai mult să ițească ea din nor filosofemul, au scris ei înșiși, spre mirare ori nedumerire, poeme. Că poemul iscă filosofie crede astăzi, cumva în răspăr cu literaturii de azi (aș spune, adică, aceia certați cu ideea de după anii 80 ai veacului petrecut, lunedìștii de exemplu) singularul, împătimitul în arcanul „*poiesisului*” Dumitru Găleşanu. La apariția primei sale cărți, pregetând încă, spre a spune astfel, postmodern, aveam să-mi manifest și eu ezitarea în a credita, însă principial, poetica lucrețiană, aceea de descriere în vers a unui sistem teoretic, atomismul naiv, la scribul antic. Eram convins, și sunt în continuare convins de validitatea opiniei lui Mircea Eliade, marele istoric/gânditor al religiilor și scriitor, cu privire la așa-numita „poezie filosofică”, savantul vehiculând, cum se știe, în demonstrație conceptul ecumenist (între timp poziția mea a fost reluată și de esteticianul Titu Popescu, cândva, într-o perioadă de refacere, omul stabilindu-se în Occident): poezia e filosofică (judecata aci a lui Mircea Eliade e cât un verdict) prin ecumenicitatea ei și nu tendința poetului spre o filosofie sistematică dă scrisului acestuia nota metafizică – sensul numai pe care-l câștigă propozițiunea poetică în însăși ființa ei (ca la Hölderlin, unde obscuritatea, precum la Heraklit, nu e decât oglindirea în mit, sau reflexia onirică a ideii) e unul filosofic. În **Insula lui Euthanasius** (București, 1939), Mircea Eliade, conchizând în chestiunea poeziei filoofice la poetul național, scria: „Cunoscând vocația filosofică a lui Eminescu și descendența sa romantică, suntem îndrituiți să acordăm simbolului și merafizicii un rol important în explicarea operei sale poetice. E mai puțin interesant de aflat dacă el „știa” sau „voia” să creeze folosind anumite simboluri. Fapt este că aceste simboluri, ca în opera oricărui mare scriitor, se dovedesc a fi ecumenice, deci valabile metafizicește, și în jurul lor nicio hermeneutică

nu e excesivă”.

Între timp, volumele de poeme ale lui Dumitru Găleşanu înmulțindu-se - multe din acestea, dacă nu cumva toate, crescând, vor fi și culese în mai multe limbi, prevalând italiana - m-au determinat să-mi nuanțez, poate chiar să-mi modific, moderat, primele impresii, așa-zicând, de întâmpinare. Ce ar spune, mă întrebam așadar la apariția **Axiomelor** (**Assiomi dell'Infinita**, 2017, cu o prefață de prestigiosul Eugen Negrici) Dumitru Găleşanu într-un soi de *ars poetica*, un poem liminar – de o mare profunzime analitic sripturistică și creștin resimțită al volumului respectiv? Va rosti, iată, acestea: „...raza de gând gravitând/același tainic mister;/simbolizând/ordinea lucrului/în vârfuri crucifigate – vintage/ca rănilor fiului omului – cinci/apă – aer – foc – pământ și ether, ...” (sunt aci evocați, înțelegem, deja marii presocratici, creatorii de cosmogonii; dar să nu ne reamintim – vezi și cartea mea despre marele gânditor creștin – că Petre Țuțea, paradoxal cum îl știm vedea în Socrate un Isus Cristos *avant la lettre*?). Dar toate acestea, mai rostește, ca o întărire tandră a gândului inițial, autorul **Axiomelor**, chiar ar fi „curcubeul sufletului poetului”; însă nu mai degrabă tocmai ființarea „*melosului*” (care în greaca veche, vezi **Dicționarul**, mai înseamnă și cel ce compune, compozitorul, muzicianul) sau, și mai aproape de noi în interpretare, ceea ce (ca în elenul *mellosmai*), în *cânt* ori în *poem*, este ceva ce urmează să se facă, o geneză; sau altfel spus să intre

în devenire, în petrecerea taincă a lumilor; sau ceea ce, cu alte cuvinte, este diferit de lumea patentă – în forma evanescență cunoscută; pieritoare, dar singura cu puțință.

Opera poetică de până astăzi a lui Dumitru Găleşanu, deja și ca titluri consistentă, ridică întrebarea: ce ar spune mai întâi *poetul*, ori *cântărețul*, în sincretismul acela al începuturilor; ce vor fi chemați ei să zică ? Poate doar să răspundă la întrebarea: unde este și ce este lumea – dar, mai bine, unde-i va fi acesteia *locul*; este el oare numai *ca-și-cum* ar fi să fie (ca în *al-sob* –ul filosofului romantic german), este adică el numai ceva de ordinul *ficțiunii*? – un text care, iată, înaintene desfășurându-se și, *înfățișându-se*, devine deodată *prezență*; statornicindu-se astfel ca *ființă*. (*Întrebarea*, să precizăm aceasta, fiind deja menită *facerii* - ori exodului ființei, poemul nefind el oare, în cele din urmă, numai o *teză*, adică o *propunere de logică erotetică* ?) Ar fi, continuă în caz Dumitru Găleşanu, nu tocmai menirea poetului aceea de a „desena pentagrame/albastre/pe cer” (vezi în **Axiomele infinității**, la pag. 222-223, **Pentagrame albastre pe cer**), va să zică chiar „talismanele” acelei ființe visate po(i)etic (nu doar pur și simplu născocite) „cu virtuți magice/din străvechiul Sumer”?

Reiau în continuare din ce am scris cu altă ocazie despre opera lui Dumitru Găleşanu, spre a sublinia acum (la reparația comentariului meu în **Ante*Metafizica**, Antologie lirică, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Eikon, București, 2018) ori a explicita nevoia, necesitatea acestor minime revizuiuri. Încă în **Cuvântul însoțitor la Însemnele materiei** (2013) am remarcat seducția lui Dumitru Găleşanu pentru formele kaligramatice (e cunoscut exemplul de demult al lui Apollinaire), poetul nostru nefiind oare cu aceasta vecin și ideii heideggeriene a poeziei ca „*măsurare privilegiate*” a omului? O „cunoaștere lină”, în expresia inspirată a poetului român. Precum în aceste versuri, cu tot cu nota lor sentențioasă (reproduse aici fără de așezarea lor în kaligramă) din poema **Arta de a trăi (Axiomele infinității**, pag. 9-10): „Încrustată în nimb/are culoarea lăuntrului nostru,/însă – privind/ înapoi în timp,/înțelegând ispita singurătății:/n-ar trebui să→

A.I.BRUMARU

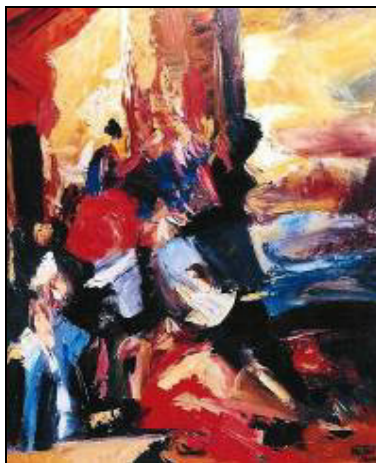
credem tot ce vedem/ca fiind limita în paradigma vieții...// Având/ nostalgia întregului./popor al cunoașterii line! -/arta de a trăi se naște prin a iubi/spiritul ludic al minunii de-a fi./întotdeauna învățând a iubi/prin gândiri pozitive și pline/de adevăr despre sinele Sine./în comuniune cu sublimul naturii/ revigorând bunul simț al măsurii...//”.

Comentând un poem târziu al lui Holderlin, Martin Heidegger numește și dezbate incognoscibilul, mai exact *necunoscutul* – între măsură și creația poetică, menită accesului, urcării spre necunoscut fiindând o strânsă reciprocitate („Creația poetică este o măsurare”, scrie gânditorul german: „după cât se pare, o măsurare privilegiată”) deși necunoscutul, incognoscibilul nu se revelează, însăși *starea de revelare* este, ne încredințează totuși Heidegger, „plină de moister”. Nu este revelat necunoscutul, fie el deja zeul, cum ne avertizează aici filosoful, dar el este dezvăluit prin ceva ce ni l-ar putea aduce în preajmă : ar fi *cerul, cereștii*, cu cuvintele marelui poet german; sau, iată, *pentagramele alnastre pe cer* la Dumitru Găleşanu. Necunoscutul este revelat la Holderlin aidoma cerului, se întreabă acum filosoful din Freiburg ? „Acesta e lucrul pe care îl cred”, își va răspunde repede, net, sieși. Nici zeul, nici cerul, nici va să zică singură starea de revelare nu sunt totuși, crede el, „*măsura pentru măsurarea umană*”. La fel, putem acum reveni, în cazul gânditorului-poet Dumitru Găleşanu. Cuvintele lui Martin Heidegger sunt aici, cu siguranță grăitoare. Să le ascultăm: „Măsura constă în felul în care zeul ce rămâne necunoscut este revelat *ca atare* prin intermediul cerului. Apariția zeului prin intermediul cerului constă într-o dezvăluire ce lasă să se vadă acel ceva ce se ascunde; dar lăsând să se vadă, ea nu caută să smulgă – din starea sa de ascundere – ceea ce este ascuns, ci ocroțește ceea ce este ascuns în însăși ascunderea sa” (vezi ...**În chip poetic locuiește omul**, 1982, în traducerea lui Thomas Kleininger).

Precum Heidegger sporind filosofia (adică mai degrabă *gândirea despre ființă*, punerea ei, mai precis, *sub întrebarea bună*, aceasta neabsentând de fapt din marea filosofie germană, cum a remarcat

undeva și Constantin Noica) oprindu-se pe câte un vers al lui Hölderlin, Noica însuși va îmbogăți și el, la noi, *cunoașterea spornică* uimindu-se, de pildă, în fața câte unui vers, rătăcit în manuscrise, al lui Mihai Eminescu. Este cazul, spre exemplu, cu acesta: „*Ca o spaimă împietrită, ca un vis încremenit...*”, (stih înfrigurat undeva, singur și străin, înainte de a fi recuperat de poemul suveran). Altundeva, recitind această aparent sonor ludică strofă: „*Ca și miile de unde,/Ce un suflet le pătrunde,/Treierând neconținut/Sânul mării înfinit*”, gânditorul român va glosa profund, pregătindu-se parcă a-și prefigura *ideea prefinței*, pe marginea timpului și a menirii lui în pregătirea și hotărârea morții. Comentariul lui Constantin Noica este, iată, *fără rest*: „Ce exact vorbește poezia, când poezie este! Nu știm bine ce e timpul și nici ce trebuie să numim suflet.; dar din două imprecizii, alăturarea poetică poate face exactitatea însăși. Căci timpul nu e ceva în afara lucrurilor, e un suflet al lor; dar nu este nici ceva înăuntrul lucrurilor doar, ci tocmai ceea ce le pătrunde. Și ce face sufletul acesta, pătrunzând cu tăișul lui în lucruri? Le cosește, le seceră? Dar numai Moartea face așa. Timpul le treieră” (Constantin Noica, **Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești**, Editura Eminescu, București, 1975).

Prin întrebare, *prefința* ar reprezenta domeniul filosofiei, ne încredințează marele filosof român. Astfel, ea ar avea și un caracter „daimonic”, un aspect esențial, care o scoate din domeniul minor pur

Petru Botezatu

lingvistic. Logica, pe de altă parte, închide imediat întrebarea prin răspuns. Orice răspuns de acest fel aci sfidează, respinge gândul speculativ; adică ezitarea bună, să credem aceasta (cum ne îmbie acum și cărțile lui Dumitru Găleşanu), a *po(i)eticului*. Sigur, să spunem, dacă apelăm la studiile sistematice (de la Aristotel încoace), vom avea, ne avertizează Constantin Noica, întrebări „parțiale, „întrebări secundare”, toate interesând, „ca peceții”, deopotrivă filosofia. Dar ar exista oare și o altă a întrebare (ne putem răspunde laolaltă cu poetul **Ante*Metafizicii** ?) Constantin Noica o numește a fi aceea a „*interogativității*”. Ar fi totuși aceea, crede (în interpretarea mea) Dumitru Găleşanu, a *Poemului* (o *cumpănă*, nu o nesiguranță, dar o tandră legănare, o „clatinare”, o „triere” pe care ne-o îngăduie timpul; sau cum ne-o spune, din nou, gânditorul român: „Ființa e pusă în cumpănă prin întrebare: dacă există ființă, cu atât mai mult o va face întrebarea „totală” și cu ea interogativitatea. Ființa e pusă în cumpănă prin întrebare: dacă există ființă, ea se clatină, dacă nu există, ea prinde să fie. În amândouă cazurile se ivește, cu întrebarea, ceva ca un leagăn al ființei – sau ca o legănare a ei între puțință și neputință” - Constantin Noica, **Întrebare și preființă**, în revista *Steaua*, nr12, 1972).

Să fie acum această cumpănă, această întrebare/legănare numai în seama *Poeziei*, a *Poemului*? Dumitru Găleşanu ne convinge că aceasta ar putea fi totuși, numai ea, „întrebarea totală”, aceea care ar putea să „prindă” ca ființa lumii să fie („*Poezia,/ haina mea/de suflet/de fiecare zi/prin labirintul/planetei umane-albastru./o tresărire de aripi cu luciri/sângerii-/adâncimea de cristal a conștiinței/limpezind haloul luminii, un astru/al unor copleșitoare/de veci simfonii./ Poezia,/ haina mea de suflet/din fiecare zi -/întru etern/mister efemer./prin glisări/ mediatve/ plus câteva/redundanțe târzii/prin înflorirea prin om/ a feicirii cunoașterii/ de dragul cunoașterii,/iar sclipătul stelelor/deja împlinite/sub clopotul/gândirilor lumii / sihastru./alternând cu fiorul mirabil albastru/al unor copleșitoare/simfonice veșnicii”). (din **Simfonii albastre**, pag.221, **Ante*Metafizica**, ed.cit.).*

PREZENTĂ POETICĂ

După un volum de notații lirice în răstimpul unui val COVID timpuriu, și un altul, recent, cu „*Poemele Târnăveniului*”, de aleasă prestație imagistică, Răzvan Ducan vine, într-un an 2021

plin de frământări și incertitudini, cu o carte* de poeme efervescente, dând frâu liber improvizației de idei și constructe ce provoacă la extrem reacția cititorului. Realitatea specială a contaminării pandemice e surprinsă pe fațetele multiple ale rezistenței umanului la asaltul-șoc al unui fenomen de alienare fără precedent în istoria recentă. Nicolae Băciuț surprinde exact situarea poetului ”în miezul unui nou ev aprins”, de unde natura incendiară a multora din compozițiile sale. El vede un poet care „a îmbrăcat cămașa suferinței celorlalți”, atacând, într-o „revoltă ofensivă”, „redutele nedreptății”. Asumându-și postura de „cavaler al dreptății”, justițiarul nu-și menajează țintele.

„Parcă mai vehement ca până acum”, autorul se pronunță contra „restrângerii de libertăți”, a demnității și „macularea identității”, în tirade ofensive împinse până la pamflet. Este evidentă ”prospețimea și inventivitatea metaforică”. Cu atitudinea „uneori contrariantă”, el apare ca „un apărător al valorilor tradiționale”. Cartea sa „se vrea și strigătul care ne poate mântui”.

Nicolae Suciuc dezvoltă, în comentariul-eseu (din Vatra veche nr. 12 a.c.) dedicat volumului de față, o expunere aprofundată despre implicațiile ideatice de fond ale situației pandemice actuale.

Poetul pamfletar creează, prin aglomerare de detalii cumulate, o atmosferă de apocalipsă COVID, inclusiv cu aspecte din teoria conspirației: „V-ați trimis armate de mercenari./ Ați școlit președinți ca știriști./ Să martirizeze fără scrupule./ Făcând din popoarele lor, Criști/.../ Manipulați omenirea prin frică./ Stropind-o perversi cu covid./ Împrăștiind, precum Iisus pâini./ Deliberată boală, vaccin preplătit” (*Marea resetare*). Mai veridic e tabloul următor: „Dacă nu mori cumva de covid./ Arzi în spitale și scapi de boală./ Dar dacă scapi, te ia în primire./ Permanentă infecție

nosocomială” (*Dacă nu mori cumva de covid*). Aceeași impresie de sfârșit al lumii așa cum era înainte de covid o transmite poemul *Trebuia odată și odată*: „Trebuia odată și odată/ să se termine și/ minunile pe care le-am văzut./ clipite luate de pe înconjur cu împrumut./.../ Trebuia odată și odată/să se petreacă/ prin marile stingeri/ și vectorii de simțuri/ și sublime atingeri”. Restricțiile, individuale sau de grup, sunt însoțite de remarci în răspăr, săgeți otrăvite: poetul spune NU unor grupuri de șase, ca să nu fie „o aluzie la niște case”; grupului de cinci i se adaugă un polițist, ca să verifice „botnița și distanța legală”; pentru patru se cere un portar „să vă ia temperatura”; la mers individual, „persoana fizică”, dar și sinele „poartă mască”. Amenințat de dezordinea COVID, eul poetic se închipuie mergând „la service-ul de libertate”, unde-și clamează disfuncțiile: „abia sunt în stare să m-adun./ Mi-e libertatea tamponată./.../Instinctul mi-e îndoit/ Și farul judecății mi-e spart// Portiera nu se mai deschide./ Spre propria mea voință./ De mă-ndoiesc că pornește./ La prima cheie de ființă”. Reparația cerută: „Dați-mi prioritate absolută./ Reparați-mi libertatea avariată”. În replică, serviceman-ul acuză scăderile „clientului”: libertatea lui e „mâncată de concesii”. De unde recomandarea: „Fiți dumneavoastră înșivă./ Fagocitați intrușii din gândire./ Repuneți pe propriul soclu/ Libertatea din propria fire” (*Covidul conduce haotic*). Tema vaccinului are și ea abordări extreme: „Vaccinul e glont/ Și tu ești țintă./ Virus ce te

vezi/ În propria oglindă” (p.11). Impactul vaccinării e amplificat la proporțiile unui eveniment sever: „Suntem parte/ din afacere./ protagoniști./ împreună./ Noi, în partea ascuțită de ac./ iar voi./ în partea pistonului seringii./ care-l împinge/ în mână” (p. 15). Drama covid e asociată năpastei ”factorilor”: „Din urmă facturile/ Și vaccinarea, din spate”(14); sau, la p. 20, imaginea imersiei în catastrofic: „Toamna asta e la preț redus” și ”În toamna asta e recolta groazei”, recoltă de „facturi umflate cu pompa”, cu involuții grave în planul umanului: „Vom reinventa arhaica lumânare./ Ca-n vremuri străvechi, cu stihii./ Locuințele ne vor deveni biserici./ Cu lumânări aprinse, doar pentru vii”. Heraldul crizei are o imaginație intensă: „Vă vor arde la buzunare./ Cu salarii și pensii sfrijite./ Conturile vi se vor atrofia/ Ca organele nefolosite”. Protestele nu au efect. Esența umană – atributul libertății e o iluzie: „Vă amăgiți că sunteți liberi./ Însă vă dau o tristă veste./ Traiți o fantoșă de libertate./ Ca surogat la cea care lipsește” (*O să vă ajungă*). O punere în act ingenioasă a unui fapt banal e deviată înspre straniu, absurd: „M-am vaccinat în același braț, inclusiv rapelul./ cu o mână-s în regulă, cu cealaltă se pare că nu sunt./ cu o mână voi putea ieși curând în lume./ cu cealaltă doar voi putea spera la curând”. Până acum „egale”, ele ajung alienate - - una „excomunicată și proscrisă”, cealaltă cu „o libertate cu-mpurmat”; poetul le alocă „clase sociale” diferite: una poate să respire, ceilealte i se dă masca (p. 13). Următoarea fază a indignării din versurile lui Ducan e aceea în contra autorității. Afrontul poetului e aluziv, ca în finalul acesta: vaccinații captivi vor cere doză nouă, „câți vom mai/ rămâne-n pom./ după scuturarea lui./ ceialți./ doar ghinion” (p. 15); sau direct, deschis anti-guvernanți („Guvernul meu”, Președinție): „Dați-mi mie zidul acela de la Târgoviște./ Cu urme încă de gloanțe, ca să-i învăț măcar frica./ Și să-i duc la el din când în când./ Ca și când le-aș arăta pisica” (p. 7). Ținta predilectă a ”pamfletelor” sunt liberalii (în 2021 la putere), și nume precum „Herr” Johannis (pp. 16, 18, 19, 22, 24, 25, 26, 42, 46), prim-ministrul Cîțu, Arafat, sau →

IOAN MARCOȘ

nou etichetata „monstruoasa coaliție”. Conturând „cercul strâmt” al adversarilor săi, Răzvan Ducan e atras el însuși, ca personaj, în sfera idiosincronică vizată, ca în această suită contrapunctică: ”Când Johannis tic./ Eu tac./ Când Cătu tic./ Eu tac./ Când monstruoasa coaliție tic./ Eu tac./ Când tic pensiile și salariile./ Eu tac./ Când tic prețurile./ Eu tac” etc. Mere ale discordiei mai sunt: „pământurile și bogățiile țării”, modelul „curcubeu în școlile românești”, motivul „prădătorilor” țării, chiar „România” însăși. Ardeleanul neaș simte cu acuitate țepii unor mișcări de comportament ce fac din mai recentul Johannis un personaj pitoresc, potrivit pentru caricatură. Iată versiunea Johannis taciturn: „Politica lui HERR./ pentru stup./ e să tăcem la pătrat și la cub”; apoi hobiurile: „Îl va durea-n crosa de golf, de asta./ și spre a fi./ și-n clăpării de ski” (p.18) și faimoasele replici-eveniment: „Dar, precauți./ nu vom tăcea./ să fie prost... altcineva”. Memorabilă e schița în cărbune, hiperbolică, a „baciului” uriaș ce-și numără oile-case: „Stă-n băta acolo-n deal la Cotroceni/ Și-și numără casele fără spor./ Din nervi că nu-i iasă câte ar vrea./ Prăvălește dealul peste Foișor”. Imaginea se multiplică într-un lanț al dezastrelor amplificate în cascadă: prăbușirea spitalului Foișor, „bolnavi scoși cu forța din spital”, ”furați de la doctori din saloane./ Precum se fură ouăle de sub găini”, „abandonați în strada multor vini”, „cu tot cu perfuzii, cu tije și atele”; „Ce operați își țin operațiile cu mâna./ Și umilînța lor trage noaptea la kil./ Cad șuruburile de titan pe caldarâm”. Finalul închide tabloul, într-un crescendo al umorilor negre, cu imaginea unei figuri malefice, dărâmand, cu nepăsare, o ordine dorită, a tradiției. În opoziție se include iar pamfletarul: „românii mei” se contrapun personajului demonizat (cu „partidul meu” și „guvernul meu”).

Un val de marea tulbure trece peste evenimente și percepția lor jurnalieră, ocazionând poetului o donquijotiadă vijelioasă, cu monștri/mori de vânt ce se cer striviți (paginile greu citabile 22 – „V-aș lua...”, 23 – V-aș băga...”, 24, 25, 26 – Blestem).

O altă proiecție spaniolă în monstruos e în stilul cubist Picasso: „Cu un ochi la genunchi./ să te așez

în centrul/ dreptății mele./ cu gura făcând sex oral/ unei bidinele./ Nasul să-ți fie/ nefiresc de alungit./ mâinile să-ți fie/ umbre pe zid” (*Blestem*). Un rol aparte în spirala degradingoladei îi revine educației, văzută și ea în culori întunecate.

Piesa „Merg la școală...” e compusă pe un șir de negații: la clasă dascălul vorbește „la pereți”; guvernanții, profesorii, elevii – toți „se fac că fac”; „toată lumea minte și toată lumea știe” tâlcul dilemei ”unde adevărul e minimalist./ Unde fiecare își fură propria căciulă./ Ca s-o-mpăieze într-un c.v. Triumfalist”. O rupere continuă de măști conduce spre același efect – demolare a oricărei șanse de redresare. În școala devenită „anexă” sunt elevi „apatici”, fără cărți sau caiete, cu învățatul „atrofiat”, înaintând spre un spirit de turmă: ”Și așa trece tineretea primă/ Cu diplome de competențe în nimic./ Gaudeamus igitur, noua turmă./ în țarcul unei statistici de pe-un stick” (p. 49). Premisei-negație („După ei potopul./ În față angoasa./ De jur-împrejur/ Numai tabula rasa”) îi succede predicția: „În viitorul mâine./ Cu elevi de-acum./ Însăși țara va fi/ Doar carne de tun”.

De un interes sporit sunt poemele scrise în registru liric propriu-zis, începând cu acest recviem grav dedicat lui Adrian Păunescu, față de care urmașul său ardelean are o afinitate și devoție constante: „Nu știu ce să fac cu îmbrățișarea mea./ cea menită să-i sufocē dramul de îndoială/ prin parseci de prețuire./ îndesându-i preaplina bucuriei/ cu preaplina mea de sinceritate” (p. 33). O compoziție marină (*Regina Maria*) are sonoritatea cantabilă a elegiei: „Acuma plouă întruna, deși e soare./ Plouă numai cu broaște râioase.../Stella Maris și acum așteaptă./ Cu buza arsă după inima ei./ Regina Maria, Regina Maria./ E-n cântecul acela”. Într-un poem sincopat, cu ecouri muzicale (*Toamnă*), fiecă strofă dezvoltă o imagine aparte, tinzând spre un final greu de sens: „Gravid de gravitație./ Mi-e toamnă din greu./ De-mi angajez om/ Să cadă-n locul meu”. O compoziție parabolică pe tema acarului Păun sfârșește tot cu o înțelepciune: „Râde ciob de oala spartă./ Precum regelē râde de nebun./ Dar putem virtual oricare/ Să

devenim acarul Păun”. Poetul vrea o lume mai dreaptă, cu „plasă de siguranță./ pentru frunze și ron”, ”fără toamnă penală”, o lume a împăcării: „Vreau în teacă./ orice tăiș de durere./ gălăgiei omniprezente./ contrafort de tăcere” (*Vreau*). O meditație „Despre frunzele toamnei” pendulează între nota peisagistă și eul profund: „E o inflație de a vorbi despre frunze./ de aceea eu nu voi vorbi despre frunze./ Eu voi tăcea despre frunze./ astfel încât culorile lor minerale./ foșnetele și probele de gravitație/ să fie toate ferecate în tăcerea mea”. Metafora e la ea acasă: ”Un soare de gutuie./ Deasupra caldei mări./ Îmi pune algen pâr” (p.35). Un autoportret psihologic are adâncimi puțin obișnuite: „Nu pot să dorm, nici nu mănânc./ Și sete nu îmi e de nici un fel./ Nu pot să ies din gândul propriu./ Eu însumi sunt acolo prizonier”. Subiectul liric e ”închis în proprie îndoială”, în zidurile căreia ”nu e ușă și cheie nu-i”. Eliberarea ”nu se face cadou/ Decât de mine mie”, ea exclude „tenebroasele prejudecăți” ca și „atrofierea prin ascultare”. Apologul țintește, ca întregire a autoportretului, apologia libertății: „Ca să intru în starea de-a alege./ Ieșind din starea de-a oscila./ Pentru însăși libertatea libertății./ Ce-i dincolo de libertatea mea” (*Nu pot să dorm, nici nu mănânc*).

Chiar pe teme civico-sociale, poetului îi reușește convertirea simbolică, precum în piesa *Lupii din interior*, condusă pe motivul lup/prădător, opunând caracterele interior/exterior ale fiarei „lupii lupi”: „Lupii din interior îs mai nemiloși./ Decât lupii care sunt de-afară./ Ascuțindu-și dinții după chipul/ Și asemănarea oilor din țară”. Finalul marșează spre răul uman: „Apoi au încetat de-a fi chiar hiene./ După ce-au scuturat propriul pom/ Și au stârnit fiara supremă./ Ce dormita în ei, apucăturile de om”.

Pomind de la butada din poezia ultimă a cărții („Cea mai frumoasă poezie de-a mea” este „cea pe care n-am scris-o niciodată”) am încheia spunând că există destule poeme în suita de compoziții ce ar putea alcătui, sub numele poetului, un amplu volum din „cele mai frumoase poezii”.

* *Dați-mi mie zidul acela de la Târgoviște*, Ed. Vatra veche, 2021

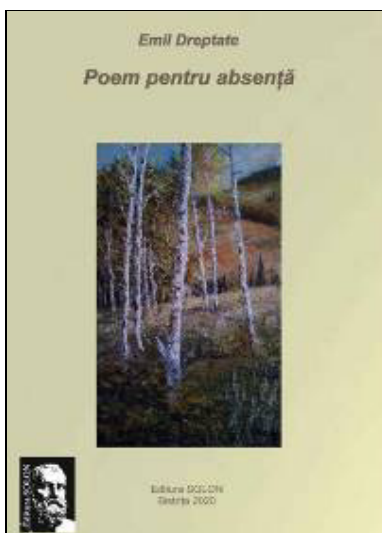
PE CĂRĂRI ÎNSTELATE DE POEZIE

Ne-am cunoscut în urmă cu aproape o jumătate de veac, pe aleile dintr-un complex studentesc ieșan. Era cam zânat, elegant, volubil, însetat de cer albastru, de nevăzutele și încă neștiutele ploi ale răzvrătirii din care să țâșnească noi flăcări pe comorile cuvântului. Voia să pară că poartă cu sine „iarba fiarelor” și lucefieri din care să zbucescă versuri misterioase, stranii, adâpând ostroavele adumbrite ale poeziei. Era mai mare decât zânatul ce eram cu aproape un cincinal și încerca să mă troienească în flautele fermecate ale echinox-istilor, descântându-mă cu colinde și arome occidentale, dar sprijinindu-se pe umerii Carpaților, pe icoanele Câmpiei Transilvane, pe nălucirile răsăriturilor de lună peste Bistrița și Mureșuri.

Plutea în cețuri aurii, ocolea prăpăstiile și, înalt visător, fugea de amăgiri, mutând cântecul între hotarele unui optimism tulbure, cu ferestre de iubire caligrafiate pe ciutura unei fântâni căzută în patima rostului existențial. Era plop tânăr, plin de vigoare și proștepeime.

Da, la acea vreme, Emil Dreptate trăia durabil o frumoasă poveste de dragoste, risipind sentimente, versuri și drumuri pentru o trestie înstelată, convins că ospățul de sărbătoare îi este hărăzit. Cel puțin, așa își va aminti peste zborul multor primăveri: „Însingurarea, Doamne, însingurarea/ Tânăr fiind o fată frumoasă-o credeam/ O gutuie coaptă strălucind/Ca-n septembrie pe-un ram/ Am căutat-o tânăr prin gări/Prin lunci, pe coclauri, aiurea/ În urmele verii, în ram/ De frunze troienindu-mi pădurea/ Pe vise m-am cățarat după ea/ Când liniștit, când frenetic în taină/ Și-mi făceam din speranța-ntâlnirii/ Minune ce-nvinge și-ndeamnă/ Și-apoi obosit într-o vreme/ Drumeț printre clipe, ușor/ Mi-a poposit minunea pe umeri/ Cu care voiam într-o vreme să zbor/ Și de-atunci mi-e prin preajmă mereu/ Tot mai aproape de țărni, mai sprintă-ră/ Bucată de pâine la masa de seară Amurgește luminând dinspre vară”.

Venind dintr-o nostalgie a murmurului de ierbi sihăstrite, din ninsorile și zăpezile anotimpurilor patriarhale, din ramurile unei osii rostuite din mesteceni angelici sau din pridvorul topit în amintirea unui stol de fluturi, mustind pe gheabul unui izvor de constelații nepieritoare, poezia lui Emil Dreptate păstrează parfumul

spațiului de-acasă, revolta basmelor din copilărie și îngemănarea unor cuvinte creatoare de metafore blânde și calde ca un vânticel de aprilie, atunci când crapă mugurii și dau în floare.

În acest univers a tăiat drum vrăjit versurilor sale adunate în opt plachete și-n peste zece cătune lirice, alături de alți poeți împovărați de bucuria și blestemul din cuvânt.

Pe acești piloni ai edificiului liric al lui Emil Dreptate au presărat petale de nu-mă-uita nume de prim-rang ale literelor românești: Ion Pop, Marian Popa, Gh. Grigurcu, Ion Mircea, Radu Enescu, Laurențiu Ulici, Petru Poantă, Zaharia Sângeorzan, Dinu Flămând etc., reliefându-i filiațiile (blagiene, labșiene, ioanalexandri-ene, eseniene, echinoxiste), dar și sonorile originale, de la simbolurile livrești la cele profunde, ale misterului existențial, poezia lui Emil Dreptate fiind impregnată, pe distanțe scurte, de tușe când impresioniste, când expresioniste, când realist-magice, potrivit temelor abordate, oscilând între aspirația spre înalt, spre puritate și divin sau spre mocnitele drame interioare, mai mult tănuite, decât explicite.

Conflictele interioare nu se transformă în revolte, tendința este mereu amânată, poetul părând a se resemna, a se împăca cu sine și lumea, cu datul existențial: „Hei, caii mei, voi cai ai mei./ Flutură coama voastră lângă stele./ Împovărată bate copita în auz./ Ajunge doar să mă gândesc la voi/ Și-s zări de praf pe drumurile lumii/ Și șeile-s cât munții pe spinări (...)/ Hei, caii mei, voi cai ai mei/ Cât v-am iubit și sunteți fum./ Un colb înmugurește dens pe drum/ Și zarea fulgeră chiar și albastră./ Tăcerea voastră-i o fereastră/ Din care-mi râd ninsorile târzii/ Și-un

neastâmpăr joacă-n suflet viu./ Uitat nechezul vostru mă ajunge/ Din urmă ca un stol în care sunt/ Sau aş putea să fiu pentru plecare”.

Prin '91-'92 ne-am revăzut în cosmopolitul burg de pe Someș, la o întâlnire de tăiat frunze la câini a jurnaliștilor din Transilvania. Puneam, atunci, borne pentru „ceea ce avea să vină” (și n-a mai venit!), neștiind că ne afundăm în smârcuri de măcieș negru, printre scaieții și ciulinii unui anotimp al ticăloșiei și decadenței, al pierderii și extincției.

I-am promis, atunci, că voi recenza ultima lui apariție editorială (dacă nu mă înșel, Măine cântecul acesta), dar, prins în vâltoarele unor „lupte la baionetă” gazetărești și asaltat de buruienile și putregaiurile evenimentelor, am tot amânat și-apoi am uitat promisiunea.

Mi-am reamintit-o abia după trecerea poetului la cele veșnice și, datorită bunei și devotatei lui soții, Doamna Eva Dreptate, un om absolut remarcabil, care a alcătuit și îngrijit o antologie quasi-completă din creația lui Emil (*Poem pentru absență*, Ed. Solon, Bistrița, 2020), pot să ”repar” parte din promisiunea neonorată la timp, convins că, și acolo, sus, delicatul poet i se va lumina, pentru o clipă, chipul.

Drept dovadă, voi cita finalul dintr-un splendid poem esenian: „Ana Sneghina, am primit o scrisoare/ Cum a fost ora? ce s-a-ntâmpat?/ Poștașul s-a preschimbat în ninsoare/ Poemele-n crâng de mesteceni visat/Zăpada de-atunci încolțește pe mâini/Nu mai doare nici iarbă nici drum/Doar veșnic-a stelei rotire mi-aduce/Flori albe de tăcere și fum/Și-adeșea-n ferestre-o bătaie ușoară/Apusul, ori toamna, ori poate un cânt/Și straniu-mi răsună-n auz ca un clopot/Beția făcută cu un pumn de pământ.”

Poezia lui Emil Dreptate tulbură și doare. Căci ea vine din miezul rodnic al câmpiei transilvane, vorbind despre viață, credință, puritate, aspirație, trecere, dar și despre iubire, Ea pare să adere la viața reală, dar nu este decât o mistică îngemănare de răsărituri și asfințituri ferite de incendii și furtuni, o discretă și calmă „luptă a contrariilor” interioare, ca triumf al miresmelor de fân proaspăt cosit și al prispei pe care omul stă la taifas cu divinitatea, trecând prin oglinzi sigilate.

Urcând singurătăți de lumină și piscuri de fragede ninsori sau coborând în somnul magic al rădăcinilor legănate în lut melancolic.

MIRON BLAGA

Într-o zi, cuvintele se vor termina

Mioara Băluță ne introduce în universul său poetic, filmic, trecându-ne prin câteva aforisme, etapizat, așa cum este realizată scenografia cinematografică unde pătrunderea în subiect se face prin punctarea câtorva lucruri esențiale, respectiv, dominantele volumului **Frunze sub un ștergător de parbriz** fiind adevărul, visul, copilăria. Poeziile sunt fără titlu, marcarea fiecăreia făcându-se printr-un șir de trei steluțe grafice, exact cum s-ar succeda cadrele unui film.

Mioara Băluță trăiește mult într-un **mediu romantic**. Ea nu se poate lipsi de lună, de ape, de copaci, nu poate vedea altfel decât libertatea de a simți și a trăi cele mai gingașe clipe și împrejurimi umane. Nu se împotrivesc gravitației fiindcă este conștientă de echilibrul vital, de existența marginirilor precum și a unui centru existențial. Conștientizează momentele lumești care par a fi hrană biblică, totodată riscă să ia în piept valurile în toată intensitatea lor, fiindcă libertatea de a fi se cucerește asiduă. În fond, viața este o balanță între bine și rău: „*cineva a spus: totul trebuie/ cântărit. dacă vrei să mergi/ în direcția bună*”. „*Libertatea a rămas/ același cal de lemn/ ademenit cu jărat*”, căci „*fiecare generație are propria troie*”.

Poeta militează pentru **libertate** sub toate formele și corelațiile ei, purtând măreția sau stigmatul epocii în care îi este dat a trăi. Ea întocmește o reformă a timpului în care printre altele propune, simplu, „*alegeți/ întotdeauna dragostea. copacilor voștri/ dați-le motive să înflorească*”.

Tărâmul copilăriei este inubliabil. Pentru că viața însăși este „*copilărie, trup, suflet/ și pietre să o poți simți*”. Însă, pe măsură ce poezia pătrunde în sânge, ceea ce trăim odată cu ea și prin ea, nu ne mai aparține, „*nu mai este existența noastră*”.

Libertatea invocată perpetuu poate avea forme și simbolistici: „*nemișcată și vie statuie/ a libertății./ vântul își trece limba/ peste pielea ta*”.

Dominanta, lumea noastră „*fără ieșire*” aidoma creionului bont, este sentimentul pierderii, al vieții netrăite.

Poate că nu degeaba viața este un copil prin care trece părintele său, întremându-i fragilitatea. Poate nu în zadar copiii înseamnă libertate și surpriza neașteptată a zilei de mâine. Poate nu la întâmplare poeta se supune demonilor care nu vor să plece, iar gândurile, în plină revoltă, îi sunt greu

de ținut în raniță: „*adorm cu mâna sub cap./ cu pumnul strâns/ de parcă aş ține pe deget/ inelul unei grenade*”. Gândurile sale devin obsesii despre viață și moarte, drum care pare că nu cunoaște nicio viteză rezonabilă, distanțele devin scurtături, timpul o ia razna, devenind micrometric: „*am trecut prin viață repede/ și am ajuns atât de departe/ încât aproape că i-am prins din urmă/ pe cei morți*.” Tandemul **viață-moarte** este un pendul fără oprire și dacă viața pare un fir de apă pe lângă setea oceanică omenească, moartea pretinde a fi o copilărie fără întoarcere. Poeta subtilizează neantul existențial, asemuindu-l fie unui zbor de răpitoare purtând în gheare o altă pasăre, fie unei avalanșe care într-o clipită poate sufoca orice suflare, dar atunci când oamenii nu vor mai avea ce pierde, „*natura va înțelege*”. Sașietatea poetei stă în **adevăr**, setea îi va fi potolită doar cu apa adevărului!

Interlocutorii poetei sunt, uneori, cei care știu să nu aștepte ceva sau pe cineva, ori care știu să se împartă între ei sau între lucruri imposibile, dar adesea, poeta se împarte între eul și sinele său. Afirmă dezinvolt că: „*omul de care mă lepăd e întotdeauna/ cel care sunt./ cel pe care îl las în urmă. cel pe care nu-l cunosc*.” Alteori, absențele îi bătătoresc aleile către suflet, în schimb, „*sunt zone în mine/ pe care și îngerii le ocolesc*”, fapt care o determină pe autoare să facă un îndemn în favoarea aceloră fără mângâiere sufletească: „*lăsați-i pe cei triști să plângă./ poate au făcut totul/ și nu le-a ieșit nimic./ poate slăbiciunile lor/ abia acum își scriu istoria*”.

Chiar și **sentimental iubirii** este de o fragilitate îngrijorătoare în poezia Mioarei Băluță, imaginați-vă o pânză de păianjen ruptă de stropii de ploaie, o ramură uscată smulsă de vânt, o simplă adiere care îndoiește, unul spre celălalt, două paie rămase pe câmp.

Poezia Mioarei este îmbibată în tristețe, contaminată de o puternică delicatețe chiar într-un context al durerii singurătății, al lipsurilor și al absențelor, al unor frici ori al foamei de a fi. Reacția ei este evident, a omului care nu poate să facă nimic din ceea ce nu-i este dat, altfel că „*dacă nu poți să vezi sânge/ nu tăia./ dacă nu cunoști/ nu atinge*”. Dar, cum tot ea își redresează curajul, se resemnează printr-o logică personal privind nedreptățile care alcătuiesc orice fericire. Aidoma pomului fructifer, splendid în înflorirea primăvărată, savuros în coacere și căderea fructelor văzută ca o nedreptate a fericirii de a rodi. În toate aceste frumu-

șei, bucurii și chiar fericiri, poeta vede un destin tragic, zbciumat, ruina care îi urmează, noroiul în care se afundă.

Poezia Mioarei Băluță are destulă **tristețe gingașă** care îți dă senzația aceea de topire a primilor fulgi pe gene. Sau te trimite în levitație, într-o plutire, într-o risipire trupească dibace precum o fâșie de fum. Ai senzația de transparență a sufletului autoarei, iar versurile se presimț ca o voce auzită în miezul gândului. Poeta se imaginează fără trup, îmbrăcată și dichisită doar cu obiectele care ar putea înfățișa o femeie frumoasă, de pildă eșarfa, parfumul care o caracterizează, tocurile, doar tocurile pantofilor, mărunișul din buzunare, își desenează în cuvinte o schiță a propriului eu. Se simte cum trece prin ramuri, ierburi, frunze, ca o boare. Trup volatilizat, obiecte care par să-l fi îmbrăcat măcar o dată! Ce delicat ne introduce poeta în trecerea finală, dar până una alta, conchide că „*mai avem tot timpul din lume/ să zămbim din mijlocul rănilor noastre/ ca niște bețe de chibrit/ consummate*”.

„*Câtă poezie cântărește viața noastră/ numai noi știm!*”, iată unitatea de măsură pentru sensul vieții cu care poeta trece de fiecare dată realitatea, alături de răbdare, amintiri, experiențe, dureri, schimbări, oboseală, reveniri etc. Poate că de aceea poeta mărturisește că „*uneori tot ce numesc poezie/ devine înfricoșător*”.

Într-adevăr, Mioara Băluță are o inimă de poet cât o corabie în care ne putem urca oricând să balansăm pe valuri albastre care să ne conducă la comorile din versurile sale! Cuvintele sunt pânze albe în bătaia vântului!

OTTILIA ARDELEANU

„Sat părăsit” în traducere germană

După ce poetului Marius Chelaru i-a apărut în 2018 în traducerea germană a lui Christian W. Schenk volumul de versuri bilingv *Colțul cerșetorului / Die Ecke des Bettlers*, la sfârșitul anului 2021, îi apare în excelența traducere a aceluiași Christian W. Schenk volumul de versuri *Sat părăsit: (Verlassenes Dorf: Gedichtsammlung, Dionysos Verlag, Boppard am Rhein, 2022, 156 p.)* premiat deUSR, filiala Iași.

Dacă satul cu viața sa nu a mai fost evocat în ultimii ani, o face acum poetul Marius Chelaru cu multă căldură, dragoste și înțelegere în acest volum, constituit din două părți distincte, una mai amplă, „Sat părăsit”, în care sunt incluse 36 de poeme ample și cealaltă, „Murmurul pământului despre veșnicie”, constând din zece poeme tot ample.

De fapt toate poemele volumului de față sunt ample și mustesc de imagini vizuale, auditive și olfactive, saturate fiind de comparații și metafore.

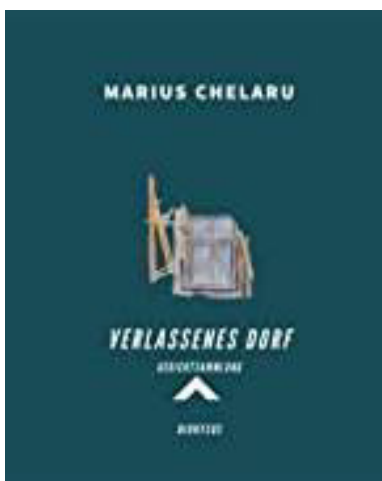
Dar cel mai bine se poate vorbi despre aceste poeme încărcate de lirism făcând o incursiune printre ele.

Astfel, vedem „la marginea străzii amintiri / îmbrăcate în alb-negru / părăsite de proprietari / strada curge mai departe spre oraș” („Călătorie”, p.12). Sau: „În satul în care am crescut, / umbra mamei mele mai coase / pe un ștergar / poveștile pe care mi le-a spus” („Unde am crescut”), versuri reluate de trei ori în economia poemului (p.18, 20 și 21), ca un leitmotiv.

În poeme e adesea vorba despre mamă (precum la Grigore Vieru), despre frate și soră, toți trei morți. De aceea versurile sunt nostalgice, adevărate elegii.

Îngerii și chiar Dumnezeu sunt, precum icoanele, prezențe firești în lumea satului. În poemul *De nicăieri* aflăm despre „bătrânul care privește în jur / groasa liniște care tulbură ceața / precum pe cea a toamnei” (p.39), pentru ca în final să fie vorba despre moarte: „el mai inspiră încă o dată adânc chipul satului / inspiră adânc / lăsându-și viața” (p.40), de parcă autorul ar fi fost martor, cu noi alături, în momentul morții.

În altă parte, aflăm cm că: „în scarțitul serii care cu boi / încărcate cu cu îngeri păzitori și păzitori ai luminii” (*De ieri*, p. 41), imagine care ne duce cu gândul la poemele lui Vasile Voiculescu. Sunt evocate în repetate rânduri clopotele care sună și care au un efect benefic pentru poet, precum și olfactiv, mirosul gutuilor coapte sau „mi-

rosul fructelor sălbatice” (p.114) și chiar mirosul ierbiilor : „iarba proaspăt cosită” (p.144). Cocorii călători sunt de patru ori invocați.

„deodată eu însumi mi-am fost străin” (p.50) măturisește poetul .

Deși în finalul unui poem scrie: „despre fericire, aș putea spune destule cuvine” (p.51) nu o face însă, poate cu un alt prilej, într-un volum viitor...

Poemele de față trăiesc din imagini prin excelență poetice. De pildă, excepțional spus e: *o căruță zdrobește lacrima / unei în praf împrăștiate flori*” (p.52).

Doar „Acasă” se putea că „iarba era verde ca ochii cerului” (p.57).

Nu lipsește nici prezentarea unei „Nunți în sat” – o adevărată sărbătoare spirituală. E evocată și bunica și casa acesteia.

În partea a doua, Isus iese din icoană („Mica biserică”) iar „vântul mușcă / din urletul câinilor” (p.136) în timp ce „din grădină / răsună un cântec al singurătății / nucului fără de frunze” (p.137).

Din poemul „Câinii fără stăpân” aflăm că: „de nicăieri / un lătrat de câine / picură somnoros / pe drum” (p.134).

Frumos este finalul unui amplu poem: „din casă / lumânarea sfârâie în fața singurătății” (p.131).

În poemul „A fost un sat vesel” e succint prezentată istoria, cu cruzimile ei, de-a lungul timpului.

În concluzie, un excelent volum de versuri care aduce în prim-plan o lume revolută, pe cale de dispariție, din păcate, - după cum bine observă și traducătorul cărții în „Postfața” pe care o semnează - o lume care însă își are farmecul ei și nu trebuie să lăsăm să se piardă în negura uitării.

Fiind un volum atât de încărcat cu poeticitate, ar merita reeditat, iar autorului i s-ar veni și un premiu național.

MIRCEA M. POP

Rostirea îngerului prim

Potrivit conceptului sacru, centrul întregului univers se află în Cuvânt, absolvit de neguri și furtuni prin prezența dumnezeirii. Asemeni, centrul ființei caremai ia maiestuos și forma inimii. Simbolic în întreaga existență în prea-plin conceptul ei, este angrenată în acest riguros fel.

Căile fericirii lăuntrice se regăsesc în faptul credinței în supremația primordialului, iar nouă ne revine drept răsplată miracolul îngerului prim pe care să-l mărturisim. **Spre Aleph cuvânt**, Ed. Limes, 2021, ne destăinuie **Raul Constantinescu** implicat afectiv și fenomenologic. Regândire și reeditare după cinci ani („Spre Aleph”, Ed. CronoLogia, 2016), cu plus de acuratețe și consistență, cartea se prezintă cititorului ca un veritabil maraton liric, de astă dată însoțit de unele aserțiuni ale autorului și o bogată expertiză critică reunind importante nume ale domeniului.

Determinată tematic, cartea câștigă valoric prin profunzimea ideatică și imagistică creată și condusă. Periind atent lexicul, poetul se adâncește într-o semantică sigură și relevantă, dovedind un gen elevat, aparte. Iar consecvența sa exploatată în retorismul potrivit fundamentează în amplitudine textura poemului: „Prin marele sorb mă nasc din nou;/ sângele-mi se zbate în sânge cuvânt,/ sporind prin vămi al vieții grav ecou;/ eu nu mă-ntorc din drumul meu nicicând,/ înaintând prin labirintul din zerou –/ același mereu altul înspre mine,/ din abis salt dincolo de rău și bine/ acolo unde ochiurechea nu pătrunde,/ în noapți mă caut pierdut prin nu se știe unde;/ lăcaș unde număr nume lucruri nu răsar.../ nici spațiotimp nu-i și toate-s în zadar/ când cu mii de brațe-ntinse nu prinzi Clipa/ și-n negre găuri îneacă-se aripa/ razei de lumină-a minții să înceapă/ gândcuvântul unu care singur scapă/ să lumineze necunoscutul lumii/ în citirea efervescentelor spumii.” (**Gândcuvântul unu**).

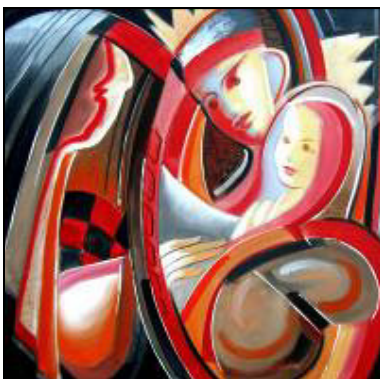
Raul Constantinescu merge însă și mai departe demonstrativ, uzând cu dibăcie de elemente uneori surprinzătoare, până la paradox. →

DANIEL MARIAN

Clavecine și vecinătăți

Cu acest titlu și subtitlul *Din poezia lumii*, traducătorul român de dincolo de Prut ne încântă cu o antologie de 332 de pagini, format academic, de cântece/traduceri din lirica franceză, spaniolă, italiană; rusă și ucraineană; americană, latino-americană și vietnameză; scandinavă, poloneză și lituaniană; cehă, sârbă, slovacă și turcă. Autorii beneficiază de câte o fotografie și o prezentare, iar textele, de notele necesare în antologia și traducerea lui Leo Butnaru. Potrivit lui Adrian Alui Gheorghe, cartea reprezintă *Poezia unui veac în viziunea lui Leo Butnaru*, întrucât „a ales din panoplia poetică a secolului XX nume care au contribuit la schimbarea paradigmei poetice, la nuanțarea limbajului poetic, la provocarea gustului cititorului” (pp. 319-325). Jean Dumitrașcu semnează prezentarea-afirmație intitulată, pe drept cuvânt: *Leo Butnaru, cel mai important traducător de poezie modernistă de*

astăzi în limba română (pp. 326-328), din care aflăm și că este vorba de fructul unei inițiative singulare în lumea publicațiilor românești contemporane, ca unor colaboratori valoroși, revista la care au colaborat ani de zile, în speță Revista de cultură Argeș/Centrul Cultural Pitești să le strângă în volum, pe propria cheltuială, paginile lor. Cartea a apărut la Editura Panfilius din Iași, în 2021. Volumul inaugurează seria

Petru Botezatu

Cărțile revistei ARGEȘ, colecție îngrijită de Simona Fusaru. Un exemplu cultural demn de urmat. Iar paginile din lirica lumii în transpunerea românească a lui Leo Butnaru, un volum care impune recunoștința iubitorilor de poezie.

MIHAI POSADA

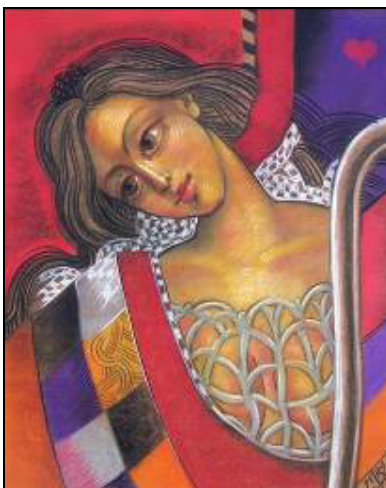
→Pe fondul acestor ipostaze, apar metamorfoze complexe... „Azi am mai murit un pâlپ, o zi, un ceas.../ fără să știu, din moarte/ zburat-am prin nemoarte,/ fără chip, limbă, glas.../ cioburi fărâme sărut de vânt pe nisip,/ scrum boare fum mă-nrisip/ praf de stele pulberi umbre/ roi puf de păpădii penumbre.../ asaltând neviața lumii –/ pe-ape mârgeaua spumii.../ Uitat alfabet sufletul eul.../ căutam prin amintiri locul/ în delte unde sfor adeneul/ în inimi își saltă jocul –/ lung zbor spre cerul din mine/ încrustat cu tainice rune/ prin urechi de ac sibiline –/ golgota care nu se spune...” (*Golgota eului*).

Ușor te poți pierde în poemul dens, fiind imposibil un ghid de lung parcurs pentru asemenea aventură literară.

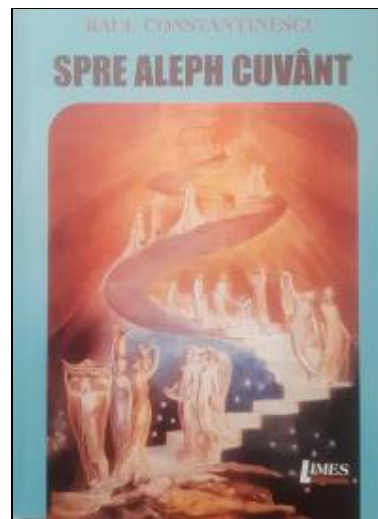
Cum ar fi de pildă această concentrare de forță în cheie tangent shakespeariană și care decantează incalculabil patos dinaintea împărțirii celor tainice și sfinte: „Ispitelor ocean căzut-am pradă.../ iubirea fără de margini nu-Ți știam.../ un orb cu ochi sub solzi grei de plumb eram/ în rătăcire, fără să Te vadă.../ Erai cu ochii-asupra mea-n capcane,/ de primejdii m-ai salvat de

mii de ori,/ m-ai purificat în sfere de candori,/ în moarte să nu cad prin huricane./ Acum la masa verde față-n față:/ Tu, iubitor fără’ de margini iertător,/ eu păcătosu-n ispite pieritor.../ Salvarea Ta mă luminează-n viață.” (*Psalm (20)*).

Demers necondiționat de fină substanță, „Cuvântul alfa de jertfă”: „Peste piramide, imperii de ceață, prin grote,/ pe toate fronturile inimii,/ peste sârma ghimpată din suflet,/

Petru Botezatu

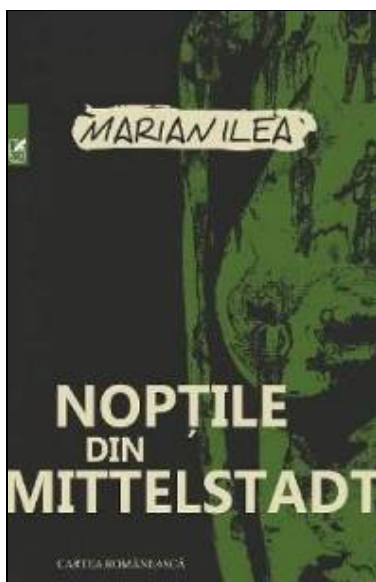
suverană prezență Divinul/ luminează babilonul hazardului –/ treceri petreceri eterne rotiri plecări reveniri/ în gândul tăcut demiurg/ a toate-n iubiri creator/ salvează suflete vieți/ cuvântul alfa de jertfă/ de dincolo de început/ izvor rostitor/ dor, sens și temei tuturor.”

Servind scopului de deplin, Raul Constantinescu își duce mai departe menirea de cavalier al înțeleșului adânc și rotund, roditor în poemul inițiativ.

Marian Ilea, condeierul de la Mittelstadt (III)

Scena finală, veritabil text de scenariu cinematografic - predominant, de altfel, în literatura scrisă de Marian Ilea, impune de asemenea câteva observații. Este, mai întâi, fraza unei auctorialități ubicue, „În seara aceea de octombrie...” Este, apoi o pătrundere în revelația din conștiința clipei eroului: „Eugen Ioan Chinai a simțit cum e când se apropie moartea. N-a putut spune.” Dar replica finală a personajului, pare a fi un ecou al revelației produse în conștiința lui: „Acum știu cum e, și-a spus tăbăcarul.” Momentul rotunjește povestea, căci impune o trimitere la una dintre notițele din carnetul lui „Tata a avut o tumoare. Pe acolo a intrat cancerul. Am gândit că nu va muri vreodată. Eram flăcău gata de însurat. „Măi, voi muri.”, a zis. „Da, de unde știi”, l-am întrebat. Sunt anumite lucruri pe care nu le putem comunica. Le simțim. „Pe ce, vei știi și tu când vei fi în locul meu”, mi-a spus”.

Intervine apoi prim-planul: „S-a aplecat. S-a prefăcut că-și leagă șiretul de la pantoful stâng. I-a văzut pe minerii Klein Jonas și Dur Gheorghe pregătiți să lovească.” Scena este pentru a treia oară introdusă în scenariu, repetarea ei contribuind la creșterea tensiunii psihologice prin zugrăvirea atmosferei de mister lugubru, de pericol iminent și prin accentuarea stării de alienare, din perspectiva acelei ubicuități ce-i permite naratorului să se facă una cu personajul său și din perspectiva eroului însuși, prin notițele sale finale: „Într-o seară de octombrie venea dinspre Piața de Alimente. Pe o stradă îngustă. S-a întâlnit cu doi indivizi. Unul solid. În haină de fâș vișinie cu albastru. Celălalt înalt, în haină maro cu guler de blană. Solidul avea o lampă de miner în mâna dreaptă. După ce a trecut de ei, la câțiva metri, tăbăcarul s-a oprit. S-a aplecat prefăcându-se că-și leagă șiretul de la pantoful stâng. Și-a scos carnetul. A scris cu repeziciune câteva cuvinte. Apoi s-a prăbușit cu fața în sus. Parcă vedea stelele. Era senin. În cădere a atins buranul de scurgere din spatele restaurantului.” Aflăm ce a scris, odată cu lectura

notițelor pe care șeful Poliției din Medio-Monte, Aron Feldheim, (personajul liant al poveștilor, prin natura meseriei) o face după ce descoperă la fața locului carnetul victimei. „...M-am aplecat să scriu. Sunt pregătit să urlu: „Nu mă omorâți!” Mă pregătesc să intru în conștiința celor doi să văd ce lucruri avem în comun. Domnilor Klein și Dur, sunteți din Medio-Monte, vă cunosc! Mergeți înainte, că bine mergeți!” După săvârșirea crimei atmosfera lugubră triumfă într-o tăcere înspăimântătoare, ca o garanție că ordinea s-a restabilit în Medio-Monte odată cu eliminarea tăbăcarului: „Pe străduța din spatele hotelului restaurant se lăsase liniștea. Era întuneric. Nu se auzea nici măcar o muscă aptă să spargă tăcerea.”

Marian Ilea regizează misterele și construiește scenariile ale atmosferei de mister dozat cu intensități în crescendo. O tensiune insesizabilă la început, conexiuni bizare cu trecutul îndepărtat al familiei, singurătăți și însingurări care au la origine drame ascunse ori complexe de ordinul unor interese personale oculte, toate acestea îl apropie pe Marian Ilea de literatura marilor autori cehi, cetățeni benevoli ai Europei Centrale: Milan Kundera, Bohumil Hrabal, Franz Kafka, Slawomir Mrozek. Lumea din Mittelstadt e mai puternic influențată de spiritul austriac decât de cel ungar, iar modul de viață al locuitorilor din Medio-Monte, ca și mentalitatea acestora, denotă certe apucături „imperiale”. Imaginația

bogată, umanismul tragicomic și umorul savuros predispus spre satiră îl apropie pe scriitorul român de Bohumil Hrabal, atmosfera absurdă și bizareriile amintesc de Kafka și Slawomir Mrozek. Și tot de la Kafka par a veni eșecul comunicării personajelor, alienarea societății, logica ascunsă a lucrurilor, grotescul, grobianul și violența, o lume ce se mișcă între normalul unei realități provinciale concrete și un fantastic straniu, un realism magic și unul blocat în rutină și banal.

După o perioadă de ședere la Editura Casa de Pariuri Literare au apărut vara aceasta 17 proze semnate de Marian Ilea, sub titlul „Eoliana și ceasul solar!” Această nouă carte rotunjește proiectul literar al lui Marian Ilea, reputat prozator român, al cărui topos, Mittelstadt sau Medio-Monte, poate sta alături de orice topos literar încărcat de mit și istorie, real și bizar, cu fantastic eludat în poveste, dar și senzațional ce trece drept firesc, tocmai pentru că personajele trăiesc într-o senzațională banalitate. E un spațiu înrudit cu toate spațiile literare utopice/ distopice, dar parcă mai savuros decât acestea! Spațiul în care se desfășoară toate întâmplările al căror condeier este el, face parte din Kakania, (nume ironic și scatologic inventat de autor de la kaiserlich-königlich, „imperial-regio”), numele care desemnează monarhia austro-ungară în degradare din romanul lui Robert Musil, „Omul fără însușiri”. E Mittelstadt-ul lui Marian Ilea, marginea imperiului austro-ungar din părțile noastre.

Savorile așteptate s-au eliberat din fiecare pagină, odată cu fiecare personaj, s-au mixat într-un creuzet al percepției auctoriale conectate la timpuri vechi aduse prin poveștile personajelor în actualitatea tiranică a lui Covid-19. Ați ghicit! „Eoliana și ceasul solar” este o carte a pandemiei înfruntate prin poveste și plăcerea de a povesti și care amintește de toate celelalte opere scrise pe vreme de molimă în lume, fără să semene cu vreuna dintre ele. Deși e lege cu izolarea și izoleta, masca și distanțarea socială, viața își urmează cursul firesc, problemele de dragoste, boală, ereditate, origini, mituri ancestrale, istorie și trecerea timpului rămân valabile, în ciuda→

VALERIA BILȚ

filtrului dur impus de legile covidului. Că mor oamenii pe capete, știu doar statisticile. Că mor de moarte bună ori de vreo boală, în scripte covidul e responsabil. Cum e cazul nonagenarului Paul Bekk, fost ambasador al Ungariei la Berna, Varșovia, Praga, Berlin, care „de la șapte dimineața și până la opt treizeci de minute se ocupa cu respiratul”, minunându-se de aerul proaspăt al dimineților în Europa, dar convins că „cel mai proaspăt, cel mai curat aer al Europei e, totuși, Mittelstadt”, orașul lui natal. Nu e de mirare că în clipa în care apar cazuri de covid în azilul în care se afla, hotărăște să se întoarcă „acasă”. Culmea ironiei este că aici își găsește sfârșitul firesc, iar funcționara spitalului îl trece ca răpus de covid, „Ca să mai avem unul!” deși rezultatul testului era negativ. „Vaai, ce bine!” ar zice Vederca Gulie „din cartierul de blocuri din Microraiion Vest, dat în folosință în 1975 pentru minerii de la Minele din Mittelstadt, Șuior și pentru muncitorii din Flotația orașului. Și pentru nevestele lor de la Filatură ori de la Avicola. Și pentru copiii lor, ajuși azi mineri pensionari în Mittelstadt.” Și „Era noapte în Sighetu-Marmației. Excursionistii coborâseră din trenul 41A. Aveau măștile de protecție puse pe fețe. Luna iunie a anului 2020 era plină de infecții cu noul virus. În Spitalul orășenesc erau focare de Covid-19”. „Vaai ce bine!” ni se pare că auzim vocea lui Vederca Gulie care repetă în „lumina groasă, gălbuie a soarelui ce se prelinge dinspre Valea Chiuzbăii,” ca un leitmotiv al acceptării situației, cu entuziasm mecanic, indiferent cum s-ar prezenta ea, reminiscență a atitudinii cultivate în comunismul intolerant cu orice formă de dizidență. Asta, în timp ce domnișoara Ersinia Dan încearcă să-și elucideze misterul dispariției, în timpul excursiei la munte, cu familia și prietenii familiei sale, a eșarfei sale de mătase roșie, fără să bănuiască faptul că fusese, de fapt, ținta unui atac licantronic, săvârșit de un apropiat al bunicului ei, Anton Pavlovici Bordeaux.

Sunt „Vremuri îmbârligate” care obligă foștii mineri să se adapteze la noile tehnologii, să folosească internetul, să-și facă reclamă pe

Facebook, să-și găsească parteneri de viață pe rețelele matrimoniale. Semnele schimbării lumii vechi cu lumea nouă, dar și întoarcerea la valorile naturii, la energia bio, propusă de eoliana lui Haranth Tiberiu, moștenită de la tatăl lui, Haranth Eugen sau ceasul solar al bisericii romano-catolice, care funcționează de sute de ani fără întreruperi. Că ne poartă în Țigănie, în Țiptărai sau între ruteni, români, unguri ori cehi, slovaci, austrieci, Marian Ilea împletește măiestrit nostalgia după lumea veche (ce se resimte încă prin moșteniri etnografice, istorice ori genealogice) cu lumea nouă, bântuită de molima care a blocat mapamondul, dar care nu poate stârpi plăcerea de a povesti, rămasă ca eficientă terapie pentru toți clienții/pacienții farmacistului Haranth Eugen și a fiului său Haranth Tiberiu, tot farmacist și el și tot roșcat ca tatăl lui. Cei doi par a fi replici masculine ale celor două Ancuțe sadoveniene, cea tânără fiind la fel de harnică și de frumoasă ca mama ei, Ancuța de altădată. Și în jurul lor circulă poveștile pacienților, precum în jurul Ancuțelor circularul poveștile mușteriiilor. Asemenea hanului Ancuței, farmacia lor devine un topos al poveștilor spuse pe nerăsuflăte și pe scurt, chiar eliptice, dar pline de informații ce se lasă deduse și ce pot fi descifrate ori devin pistă pentru cercetări. Povestirea în povestire capătă noi valențe, fiind valorificate multiple specii ale narațiunii: relatarea, amintirea, dosarul de existență, jurnalul, notițele, caietul/carnetul etc, toate acestea alcătuind un instrumentar eficient pentru reconstituirea unei lumi populate multiethnic, cu rădăcini ce se întind în timp până la 1600, care a rezistat intemperiilor și vitregiei istorice până în 2021 și care, deși acoperă zone europene extinse, Budapesta, Dresda, Leipzig etc, are ca centru Mittelstadt-ul cosmopolit, leagăn și loc de veci pentru toate neamurile trăitoare aici. Valea Chiuzbăii, Valea Someșului, Seiniul, Vișeuul, Borșa, Lăpușul sunt noi toponime, reperi spațiale ce întregesc geografia reală a Mittelstadt-ului, permițând coerența și unitatea lumii evocate.

„Eoliana și ceasul solar” este o singură poveste a unui spațiu multiethnic și străvechi, adusă în

actualitatea incomodă a secolului 2021, prin 17 micronarațiuni legate între ele prin firele fine ale conexiunilor de cele mai subtile esențe!

Marian Ilea, scriitorul consecvent cu adevărurile lumii pe care o povestește descriind-o, reînviind-o, recuperând-o și reinventând-o, în cel mai autentic mod de a-i păstra frumusețea și misterul!

Existențialismul unei lumi de frontieră, tarată de aceleași pasiuni, în timpuri succesive, diferite, ca o ereditate transmisă din fund de secole trecute, face ca povestirile lui Marian Ilea să ofere o viziune halucinantă, în care grotescul și tragicomicul să definească esențialele coordonate ale realității. Narațiunea are un aspect labirintic și fragmentar, adeseori metatextual, recurgând la discursul specific literaturii de graniță, note, notițe, însemnări, epistole, iar naratorul se păstrează impersonal, dar își identifică perspectiva cu cea a victimei, tehnică ce creează un acut efect al misterului și terorii. Este, de altfel, o formă inedită de auctorialitate, devenită un element indiscutabil specific stilului acestui scriitor. Categoriile definitorii ale umorului cultivat de Marian Ilea - ironia, parodia și satira sancționează idealurile mărunte ale unei societăți în care absurditatea a devenit un etalon al firescului. Aparent discontinuă și fragmentară, eliptică prin povești ostentativ eludate, lumea din Medio-Monte este zugrăvită unitar, coerent în spiritul marilor scriitori ai lumii, căci scriitorul român Marian Ilea scrie în respectul pentru statutul său de scriitor și contribuie în mod major la îmbogățirea patrimoniului literar al Europei, din a cărei istorie decupează datele unui „imperiu nihilocentrist”, cu personaje care au libertate de mișcare pe oricare dintre axele spațiului și de stabilire în oricare dintre punctele de pe circumferința imaginată a Europei. Sunt veritabili cetățeni europeni, asemenea autorului care se simte acasă oriunde în Europa, căci îi percepe pe toți ceilalți europeni ca români.

Aceasta este atitudinea unui scriitor care oferă un destin universal operei sale, știind să depășească granițele naționale.

Reconfigurarea memoriei culturale

Descendent al familiei Golembiovschi – Porumbescu, scriitorul Adrian Lesenciuc reconstruiește cu dragoste nemărginită, povestea compozitorului Ciprian Porumbescu, oferind prin imaginea artistului, sensul ontologic al conștiinței identitare. *Balada* (Ed. Creator, Brașov, 2020) e romanul recuperării modelelor umane; este o carte despre dimensiunile spirituale ale poporului român, principiile creștinismului formând osatura destinului nostru cultural. Roman istoric, *Balada* este implicit, o carte - document, fiindcă evocarea vieții lui Ciprian Porumbescu se face prin prisma unei abordări unitare a contextului socio-politic și cultural al sfârșitului secolului al XIX-lea.

Epicul ideatic structurează discursul în două voci narative (cea a tatălui, preotul Iraclie și cea a fiului, Ciprian Porumbescu), arhitectura scriiturii mizând pe o complementaritate a viziunii și a stilului. Pe de-o parte, viziunea artistică îmbracă structura narativă, în haina eticului, iar pe de altă parte, stilistica textuală vizează funcția afectivă a recuperării trecutului. În orice caz, prozatorul extinde semnificațiile romanului la o scară universală, structurile de adâncime ale cărții amplificând cadrul receptării. Demersul ficțional nu se răsfrânge în imaginarul subiectiv, narațiunea derulându-se într-un spațiu al respectării adevărului istoric. Practic, ceea ce individualizează *Balada* lui Adrian Lesenciuc în peisajul prozei contemporane este tocmai această constantă a proiecției textuale în planul realității, fără ca procesul creației să fie afectat de percepția eului subiectiv. Contextul faptic, cadrul evenimential al romanului evocă o Bucovină autentică, de secol XIX, cu un registru lingvistic specific și cu idei și atitudini ce imprimă caracterul verosimil. Arheologia istoriei și spiritualității bucovinene e refăcută în cele mai mici detalii, autorul dovedind o documentare laborioasă, un studiu atent. Fiecare secvență a romanului trădează spiritul ascuțit al analizei făcute asupra epocii în care a trăit marele compozitor; reconstituirea unui timp al luptelor ideologice pentru unitatea de neam și limbă a însemnat aprofundare, studiu îndelungat, ceea ce atestă

caracterul documentar al acestei scrieri.

Prologul de la începutul romanului redă spațiul geografic al Dealului Crucii, explorând sensurile subterane ale conștiinței în raport cu credința, cu manifestările Divinității în simboluri ancestrale, păstrate în forme rituale. Într-un plan al semnificanțului alegoric, tiparul imagologic redefinește importanța datinilor, obiceiurilor care singularizează Bucovina în contextul istoric al schimbărilor politice dintr-un secol al frământărilor. Perioada pașoptistă a însemnat nu doar lupta pentru unitatea lingvistică și de neam, ci într-un sens mai larg, a însemnat păstrarea spiritualității ce a definit poporul român, de la început de vremuri. Astfel, Bucovina e surprinsă în momentele ei de mari transformări, prozatorul captând tensiunea ideilor într-un demers epic gradual.

Cele două „cărți” scrise pe voci narative polifonice (Părintele Iraclie Porumbescu, Ciprian Porumbescu, Berta, Mărioara) nu numai că proiectează istoria în tiparele realității, dar amplifică sensul evoluției istorice prin tehnica acumulării în crescendo a dramelor de familie bucovinene. Drama părintelui Iraclie simbolizează în planul universalului, o tragedie resimțită de fiecare român în parte. Exemplaritatea caracterului uman este redată în imaginea preotului (nu întâmplător este comparat cu biblicul Iov), sacrificându-se din dragoste nemărginită pentru idealurile înfăptuirii unității românești. Drama personală (moartea copiilor, nevoile economice), nu îi știrbește puterea de a lupta

pentru visul său mareț; nimic nu îi slăbește dorința de a sluji idealurilor propuse.

Plecând dinspre individual spre universal, cartea dezvăluie amplitudinea manifestărilor din epoca pașoptistă. În tot acest proces al suferințelor, Iraclie și Emilia Porumbescu nu și-au pierdut credința în Dumnezeu, demnitatea și bunătatea fiind scutul de apărare împotriva vicisitudinilor existențiale. Sacrificiul suprem al preotului înseamnă devotamentul pentru Divinitate, iubire față de oameni și desigur putere de a pune mai presus de orice, nevoile românilor. În substratul construcției epice, lectorul atent găsește informații prețioase cu privire la perioada marilor tulburări istorice, ia act de întregul peisaj al anului 1848. Iraclie a militat alături de marile personalități ale vremii (Kogălniceanu, Alecsandri, Negruzzi, Bariț), susținând aceeași cauză a vremii.

Dacă în prima parte a romanului, figura preotului e cea care monopolizează la nivel actului naratologic, în cea de-a doua parte, personajul polarizant e Ciprian Porumbescu. Cartea citită într-o altă cheie, ca roman al iubirii, explorează erotica pură, iubirea în formele ei cele mai înalte dintre artist și Berta. Dincolo de căutările cântecului, identificăm căutările fioului primordial. Povestea de dragoste este eternizată prin cântec și poveste, compozitorul reflectând în sunetul viorii, trăirea, simțirea, viața. Ciprian Porumbescu dă glas vieții prin sunet, își trăiește povestea prin muzică, se identifică de fapt, cu cântecul. Erotica platonice susține povestea de dragoste dintre el și Berta și face posibilă rescrierea ei într-un spațiu al imemorialului. Neîmplinirea poveștii dintre cei doi îndrăgostiți e cauzată de prejudecățile vremii (confesiuni religioase diferite, etnii diferite), dar cu toate acestea, iubirea pentru Berta a dăinuit dincolo de timp.

Ciprian Porumbescu e exponentul spiritualității românești, cu toate că a studiat la Viena; vibrația sunetului popular se suprapune peste educația aleasă, fioul ancestral al românului autentic completează elementul livrescului acumulat prin studiu. Sunețele care compun cântecul sunt rezultatul fuziunii dintre suflet și atitudine, dintre simțire și educație, dintre autenticitate și experiență culturală. Căutarea lui Ciprian Porumbescu →

DR. MIHAELA I. RĂDULESCU

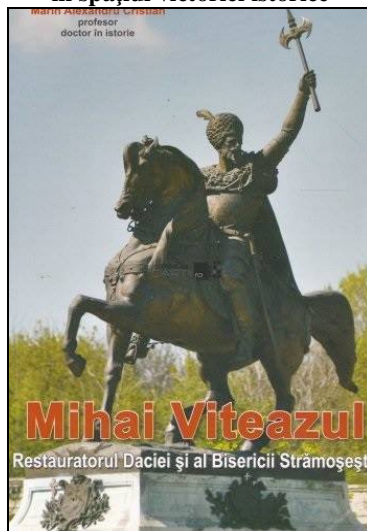
echivalează cu o răsfrângere în istoria românilor, cântecul devenind expresia tuturor prefacerilor acestui spațiu carpatodunărean. Partitura Baladei scrisă de compozitor reprezintă sunele dintotdeauna al românilor. Modul în care e construită imaginea lui Ciprian Porumbescu echivalează sub aspect structural cu modul compozițional al unei balade: suprapunerea de timbre sau voci narrative întreține desfășurarea interioară a tensiunii, până la acumularea finală.

Epilogul imprimă construcției textuale un aer aparte, căci Balada devine ea însăși un personaj. Metatextual, vorbim de omnisciența acestui personaj, Balada, fiindcă pe tot parcursul cărții apare proiectat într-o formă simbolic-alegorică. E un personaj ce evoluează pe parcursul actului artistic, e un mod de a reflecta efortul creator, e viața însăși care cuprinde întregul puls, în sunet, în nota de pe portativ. Paginile acestui roman adună idei istorice, religioase, de dragoste. E o carte document, o monografie dedicată unei povești de iubire, o mărturie despre perioada grea a Bucovinei anexată monarhiei habsburgice; filonul ideatic e complex, având o tematică stratificată polimorf și un tipar estetic de ordin metafizic. Mai mult de atât, caracterul realist, autentic este dat de păstrarea fidelă a registrului lingvistic specific Bucovinei anilor 1840 – 1880. Nu doar caracterul idiomatice imprimă valoare documentară, ci și evocarea unor detalii semnificative ale datinilor vremii. În fond, reconstituie figura emblematică a unuia dintre cei mai mari compozitori români, Ciprian Porumbescu pe fundalul unei perioade zbuciumate.

Romanul este scris cu dăruire, cu bucuria recuperării valorilor spirituale, cu pasiunea de a recompune figura unei personalități marcante a muzicii românești. Dragostea pentru adevăr, pentru istorie a dus la nașterea unei cărți cu valoare documentară și literară. Ideea scrierii poveștii lui Ciprian Porumbescu a venit din dorința de a cunoaște deopotrivă istoria familiei (autorul fiind descendent al Porumbesților) și istoria Bucovinei. Adrian Lesenciuc prelucrează realitatea, o fragmentează în planul conștiinței artistice, o transfigurează în model estetic, construind imaginea artistului care a dus în universalitate sunetul autentic românesc, eternizând astfel, dorul în Baladă.

Voievodul legendar

în spațiul victoriei istorice

Mitul Daciei Felix, ca reprezentare a unui mare stat antic și prosper a fost reactivat încă din anii Evului Mediu, când cele trei mari provincii românești erau separate și aparțineau celor trei mari puteri ale epocii. Dacă ne gândim profund, Ștefan cel Mare ar fi putut uni cel puțin două provincii - din sud și est - dar nu a făcut-o, preferând să așeze în Valahia un domnitor slab și obedient.

Uniunea statală pe care o realizează Mihai Viteazul, chiar dacă pentru o perioadă scurtă, rămâne simbolică și prima în cronologia de referință pentru viitoarele procese de unificare a popoarelor europene. Dar nu numai unirea realizată de Mihai Viteazul, dar și unirea Valahiei cu Moldova din 1859 devine cumva exemplară pentru șirul procesului european, înaintea Germaniei și Italiei, state mai puternice și mai dezvoltate decât prima Românie, cea a lui Mihai Viteazul, când încă numele generic nu apăruse. Transilvania a venit ultima la țaramă, pentru că aparținea Imperiului Central european, alcătuit din națiuni diferite sau chiar contrastante, multi statale și nu doar multi etnice.

Marin Cristian nu este doar un istoric de mare performanță și pasiune originală, ci și un scriitor talentat care își diversifică scriitura în raport de diversitatea de caractere și peisaje, cu gradare meșteșugită în exprimarea informațiilor, tensiunilor și eflorescenței unui Ev Mediu întârziat în Europa răsăriteană. El a conturat o mare personalitate a istoriei, conducător de națiuni și geniu militar dublat de un

spirit autoritar în tensiunile diferențelor și divergențelor Evului de mijloc.

Mihai deținea cele mai sigure informații politico-militare, dar reușea și cea mai avansată comunicare la nivel continental, călătorise până la Viena și, poate chiar și în Germania, încât avea înțelegerea superioară a spiritului european dublată de conștiința apartenenței la același neam, pe vatra străbunei Dacie. Spre deosebire de majoritatea voievozilor români crescuți sau educați în spiritul Istanbulului, Mihai e un european și creștin care dorește unirea principatelor române și a Europei împotriva turcilor. Rescrierea la nivelul științei istoriei, la nivelul mileniului al III-lea, a vieții, domniei, diplomației și aspirațiilor europene a unei mari personalități a istoriei naționale este doar un act de curaj dacă nu ar fi fost însoțit de multă știință și înțelegere a epocii personajului și personalității de mare complexitate vizionară care a fost Mihai Viteazul, restauratorul anticei Dacia Felix.

În epoca modernă au trebuit să se dezintegreze imperiile formate în Evul Mediu pentru ca națiunile continentale să proiecteze un plan de Uniune Europeană alcătuită din state libere și independente.

În România, de la Est la Vest există o diversitate pregnantă de relief, de la spațiul acvatic al Deltei Dunării până la Câmpia Banatului, de structură central europeană. De la nord spre sud începe cu podișul înalt al Moldovei și Bucovinei până la zidul înalt al Carpaților, apoi, în trepte, coboară la nivelul Câmpiei Dunării.

Vlașca, inima Valahiei, e ținutul extensiv dintre cele două râuri mari ale Câmpiei, Argeșul și Oltul, atestate din primele secole ale primului mileniu, de pe vremea lui Ulfilla, conducătorul vizigoților, care i-a arătat episcopului Romei, venit să boteze un creștin, direcția în care se află Valahia în chiar epoca de început a popoarelor migratoare. Vlașca ar putea fi primul toponimic generic românesc, echivalent cu Valahia Mare.

De la capodopera lui Nicolae Bălcescu, *România sub Mihai-Voievod Viteazul*, carte de viziune romantică, într-o exprimare profund literară, fără să neglijeze sau să obscurizeze adevărul istoric, profesioniștii evenimentelor trecute nu s-au →

AURELIU GOCI

mai dedicat – literar - cercetării vieții, domniei și faptelor epocale ale marelui Voievod.

Iată însă că în secolul al XXI-lea un istoric cu profundă pregătire și informație exhaustivă, originar chiar din Călugăreni, a reluat cu multă știință și chibzuință filosofică istoria lui Mihai-Voievod și dintr-o perspectivă nouă, nuanțată, luminează în chip inedit domnia marelui Voievod, folosind surse colaterale sau mai îndepărtate de subiectul dominant pentru a proiecta personalitatea marelui domn în perspectiva actualității.

Autorul rămâne consecvent într-o viziune dinamică asupra istoriei, activează o mulțime de personaje de toate stările, vârstele și rangurile, care își urmează destinul la amplitudinea specifică epocii. Acțiunea se extinde în ramificații balcanice și chiar europene, într-o perspectivă obiectivă, atestabilă, centrată asupra caracterelor și evenimentelor, în filosofia "fortuna labilis", a norocului schimbător, prin sublinierea spațiilor puterii.

Romanul începe cu o călătorie pe întinsul Bărăganului, în Câmpia Dunării, cu interes pentru pitoresc și amănuntul etnografic, raportând realitățile la specificul timpului și al țării. Narațiunea e alertă și cursivă, spațiul se schimbă rapid, cu treceri prin sate, târguri și orașe, dar oamenii rămân aceiași, un nucleu de personaje care evoluează la suprafața narațiunii eflorescente.

În timpul medievalității stricte și într-un spațiu precis perimetrat, cu atâtea personalități, personaje și situații, este imperios necesară o anumită eficiență narativă, un mod de a povesti liber, dar concentrat.

Evenimentele se succed cu repeziciune, marele număr de personaje care apar și dispar din poveste impun o atitudine auctorială foarte strânsă, eficientă, coerentă, pragmatică. Statuara monumentală a restauratorului Daciei Felix în plin Ev Mediu. Mihai Vodă, ocupă tronul Valahiei în vremuri grele sub presiunea stăpânirii turcești, într-un moment în care Imperiul Otoman se afla în expansiune continentală.

Iată o convorbire între Voievod și Doamna Stanca, soția sa, privind atât lucruri intime, familiare, dar și probleme ale gloriei europene:

„– Stanca! Doamna Valahiei! Ce-mi trebuie mie slavă? Nu m-a slăvit Pronia Cerească îndeajuns

atunci când te-am întâlnit? Știi bine că nu am întors spatele turcilor pentru a ușura traiul valahilor obidiți de năpastele stăpânilor! Am vrut să fac pagubă otomanilor, să apăr creștinătatea, să răzbun sângele vărsat de Mântuitorul nostru Iisus Christos! – Vorbești de creștinătate? Cu ce te-a sprijinit creștinătatea? Nu vezi că nu ți-a trimis niciun ajutor? Ai rămas singur împotriva celei mai puternice armate din Europa! Chibzuiești numai la război! La coconii noștri nu te gândești! – Cum ai putere să spui că nu mă frământ? Visez în fiecare noapte că-i îmbrățișez, că le dau străie și jucării! Abia aștept să crească Nicolae ca să-l fac voievod asociat la domnie! – Mi-e teamă, Mihai! Ce-ți trebuia ție domnia acestei Valahii bântuite de sărăcie și de semeția hoardelor otomane și tătare? – Nu mi-am dorit eu! Dumnezeu a hotărât. Noi nu suntem nimic fără Dumnezeu!, trebuie să ne supunem, să nu dăm îndărăt și să îndeplinim porunca Cerului. Doamna mea, te rog cu alint, din tot sufletul meu curat, să mergi la Târgoviște. Dacă se-nâmplă să vezi că următoarea bătălie cu turcii iese din matca gândirii noastre, treci munții în Ardeal, și te adăpostești în Cetatea Făgăraș!”

Autorul folosește toate datele și cifrele exacte ale confruntărilor, toate amănuntele legate de vreme și de teren într-o informație exact-concluzivă privind dimensiunile bătăliilor, fără să-l plictisească pe cititorul care nu cunoaște din manualele didactice decât informații vagi însoțite de comentarii patriotarde. Scenele de luptă sunt magistral redată, iar bătălia de la Călugăreni ar putea fi o filă de scenariu cinematografic.

Desigur, autorul nu evită, prin documentarea sa strălucită, exhaustiv, să amintească și lucruri pitorești, marginale sau ascunse, cum ar fi de exemplu averea lui Sinan Pașa, absolut copleșitoare (inventariată la porunca pașahului) și plină de pitoresc: ...șase sute de mii de ducați de aur, trei milioane de ocele de argint (aspri), douăzeci și nouă de poveri de pietre prețioase, douăzeci de cutii pline de topaze, mățăni din perle, douăzeci de măsurii de pulbere de aur, coliere de diamante, treizeci de bucăți de diamante roz, șapte mese ținute cu nestemate, treizeci și două de scuturi mici ținute tot cu

nestemate, șaisprezece brățări cu nestemate, ibrice de aur, un joc de șah din pietre prețioase, coifuri cu nestemate, 120 de chimiruri cu nestemate, 600 blănuri de samur, tot atâtea blănuri de răs, blănuri de vulpe neagră, peste o mie de stofe de mătase și brocart, blănuri diferite, hamuri pentru cai cu nestemate, 30 de șei lucrate cu perle și cu nestemate, alte șei cu nestemate, 32 de scărițe de aur, numeroase săbii, iatagane, hangere, buzdugane de aur, vase din argint cântărind 500 de kilograme, fără a mai pune la socoteală animalele – cai, vaci, oi – palatele și acareturile lor.

Iată un text al abundenței și opulenței dovedind că oamenii întotdeauna și-au dorit bogăție și prosperitate, că în toate epocile umanitatea a fost bântuită de auri sacra fames, de eterna foame aur!

Mare cărturar, cu toate informațiile la zi, dl Marin Cristian a preferat să rămână la fața locului, în spațiul pasiunii sale pentru locurile în care a devenit legendar marele domnitor. Călugărenii au devenit casa sa, așa cum, cu mai bine de patru secole în urmă, au fost locul victoriilor decisive pentru istoria noastră.

Iar autorul, nici vorbă să adere la „inovațiile” noilor scriitori sau scribi chiar, care desacralizează istoria și demitizează marile personalități, într-un fals efort de „umanizare” a trecutului.

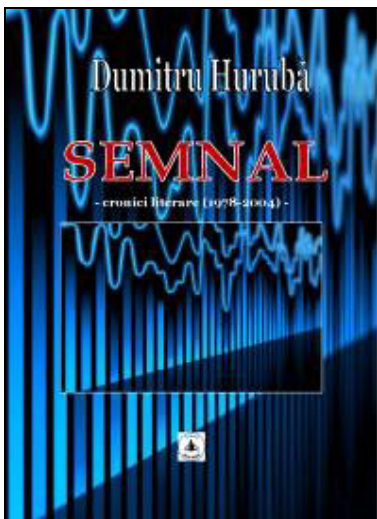
Dimpotrivă, continuând spiritul romantic al secolului al XIX-lea, d-sa descoperea noi laturi ale eroului, și noi perspective de abordare a personalității care rămâne pe soclul creat de generații de români care și-au iubit trecutul și personalitățile păstrând și aura romantică a genialității istoricului de talent.

Mare cărturar, doctor în istorie, Marin Cristian rămâne o personalitate reprezentativă pentru echilibrul, obiectivitatea și luciditatea pasiunii sale pentru știința trecutului, adică pentru urmele și lucrurile pe care umanitatea le-a lăsat în istorie. Domnia Sa, pasionat de un erou al națiunii, a ales să trăiască în spațiul legendar în care eroul său a câștigat o mare bătălie care, iată, după aproape cinci secole, a rămas în conștiința înaintașilor. Performanța istorică nu obscurizează sentimentul patriotic discret, dar eflorescent, în paginile de istorie concretă.

Semnal

Dumitru Hurubă a fost și va rămâne o personalitate distinctă în peisajul literar-cultural din județul Hunedoara și nu numai, inclusiv datorită comentariilor sale de critică literară, aceasta pe lângă creațiile sale de proză, poezie, eseu, ori studii de istorie biografică privitoare la scriitorii clasici din literatura română sau/și universală (Topârceanu, A. E. Baconsky, Jerome K. Jerome, Delavrancea, Hemingway, Ivasiuc, Ovidiu etc.).

În această ordine de idei, atunci când am hotărât selectarea textelor pentru alcătuirea prezentului volum, am avut în vedere înainte de toate acest adevăr, dar și, în ceea ce mă privește, permanenta curiozitate legată de cărțile publicate de scriitorii din acest județ, sau de dincolo de limitele județului Hunedoara, interesându-mă cine a făcut prezentarea, cine a scris despre ele, ce s-a scris...

În acest context, am răsfoit câteva arhive ale unor publicații ce conțineau și rubrici literare descoperind că primul care a publicat astfel de cronici de întâmpinare a celor mai interesante, importante și valoroase cărți de-a lungul multor ani a fost, cel puțin la nivel de județ Hunedoara, Dumitru Hurubă...

Cronicile de întâmpinare și comentariile sale, succinte, obiective și lesne de receptat, mi s-au părut nu doar agreabile, ci și purtând cu ele un mesaj de cunoaștere și înțelegere a prezumtivilor cititori. Drept urmare, în sensul celor de mai sus, am considerat ca fiind potrivită și necesară cuprinderea comentariilor sale într-un volum de critică literară și, în acest fel, s-a născut cartea de față...

DOINA BĂLȚAT

ISCUSIRILE ȘI FICTIONILE GENULUI FEMININ

Cu exemplul incontestabil al totuși prea des amintitului Milan Kundera în față, cehul franțuzit s-a exprimat, se știe, atât în roman cât și, între altele, în teoria polimorfiei specii literare (vezi **Arta romanului**, Editura Humanitas, București, 2008), Mihaela Roșu Bîină, ea însăși romancieră de marcă (vezi **Genul feminin**, Editura Astralis, București, 2017), e preocupată la rândul-i, în eseu (vezi **Un secol de roman**, rev. **Astralis**, nr.3/2019), de lucrarea fără de capăt a captivantei, proteice scrieri.

Se va regăsi, ca să zic așa, ideistic, dar și, ca autoare în caz, în temeuri tari ce stăpâneau discursul teoretic kunderian: mai întâi, iată, importanța în poveste a *personajului*, apoi (inevitabilă, cum cred) *dimensiunea contemplativ filosofică* a scriiturii.

Povestea, narativul, esențiale îndeosebi în marea proză romanescă (astăzi impusă superlativ, în România, de Nicolae Breban) se adună, fără de abatere, împrejurul personajului, acesta iscă și poartă, dezvăluie ori reinventează lumea epică. Tot el îi orientează sau reorientează filosofia, calea și adevărul, în ascunderile, reci ori somptuoase, ale vieții.

Pesimismul kunderian, pe urmă, alimentat, să spunem, de atâtea prilejuri ce uită, ele, a se mai înfățișa (iertat să-mi fie pleonasmul) în chip fenomenal, scepticismul acela, apoi, în fața neascultării neuzitului din depărtările posibilului, ale nefăcutului, totuși nu îngrijorează aci, e convinsă Mihaela Roșu Bîină: romanul clasic, de exemplu, ridicat pe schela montată la noi cu un secol în urmă conviețuiește încă, iată, cu experimentalismul postmodern, deja cu formulule scriitoriale imprudente, chiar, desigur, cu puseele de junețe (lunediste, crăciuniste, douămiiste și tot așa) impardonabile. Nu e oare romanul specia proteică, aceea care neconținut se schimbă?

Regretatul scriitor și prieten - timpul n-a mai avut răbdare cu el și omul s-a stins nu de mult la Brașov - Ion Topolog a scris, aflu dintr-o scurtă postfață la cartea de față, entuziast, despre romanul (o fi fost oare primul?) **Genul feminin** al Mihaelei Roșu Bîină. Un adorator și devot al eternului feminin, prestigiosul prozator a remarcat, în ton cu autoarea noastră, personajul, emblematic oriunde; aci personajele-femei (dar, firește, scriitorul va fi fost sedus chiar de titlul suculent al cărții): Silvia și Lisaveta

(ridicate de către comentator, fără de reținere, în ramă, împreună cu eroinele din marea proză transilvană, Slavici și Pavel Dan, Agârbiceanu și Rebreanu, Iuliu Ionaș etc.), apoi cu Anca, Ion Topolog subliniind că în juru-i se ivește, se naște, dintr-un mozaic ființial - din ființări, adică, adunate din jocul divers ori destrămat al lumii - însăși narațiunea -, cu alte cuvinte, ființa întreagă: povestea bogată, arborescentă ideatic, pletnitundinară, comentată fin, cântinel, cu subtilități psihologice surprinzătoare de către romancieră (și, aș îndrăzni să spun, și fără de izbucniri pătimașe, erudit cărturărești, precum - s-a întâmplat și va ca continua să se întâmple - la diletantul contemporan exaltat și nepurtat).

Povestea, care constituie deja substanța romanului (schița să scape oare din această constrângere?) nu se va deșira (destinde), solitară și glorioasă (aș mai spune chiar în venusta ei singurătate), povestind ori, mai degrabă, depovestind ființa cu existențele ei (durabile, efemere), povestea aceasta, prin urmare, nu îndură totdeauna, ea, drama?

Se va încărca, mai degrabă, de la aceasta: experiența, viața însăși - inventată, obținută tocmai cu această nefericită, dramatică obligație - suferă va să zică de nesocotelile ei; de erorile ori de repezelile ei; de succesele sau victoriile ei.

Pe care le constată, le măsoară acum cititorul romanului **Genul feminin** al literatoarei de ridicată clasă Mihaela Roșu Bîină.

A.I.BRUMARU

Despre câteva culegeri,
la încheierea lui 2021

La curtea lui Urmuz

Cu un număr de „77 de tablete, apărute săptămână de săptămână, miercuri, în ziarul *Argeș Expres* din Curtea de Argeș și, o parte dintre ele, în fiecare marți, în suplimentul cultural *Săgetătorul* al cotidianului *Argeșul* din Pitești” – așa cum declară autorul, academicianul Gheorghe Păun, în Cuvânt-înainte – urmare a celor „trei volume cu titlul *Vedere de pe Dealul Olarilor*, apărute tot la Ars Docendi, în 2014, 2016, respectiv 2018”. Fără a uita că pe Dealul Olarilor se află redacția revistei CURTEA DE LA ARGEȘ, coordonată de autor, nici că acest Oraș Regal, cum iubește domnia sa să-l numească, este localitatea de baștină a lui Urmuz (17 martie 1883-23 noiembrie 1923), pe numele său oficial Dimitrie Dim. Ionescu-Buzău, schimbat în Dimitrie Dim Dumitrescu-Buzău, apoi în Demetru Dem. Demetrescu-Buzău.

Găsim câteva articole (tablete) dedicate lui Urmuz, autorul invitând de pe acum la aniversarea/comemorarea celor 140 de ani de la naștere, în martie 2023, dar în economia întregului (164 de pagini) ele sunt doar condimente

suplimentare unei scriituri de autentic jurnalist profesionist, cu dovedite calități etalate în timp. Temele predilecte pentru tăioasa și atenta peniță a lui Gheorghe Păun (*La curtea lui Urmuz*, vol. 2) rămân pandemia și corectitudinea politică.

Scriitorul-cetățean este bine reprezentat și de volumul în discuție, ce va fi urmat de altele, deja anunțate, cărți de vizită ale unui cronicar de finețe dar și intransigență intelectuală, al veacului său: „Tocmai aici cred că stă rostul unor asemenea articole de ziar, în a cultiva obișnuința de a ne întreba, de a ne ândoi, de a lega lucrurile într-un mod nou, de a descompune și apoi de a recompune puzzle-ul realității, a celei din jur și a celei care ne vine reprezentată deja, prin mass-media, prin discursul politic, de cele mai multe ori, alterată de interese, obișnuințe de mistificare, de nepricepere” (*Paranteză închisă...*, p. 160).

MIHAI POSADA

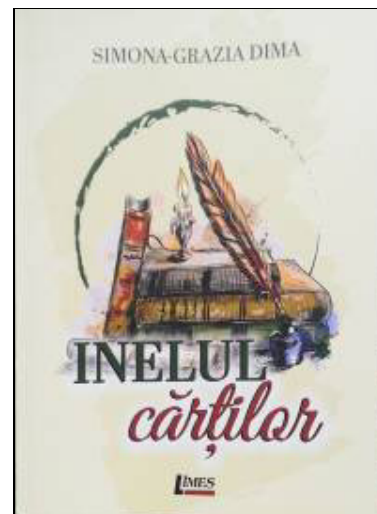
Inelul cărților

Subtitlul simplu: *Comentarii critice*, volumul *Inelul cărților* a apărut în 2021 la Editura Limes, adună laolaltă efortul receptării critice transformat în: „39 de miniaturi critice compuse și publicate (însă în forme ușor diferite, din punctul de vedere al stilului, al accentelor ideatice) în intervalul 2009-2021”, după cum mărturisește autoarea (*Cuvânt-înainte*, pp. 5-8). Volumul de 232 de pagini grupează materialele în șapte capitole, fără a fi omisă în final și o *Notă biobibliografică* autodefinitorie pentru autoarea care se manifestă ca poet, traducător, eseist și critic literar (pp. 225-229). Primul capitol, cu titlul *Să apropii, insolitând*, „aproximează deci o opinie despre această artă regală: ideea că poezia ne restituie o componentă esențială a ființei noastre, nu a realității obiective”, în urma examinării empatică a textelor aparținând unui număr de șase poeți români. Exegezele la șase autori de proză dau conținutul celui de-al doilea capitol: *Asimetria răspunsului*, iar acelea pentru cărțile a patru autori de memorialistică și relatări de călătorie, celui de-al treilea: *Pe firul spațiului și al timpului*. Patru autori

de comentarii culturale inspiră capitolul al patrulea: *Efigiile memoriei*, iar co altor patru scriitori cu partenerii lor de convorbiri, pe cel de-al cincilea: *Desprinsă din matrită, cuvintele*. „A privi *Prin ochiuri de vitraliu* – explică autoarea titlul celui de-al șaselea capitol – implică a recepta o operă originală contemplând mereu noile texte elaborate pe marginea ei, proces creator, de nesfârșită iubire, ce nu se va opri niciodată”. Capitolul al șaptelea, „*Și ei sunt în apropierea noastră*”, prezintă lecturi din câțiva autori străini, unii proveniți

Petru Botezatu

din câmpul spiritualității estice (uneori chiar și din aceea românească), alții uniți, prin subtile fire cu ea, încât nu i-am putut considera *străini*, ci *la fel ca noi*”. Simona-Grazia Dima explică și titlul întregului volum: „După secțiunea de interpretări date creației de autori de alte limbi, printr-o mișcare circulară, mi-am imaginat o revenire în punctul inițial, la textele despre poezii români, și am închis acest *inel al cărților*, cu plăcerea de a fi putut gândi și scrie pe marginea lor, căci, până la urmă, cea mai puternică este tocmai bucuria de a povesti”.

MIHAI POSADA

SPASIBO, DOMNULE PUTIN! FELICITĂRI, DOMNULE MANEA!

Am avut privilegiul să citesc în premieră o parte dintre cele 40 de proze scurte (publicate într-o primă formă, în serial, în revista „Școala gălățeană”), cuprinse de cunoscutul scriitor gălățean Ion Manea în volumul „Spasibo, Domnule Putin!”, apărut recent la Editura eLiteratura, București, 2021. Ion Manea este deja autorul unei decade de cărți publicate la prestigioase edituri din Galați și din țară, dovedind o adevărată plurivalență a creației sale literare: proză scurtă, eseuri, critică literară, chiar poezie. Câteva exemplificări sunt edificatoare: *Cocoșul de balcon*, debut editorial, proză (1990), *De-a v-ați găsitelea*, fabule (2001), *Laptele de la miezul nopții*, proză (volum apărut la Editura Fundația Culturală Antares, 2008), *Regele ghiocelilor*, proză (2013), *La girafe nu mă bag*, proză (2014-ediția I-a, 2021-ediția a II-a), *Călimara cu pixeli*, eseuri (2015), *Raftul cu prieteni*, cronici literare (2018) etc.

De regulă, titlurile multor cărți sau ale unor capitole/episoade ale acestora reprezintă o chintesență a temei abordate, chiar o abstractizare a acesteia, în vreme ce Ion Manea ne pune la încercare, pas cu pas, episod cu episod, imaginația, interpretarea, fantezia, ironia, hazul, uneori realitatea dezarmant de simplă, comică. Subiectele prozelor sale pare că se găsesc pe toate drumurile, la toate vârstele, de la poveștile pentru copii la memorialistica octogenarilor, de la întâmplări în aparență banale, dar determinante pentru un demers serios, chiar cu conotații istorice (vezi, „Spasibo, Domnule Putin!”), la subiecte și teme de avangardă, ce țin de strategia viitorului sau de descoperirea trecutului, chiar dacă sunt construite pe structuri ironice, comice. Câteva titluri confirmă din plin asemenea considerații: *Poliția Luminii*, *Împușcături sub mărul fermecat*, *Un pătuț abandonat*, *Jăratec stins cu bere*, *Covrigul cu numărul două miliarde*, *Vișelul cosmic*, *Șapte soacre dintr-odată*, *Strania întoarcere a lui Nostradamus*, *Furtul mileniului trei*, *Ulise cântând Marseilleza*, *Moș Crăciun inspectează darurile*, *Bordeiul Babei și palatul Moșului* etc.

Semnificativ pentru scrisul lui Ion Manea, în general, pentru acest volum, în special, este crochiul – portret de

creator -, postat pe coperta patru a prezentului volum, pe care îl face reputatul critic și istoric literar Marian Barbu: „Nu cunosc să fi găsit în scrisul literar contemporan o forță eruptivă cu așa stranie consecvență ca la Ion Manea, chiar dacă ghemul încâlcitului comic a fost strâns bine în chingi de către Caragiale. Comicul oficiat de acesta, în prea solicitatele dezghiocări: de tipologie, de situații, de limbaj, de caracter, și alte câteva, derivate, din acestea, până la Teodor Mazilu, Auirel Baranga, Ion Băeșu și alții nenominalizați aici, are un ingenios rezoner în persoana lui Ion Manea”.

Titlul volumului este dat de o construcție literară extraordinară, „Spasibo, Domnule Putin!”, ca o amară ironie, o iluzorie întâlnire dintre Ion Manea, care a ajuns la Kremlin cu un OZN, și Vladimir Putin, căruia îi cere direct: „vreau să ne dați Basarabia înapoi!”. Surprinzător, Putin răspunde: „Cu o condiție, să primiți și Nordul Bucovinei, căci așa s-ar conveni”. Ironia și comicul domină dialogul, Manea nefiind surprins, meditează în taină: „știam cât de generos este marele conducător, mai ales cu popoarele învecinate”. Mai mult, rămâne suferit când aude din gura țarului: „Domnule Manea, va trebui să luați și Sudul Basarabiei”, pentru care spune că a și vorbit cu „neastâmpărații ăia de ucrainieni”. Generozitatea lui Putin este susținută de o nouă declarație halucinantă: „N-aveți încotro, trebuie să o luați, vă ordon!”. Și la întoarcere, de la înălțimea OZN-ului său, autorul prozei ne oferă o altă surpriză: vede că vreo 30 de trenuri înaintau de la est spre vest, iar pe fiecare vagon era inscripția „Tezaurul României”. Visând frumos, am putea să-l considerăm pe Ion Manea

un mare vizionar, un Nostradamus român, încrezător că, într-o vreme, într-adevăr, va putea să-i spună țarului „Mulțumesc, Domnule Putin!”, în vreme ce acesta, de Dincolo, îi va transmite „Felicitări, Domnule Manea!”. Iată că, ceea ce nu au reușit mai bine de 80 de ani politicienii, diplomații și militarii a reușit vecinul meu, domnul Manea, să readucă în hotarele firești ale neamului românesc Basarabia, Bucovina de Nord și Basarabia de Sud. Istorică ispravă!

Ion Manea pare a fi chiar un apropiat al lui Nostradamus, pe care-l întâlnește la un apartament vecin de apartamentul său de la Blocul „Bistrița”, din Port, care ghicea cu precizie fapte esențiale din viața cotidiană: cine va fi viitorul președinte al Asociației de Locatari, când va promova „Oțelul” într-o ligă superioară sau cât va costa un khilogram de ceapă la sfârșitul lunii. Erau preocupări de zi cu zi ale oamenilor de la blocul cu un nume transilvan. Manea trăiește, împreună cu întreaga comunitate din zonă, drama tatălui Nostradamus, care a fost luat de o tornadă tocmai când voia să pună în tomberon „punga verde cu gunoi” și așteaptă alături de doamna Nostradamus, de fiul lor Nostradamus junior și de fiica, domnișoara Nostradamus, „Strania reîntoarcere a bătrânului Nostradamus”, subiectul unei noi proze scurte.

Într-o altă proză, „Noua Maria Magdalena”, Ion Manea este impresionat de „vila îngrozitor de cochetă construită într-un timp record pe malul Dunării”, de „bolizii din garajul proprietarului”, de „comportamentul de nabab” al acestuia. Vrând să→

GHITĂ NAZARE

răspundă curiozității scriitorului, „nababul” încearcă să-i explice acestuia sursa îmbogățirii, dându-i o explicație bulversantă: „Am făcut asta numai și numai pentru creșterea PIB-ului în România”, drept o datorie patriotică, pentru că „dacă am sta toți cu mâinile în sân, ce s-ar alege de draga noastră țărișoară?”. Un alt episod, în aparență hazliu, cu care este confruntat inclusiv autorul, se întâmplă chiar în noaptea nunții sale, petrecută la restaurantul din Turnul de Televiziune”, cu „prea frumoasa și curată” Maria Magdalena, când mireasa „mi-a fost răpită între orele zero și zece și zero și patruzeci”. De fapt, cine-i furase mireasa? Tocmai amicul său nabab, care, între timp, își găsisse cea mai nouă afacere: hoț de mirese pe care le restituie „contra unor sume importante de bani”. Acesta are și o explicație: „scopul scuză mijloacele pentru îmbogățire”, iar pentru a justifica legalitatea demersului său precizează că „are o firmă înregistrată în acest sens”, pentru care „plătesc impozite”. Ca urmare, Maria Magdalena a fost „restituită” mirelui, după ce acesta a plătit marelui întreprinzător o importantă sumă de bani.

O temă cu care se confruntă societatea românească de 30 de ani încoace este instabilitatea politică, situație transferată în registru ironic, comic, la Asociația de Locatari de la Blocul Bistrița, la care locuiește și autorul. Astfel, subiectul celei de-a 40-a proze a volumului, intitulată semnificativ „Avem rege!”, pune în evidență dezamăgirea locatarilor de faptul că numai în ultimele trei luni s-au perindat la conducerea asociației șase președinți, tocmai într-o asociație „evidențiată pe municipiu”. Exasperați de situație, cineva vine cu propunerea salvatoare: „să ne alegem un rege!”, motivând că numai așa „va fi liniște și pace în asociația noastră, care va deveni regat”. Propunerea a fost îmbrățișată cu entuziasm și domnul Ionescu, deși un locatar fără personalitate, de la scara 4, a devenit Ionescu I. A contat mult faptul că Majestatea Sa avea trei copii în floarea vârsei, care la rândul lor aveau mai mulți copii, deci puteau asigura monarhiei o îndelungată continuitate, deci stabilitate. Din păcate, numai după doi ani de stabilitate, stupoare! Doamna Iliescu, locatara de la scara 6, unul dintre foștii președinți, se hotărăște să dea în judecată monarhia și să-l detronizeze pe regele Ionescu I. De ce? Citiți cartea lui Ion Manea!

Ne oprim aici cu detalierea subiectelor câtorva dintre cele 40 de proze publicate de Ion Manea, lăsând

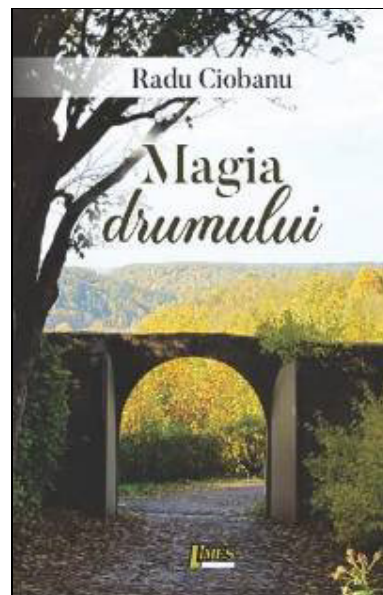
cititorilor curiozitatea, plăcerea și bucuria de a descifra enigmaticele textelor, de a înțelege durerile autorului pentru aparent ne semnificativele drame pe care suntem nevoiți să le trăim, în speranța că oamenii vor înțelege mesajul autorului de a reveni pe drumul cel bun. Cartea va putea fi procurată de cititorii doritori prin internet.

Ion Manea face în prozele sale o critică virulentă, tăioasă a societății în care trăim, dând palme zdravene capitalismului sălbatic instalat în România în ultimii 30 de ani, se dovedește un scriitor care deține, prin tematica și construcția prozelor sale, arta de a-și masca revolta prin ironie, prin exacerbarea comicului. Manea are capacitatea și ușurința dezarmantă de a transforma întâmplări de cele mai multe ori banale în scenarii spectaculoase. Împărțim întru totul concluzia lui Marian Barbu: „Mulțumesc, Ion Manea, pentru seriozitatea prozelor produse de Dumneata! Limba română folosită este la mare cinste!”.

Călătoria ca pelerinaj

Cu volumul *Magia drumului* (Cluj, Ed. Limes, 2020) scriitorul Radu Ciobanu își afirmă încă o dată aderența și apartenența sa intimă la spațiul european ca entitate spirituală, care ne-a modelat aspirațiile și înfăptuirile. Timișorean la origine, deci mai aproape de aria occidentală, scriitorul depune mărturie în paginile acestei cărți că pentru noi românii lumina vine dinspre Apus, nu de la Răsărit, cum încercase să ne convingă un Sadoveanu ad hoc convertit la comunism ca să-i meargă bine. Radu Ciobanu își fixează atenția pe o arie precisă și anume *Mittleuropa*, Europa de Mijloc, cu care ne-am învecinat și ne-am împletit istoria. În analiza la notele de călătorie ale lui Virgil Nemoianu, *Străin prin Europa* (I.C.R., 2006) găsim circumscrise: trăsăturile acestei Mittleurope: „*acea Mittleuropă a Biedermeierului cu „blândul confort”, cu Gemütlichkeit-ul său intrinsec și cu Jugendstilul epocii belle care-i amintesc, oriunde ar întâlni-o, de întâiul topos al copilăriei ...*” (*Magia drumului*, p. 87). Într-un anumit sens Radu Ciobanu se situează sub farmecul aceluiași topos implicat în istoria familiei Moldovanu din romanul *Crepuscul* (1992).

Europeanismul s-a coagulat de-o parte și de alta a acelei *mare nostrum*, Mediterana la care se fac numeroase referiri în cărțile de călătorie comentate

de autor. Analiza la *Breviar mediteranean* (Timișoara, 2010), originala scriere a croatului Predrag Matvejevic, trece în revistă succint veacuri de istorie care au făcut din Mediterana *mare nostrum*: „*încă de la arabii preislamici și de la greci, corăbieri „vocaționali”, cum ar veni, fără de care nu se imagina trecutul Mediteranei. Apoi romanii. Aceștia mai puțin navigatori, mai mult mărșăluitori au umplut arealul mediteranean, până departe, dincolo de țărături, spre Hiperborea, cu drumurile lor așternute cu lespezi.*” (*Magia drumului*, p. 10-11). Chiar dacă astăzi s-a diluat emoția atașamentului la aria mediteraneană, odinioară, ne amintește Matvejevic, patricienii din diferite colțuri ale mării „*agățau în casele lor hărți înrămate pe locuri de cinste - alături de crucifix, de ex voto sau de portrete de familie, în cinstea mării ...*” (*op. cit.*, p. 12).

Nostalgia europeană a domnului Ciobanu se regăsește integral în capodopera lui Romulus Rusan, *O călătorie spre marea interioară* (Buc., 2019), sugerând chiar prin titlu solidaritatea cu *acea mare nostrum*. Entuziasmat, comentatorul ține să sublinieze valoarea acestei zone geografice, „*cu tot arealul ei unic, în care au rodit milenare civilizații.*” (*op. cit.*, p. 70). Viziunea sa despre călători și călătorii se identifică în profunzime cu postura lui Romulus Rusan de *homo viator*, un autentic călător, nu un simplu turist.

Magia drumului are o subliniată valoare pedagogică, propunându-și să ne instruiască despre ce însemnează un adevărat călător și care sunt→

SILVIA URDEA

„simptomele” acestei nobile contaminări. Ca să ne facă să pricepem că shoppingea la Paris, mai ales după 1989, nu are nimic comun cu spiritul călătoriei introduce conceptul de *homo viator* care ne duce cu gândul la lucrarea cu același titlu (*Homo Viator*, 1945) al existențialistului francez teist, Gabriel Marcel (1889-1973). *Homo Viator* este individul în perpetuu pelerinaj pentru a se cunoaște pe sine, a cerceta lumea din afară cu semenii ei și misterul creației. Fără a ignora latura fizică a pelerinajului, esențial este sensul lui metafizic, trăirea creatoare care ne înalță dincolo de egoul nostru, făcându-ne părtași la experiența libertății.

Să ni-i imaginăm pe Romulus Rusan și Ana Blandiana după ieșirea de la interviul cu Suzana Gâdea, ministrul culturii în 1986, cu răbdarea la maximum încercată, accelerând împachetarea pentru plecarea la Viena, unde pe poetă o aștepta premiul Herder. Cine era cu chiu cu vai aprobat pentru o călătorie în Vest, pleca de obicei stors de vlagă de teroarea înfățișărilor pe la organe. În acel periplu „fără arginți”, (valuta era doar pentru plata datoriei externe), soții Rusan-Blandiana vor fi simțit cu adevărat gustul libertății. Viena, Salzburg, Graz, Coasta Dalmată, Iugoslavia, Bulgaria, Istanbul, Asia Minor, Grecia, Egipt, Israel au fost în drumul lor ca tot atâtea guri de oxigen după umilinta de la tovarășa Gâdea. Călători de calitate, inspirați și vizionari ei se delimitează de gloata vulgară a turiștilor obsedați de gheșeft ”cu sentimentul jenant, notează R. Rusan atât de expresiv, *că am luat parte la zarva negustorilor din templu*” (op. cit., p. 71).

În această carte Radu Ciobanu nu se întoarce de multe ori în epoca dictaturii, dar când autorii de jurnale o fac îi lasă să se desfășoare. Iată, de pildă, antropologul Mirel Bănică, o privire sagace care caută România de tranziție printre blocuri, la Herculanee, stațiunea sfâșiată de șacalii capitalismului autohton, prin locurile abandonate ale conacelor jefuite de omul de tip nou, produs al tranziției și al moștenirii trecute.

Durerea și revolta lui Mirel Bănică ne-a încercat și pe noi de atâtea ori! Proaspeților îmbogățiți prin furt cu un apetit pantagruelic de orice, de bani, bunuri, proprietăți, fonduri europene li se dedică o fiziologie de genul celei cultivate de C. Negruzzi: „*Figuri lombroziene, capete rase sau din contra, cu tunsori vălurite, kitsch, vorbesc tare, aruncă cheile mașinii pe*

măsuța din fața lor, au însoțitoare care reușesc să-i întrecă în vulgaritate”. (op. cit., p. 145). Pare că s-a scurs un secol de când poetul Lucian Blaga a rostit discursul său de primire la Academie, *Elogiul satului românesc* (5 iunie, 1937).

Din nefericire nici țăranul nu mai este ce a fost, un depozitar al virtuților naționale. Mirel Bănică nu se sfiește să spună adevărul incomod că „*ferocele țăran român, ce a mai rămas din el, mai bine zis, desăvârșește distrugerea: fură tot, de la parchetul de stejar pe care-l aruncă pe foc la cărămizile din cheia de boltă, ceea ce duce evident, la prăbușirea clădirilor*”. (op. cit., p. 145). Mirel Bănică întreprinde o investigație cu un ochi exersat în cercetarea antropologică pentru a vedea ce se mai poate recupera dintr-un trecut demolator de tradiții și ce se poate încuraja pentru o renaștere la o scară de valori europeană.

Atât antropologul cât și Radu Ciobanu sunt cuprinși de o tristețe fără leac, fără o geană de speranță în revenirea la o conștiință mai bună a românilor ca o garanție a ieșirii din abrutizare. Fără a da vina pe factori externi domnul Ciobanu ține să menționeze degringolada spirituală în spațiul occidental european, „*modernitatea oboșită*”, ceea ce nu ne ajută deloc.

De asemenea despre confuzia din spațiul occidental care-i tot dă cu *political correctness*, despre resturile de mentalitate stalinistă în Rusia și despre presiunea dictatorială din China citim angoasați în juranlul-eseu *Soră lume* (Humanitas, 2020) al Anei Blandiana, care ne vede, la început de secol 21, mai lipsiți de apărare decât semenii noștri din evul mediu care măcar îl aveau pe Dumnezeu.

Personajele acestei cărți insolite sunt toți călători care își exprimă impresiile, emoțiile, exaltările. Unul este mai fascinant decât altul. Călătoria trebuie citită ca un simbol al drumului existenței noastre în care e nevoie să ne educăm pentru a-i percepe unicitatea, efemeritatea, sacralitatea. Claudio Magris, relevă în cartea *Călătorie nesfârșită* (Buc., 2010) „*respectul religios pentru toată creația în fiecare moment al ei, pentru toată existența - pentru fiecare casă în care se nasc și trăiesc oameni, pentru fiecare bob de grâu care moare și renaște*” (op. cit., p. 15). Înțeleasă ca o aventură spirituală cât se poate de serioasă, călătoria devine o lecție de smerenie, deoarece amestecați printre semenii noștri „*învățăm să fim nimeni*” (op. cit., p.

14). Selecția autorilor exprimă ea însăși valențe ale conceptului obsedant în carte de *homo viator*, om pelerin. Orice pelerinaj presupune reflecția pregătitoare, concentrarea pe un scop spiritual, aspirația spre catharsis, fascinația necunoscutului, un elan de a căuta „*un suflet pereche*”, dorința de fraternizare cu semenii, în cazul călătorilor sociabili acolo unde „*simți cu adevărat bătând inima omului*”.

Nimic nu te face să trăiești descătușarea de convenționalism decât aventura solitară în necunoscutul absolut, așa cum a trăit-o Sylvain Tesson, călătorul de elecție al lui Radu Ciobanu. Descriind aventura francezului în pădurile Siberiei, la lacul Baikal, Radu Ciobanu este cu atât mai mișcat cu cât el este marcat de sedentarism, parcurgerea cărții lui Tesson având un efect compensatoriu: „*[scrierile] îmi dau sentimentul stenic al spațiului nemărginit și al libertății depline, deși iluzorii*” (op. cit., p. 148). Sylvain Tesson practică asceza călătoriei, petrecând șase luni în singurătatea aproape totală a lacului Baikal, dorind să probeze dacă are viață interioară, să simtă „*intensitatea lucrurilor*”.

Am spus solitudine aproape totală deoarece și-a cărat cu el cărți de acasă. El ia contact cu aria lagărelor de concentrare și chiar merge spre Mongolia pe urmele evadaților din spațiul de tortură. Întreaga experiență înțelegem că este un antidot la zarva civilizației împoriva căreia Tesson izbucnește când exclamă „*această ură mondială față de singurătate și tăcere ...*” (op. cit., p. 170).

Călătorii împreună cu care Radu Ciobanu trăiește clipe rare au cu toții un umanism sui generis chiar și atunci când par că fug de oameni. Ei fug de aspectul gregar al lumii pentru a descoperi și a trăi în preajma *fenomenului originar* și a se întoarce purificați între semenii. Emoțiile sublimе care o copleșesc pe scriitoarea Dana Konya-Petrișor (*Hai-hui prin lumea lui Dumnezeu*, Iași, Junimea, 2016), audiind un concert în catedrala Notre-Dame sau asistând la o adunare religioasă într-o moschee din Samarkand ne fac pe toți mai buni și ne apropie de fibrele autentice ale ființei. După cum umanismul de excepție al doctorului Axel Munthe, un alt *Il Poverello*, ne conduce spre examinarea propriei conștiințe.

A călători și a scrie despre călătorie poate fi una dintre cele mai profunde îndeletniciri omenești, așa cum ne convinge cartea incitantă a scriitorului **Radu Ciobanu**.

ERORI TIPICE DE TRADUCERE

Toată lumea cunoaște așa-numitele erori de traducere pe cărțile de meniuri din țară sau din străinătate. Dar cum pot fi clasificate erorile tipice de traducere, care sunt consecințele și cum pot fi evitate?

Greșelile sunt umane, dar absolut evitabile. Erorile nu sunt doar inexactități uluitoare în conținut și limbaj, ci și subtilități care marchează un text ca traducere și îl fac cumva să sune „a traducere corectă”.

Limbile sunt mai mult sau mai puțin strâns legate între ele. Dacă sunt strâns înrudite, riscul așa-zișilor „prieteni falși”, adică presupusele asemănări de cuvinte, e deseori deosebit de mare.

Dacă, pe de altă parte, limbile sunt foarte diferite ca structură și vocabular, se pot găsi termeni echivalenți sau înțelegerea perfectă a structurilor gramaticale a limbi țintă.

Structura propoziției este o sursă tipică de erori a transferului între două limbi. Un text sună „a traducere” dacă propozițiile sunt mai lungi sau mai scurte decât de obicei în limba țintă.

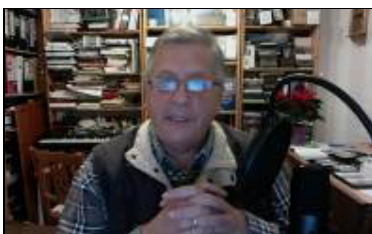
Fiecare limbă are, de asemenea, părți și expresii preferate de vorbire. Textele științifice în germană au o abundență de nominalizări, în timp ce în română verbele joacă un rol important la începutul frazei, în germană e tocmai invers; verbele se folosesc, în marea majoritate a cazurilor, la început. Experții lingvistici cunosc aceste diferențe subtile și adaptează alegerea părților de vorbire ca atare.

Erorile grave apar atunci când sunt încălcate convențiile sintactice, în primul rând, dar și cele morfologice. În special în domeniul traducerii literar-poetice, un text trebuie să îndeplinească anumite cerințe concrete. Dacă acestea sunt încălcate, există riscul unor consecințe penibile...

Erorile de conținut sau reformatarea acestora duc, de multe ori, la neînțelegerea contextului. Traducătorii trebuie să acorde o atenție deosebită chiar și numerelor, care aparent trebuie doar copiate, dar nu apar corect în traducere, în unitatea corectă a punctuației sau a locului lor în text.

Cel mai comun și mai cunoscut tip de greșală sunt cu siguranță „prieteni greșiți”. Acestea sunt extrem de populare în rândul turiștilor.

Dacă un telefon mobil traduce din germană, la aeroport de exemplu cuvântul german „Wickelraum” (loc de schimbat scutece pentru bebeluși) apare ca ”Cabină de probă”, care este cu totul altceva sau „Umkleideraum” (un loc

unde după ce te speli îți poți schimba hainele) este prezentat drept o cabină de probă în magazinele de îmbrăcăminte. Traducerea pe internet dă în astfel de situații chics iar turistul poate pica într-o capcană penibilă.

Cu toate acestea, și unii traducătorii umani cad și în capcană atunci când cuvintele par să aibă asemănări, dar cu un înțeles complet diferit.

Dacă un turist german vrea să comande sarmale, lui îi apare în traducerea automată „ausgestopft” (împăiat) sau ciorbă ca „Suppe” (supă)!

Și alte combinații de limbi sunt familiarizate cu această problemă: zapominat’ în rusă înseamnă „a-ți aminti ceva”. Și polonezul cunoaște acest verb, dar zapominać înseamnă exact opusul!

Prin urmare, traducerile necesită mult mai mult decât un nivel bun de limbă, ele necesită o pregătire meticuloasă.

Expresiile, fără a fi crescut și dezvoltat în ambele limbi, pot duce la înțelesuri total greșite sau de multe ori penibile sau de neînțeles. Dau mai jos câteva exemple:

Îmi sare țandăra: tradus greșit cu „Țânțarul meu sare” corect e mir „platzt der Kragen” (în română mot a mot: **îmi pleznește gulerul**);

A bate apa-n piuă: tradus greșit cu „a atinge apa”, corect în germană „rumquatschen” (în română mot a mot: **discutând în jur**);

A-i pica fisa: tradus greșit cu „Datei löschen” (în română mot a mot: **șterge fișierul**)...

Alte greșeli de traducere: Bronzat=Maro, Fardată= inventată, pulpă= celuloză, frunze veștede= Buletine informative și așa putea da sute, dacă nu mii de exemple.

În primul rând, traducătorul trebuie să se familiarizează cu textul pe care îl are în față și să-și pună următoarele întrebări:

Cine a scris textul respectiv și ce vrea autorul să spună?

Pentru cine și de ce este tradus textul?

Ce tip de text este în limba sursă și ce trebuie luat în considerare la traducerea acestui text în limba țintă?

Traducătorii de tehnică literară se ocupă în cea mai mare parte cu astfel

de texte de specialitate (Poetică, de exemplu). După cum sugerează și numele, aceste texte sunt scrise de specialiști în domeniul lor pentru alți specialiști sau dacă sunt scrise pentru un public mai larg atunci li limbajul trebuie adecvat, sau cu note explicative sau în paranteze.

Ei folosesc mulți termeni de specialitate (lingvistică, literatură comparată, cuvinte de proveniență latină sau greacă) care sunt specifici domeniului lor. Oricine a încercat vreodată să înțeleagă o conversație între doi medici sau între lingviști, sau alte specialități, fără să aibă cunoștințele respective, știe că acest lucru este extrem de dificil.

Din acest motiv, traducătorii se familiarizează cu terminologia ambelor limbi pentru a nu greși. În mod ideal se poate folosi, cum fac eu de exemplu, o așa-numită „memorie de traducere”, o stocare digitală a textelor care au fost deja traduse.

O traducere profesională se caracterizează printr-o capacitate asiduă, cantantă și consecventă de cercetare.

La prima vedere, sistemele de traducere automată disponibile pot procesa un număr uimitor de construcții sintactice. Doar o analiză detaliată arată deficitul specific.

Propozițiile subordonate sunt deosebit de potrivite pentru o astfel de investigație deoarece numeroși factori sintactici joacă un rol în traducerea lor. Aceasta include:

- problema delimitării unui constituent
- problema determinării funcției propoziției subordonate
- problema transferului sintactic în traducere

Întrucât structura și funcția propozițiilor subordonate în germană bazate pe trăsături externe (semnele de punctuație, conjuncții) sunt mai clar recunoscute decât în română, apar probleme mai ales la traducerea din română în germană.

În majoritatea cazurilor, anumite construcții par să fie complet necunoscute tuturor sistemelor, dar și ”traducătorilor ocazionali” (de exemplu, propozițiile subordonate participiului limbii române). În celelalte cazuri, cel puțin un sistem arată că în principiu e posibil să se gestioneze corect acest fenomen. Majoritatea erorilor de traducere se bazează pe delimitarea incorectă a propoziției subordonate de propoziția principală, confuzia tipurilor de propoziții subordonate, lipsa analizei semantice și, în zona erorilor de sinteză, →

CHRISTIAN W. SCHENK

ordinea incorectă a cuvintelor în limba țintă.

Cele mai dificile construcții de propoziții subordonate sunt construcțiile infinitive, propozițiile adverbiale participative și gerunziile. Propozițiile relative se traduc mai ușor, chiar dacă lipsește pronumele relativ.

Rezultatele traducerilor propozițiilor subordonate din germană în română tind să fie mai bune decât în direcția inversă.

Unii oameni sunt convinși că oricine cunoaște în mod rezonabil o limbă străină poate traduce. Alții cred că este suficient să se transfere un text dintr-o limbă în alta cu un clic de mouse, folosind motoare de traducere bazate pe web.

Dacă ar fi atât de ușor, de ce încerci cu disperare să descifrezi un manual de instrucțiuni sau să te întrebi despre idiomuri sau structuri de propoziții care sună complet ciudat într-o carte sau într-un exemplar publicitar?

Erorile de traducere pot fi cu greu evitate complet! Controlul adecvat al calității este deosebit de important. Programele profesionale de traducere care au fost deja alimentate cu traduceri existente nu sunt de niciun ajutor, mai ales în literatură și mai ales dacă limbile fac parte din alte familii lingvistice.

În timp ce baza pentru toți traducătorii umani este cunoașterea limbii străine - gramatica, cuvintele, structura propoziției și a ortografiei trebuie să fie absolut lipsite de erori, mai ales de cele grave!

Există o cerință de bază pentru traducătorii umani, pentru: materialul sursă, adică textul în limba sursă, trebuie să fie corect și lipsit de ambiguitate. Textul sursă poate fi deja disponibil ca traducere dintr-o altă limbă, de exemplu din franceză în română, și ar trebui acum transferat din română în germană. Dacă textul tradus în limba română conține deja erori de traducere, va fi dificil de tradus în germană. Di păcate am observat astfel de practici la mulți traducători care transpun un text trecut prin mai multe limbi traduse.

Astfel de piedici sunt particularități lingvistice, așa-numitele omonime, pe care traducătorul le-a înțeles greșit.

Majoritatea traducătorilor trebuie să fie specializați într-un domeniu specific, cum ar fi dreptul, publicitatea, medicina, poezia etc. pentru a produce lucrări de înaltă calitate. Cea mai bună traducere – evident de capacitatea de înțelegere a traducătorului – este doar atunci când se traduce doar într-o singură pereche de limbi: sursă și țintă!

Boppard, noiembrie 2021

Matei Vișniec, în bulgară

„Iubirile de tip pantof, iubirile de tip umbrelă”

Matei Vișniec s-a născut sub semnul spiritual al Vărsătorului – în ianuarie 1956. A studiat filosofia la Universitatea din București. A lucrat ca profesor la țară. Încă din timpul studenției, a participat la un cerc literar din care se vor desprinde cei mai importanți scriitori români. Aceștia aveau să formeze generația anilor 1980, care a zguduit peisajul literar și politic al României în ultimul deceniu al „Epcii de Aur” a lui Ceaușescu.

Și Vișniec și-a găsit drumul în literatură. A fost inspirat de Kafka, Dostoievski, Edgar Allan Poe, Dino Buzzati și Lautréamont – moderniști, absurdiști, existențialiști și decadenți. Îi placeau suprarealiștii, dadaiștii. Adora comediiile lui Ion Luca Caragiale, considerat de istoricul literar George Călinescu drept cel mai mare dramaturg român. Dar Vișniec a depășit granițele României, și nu doar pentru că a emigrat în anii 1980. În remarcabilă sa operă, se simte influența pieselor lui Samuel Beckett, Eugène Ionesco – a teatrului absurdului, a ficțiunii ezoterice a lui Mircea Eliade, a realismului magic al romanului latino-american, a teatrului realist anglo-saxon. Există de toate, mai puțin realism socialist! În timpul lui Ceaușescu, conceptul de „rezistență prin cultură” era popular în România. Acesta a devenit și crezul lui Vișniec. Încă din studenție, el a crezut în capacitatea literaturii de a distruge totalitarismul. Era convins că poate învinge manipularea omului în numele ideilor mari, al ideologiei marxiste!

Romanul „Iubirile de tip pantof, iubirile de tip umbrelă” este compus din episoade individuale care îl conduc pe cititor într-o adevărată călătorie în timp și spațiu. Este o călătorie în lumea ideilor, în istoria teatrului. Prin intermediul textului, sunt explorate trecutul și prezentul celei de-a doua patrii a autorului – Franța, al orașului său iubit, Paris (despre care va

scrie un roman separat), al sudului francez – așa-numitul Provence. Acolo are loc cel mai mare festival de teatru din țară – în orașul papilor – Avignon. Călătoria ne duce, de asemenea, în orașul său natal, Radauți, în regiunea istorică Bucovina din nord-estul României. Trecem, de asemenea, prin București – Micul Paris, prin anii tinereții și prin predarea la țară.

Autorul este de mult timp apreciat la nivel internațional. Căruia fapt se datorează succesul său? Ingredientele sunt probabil multe, dar iată o posibilă formulă, care se regăsește și în „Iubirile de tip pantof, iubirile de tip umbrelă”: autorul pune în impact două lumi complet diferite, “două plăci tectonice”, după propriile sale cuvinte. Prima este viața reală, iar a doua este paradisul fanteziei și al ficțiunii. Așa se conturează universul literar al lui Vișniec, în care se simte ca acasă și la care îl invită pe cititorul bulgar cu acest text.

OGNEAN STAMBOLIEV

Cărți de MATEI VIȘNIEC traduse în bulgară de Ognean Stamboliev:

„Dezordinea preventivă” – roman
„Mansarda din Paris cu vedere la moarte” – culegere de 7 piese de teatru
„Panică în orașul luminilor” – roman
„Domnul K. eliberat” – roman
„Călătorul prin ploaie” – culegere de 5 piese de teatru
„Negustorul de începuturi de roman” –
„Romanul european al anului – 2016”
„Orașul cu un singur locuitor” – culegere de poezii
„Richard al III-lea nu va fi pus în scenă sau Scene din viața lui Meyerhold” – piesă de teatru
SUB TIPAR – „Caii la fereastră” – o nouă culegere de 9 piese de teatru.

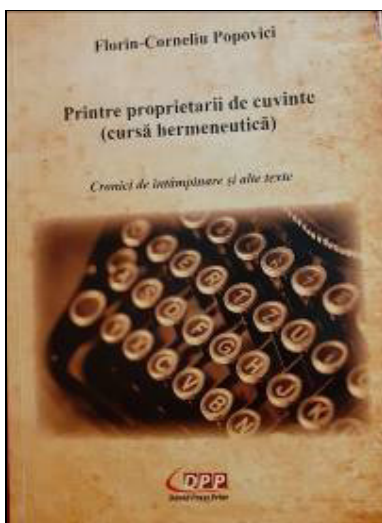

SINGURĂȚEA HERMENEUTULUI DE CURSĂ LUNGĂ

Excelent cunoscător și comentator de literatură, poet de talent (cu o vreme în urmă, am avut bucuria de a-i comenta o foarte interesantă culegere de poeme: *Dincolo e L [prozemele în L major-albastru ale unui insomniac]*, Editura David Press Print, Timișoara, 2014), cercetător la Filiala din Timișoara a Academiei Române, intelectual de formație academică și de certă vocație, înzestrat cu har hermeneutic și cu o extraordinară putere de pătrundere și descifrare a structurilor formale și semantice ale unui text artistic, Florin-Corneliu Popovici a publicat, în 2019, la Editura David Press Print din Timișoara, un tom masiv, prefațat de Ilie Gyurcsik și intitulat *Printre proprietarii de cuvinte (cursă hermeneutică)*, în care a pus laolaltă, în aproape 600 de pagini, cum însuși declară în subtitlu, „Cronici de întâmpinare și alte texte”, scrieri energice, erudite, pline de fervoare, de forță disociativă, mustind de subtilă ironie și etalând o foarte personală efervescentă a limbajului.

Lucrări diverse, aparținând unor autori la fel de diverși, celebri sau mai puțin celebri, mulți din Banat, distribuite în patru secțiuni: PROZA (Caius Dobrescu, Andrei Bodi, Gheorghe Crăciun, Dan Lungu, Daniel Vighi, Gheorghe Schwartz, Maria Nițu, Bogdan Mihai Dascălu, Mircea Pora, Radu Pavel Gheo, Tudor Crețu etc. etc., dar și Regina Maria, Geo Bogza, Titu Maiorescu); POEZIA (Adam Puslojić, Ana Pop Sirbu, Angela Marinescu, Bogdan Mihai Dascălu, Crișu Dascălu, Doina Bogdan-Dascălu, Kocsis Francisko, Radu Vancu etc.); MISCELLANEA (Smaranda Vultur, Maria Alexandra Pantea, Ioan Traia, Marius Sala, Teofil Bradea etc.); CRITICA (Costa Roșu/Kosta Roșu, Ilie Gyurcsik, Mircea Băduț, Titu Maiorescu, G. I. Tohăneanu etc.), sunt abordate deopotrivă minuțios și exuberant, probând, în ce-l privește pe exeget, nu doar o remarcabilă putere de cuprindere, ci și o mare mobilitate spirituală, zelul curiozității creatoare, dezinvolură analitică și empatie bine controlată, într-un cuvânt: plăcerea de a viețui, deplin, în LITERATURĂ.

Cât privește metodologia, vom observa că Florin-Corneliu Popovici

își valorifică multipla înzestrare cercetând atent, răbdător, un anume obiect de studiu și construindu-și, apoi, exegeza, potrivit cu cel puțin trei perspective interferente: inteligența teoretică (ce vizează surse, teme, mesaj ideatic), inteligența lingvistică (generatoare de proprietate, de eleganță, de adecvare la subiectul analizat, dar și la posibilul lector, generatoare, totodată, de enunțuri puternic reliefate, memorabile) și, de asemenea, potrivit cu inteligența emoțională (care divulgă personalitatea interpretului, capacitatea lui de a crea, artistică, o operă secundă, capacitate ce s-a numit: „la génialité créatrice”).

Se știe, într-adevăr, că *individuum est ineffabile* și că, în consecință, sensul trăit, inculcat creației de un poet sau de un prozator, poate fi doar bănuț, intuit, sau, eventual, aproximat de cel ce se încumetă a-l recupera (ca și când ar fi un sens obiectiv). Lovindu-se de această severă aporie (Wilhelm Dilthey), interpretarea se mulțumește a fi o generoasă și nesfârșită căutare a sensului trăit, cândva, de autorul investigat, în paralel cu edificarea unui sens al său, zămislit, în hermeneut, de căutarea însăși, precum și de istorisirea ei. Din această perspectivă, critica literară este, măcar până la un punct (sau de la un punct înainte), creație. Este povestea căutării unui sens trăit. Ea înaintea pe traseul, prin canionul având ca versanți sensul trăit și sensul recuperat, până când pelerinul este atins de revelația noetică (i se revelează o definiție intelectuală a operei cercetate) și, în situații mai

rare, cu o etapă mai departe, de revelația pneumatică (definiția spirituală a operei cercetate).

Astfel se înfățișează, în opinia mea, munca hermeneutului de vocație (e vorba, strict, de opinia mea. Am spus de nenumărate ori: eu nu reprezint pe nimeni și nu vorbesc decât în numele meu). Or, am fost mai mult decât încântat să întâlnesc, la HERMENEUTUL DE VOCAȚIE FLORIN-CORNELIU POPOVICI, o seamă de instrumente, originale și eficiente, ținând de amintita „genialitate creatoare”, instrumente ce-l ajută să confere construcției sale interpretative alura și vibrația unei opere secunde, fără a prejudicia, în vreun fel, precizia și temeinicia analizei (ci dimpotrivă: o fac mai suplă și mai convingătoare).

În cele ce urmează, ne vom opri, pe scurt, la unul doar (poate cel mai viguros) dintre aceste subtile instrumente, fasonate, în egală măsură, de inteligența teoretică și de inteligența emoțională. Celelalte (portretizări, personificări/ depersonificări, imixțiuni ale epicului sau ale liricității, dialoguri fictive, autodialoguri, dramatizări, înscenări, imprevizibilul tectonicii, valențele stilistice etc.), deloc negliabile, sunt mult mai frecvent decelabile, passim, pe când cel vizat de noi acum are marca puternică a originalității: META-FORA INTELECTUALĂ.

Spre deosebire de metafora artistică, metafora intelectuală instituie (și proclamă) echivalență, nu identitate ontologică. Această ambiguitate structurală este cât se poate de fertilă și de binevenită în plan analitic, fiindcă ea adaugă ideii reci, tăioase, un înveliș inefabil de reverie și de căldură, fără a o înțețoșa. Ca urmare, mesajul hermeneutului este receptat nu numai pe plan conceptual, el se adresează și imaginației, și afectului, stimulând și sporind, considerabil, participarea și comprehensiunea unui lector receptiv și sensibil.

Florin-Corneliu Popovici este un maestru al acestui procedeu, la care apelează cu mare măiestrie, cultivându-i, alternativ ori concomitent, amploarea și diversitatea. Se trece, astfel, în funcție de intenția diegetică, de la forme minime, de la structuri metaforice simple, la extinse desfășurări analogice, la structuri metaforice complexe, la impozante →

EUGEN DORCESCU

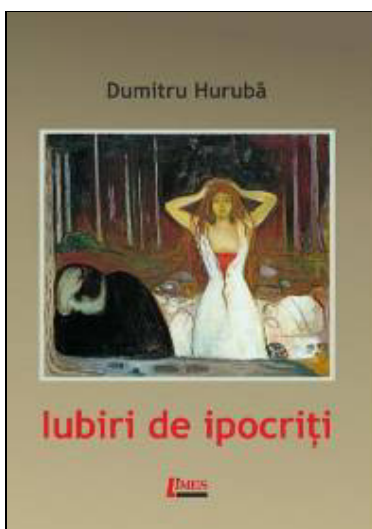
serii sinonimice și constelații metaforice, care definesc, repetat, insistent, și din unghiuri deseori surprinzătoare, opera analizată.

Iată, mai întâi, câteva enunțuri restrânse: „arlechinul-scriitor”, „...proză scurtă, o acoladă simbolică...”, „scriitorul-liant”, „poetul-punte” etc., apoi altele mai generoase, incluzând inducții și grefe: „**Subpoezie** este o *autocontemplare într-o oglindă neagră, spartă...*”; „Dacă primele capitole sunt dominate de parabola omului-săgeată, în în cel de-al treilea predomină metafora *omul-zid* și a călătoriilor submerse...” etc.

În fine, spre a ne ilustra, cât mai convingător, teza, reproducem un eșantion grandios al unei structuri metaforice complexe ce se poate autogenera la nesfârșit, eșantion identificat de noi într-un alt loc, dar anticipat de tot ce ne oferă cartea abordată: „*Pe cărarea Raiului* poate primi oricare dintre următoarele accepțiuni: carte-izvor, carte despre «Cartea vieții lui Hristos» (care este Crucea), manual despre cum «să dobândim cetățenia de om al Împărăției lui Dumnezeu, al Raiului», carte a bucuriei declanșate de întâlnirea fericită cu Dumnezeu, carte de dragoste (Dumnezeu înseamnă Iubire), carte de re-lectură (lectură repetată, întru învățare și punere în practică a celor învățate), cartea de pe noptieră, carte memento, carte despre întoarcerea «Acasă», carte despre locuire (în credință, în trup, în duh, în Iubire), carte despre redobândirea identității (sacrale) pierdute (o identitate fără ortodoxism este o identitate precară, incompletă, scindată, schizoidă), manual de construire (a propriei vieți, din «cărămizile» puse la dispoziție de Constructorul-Dumnezeu), manual de arhitectură și de mobilare-înnobilare interioară, pledoarie pentru «a fi» (în Dumnezeu), carte despre Viață, salbă de nestemate duhovnicești, colecție de vorbe de duh, carte-oglină de-a lungul drumului propriei noastre vieți, carte-reper, punct de sprijin și balsam sufletesc, mărturisiri fără anateme, carte de tip năvod (care prinde și ne prinde), a. b. c. soteriologic, carte a purtării de grijă, a restaurării omului căzut în păcat, carte de ascultare, carte de dezîntemnițare, carte eliberatoare, carte de «bucate» duhovnicești, carte de călătorie (duhovnicească)”.

Ne oprim aici. Nu înainte de a da glas uimirii că un scriitor doct și elevat precum Florin-Corneliu Popovici este atât de izolat, atât de frugal comentat. Dar, pe de altă parte, mă întreb: ar putea fi altfel, date fiind complexitatea și polisemia scrisului său? Rezervat, aristocratic, Florin-Corneliu Popovici își respectă și își iubește cititorii, dar nu abdică, spre a le proteja comoditățile, la standardele sale sociale și estetice. El se numără între acei *the happy few* atât de dragi mie.

IUBIRI DE IPOCRITI, O ANTOLOGIE DE UMOR ȘI REALISM ATROCE

O temă des abordată în literatura prezentului este iubirea. Poezie, proză, proză scurtă, toate genurile atacă această temă. Este mereu la modă, este căutată și bine... criticată prin premiile acordate la diferitele evenimente culturale.

Dumitru Hurubă, umorist în cetate, vizează fenomenul social din alt punct de vedere, al umoristului care spune lucrurile pe nume. În cartea *Iubiri de ipocriți – antologie de proză scurtă* -, apărută la Editura Limes în anul 2019, cititorul va putea înțelege că iubirea este o haină pe măsura tuturor, inclusiv a ipocriților. Oamenilor le place să arate altfel de cum sunt, își pun masca potrivită pentru comunitate, joacă teatru, au masca fărnaricului care-i apără de pandemia înțelepciunii, atât de rară în societate. Haina iubirii este, cu atât

mai mult, prețioasă, aparent respectată...

Autorul a adunat mai multe texte de referință din cărțile sale, a alcătuit această antologie cu atenție. A lăsat câteva tablouri speciale, în care societatea se poate vedea cu multă libertate și detașare, el ne oferă perspectiva din unghiul incomod al moralistului bine temperat.

Acțiunea personajelor se petrece în mediul citadin, în călătorii, la diferite evenimente, cu ocazia sărbătorilor. Lumea are scenariul ei, autorul nu intervine, convins că actorii știu să-și joace rolul, să improvizeze pe o temă dată: iubirea de conjunctură.

Umoristul consemnează faptele, intră și el în rol pe ici pe acolo, convins că personajele se simt bine alături de scriitor, care și el, iată, are rolul său. Iubirea nu iartă pe nimeni... Scenele se petrec într-un apartament, la un vernisaj, cu ocazia vizitei unchiului Garibaldi, în autobuz, la cabinetul unei doctorițe cu magnet, într-o multinațională, la un hotel, pe o canapea, la... casa de nebuni etc.

Personajele știu să vorbească în public, folosesc cuvintele pentru a-și ascunde instinctele, preferințele, violența. Cuvintele sunt arme împotriva celuilalt, arme subtile, bazate pe un limbaj format din mai multe limbaje mișcate. Cuvinte din altă limbă poluează limba română, o impregnează cu sare și piper, vagi urme de cultură marchează ideile, dialogul are loc într-o zonă a libertinajului absolut. Cenzura a căzut, autocenzura și mai mult. În fond, e libertate la liber... Se permite orice, epocile istorice se amestecă, culturile sunt ingrediente necesare pentru cetățeanul obișnuit. Se armonizează realitatea cu ironia dulce, cu sentimentalismul de ocazie, într-o telenovelă bine articulată, mai ceva ca-n seriile turcești. Oamenii nu imită, deja au intrat în pielea personajelor de la televizor. O cultură de tarabă, mereu la ofertă. Absurdul devine acceptabil, el se pliază de umor, pe satiră, pe limbaj licențios. Oamenii au stil, devin personajele închipuite care se avântă într-o realitate crudă. Totul este o scenă deschisă spre această lume, cititorul poate recunoaște vremurile, tipurile, chipurile, măștile. Avem un →

CONSTANTIN STANCU

jurnal ținut cu lejeritate de scriitor, acestea sunt faptele concetățenilor de la parter, de la etaj, din balcon, din cartier...

Un zâmbet pentru fiecare, acesta este premiul acordat de autor.

Iată punctul culminat... După înmormântare, preotul grijiului se duce la văduvă, îi oferă mângâiere și încurajare în stilul său, departe de ritual. Este autorul altui ritual:

„-Doamna doctor, dacă nu este cu supărare, îmi dați voie să-mi dau puțin haina jos, că mor de cald...

Nu-i scăpase privire lui discret-pofticioasă aruncată în câteva rânduri spre șoldurile ei, ceea ce o scosese până la urmă din sărite, așa că zise cu voce ușor asprită:

-Părinte, din partea mea puteți să vă dezbrăcați de tot, înțelegeți? Sunteți față bisericească, iar eu... Vreau să vă spun că eu nu sunt decât o biată oaie rătăcită de turmă, ci și cam căpiată – înțelegeți? Uite, mă dezbrac și eu și, dacă vă convine la nudul meu, ne dăm la o păcătoșenie, de nu vă mai spală în fața lui Dumnezeu inclusiv toată apa Iordanului...” (*După înmormântare...*, p. 16).

Doamna doctor, personajul din text, pune concluzia: Trecem peste cele sfinte și zămislim un pruncuț frumos ca văduva și credincios ca preotul de serviciu...

Ca de obicei, personajele folosesc cuvinte străine și înstrăinate de cultura română, dau impresia unei educații solide, serioase, după moda tranziției: *sorry, Okei, thank you, science fiction, sandviciul, smurdul...*

Dicționarul este forțat până la limita supremă, cuvinte dau în clocot...

Dumitru Hurubă are și un moto din S. Freud: „*Puteți râde liniștiți, că nu e vorba despre dumneavoastră!*” (p. 101).

Personajele muncesc în multinațională, e la modă, sunt pe val, au locul de muncă, aparent, asigurat, respectiv: „Smak-Smak”, sau „Multinaționala S.R.L.”.

Persoanele juridice au nume ciudate, de un realism crunt: Spitalul de Psihiatrie Practică, Hotelul „Omega”, Autobuz „DAF” etc.

Despre viața de familie, umoristul are puncte de vedere bine conturate, personajele se exprimă clar:

„Cu nevastă-mea ne certăm destul de rar, iar când o facem nu cred că

știe mai mult de un sfert din populația cartierului.

Pentru că nevasta-mea iese pe balcon și începe să țipe:

-Asasinule! Săriți, oameni buni, că mă omoară...!

Aceasta în timp ce eu o încurajez:

-Mai cu viață, dragă, mai cu viață, că nu te crede nimeni...” (*Vizita unchiului Garibaldi*, p. 56).

Concluzi bărbatului: Femeia este un rău necesar la casa omului, mai ales când ai poftă de o ceartă fără motiv...

Șchițele, de un realism crud, acid, atinse de fiorul umorului, se citesc cu interes, lumea are un alt chip după ce ipocriții reușesc să se „iubească” pe balcon sau în sala de operație... O societate în mișcare, pătrunsă de un „clar-obscur luminos”, ca să zicem așa, cu tâlc și aventuri neprevăzute în dicționarele la modă...

La finalul cărții, avem câteva referințe critice semnate de Gabriel Dimisianu, Mircea Mihăieș, Florentina Hojbotă, Valentin Silvestru, Iulia Argint...

Mircea Mihăieș notează: „Originalitatea lui Dumitru Hurubă constă în talentul de a fi creat un echivalent de hârtie al bătrânilor cărcotași din „muppets”-ii de altă dată” (p.215).

Textele ne reamintesc de proza lui Dumitru Hurubă: *BIROUL DUȘILOR DE ACASĂ* (2013); *FILIALA CASEI DE NEBUNI* (2014); *SPONDILOZA LA ȘARPELE CU CLOPOȚEI* (2015); *ARANKA-NENI, SAU CANAPEAU CU SCĂRȚ* (2012)...

Avem în Dumitru Hurubă un umorist de cursă lungă, aplicat, atent la fenomenul social, ancorat într-un realism atroce, la marginea viitorului sperat.

El și-a luat rolul în serios, observator atent în Agenția Dușilor cu Pluta, agenție înființată de scriitor, alături de Rezervația de Zăpăciți în Tranziție, fenomene sociale coagulate în cărțile scrise, trăite, durute...

O mărturie în timp despre istoria măruntă de acum, care se profilează peste istoria mare a lumilor în mișcare...

Ianuarie 2022

*Dumitru Hurubă, *Iubiri de ipocriți*, antologie de proză scurtă, 220 pagini, Florești, județul Cluj: Editura Limes, 2019.

DINCOLO ȘI DINCOACE DE OCEAN

UN ALTFEL DE TRATAT AL CREDINȚEI DE ISTORIE ȘI LIVRESC (I)

Dorin Nădrău, scriitorul român din Statele Unite ale Americii, vine cu un „altfel” de tratat de istorie și credință românească, în volumul „Exerciții de gimnastică a minții” (Timișoara: Editura de Vest, 2021). De ce își intitulează volumul printr-o sintagmă atât de diferită și, deopotrivă, algoritmică? Rămâne să aflăm (noi, cititorii) după ce am fi parcurs volumul. Ne gândim că tot printr-un „exercițiu” de jurnalism de investigație literară avem nevoie, pentru că autorul ne pune în față o provocare, aceea de a descoperi *experiența imersivă*, un fel de „teleportare” în „timp și spațiu” mai mult sau mai puțin știut.

E un „tratată” al credinței de istorie pentru valorile inestimabile ale poporului de care Dorin Nădrău este legat prin fiecare fibră a existențialului. O istorie a unui autentic pe care cititorii sunt invitați să îl descopere și să îl „trăiască” într-un mod co-participativ: „Românii în Statele Unite și Canada” (1), „File din istoria, cultura și credința românilor” (2), „Portrete neretușate de artiști memorabili” (3), „Recenzii și referințe critice” (4), „Gânduri, reflecții, amintiri și opinii necenzurate” (5).

E un „tratată” de credință românească, deschizându-se în livresc printr-un „moto” pe cât de→

CRISTINA SAVA

sugestiv, pe atât de incitant: „Nu vă îngrijați dar de ziua de mâine; căci ziua de mâine se va îngriji de ea însăși. Ajunge zilei necazul ei.” (Matei, 6, 34). E o motivare în plus pentru a prinde în condei fulgurante momente testamentare, deloc întâmplătoare. „Dincolo și dincoace de Ocean” presupune o „scufundare” într-o altă lume, aceea a „reflexiilor timpului” deschis șanse de „a ieși din ascundere”, printr-o voință scriitoricească, așa cum Dorin Nădrău o realizează la modul discursiv, printr-un amplu „exercițiu de gimnastică a minții”.

Într-o „geografie” a sensibilității livresc, volumul se deschide cu o mărturisire mai puțin întâlnită („Soției mele Irina, căreia îi datorez (și) această carte”), dar într-un firesc al lucrurilor pentru marii clasici ai literaturii noastre. În „Cuvânt înainte”, autorul afirmă cu o convingere greu de anihilat că „evitând aspecte care vizează haosul general, ineptia acestei lumi, falsitatea și absurdul idealurilor, ca și devotamentul de a impune valori pe criterii nonvalorice, subiectele alese pentru cuprinsul acestei cărți sunt abordări ale unor subiecte care ocolesc înverșunările și care oferă momente senine de meditație și agreabile evocări.” Impresionant că trăirea lăuntrică este împărtășită și este înțeleasă de Irina (soția), cea dintâi „părtașă” la emoția și scopul declarat al scriitorului: „Am selectat în acest volum acele eseuri pe care le-am resimțit ca purtătoare de încercătură afectivă, idei și cugetări materializate în articole pe care le-am publicat între anii 2017-2021 în „New York Magazin”, „Curentul Internațional”, „Observatorul”, „Destine Literare” și „Vatra Veche”, cu „ecouri recurente în mintea cititorului”. Fără îndoială că se creează un déjà-vu încă de la începutul volumului, printr-o tematică nu numai de sensibilitate livrescă, ci și de o susținută convingere că istoricitatea faptelor va construi un edificiu cultural „dincolo și dincoace” de Ocean. Tematica și apartenențele temporale la „geografii” diferite și personalități culturale de excepție, își găsesc în acest volum un „loc” locuit de însăși valoarea scriitoricească a autorului. Structurată pe criterii științifice bine documentate și o metodologie în

consens cu demersul unui document de asemenea anvergură (344 pag.), diversitate și complexitate documentaristă, poziționează volumul în arealul științific de cercetare istorică, literară și de estetică a artei, în sine, supralicitând în mediul de specialitate.

Asistăm la o evocare, și nu numai, de nume sonore, precum Samuilă Dămian, preot ortodox din Transilvania („al cărui nume îl găsim consemnat în luna martie 1775 într-o corespondență a ilustrului om de știință, diplomat și înfocat luptător pentru independența americană Benjamin Franklin care îl cunoscuse la Philadelphia”/ p. 16); Eugeniu Alcaz, o rudă a domnitorului Alexandru Ioan Cuza („considerat ca unul dintre pionierii industriei românești. El a făcut un scurt sejur american în anii '40 ai secolului al XIX-lea, după terminarea studiilor politehnice la Școala Superioară de Aplicații Militare din Metz, Franța.”/ p. 17); George Pomutz, provenit dintr-o familie ortodoxă română („militar de vocație educat în Austria și Franța, ajunge în America în anul 1850. După înfrângerea Revoluției de la 1848 în care luptase alături de forțele revoluționare maghiare, împreună cu alți douăzeci de camarazi, a plecat la Paris, apoi la Londra, iar după aceea, în februarie 1850, în America unde cere azil politic.”/ p. 18); Benjamin de la Fălticeni sau Benjamin II, prolific scriitor („care are meritul de a fi întocmit un consistent memorial de călătorie, publicat în anul 1859 în limba germană.”/ p. 19); căpitanul Nicole Dunca („ucis în luptele de la Cross Keys în anul 1862”); Emanoil Boteanu („trimis oficial al domnitorului Alexandru Ioan Cuza pe lângă Cartierul General al Armatei Nordului, primul român primit oficial de autoritățile

americane”); și Eugen Ghika-Comănești („Acestora li se datorează numeroase relatări și note de război publicate în presa românească.”/ p. 20). După încheierea războiului civil, alte personalități românești sunt remarcate: Ioan Xantus, bibliotecar budapestan de origine din Transilvania, de fapt, un grec înobilat, medicul și naturalistul Hilarie Mitrea, Sergiu Voinescu, militar de carieră, celebrul explorator al Țării de Foc, Iuliu Popper, Carol Stork, ajuns la Philadelphia pentru studii de sculptură, medicii Nicolae Manolescu, George Assaky, Pavel G. Macarovici, Constantin Teodorescu, navigator, Gregoriu Ștefănescu, geolog, academician, rector al Universității din București, ale cărui impresii „au constituit ulterior subiectul unei largiri de articole și conferințe publice, în țară.”/ p. 20), Gheorghe Moceanu, autorul primului volum în limba română dedicat integral unui periplu American, inginerul Constantin Chiru, inginerul și exploratorul român Bazil Assan, „primul român care a efectuat o călătorie în jurul Pământului.”/ p. 21)

Ca într-o jurnalistică de investigație, autorul consemnează în subcapitolul „Pe urmele strămoșilor mei la Ellis Island” date statistice privind exilul românilor peste Ocean. Analiza studiului autorului se bazează pe două ipoteze: „Potrivit unei prime prezumții, încă din primii ani ai apariției fenomenului, emigrația a avut un pronunțat caracter familial, adică și-au părăsit țara familii întregi. O a doua ipoteză susține că, inițial, au emigrat aproape numai bărbați, ulterior cei căsătoriți luându-și și soțiile și copiii, iar cei necăsătoriți revenind în țară, căsătorindu-se și, apoi, emigrând din nou alături de soții și eventual de copii. Familia străbunicului meu din partea mamei confirmă întrutotul prima ipoteză. Ioan Aron s-a născut la 6 februarie 1860 în comuna ardeleană Șoroștin din comitatul Alba, tatăl său fiind preot.”/ p. 22) Acest subcapitol se constituie într-un documentar științific, cu impresonante date, privind și Statuia Libertății, ori nume din istoria Americii, pentru că „din documentele și scrierile rămase din acei ani, se →

poate reconstitui cu destulă exactitate cum funcționa stația de emigrare. [...] o istorie concentrată a istoriei insulei care a găzduit cea mai mare stație de emigrare. [...] Ellis Island devine parte a Monumentului Național Statuia Libertății; 1990: clădirea principală, restaurată, se deschide ca „Ellis Island Immigration Museum.” (pp. 28, 30)

Relația „image-text”, impresionantă în descrieri ample, metafora deschisă și erudiția teologică evidențiază, etapa istorică premergătoare interesului asumat de scriitor pentru frumusețea redării, la un nivel superior de percepție, fie a filonului istoric, fie cel cultural, explicând astfel o parte din moștenirea identității noastre istorico-sociale și spirituale ca într-o iconografie, trecând într-o latență pe care doar experimente unice le reanimă.

Astfel cartea semnată de Pr. Dr. Remus Grama, „Românii-americani și Marea Unire din 1918”, este „un remarcabil omagiu adus solidarității românilor-americani cu frații lor din provinciile fostei Austro-Ungarii și spiritului lor de jertfă, gata să-și dea viața pentru înfăptuirea României Mari, acoperă un câmp al cercetării mai puțin explorat, fiind totodată un autentic îndemn la neuitare.” (p. 42)

Biografia lui Policarp Morușcă, cleric ortodox român este adusă în atenția cititorului în subcapitolul „Exilat în propria sa țară Policarp Morușcă, primul episcop al românilor din America” - „o personalitate de excepție, un destin tulburător, un episcop prigonit și captiv în propria sa țară după o perioadă de patru ani (1935 - 1939) în care s-a dovedit un demnitar bisericesc plin de râvnă pentru păstoriții săi din Statele Unite și Canada. [...] ...Un destin fără egal în istoria Bisericii Ortodoxe, o personalitate fascinantă, un mare ierarh «exilat» în propria sa țară.” (pp. 43, 49)

Lui Policarp Morușcă i se datorează și publicarea revistei „Solia”, iar, mai apoi, al almanahului anual „Solia” (1936), modificarea statutului episcopiei (1936), achiziționarea proprietății de la „Vatra Românească” (1938), constituirea organizațiilor auxiliare ale episcopiei pentru tineretul

ortodox (AROY) și pentru femeile ortodoxe (ARFORA) (1938).

O deosebită ilustrare a contribuției „Vatra Românească va rămâne în conștiința obștească o palmă de pământ românesc în țară depărtată (...), păzitoare a Ortodoxiei românești și conștiinței naționale, în toată vremea... Acesta mi-a fost gândul călăuzitor când am preconizat o așezare episcopală ca cea de la Vatra”. Intensitatea izvodului de referință a scriitorului, cuvinte de mare „trăire” sunt extrase dintr-o scrisoare personală a primului episcop al românilor din America, adresată unui devotat preot român din St. Louis, Missouri, în anul 1956, pe când era captiv în propria sa țară. Inaugurarea „Vetrei Românești”, ajunsă la 80 de ani, a avut loc în zilele de 3 și 4 iulie 1938, la trei ani de la consacrarea sa ca episcop. După cum menționează Jackson Citizen Patriot, festivitatea, la care se estima că au participat peste trei mii de persoane, a fost unul dintre cele mai strălucite evenimente petrecute până atunci, comportând ceremonii grandioase, solemnitate și fast. [...] «Vatra» a continuat să se dezvolte, câteva dintre edificiile și activitățile actuale, la împlinirea a opt decenii, meritând a fi prezentate.” (pp. 50, 51, 55)

Individualizând ardent experiențe și sentimente, „La «Câmpul Românesc» de la Hamilton, Canada” reprezintă „Locul unde anual se adună numeroși români dornici de a susține adevărate eforturi de exprimare a sentimentelor naționale”, locul care (mărturisește autorul) „mi-a stârnit impresii de neuitat pe care încerc să le menționez în rândurile ce urmează. [...] Pe latura stângă se întinde un parc în care întâlnești o frumoasă troiță încercuită de busturile unor însemnate personalități ale culturii românești, «Rotonda Scriitorilor din Exil».” (pp. 58, 59) și, tot aici, la Hamilton, „Trei zile în «Mica Românie» din Canada”, o veritabilă oază de cultură românească, un „«colțisor de Rai», numit de către acad. Nicolae Dabija, după vizita sa aici, «o mică Românie», probând de-a lungul vremii o irezistibilă atracție, a adunat mari personalități din toate domeniile culturii, scriitori, poeți, artiști, filosofi, actori, muzicieni și

interpreți de orice gen de muzică, precum și ambasadori, consuli, diplomați, lideri de partide, miniștri.” (p. 67, 68) Proliferarea meșteșugului scrisului nu poate trece neobservat, fiind o parte din tumultul unui interior sub „marca” iubitorului de țară, Dorin Nadrău.

Scriitorul, pe măsura sentimentelor care-l încearcă, pe măsură ce scrisul evocărilor înaintea, lasă „la vedere”, mai mult decât s-ar putea crede, „portretul” biografic al preotului și poetului Dumitru Ichim: „născut la 14 august 1944, cu un ceas înainte de sărbătorirea Adormirii Maicii Domnului (Sfânta Mărie), în localitatea Dărmănești (astăzi, oraș), așezată la extremitatea vestică a județului Bacău” (p. 75), despre care spune că „aparține acelei categorii de oameni care te captivează din primul moment, simțind în privirea lui profunzimea gândurilor sale și o conștiință vie care te inspiră, simpla sa prezență emanând în jur o incontestabilă energie pozitivă.” (p. 74) La Dumitru Ichim, scriitorul revine și într-un alt capitol - „Recenzii, referințe critice” (4), respectiv subcapitolul „Captivantele poeme «haiku» în lirica lui Dumitru Ichim”, incluzând poezie, proză și eseuri, ce se întinde în timp pe aproape o jumătate de secol, de la „De unde începe omul” (1970) și până la „Tu știi că te iubesc! 150 de sonete prefațate și ilustrate de Savatie Baștovoii” (2017) / p. 238). Este una dintre particularitățile volumului, aceea prin care autorul dă unicitate scriiturii sale, o particularitate care pune în valoare „rotund”- ul operei, în genere, și a poetului Dumitru Ichim – cum de altfel și mărturisește: „Alte considerații despre preotul-poet, despre familia sa, inclusiv despre cei șase copii (Toma, Matei, Cristina, Iulian, Gloria și Christopher), precum și o serie de aspecte ce merită menționate (referințe critice asupra operei literare, cuvinte de apreciere și prețuire, amintiri, predici la praznice împărătești) le voi relata într-un eseu viitor, consemnările și comentariile mele constituind modeste contribuții la elaborarea unei cât mai complete biografii Dumitru Ichim.” (p. 79)

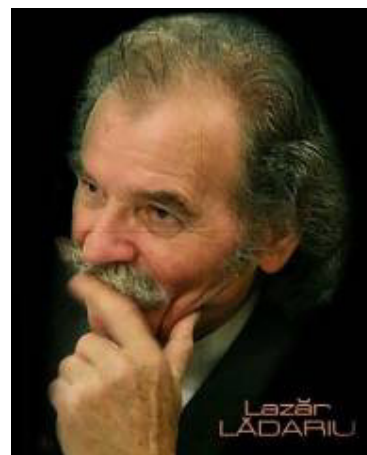
POSTERITATEA LUI LAZĂR LĂDARIU

Cu siguranță este foarte greu să vorbești de Lazăr Lădariu la trecut. Este un exercițiu aproape imposibil. Este un lucru greu, mai ales atunci când simți că ai pierdut pe cineva atât de drag sufletului tău, dar totodată și pe un mare om, dar în același timp și un cărturar al neamului românesc și iubitor de popor, de credință și tot ce înseamnă element românesc. Referindu-ne la Lazăr Lădariu, ne referim la unul dintre cei mai mari poeți români contemporani și, în același timp, unul dintre marii oameni de cultură și de vibrantă trăire românească din spațiul românesc, în special transilvănean. Acum, când domnia sa creează versuri printre îngeri, personal, îi aduc prinosul meu de cinstire și de prețuire al bunului său nume, împreună cu simțămintele mele de nețărnută dragoste, mulțumind, totodată, Părintelui ceresc că m-a învrednicit să fiu contemporan cu un asemenea om, un titan al culturii române. Pe lângă faptul că a fost un reprezentant de marcă al literaturii române contemporane, domnul Lazăr Lădariu s-a manifestat permanent și ca un înflăcărat patriot, iubitor al poporului român și luptător credincios pentru sfântul nostru neam românesc. La acestea l-au îndemnat nu numai credința și dragostea sa adâncă față de Sfânta noastră Biserică strămoșească, ci și faptul că domnia sa s-a identificat cu toată ființa sa cu poporul din mijlocul căruia s-a ridicat. În felul acesta a știut să îmbine, în chip pilduitor, dragostea de neam cu cea de Biserică, cărora le-a slujit deopotrivă, fără rezerve și fără încetare, bucurându-se, astfel, de o aleasă prețuire și de o profundă apreciere din partea tuturor celor care l-au cunoscut.

Privind asupra vieții bogate în fapte și învățăminte a distinsului cărturar Lazăr Lădariu, putem constata, cu ușurință, că aceasta a fost o viață de dăruire continuă pentru toate instituțiile în care a activat de-a lungul vremii, instituții pe care le-a slujit cu cinste, omenie și dreptate, mai bine de o jumătate de secol.

Domnul Lazăr Lădariu a trăit frumos, a ajuns până la o vârstă de maturitate și înțelepciune, împodobită cu atâtea realizări, de la înălțimea cărora a putut privi cu deplină bucurie spre anii cei mulți în care a trudit cu maximă osârdie în ogorul culturii române. Cu siguranță, domnul Lazăr Lădariu se înscrie, fără îndoială și pe bună dreptate, în galeria marilor oameni de cultură ai neamului nostru românesc, pentru profundul profesionalism al domniei sale, precum și pentru seriozitatea pe care a arătat-o în tot ceea ce a întreprins dânsul. Numele lui va rămâne legat de marile realizări ale domniei sale pe tărâm cultural, realizări care sunt multe și importante.

Prin creația sa lirică, poetul Lazăr Lădariu a depășit granițele culturii române. Domnia sa este un poet de nivel universal. O mare apariție în istoria creației artistice sau a gândirii, departe de a fi o piesă izolată, întruchipează termenul unei relații, ce-și încrucișează firele pe un câmp magnetic mai extins. De aceea, oricât de acută s-ar dovedi exclusiva pătrundere intrinsecă a unui poet, ea nu dispune totuși de elementele necesare pentru a-și spune și ultimul cuvânt asupra valorii sale. Numai din conexarea cu anumite implicații venite din afară se proiectează o operă de artă în reala ei pondere axiologică. Ea rezultă, cu alte cuvinte, din întregul câmp de relații unde autorul ei se situează ca simplul termen. Într-o asemenea configurație mai extinsă, valoarea sa se precizează progresiv pe două trepte deosebite; prima se oprește la stabilirea locului său în contextul culturii naționale, iar a doua merge mai departe, către aflarea sediului pe care-l ocupă în panteonul universal. În demersul nostru de a evoca personalitatea și opera poetului Lazăr Lădariu, contribuția distinctă a acestor două trepte apare evidentă. Stabilirea poziției poetului în cultura sa națională descoperă, într-adevăr, o imagine mai precisă a valorii sale, dar numai dintr-un unghi parțial și, de aceea, relativ. Doar cucerirea următoare, adică aflarea locului său în universalitate, poate pronunța cu adevărat ultimul cuvânt în această privință. Este singura cale de privire sigură a valorii sale absolute.

Cine este Lazăr Lădariu în cultura noastră știm destul de bine. Chiar dacă i se mai descoperă și i se vor mai descoperi contribuții noi pe acest plan, ele se adaugă la un fir de mult cunoscut. Cine este, însă, Lazăr Lădariu în orbita universală constituie o întrebare care ne introduce într-o zonă mai interesantă a identității sale. Și tocmai aceasta este cea cu adevărat decisivă în tentativa de cuprindere a dimensiunii și a valorii operei lui Lazăr Lădariu. Astfel, dorim să stărnim un viu interes față de ideea universalității poetului născut la Idicel-Sat. Ea se află, însă, la un stadiu încă prea puțin precizat, confundându-se adesea cu problema difuzării sau a succesului său peste hotare. Desigur că cele două interese se condiționează strâns unul pe altul, dar nu mai puțin ele rămân, în componența lor, distincte. Una este o problemă de utilă politică culturală în jurul unei valori naționale, iar cealaltă o problemă pur științifică, îndreptată să stabilească efectivele contribuții noi și importante ale acestei valori pe plan universal.

Un poet reușește să se integreze în câmpul valorilor universale pe trei căi distincte. Mai întâi, el atinge această treaptă îmbogățind și aducând la ultima perfecțiune – încă nerealizată până atunci – unele expresii dinainte existente, însă mai nedesăvârșit exprimate. În al doilea rând, poetul devine universal atunci când, prin elementele noi și valabile ale creației sale, contribuie substanțial la întregirea celor mai reprezentative trăsături ale momentului pe care-l trăiește. În sfârșit, el poate cuceri →

FLORIN BENGHEAN

universalitatea dacă opera sa cuprinde unii bogați germei, care anunță viitorul. Ori Lazăr Lădariu, prin condeiul său, străbate cu strălucire toate aceste trei căi.

Se știe foarte bine că la Lazăr Lădariu conștiința universală se suprapune și se contopește cu prealabila conștiință națională, germinată într-însul. Este, în fapt, o conexiune de termeni existentă nu numai la poetul nostru, ci și la orice mare creator. Cu cât rădăcina se află mai adânc înfiptă în pământ – în pământul național –, cu atât coroana arborelui devine mai rotundă și mai umbroasă extinzându-se pe plan universal. Aceste două feluri de conștiințe nu se pot despărți niciodată, și cu atât mai intens conlucrează ele la poetul Lazăr Lădariu. Pe plan național, Lazăr Lădariu se dovedește un exponent nedezmintit al pământului nostru, mai întâi prin limbă, dar și prin stil sau curentul stilistic pe care el îl ilustrează. În cazul lui Lazăr Lădariu putem vorbi de titanism și condiția omului superior, care îl așează deasupra altor creatori. Lazăr Lădariu depășește domeniul delimitat al poeziei, și devine o expresie mai vastă a ceea ce ține de noțiunea unicului. Este nu numai unul dintre cei mai de seamă poeți, dar și unul dintre cei mai mari oameni pe care i-a dat până acum pământul nostru. Putem spune că domnia sa este unul dintre aceia pe care îi putem numi oameni deplin al culturii românești. Lazăr Lădariu este *gândire și gând*. Pe când gândirea este o expresie numai a intelectului, gândul apare ca un exponent integral al conștiinței, în care intră și afectul, laolaltă cu toată suita sa de intuiții satelitare. Referitor la gândire și gând, Lazăr Lădariu le cuprinde pe amândouă și le îmbină armonios. Ca poet, ca om stăpânit de cea mai efervescentă fantezie, ca o personalitate excepțională înlăuntrul căreia lucrează natura, cu ale sale seve creatoare, ca ale pământului, poetul Lazăr Lădariu stă pe gânduri, e bătut de gânduri, purtat de gând, căzut pe gânduri, plin de gânduri. Această denotă un creator care gândește, meditează, contemplă, pentru ca apoi să creeze în chip fascinant și magistral.

Înainte de toate domnul Lazăr Lădariu a fost omul de mare calitate,

omul valoros și plin de talent, domnia sa a fost extrem de apreciat și respectat în societate, dânsul a impresionat prin omenia sa, prin trăsături precum statornicie, consecvență, echilibru, solidaritate, generozitate, sinceritate, franchețe s.a. De asemenea, domnia sa s-a remarcat prin opera sa, care este una memorabilă. Poezia sa, face parte dintr-un capitol distinct al literaturii românești și universale contemporane. Domnul Lazăr Lădariu a fost și rămâne în conștiința contemporaneității drept un creator de literatură română, prin opera sa face parte din acea mare galerie de cărturari care fac mereu nenumărate și însemnate daruri atât limbii române literare, cât și literaturii universale. De-a lungul vieții sale, Lazăr Lădariu a slujit cu mult sărg neamul românesc și credința strămoșească. Atât în calitate de poet, scriitor, ziarist, publicist, cât și de parlamentar, consilier județean, lider al societății civile, domnia sa s-a dovedit a fi un bun român, un apărător al valorilor naționale și a celor religios-morale și spirituale ale credinței strămoșești.

Luptător pe baricada adevărului, pentru cauza apărării verticalității și demnității naționale, Lazăr Lădariu a manifestat permanent un adevărat cult pentru marile personalități ale neamului românesc, fiind, în același timp, un adversar redutabil al politicianismului, complicităților, concesiilor, trădărilor și un critic necruțător al promotorilor ideologiei nostalgice, neorevizioniste și antiromânești. Bine-nțeles, Lazăr Lădariu a fost o personalitate de mare anvergură, cu o prezență în spațiul public local, regional, național și chiar internațional, de peste o jumătate de secol. Peste ani, despre profesionalismul și dăruirea cărturarului și patriotului Lazăr Lădariu vor vorbi faptele sale ziditoare, puse în slujba binelui public și al dăinuirii românești pe pământul sfânt al Transilvaniei.

Lazăr Lădariu face parte din elita românească. Numele său este sinonim cu iubirea de oameni și de frumos, cu generozitatea și înțelegerea între oameni.

Cartea vieții domniei sale este foarte bogată în învățăminte și atitudini adânc grăitoare.

Cinstind și omagiind vasta personalitate a cărturarului Lazăr Lădariu, înfățișăm aici exemplul unei vieți de muncă și demnități, pilduitoare pentru toți cei din jurul domniei sale, mai ales pentru cei tineri, care trebuie să-i urmeze exemplul.

Domnul Lazăr Lădariu s-a născut într-o zi sfântă, într-o zi de măreață sărbătoare pentru creștinătate. A venit pe lume de sărbătoarea Bunei Vestiri - 25 martie, a anului 1939, în frumoasa localitate Idicel-Sat de pe atât de binecuvântata vale a Mureșului Superior, într-o familie de oameni harnici, cinstiți și cu frică de Dumnezeu, fiind fiul lui Mihail și Fironica, care au insuflat copiilor lor dragostea față de Dumnezeu și de poporul român, dar și un adevărat cult al muncii cinstite și neîntrerupte, fapte care caracterizează întreaga viață a celui care a fost un luminător al poporului român, distinsul cărturar Lazăr Lădariu.

După o viață trăită în neconțință și stăruitoare muncă, iubind pe toți cei din jurul său, a fost chemat la Domnul Dumnezeu tot într-o zi sfântă, 1 ianuarie 2019, cu siguranță Sfântul Vasile cel Mare, cel prăznuit în acea zi, îi poartă de grijă printre îngeri, acolo împrejurul tronului ceresc.

Înzestrat de Dumnezeu cu o minte ageră și pătrunzătoare, cu orizonturi largi, cu o sete neostoiă de cunoaștere, stăpân pe o cultură generală temeinică, cu o putere de muncă neobișnuită, cărturarul Lazăr Lădariu a pus, la rândul său, toți talanții cu care a fost dăruit de Dumnezeu în slujba neamului românesc și a credinței strămoșești a poporului nostru românesc. Fiind înzestrat cu o voință hotărâtă, pasionat de realizări, calculat în fapte, cu o viziune clară a lucrurilor, fără teamă de boală, piedici sau împotriviri, cu o dragoste dusă până la sacrificiu pentru neamul românesc, cărturarul Lazăr Lădariu a putut în cei peste 55 de ani de activitate să îmbogățească patrimoniul cultural al neamului nostru românesc.

Somn lin maestru. Dumnezeu să te odihnească în pace și să-ți facă parte de fericire veșnică în Împărăția Sa cea Cerească.

Bianca Marcovici:

Cartea vieții mele

Seara literară dedicată poetei Bianca Marcovici, personalitate deosebită a vieții sociale, care aduce o contribuție de seamă în diversificarea modalităților literare, a onorat instituția organizatoare, Institutul Cultural Român. Prezența poetei la orice manifestare, în Israel sau în România natală, aduce o notă originală. Atât eu, cât și regretatul meu soț, cronicarul Liviu Moscovici (z'1), pe care Bianca Marcovici îl numea „prieten și martor al reușitelor ei poetice”, ne bucuram de fiecare apariție literară a acestei triple profesioniste: poetă, violonistă, ingineră și, ceea ce îi dă mari satisfacții- bunică iubitoare.

Acum câțva timp am citit cu emoție și interes, cartea autobiografică a Biancâi Marcovici.

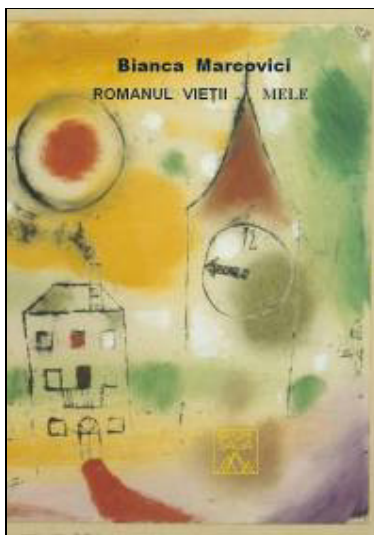
Îmi amintesc cu nostalgie primele ei apariții la Iași, la Cenacluri literare, la Muzeul de literatură și la alte manifestări literare. Era mereu o prezență marcantă, o ingineră care-și făcea loc în viața literară ieșeană, în cercul poezilor, sau în orchestra Comunității Evreilor din Iași, condusă de Izu Gott. De la început Bianca Marcovici este remarcată ca un mesager al poeziei moderne.

După ani ne-am revăzut la Haifa, orașul căruia poeta îi închină versuri, dovedindu-și dragostea pentru acest oraș devenit apropiat sufletului ei. Scriitorul Celan remarca: „rădăcinile noastre sunt tăiate”. Dar Bianca Marcovici a prins rădăcini în Haifa. Acolo și-a găsit identitatea pierdută.

Am urmărit evoluția ei de la un an la alt. Am în biblioteca mea multe volume cu versuri ale poetei mereu îndrăgostită de poezie și am regăsit progresele realizate peste ani.

Iată că acum Bianca ne emoționează cu o carte autobiografică: „Cartea vieții mele”. Cuvântul înainte este semnat de Editura Saga. Ca orice artist, poet, muzician, Bianca Marcovici își pune după încheierea volumului, o serie de întrebări. Cartea adună zeci de ani de activitate poetică. Apar întrebări la care nu e ușor de răspuns: „Ce am realizat, ce mai este de adăugat, de cizelat?”

Volumul e ilustrat de cunoscutul

pictor Paul Klee. Metoda lui de lucru este foarte originală. Pictura lui pornește de la un desen, pe care îl transformă în ulei. Așa se explică delicatețea liniilor pe care le-a folosit pictorul, realizând un peisaj liric. Nu sunt specialistă în pictură, dar am simțit că toate momentele m-au emoționat. Mai ales ceasul fără săgeată. E semnul destinului. Problema destinului a preocupat pe mulți artiști. „Noi trebuie să funcționăm și fără săgeată” - afirmă pictorul.

Limbile timpului s-au mișcat puțin, dar scrisul Biancâi rămâne. Poezia rămâne pentru totdeauna. De data asta proza rămâne. Rămân însă și dezamăgirile și revolta pe care poeta le-a simțit deseori. Ea își manifestă graba de a-și rezolva toate problemele în cadrul timpului pe care îl trăim acum.

Are amintiri nostalgice legate de copilărie și tinerețe. Părinții îi permiteau să vizioneze serialul „Sfântul”, la modă atunci, numai dacă lua note peste 7 la școală.

La 18 ani s-a îndrăgostit și la 19 s-a căsătorit. Ne povestește despre cununia religioasă care a fost pentru cuplul Marcovici moment de mare fericire.

Poeta a ales să recurgă la implicarea cititorului în acțiunea cărții. Această metodă m-a atras și mai mult.

Amintirile artistei se întorc mereu la vârsta tinereții, la legătura strânsă cu părinții. Îl regretă din suflet pe tată, care nu a apucat să-și vadă nepoții... Anul 1991, anul plecării spre Israel, a fost definitiva despărțire de tatăl iubit care rămâne în cimitirul

din Păcurarii Iașului. Mama a venit cu restul familiei în Israel. După un timp și-a găsit și ea odihna veșnică în nisipul fierbinte al Tării Sfinte.

Poeta s-a acomodat greu cu tot ce însemna Israelul, înconjurat de dușmani. Simte o nesiguranță în ce privește conviețuirea între arabi, musulmani, ultrareligioși, așkenazi, sefarzi, creștini. A reușit să-și ia carnet de conducere, și, ce era o mare realizare, și-a găsit o slujbă de inginer unde făcea față cu cinste. Poeta se autoironizează: „Eram analfabetă cu diplome în buzunare”.

Reușea totodată să scrie poezii în românește, inspirate de situația de început, de războaie, de starea de tensiune, iar acum, în zilele noastre, de acest infernal Coronavirus, care treptat distruge omenirea. Distanțarea apărută este imposibil de suportat. Mai ales pentru Bianca Marcovici, ca poetă, și mai ales ca bunică, ce nu-și poate vedea nepoții. Apar probleme pe care nu le cunoșteam: carantinele, valurile de pandemie, problemele vieții de fiecare zi, dar și asigurarea locurilor de veci cu care a avut de rezolvat o problemă destul de neplăcută. Bianca trăiește ca noi toți, cu prezența pandemiei, cu toate variantele bizare. Ne fotografiem. „Fotografiile sunt folosite ca să ne dovedim unii altora că trăim”- sunt cuvintele poetei.

Poeta și violonista nu se simte acomodată nici acum, când până târziu în noapte e obligată să asculte muzică necunoscută și neînțeleasă, pe tonurile cele mai înalte. Ea însă nu s-a lăsat. Le-a făcut concurență cu muzică simfonică.

Familia Marcovici a încercat pe toate căile să se apropie de nepoți, să-i invite la ei cât mai des. Copiii se plictiseau fără prieteni, fără veri și verișoare. „Nu reușeam să fiu pe recepția lor”, se plânge Bianca.

Câteva capitole sunt dedicate unor prietene. Bianca are cultul prieteniei. Ajută oricând, pe oricine este în impas. O primă povestire poartă numele eroinei principale: „Linda”. E o poveste tristă a acestei prietene care locuiește la Iași. Situația în familie părea liniștită, dar, după revoluția din 1989 totul ia o altă întorsătură. Bianca a ajutat această familie, dar norocul nu a fost de partea lor. Linda s-a căsătorit, →

GABI MOSCOVICI

dar soțul era un escroc de clasă. Au divorțat după 3 ani, dar religia noastră i-a lăsat căsătorii. El nu a fost găsit vinovat, ci Linda, pentru că nu avea copii. Divorțul civil îl câștigă tot soțul, ca și mașina cumpărată de tatăl Lindei. Infarctul tatălui este urmarea acestui divorț.

După 20 de ani, prietenele s-au întâlnit la Eilat. Linda a refuzat orice ajutor și s-a rupt de familie, de prieteni. În fond, Linda rămăsese căsătorită cu primul soț. Nu fusese niciun "Ghet" (divorț religios). Fostul se recăsătorise cu o româncă și au copii. Linda s-a întors la Iași. Sperăm să fie ferită de pandemie...

În povestirea „Amintiri corozive” întâlnim din nou povestiri din copilărie. Autoarea locuia pe strada Elena Doamna, într-o curte mare, plină de copii. De ziua ei îi servea pe toți cu tort și cireșe.

De întâmplări cu ghinioane a avut parte și poeta noastră; A mușcat-o un câine, pare-se turbat. Au urmat injecții fără număr. Un salt de la etajul întâi i-a dovedit că totuși nu e pasăre... A urmat un gips pe care l-a tăiat singură.

Una din cele mai apropiate prietene, Tania, a avut și ea parte de suferințe. Soțul era pedofil. Avea cu el doi băieți care au fost duși la o școală specială. În continuare, un bărbat a jucat un rol perfid familiei. Venit ca turist din România, se introduce comod în casa familiei, laudându-se că e priceput la toate. De fapt era un mare cleptomant. Era cleptomant de bani, obiecte, dar și suflete...

Alte întâmplări, din nou ale Biancăi: O tristă întâmplare descrișă în povestirea "Aterizare forțată". O aterizare forțată la spitalul Rambam, un rând pentru o consultație greu de obținut pentru un examen EMG.

Gândurile o duc la gropile din România și din Israel. Întorși din excursia la Eilat, totul a fost catastrofal; gropile din asfalt, un suc depășit ca dată, au fost urmate de leșinuri, stări de rău fizic, grețuri, o ambulanță care a preluat-o.

O altă prietenă (Vă spuneam că poeta Bianca Marcovici are cultul prieteniei), nou venită în Israel, își caută de lucru. Era arhitectă, dar i se propuseseră munci diverse, incompatibile cu pregătirea ei: Îngrijirea unor bătrâne, unele paralizate. Familia avea doi băieți de

vârstă școlară. Și, ghinionul ei: rămâne gravidă la 42 de ani. Soțul nu este de acord cu sarcina. Totuși Fanny nu renunță la sarcină. Și-a amintit de situațiile din România de pe vremea lui Ceaușcă! Câte femei au murit atunci din cauza sarcinilor nedorite!!

O istorie interesantă este cea cu inelul de logodnă: Era vechi de la bunică, străbunică, mamă, etc. În capitolul respectiv autoarea are ocazia să povestească întâmplări din viața de familie: Inelul găsit, un ciorap pierdut și căutat cu disperare, anunțarea unei nașteri, poeta recent operată, și multe alte momente din viața de familie. O familie frumoasă, reușită, cu înțelegere și bună voință.

Mi-au plăcut mult impresiile de călătorie, publicate cândva în revista „Viața noastră” la care scria și jurnalistul Liviu Moscovici (z"l). O revistă serioasă și bine condusă.

Mă gândesc cu plăcere și nostalgie la unul din cele mai frumoase locuri din România unde familia Bianca și Delu Marcovici au făcut o excursie: Brașov și Poiana Brașov. Plăcută a fost și esca la București, la „Intercontinental”. Ce se schimbă în România, se întreba familia Marcovici. Și bune, și rele. Dimineața au pornit cu un microbuz spre Poiană. Vremea era superbă. Escarele bine amplasate. În hotelul de 3 stele aveau cele necesare, mai puțin un geam care nu se deschidea normal, ci era un hublou care se deschidea prin balans de 30 de grade!

Poiana era la fel de frumoasă. Panoramă ca în Elveția. Au plăcerea să respire aer neviat. Au cumpărat ziare, reviste. Și aici nu există două reviste care să nu se beștelească între ele. Nu este consemnată însă prezența unei poete originare din România, sosită în vizită în țara natală.

A doua zi, o plimbare cu telefericul la Postăvaru, la 1635 m.

La Brașov au loc întâlniri plăcute: vecini din România, familia Doctorului Pandeli. Sau poeta Martha Iszak din Sighetul Marmăției. Venise s-o cunoască pe poeta ieșeană Binca Marcovici. Cele două prietene stau de vorbă pe hol ore în șir. Citesc împreună din revista "Poesis". Găsesc articole despre problematica Holocaustului și a "Războiului din Golf", descrise de criticul Vasile Baghiu, cu date poetice din cartea Biancăi Marcovici, "Amprente".

Doctorul Pandelli era la un simpozion. Finalul l-au petrecut împreună la discotecă. Au dansat ca în tinerețe. Dar totul începe să fie neașteptat de rău: Bianca are un leșin, este preluată de o ambulanță. Diagnostic: Sindrom Vertigo. Sincopă. E salvată de Doctorul Pandelli. Situația devine tot mai gravă. Se anunță familia în Israel, este internată la Spitalul de Neurologie din Brașov cu diagnosticul „edem difuz occipital”. Seara ajung la Aeroportul Otopeni. De acolo a fost introdusă în avionul EL-Al. La Tel-Aviv este așteptată de o altă ambulanță. Fiicele și sora ei sunt cu ea. Călătorește la orizontală. Se trezește și...este acasă. Ambulanța oprește direct la spitalul Rambam. Radiografiile continuă. O chinuie o amnezie.

Se vorbește ebraică, arabă, druză. Surorile alergau în toate direcțiile. Poeta s-a ridicat în picioare după aproape o lună...În sfârșit, se confesează că a devenit puțin mistică, religioasă, când totul atârna de un fir de păr.

O ultimă amintire din România, din timpul când a lucrat ca ingineră: Se afla în „Sala calculatoarelor”. A apărut șeful de secție care i se adresează violonistei cu suflet de artist: „S-au furat niște bani de la noi. Ți-am găsit dosarul tău și ne-am gândit să căutăm în geanta ta. Bineînțeles că nu au găsit nimic. Dar a doua zi a fost totuși chemată la Securitate, unde a fost supusă aparatului de detectat minciuni. Renunț să vă descriu cum a fost controlată. De altfel, am aflat că era prima încercare de folosire a primului model de astfel de aparat. Renunț să-mi amintesc fragmentul.

Mai bine vă citez câteva versuri din poeziile talentatei poete Bianca Marcovici, pe care o felicit cu apariția romanului vieții ei și îi urez succese în continuare.

„Aș putea să rup toate manuscritele/Aruncate în valiza cea mare din mansardă, /Ușurând viața copiilor mei/ Și , mai ales, a nepoților mei./Care nu citesc românește....

„Aș putea compune - din nou-/ Mici piese pentru vioară./ Dacă ar ține măcar unul din cei șapte nepoți/ Vioara visurilor mele, / Pe umărul drept al muzicalității!”

Poeta ne ia pe noi, cititorii, în lumea visurilor ei. Iar noi o urmărim până la ultima pagină.

(XLVIII)

Ștefan Pascu. O evocare

Cerneala și mâna acestui doc.[ument] e însă aceeași cu a celor anterioare, dar cel ce-i urmează e scris de altă mână. Începând cu f. 62 se schimbă și mâna și cerneala – înainte fiind mai apăsător scris, anumite litere altfel făcute, cerneala mai pală; 4) sublinierea adresei – adică scrierea ei cu roșu – lipsește și în alte două scrisori anterioare și în cel ce-i urmează. Aceasta s-ar putea explica prin faptul că doc. a fost introdus mai târziu la finele quadernului căruia-i rămăseseră câteva foi goale. Dar că este autentic și din an. VIII al papei Inoc. IV nu e dubiu. La margine e scrisă adresa ca și la toate celelalte doc.[umente] din an. VIII «Magistro et fratribus Hospitalis Jerosolimitani». Același Berger afirmă că «cette collection se présente avec toutes les garanties qui peuvent recommander des documents contemporains, transcrits avec soin, suivant le règles excellentes d'une ancienne tradition, qui a temps d'Innocent IV fuit quelque peu améliorée, mais ne fut jamais abandonnée» [această colecție prezintă toate garanțiile care pot recomanda documente contemporane, transcrise cu grijă, urmând regulile excelente ale unei vechi tradiții, care în vremea lui Inocențiu al IV-lea a fost oarecum ameliorată, dar nu a fost vreodată abandonată] (p. XI). Mai departe reia afirmația spunând: «Les registres d'Innocent IV sont contemporains, l'écriture est bien du plein treizième siècle» [Registrele lui Inocențiu al IV-lea sunt contemporane, scriitura e cert din secolul al XIII-lea] (XII).

Cercetând scrierile lui Delaville le Roux J. am găsit în Cartulaire général de l'Ordre des Hospitaliers de S. Jean de Jérusalem (1100-1310) [Culegerea generală de acte a Ordinului Ospitalierilor Sf. Ioan de Ierusalim (1100-1310)], t. II (1201-1260), Paris, 1887, la p. 657, reprodus privilegiul lui Bela IV din 1247, după Fejér, IV, 1, p. 447; la p. 679 reprodusă confirmarea Papei Inocențiu IV (datată de el 20 Iulie 1250), calificând-o «copie contemporaine»; la p. 689 reproducerea

confirmării lui Bela IV din 22 Iulie 1250 a înțelegerii dintre Rembald și comit.[ele] Soprony, după Fejér, IV, 2, p. 62. Altceva nimic căci el reproduce numai privilegiile acestui ord.[in]. În celelalte scrieri ale lui Delaville, Les archives, la bibliothèque et les trésor[s] de l'ordre de S. Jean de Jérus. à Malte [Arhivele, biblioteca și comorile Ordinului Sf. Ioan din Ierusalim, din Malta], Paris, 1883; Les Hospitaliers en Terre Sainte et à Cypre (1100-1310) [Ospitalierii în Țara Sfântă și în Cipru (1100-1310)], Paris, 1904, și Mélanges sur l'ordre de S. Jean de Jér. [Contribuții despre Ordinul Sf. Ioan din Ierusalim], Paris, 1910, nu are nimic referitor la acest ord.[in] în părțile noastre.

În studiul lui Giac. Bosio, Dell'Istoria della sacra religione et illustrissima militia di S. Giovanni Gerosolimitano, I, Roma, 1594, are f. puțin și anume: «In questo tempo (concilio di Lyone, 1245), parimente sentì l'Ungheria fin nelle viscere il flagello de' Tartari. Dopo havere posto a Jasigi et a Rossolani il giogo, con tanto fervore sopra Polacchi, e sopra gli Ungari venuta n'era ch'è la guida d'un celeste fuoco, andava ponendo ambidue quei regni in estrema rovina. Perilche desiderando Papa Innocenzo di dare a christiani di quei Paesi qualche soccorso, scrisse una lettera al Priore degli Hospitalieri in Ungheria, pregandolo et essortandolo à valere non solamente co' cavalieri e religiosi di quest'ordine ch'in quei Paesi trovavano virilmente oppressi all'impeto et al furore di quei Barbari; ma anco a movere coll'esempio e coll'esortationi sue, quei Popoli a pigliar l'armi; e combattendo valorosamente, scacciare quegli Infedeli» (p. 196).

Trecând la documentul lui Grigore IX din 1234 se poate spune: Documentul ce se află în vol. 17 din seria Reg. Vat. fol. 229v-230r, e adresat B. regi Primogenito Regis Ungarie, fără formulele ce-l preced în Hurm.[uzaki] (I,1, p.132). Adresa e scrisă în roșu ca și la toate celelalte doc. Scrisul e specific jum. sec. XIII, foarte frumos și regulat. Prescurtările cele obișnuite timpului: pentru rum = 4, pt.us 9; ac = 3; pri = p (cu căciulă); pt. pre = p (cu căciulă), pt. per = p (cu hasta tăiată), pentru pro=p (cu hasta tăiată cu o linie șerpuită). Acestea în ce privește prescurtările prin «truncamento»; cele prin contracțiune

la fel, sunt obișnuite: episcopatu = epatu; nomine = noie; christiano = xpiano; tamen=tam; ecclesiam=eccliam; fratre = fre, nostro = nro, pericula = picula, etc.= &c; lipsa lui n, m = printr-o linie orizontală – etc. Ortografia însă nu e constantă: numele proprii nu sunt scrise totdeauna cu litere mari: In cumanorum episcopatu, apoi «Episcopo Cumanorum», «pseudo Episcopis grecorum», «theutonicis»; restul e cu litere mari: Ungarie, Ungari, Cumani, Walathi etc. Nici Walathi nu sunt scriși peste tot la fel: la început e quidam populi qui Walati = fără h, iar mai departe totdeauna cu h. Când e un singur i nu are punctuația deasupra «accepimus», Walati, quidam, fide etc., când sunt 2 ii au deasupra două linii „alij, concilij, concilij, filij etc. Că e scris Walathi sau Walati este sigur deoarece este o deosebire evidentă între c și t în această scrisoare loci, diocesan⁹, recipiunt etc., tam, theutonicis, facte etc. t mic e totdeauna unit cu cele două litere de lângă el, atât precedenta, cât și cea ce-i urmează: ritum, materia, defectu etc. s = când e la mijlocul cuvântului sau la urmă e aproape totdeauna astfel s, iar când e la început e f (ca un f fără linia de secționare); (nos, eisdem) rar când e și în mijlocul cuvântului f = scismaticos, totdeauna cu f (fără linia de la mijloc) la început = sacramenta, sed, etc. d = totdeauna uncial = diocesan⁹, accedendi, eidem etc. Cam acestea ar fi particularitățile paleografice.

Pentru mai bună studiere eu am fotografiat amândouă doc. ce vă interesează astfel că vi le voi pune la dispoziție la întoarcerea mea.

Dacă mai aveți nevoie de alte lucruri eu cu cea mai mare plăcere vă stau la dispoziție luna ce o am de stat aici. Rămân cu cele mai respectuoase sentimente

al Dvs. Ștefan Pascu

Acad. IOAN AUREL POP

OCHEAN ÎNTORS

Răfuiala cu istoria

Neoliberalismul propune oamenilor *the great reset* (marea resetare) și *build back better* (construcția de la capăt mai bine). Judecând rațional te cuprinde scepticismul mai ales dacă ai experimentat în lagărul comunist obsesia ideologiei de a crea omul de tip nou. Doctrina neoliberală și globalistă, considerând perimate concepte ca stat, națiune, suveranitate, identitatea persoanei încearcă inventarea unor noi seturi de valori care să se constituie într-o mitologie a noii mișcări. Pledoaria pentru grupurile minoritare promovate într-o totală ignorare a standardelor majorității, impunerea cu orice preț a unor tendințe cel puțin bizare cum ar fi schimbarea sexului, preferința pentru grupuri ca transgenderi, LGBTQ, homosexuali exprimă voința de a impune pe scena lumii a unei avangarde a neoliberalismului și globalismului politic preamărit extrem de vocal în dauna și împotriva firescului existenței umane. Neoliberalismul este angajat într-o cruciadă împotriva naturii reale a ființei umane cu scopul creării unei civilizații transumaniste. Nimeni nu le neagă drepturile categoriilor de mai sus, dar neobișnuită este proporția dintre majoritate și minoritate complet răsturnată din cauza obsesiei de a crea cu încredințare o realitate socio-umană artificială, care contrazice simțul normalității.

Prin tendințele și grupurile excentrice încurajate se dorește marginalizarea unor instituții care de veacuri au fost pilonii societăților umane, precum: familia, biserica, delimitarea clară a sexelor cu trăsăturile lor specifice recunoscute (azi se promovează confuzionarea granițelor dintre sexe). Se trece ușor peste existența statelor naționale, a necesității granițelor, a respectării suveranității, peste sentimentele naționale, peste tradițiile specifice ale popoarelor create de-a lungul secolelor, acele tradiții care le conferă identitate. Ni se creează impresia chiar sentimentul culpabilității că dacă exprimăm solidaritatea noastră cu aceste realități suntem depășiți de momentul

istoric. Oricât se vorbește de mult despre inteligența artificială și robotică, continuăm să credem că omul nu va fi substituit niciodată în rolul său de ființă creatoare.

Mitropolitul Nicolae al Mesoghiei și Lavreoticii (din Grecia) în cartea sa *Anthropos Methorios* (Omul ca mediator, 2005) ne atrage atenția asupra unei dimensiuni filosofice neliniștitoare a epocii noastre:

„Epoca noastră are caracteristicile ei distincte și realizările ei impresionante. Ea și-a pus ștachete de neconceput, pe care le-a și atins. A învins barierele gravitației terestre. Produce bărbați și femei cu trăsături nemaiîntâlnite până acum, cu organe artificiale sau animaliere, cu piese și părți ale altor ființe umane. Produce substanțe inexistente până acum. Schimbă natura, abolindu-i legile. Penetreză în trupurile noastre, ne influențează sufletele, crează atitudini și obișnuințe, programează forme de comportament.

Epoca noastră a atins dimensiuni uluitoare, pătrunzând metodic în lumile submicroscopice, ajungând la viteze și înțe dincolo de imaginația noastră. **Dar caracteristica esențială a epocii noastre este că luptă împotriva a tot ceea ce este autentic, integral și adevărat.** (subl. ns. - fragment din publicația *Doxa*, 2016 a Mănăstirii Sfântul Arhangel Mihail din Canones, New Mexico). Așadar, ”lupta împotriva a tot ceea ce este autentic, integral și adevărat” înfierbântă capetele acelor „*masters of mankind*”(stăpâni ai omenirii), după expresia lui Adam Smith, care ne conduc.

Dacă marea resetare și-a propus să *build back better* (să reconstruiască mai bine), aceasta presupune să distrugă mai întâi ceea ce există. Ne întrebăm pentru cine

vor globaliștii să reconstruiască mai bine? Cine a votat pentru construcțiile lor intelectuale? În acest sens sunt folosite grupurile excentrice minoritare și noua propagandă emanată de la elitele neoliberale. Majoritatea populației este complet ignorată deoarece minoritatea elitistă se consideră singura chemată să lumineze „*the stupidity of the average man*”(prostia omului comun - v. Noam Chomsky, *Consequences of Capitalism*, Chicago, 2021, p. 37). Walter Lippmann (1889-1974), un cunoscut teoretician politic liberal considera că elitele într-o societate democratică „*have the duty of directing the „ignorant and stupid” masses to what ... (the elites) decide are proper goals, using whatever deception is required*” (op. cit., p. 37 - au datoriat direcționării maselor ignorante și stupide spre ceea ce elitele decid că sunt țelurile adevărate, folosind orice înșelăciune care este reclamată). Întotdeauna acest spectacol al demagogiei se încheie cu triumful consensului celor puternici și înșelarea maselor.

Exploatând anumite conflicte istorice, mai recent neoliberalismul instigă pe cei defavorizați să se revolte împotriva fostelor puteri coloniale, a fostelor imperii, a fostelor administrații, să ceară chiar recompense în numele unor ultragii trecute, vechi de secole. Revizuirea de pe poziții vindicative a istoriei a devenit o modă, o tendință din ce în ce mai accentuată. Imaginați-vă ce haos se poate crea dacă toate popoarele asuprite de marile imperii vor dezgrupa morții revendicând rescrierea istoriei. Se practică acea *cancelled culture* (cultură anulată) din perspectiva căreia, în mod eronat, se aplică evenimentelor istorice trecute criterii de interpretare și judecare prezente. Or, noi știm că singura cale comprehensivă este raportarea momentelor istorice la contextul producerii lor.

Iată de pildă cum Marlene L. Daut, etnică din Haiti care predă la Universitatea din Virginia (USA) protestează vehement împotriva comemorării la Paris a două sute de ani în mai a.c. de la moartea lui Napoleon Bonaparte (1769-1821). Articolul ei *Napoleon Isn't a Hero to Celebrate* publicat în prestigiosul *New York Times* (March 18, 2021)→

SILVIA URDEA

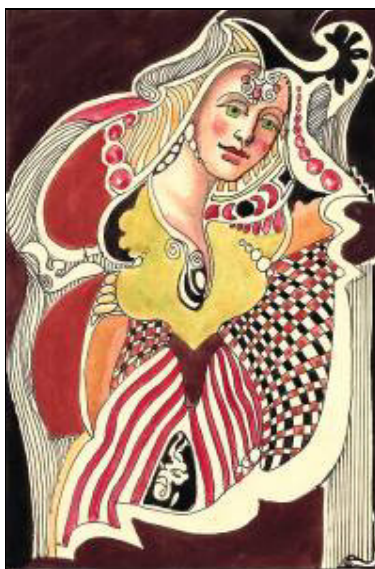
critică întreaga Franță pentru îndrăzneala de a memorializa o personalitate de talie europeană și universală. Autoarea se arată extrem de ofensată de inițiativa culturală de la Paris și din întreaga Franță dedicate lui Napoleon Bonaparte deoarece îl consideră „*the biggest tyrant, an icon of white supremacy (cel mai mare tiran, un idol al supremației albe)*”. Eroii au toți limite după cum pete sunt și în soare. Vina capitală a lui Napoleon este, în viziunea profesoarei, restaurația sclaviei în Saint-Domingue (azi Haiti) și pe teritoriul francez în 1802, după ce odioasa instituție fusese desființată. Înțelegem perfect revolta lui Marlene Daut, dar nu putem accepta *the cancelled culture*, crucificarea absolută a unei personalități de complexitatea lui Napoleon Bonaparte din cauza unei erori care poate fi înțeleasă numai dacă este plasată în momentul istoric al emancipării din feudalism. Instituția sclaviei a fost abolită de Parlamentul britanic în 1833.

Wikipedia ne informează obiectiv că geniul militar al lui Napoleon a impus să fie studiat în întreaga lume: „*One of the greatest commanders in history, his wars and campaigns are studied at military schools worldwide*” (Unul dintre cei mai mari comandanți în istorie, războaiele și campaniile lui sunt studiate în școlile militare în toată lumea). Dacă nu ar fi decât codul juridic napoleonic care a impus idei moderne liberale precum meritocrația, egalitatea în fața legilor, dreptul de proprietate, toleranța religioasă, secularizarea educației, finanțe echilibrate, idei care au fost răspândite în toată Europa, scoțând-o din feudalismul stagnant, și Napoleon ar trebui celebrat pentru acțiunile sale care au împins lumea pe calea progresului. În ciuda erorilor sale, Napoleon a fost prizat de întreaga Europă ca unul dintre geniile ei, astfel că moartea lui (5 mai 1821) exilat pe insula Sf. Elena „*was received with shock and grief throughout Europe*” (a fost primită cu șoc și durere în toată Europa), se menționează în Wikipedia.

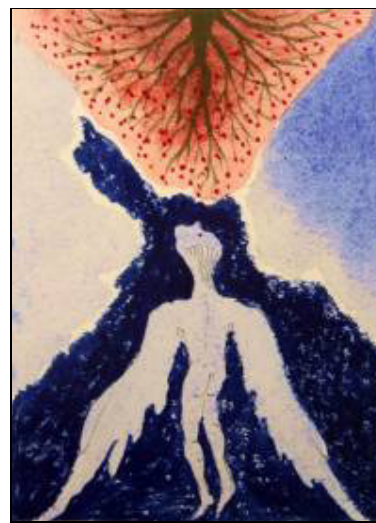
Atitudinea față de trecut dezvăluie foarte mult despre orizontul comprehesiv al prezentului, despre capacitatea de a penetra sensul evenimentelor și al personalităților

implicate în istorie. Statuile și alte genuri artistice celebrează, de obicei, acel aspect care a fost un vector nu doar al personalității, ci și al momentului ei, un ideal pentru care s-au dăruit energii și eforturi concertate. Pe bună dreptate, se întreabă acuzator Academicianul I.A. Pop în vara anului 2020 când cu dărâmarea statuiilor în America, „*Cu ce drept - în afară de dreptul forței brute, al ignoranței și al manipulării - ne ridicăm noi contra memoriei lor?*” Acest fanatism demolator ne trimite la cele mai negre secvențe ale istoriei și ne face să ne îndoim de validitatea viitorului pe care asemenea distrugători l-ar putea gira.

Nu ne putem permite să extragem din tradiția culturală a popoarelor eroi și fapte care ne incomodează pentru anumite motive, unele chiar întemeiate. Trebuie să privim actul istoric prin relevanța lui în contextul concret al producerii lui. Numai necunoașterea istoriei îi poate împinge pe oameni să aplice unor vremuri apuse norme morale, sociale, idei politice total necunoscute atunci. A trimite la eșafod istoria numai pentru că nu s-a conformat unor principii contemporane este o nerozie. Drumurile în istorie nu sunt întotdeauna ascendente. Istoria înregistrează regrese, stagnări, ocoliri, dar, în cele din urmă, ajunge în marșul ei uneori greoi, alteori accelerat la înfăptuirea unui vis pentru care se zbat și suferă zeci de mii de oameni. De aceea nu trebuie să judecăm obtuz trecutul, ci

Petru Botezatu

Petru Botezatu

cunoscându-l și mai ales reflectând asupra lui *sine ira et studio* trebuie să ne plasăm în cea mai potrivită postură, aceea a reverenței față de vrednicia înaintașilor noștri, deoarece lupta lor ne-a netezit nouă drumul. Eroarea care se face în învățământul american este că de mulți ani se predă o istorie pe scurt, subordonată preconcepțiilor neoliberalismului, care elogiază drepturile minorităților, prezentând rasa albă ca un veritabil dușman al acestora. Se subliniază doar criminalitatea rasei albe, care ar fi cauza tuturor relelor. Se încearcă inculcarea unui complex de vinovăție, pregătindu-se cu ostilitate parcă ieșirea din scenă a acestei rase, care a dat omenirii cea magnifică civilizație occidentală. Atitudinea Rusiei și Chinei față de tradiția lor națională ar putea să ne dea lecții, fiind o alternativă la corectitudinea politică ce și-a propus să îngenuncheze rasa albă pentru a se folosi de minorități în perpetuarea puterii și influenței doctrinei neoliberale.

Cum ar putea Franța să elimine din tradiția ei istorică un geniu ca Napoleon Bonaparte? Pe principiul petelor în soare foarte mulți făuritori de istorie pot fi ostracizați, ceea ce ar duce la golirea tradițiilor naționale de semnificație și conținut. Poate chiar asta intenționează globaliștii neoliberali: să facă *tabula rasa* din tradițiile naționale pentru a instaura propria lor ortodoxie dificil de impus publicului larg, fapt posibil de îndeplinit doar prin manipularea mulțimilor de acei experți din totdeauna ai legitimității.

Când se credea că muncitorii conduceau... ŞAYP Veli Abdulla (1913-1991)

Cred că îmi pot data evocarea după anii 1986 despre anii 1944-1946. Tatăl meu, Abdulla Veli Şayp, preot musulman în satul Aqbaş azi Albeşti, (partea din vale, de lângă pădure), jud. Constanţa, era un preot sărac, fiu de preot tot atât de sărac. Absolvent al Seminarului Teologic Musulman din Medgidia, elevul poetului național Memet Niazi, căruia i-a dedicat poezii ce au apărut în revista EMEL din anii 1931, 1932, 1933, foaie celebră prin asemenea versuri:

„Dacă vei întreba din mormânt cum e soarta tătarului,

Tot orfan e, zi și noapte pentru Patrie e-n zbcium,

Dacă mormântul tău e-n Rai și Creatorul te va chema,

Roagă-l să ne-accepte Ruga, să ne-adunăm iar în Crimeea.”

(rev. Emel, an 1931, romanul istoric bilingv Şayp, coperta, rev. Emel nr.44.p.3)

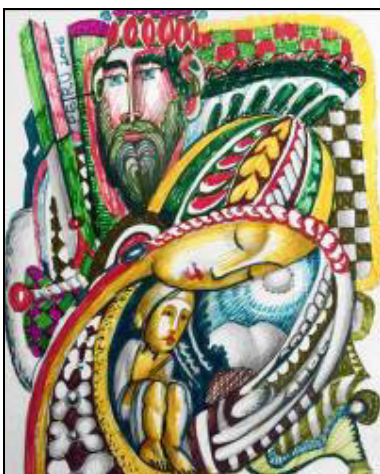
Avea propria ideologie. Cum citise operele lui Marx și Engels și era un adept al teoriei comuniste, avea dialoguri mai mult decât aprinse cu refugiații tătari din Crimeea anilor 1943, 1944, care spuneau cu lacrimi în ochi: „Domnu’ Hoge, nu e ca în carte.” Se cunoștea că tata era numit de colegi „comunistul”. Și comunistii l-au arestat de două ori: în 1945 și în 1952, la ultima primind o condamnare de 7 ani! Dacă la prima arestare a scăpat fugind, dacă a fost căutat și sovieticii au lăsat în sat o mașină neagră cu tabloul lui și cu recompensa în ruble, nimeni nedându-l prins, CINSTE ACESTOR LOCUITORI!- la a doua arestare a efectuat 6 ani de închisoare! Din prima arestare am aflat scena următoare, abia în 1996 de la verișoara Şayzer în casa cărora a ajuns cerând bani spre a închiria o căruță ca să ajungă acasă. Mama dnei Şayzer, d-na Salia, una dintre cele mai distinse doamne ale neamului nostru în acea perioadă, deținut politic și ea prin Mislea și Miercurea Ciuc, prin anii 1952-54, a povestit fiicei: „Am mai văzut om speriat, dar ca Şayp fugar de la comandamentul sovietic n-am mai văzut. Tremura când mi-a cerut bani și ajutor, a continuat să tremure și când mi-a spus pin ce a trecut: „În noaptea aceea mi-am visat fiul, pe Tuli, care mă chema

cu mâna spre el. Cu o zi înainte fusesem supus unei anchete cumplite. Eram culcat pe masă, de jur împrejur se înșiraseră ofițerii sovietici cu armele îndreptate spre mine, strigând: Spune, cine îi dă bani lui Negip Hagi Fazil pentru refugiații tătari din Crimeea? Spune, cine a mai rămas în țară dintre cei veniți? Unde sunt ascunși fugarii sovietici? Nu, aștia nu erau comuniști, nu!” A mai spus el.

Moartea lui Stalin l-a prins arestat la Aiud. După ani, îmi amintesc că l-am întrebat:

- Cum ai aflat de moartea lui Stalin?

- Cei care ne păzeau se făceau că uită, că pierd ziarul, pe la WC sau chiar pe coridor, aproape de ușa celulei. Unii gardieni se angajaseră pentru a ne ajuta. Cunoștea comandanții dar și gardienii, colindând lagărul Poarta Albă al Canalului Dunăre-Marea Neagră, închisorile Caransebeș, Aiud, Baia Sprie. Îi era frică să vorbească. Mi-a relatat doar un aspect de grevă a foamei de la Aiud, când toți deținuții au adresat lumii libere strigătul disperării și al revoltei în genunchi: „Murim de foame!” Zeci, poate o sută, poate mai mulți localnici curajoși s-au îndreptat către închisoarea lor împărțeau cu câte o pâine! Nu știu anul, bănuiesc să fi fost în 1955 sau în 1956. A doua întrebare pusă de mine a fost: De unde și cum făceați rost de mâncare refugiaților crimeeni? Casa noastră era plină de refugiați disperați cu câte o batistă în care legaseră un schimb de lenjerie sau un Coran. Așa i-am reținut în mintea mea de copil . Într-o zi, câinii

Petru Botezatu

bunicului (locuiam în aceeași curte)s-au repezit la un asemenea musafir. Am strigat-o pe mama să-l ocrotească de câini. Ocupată cu treburile casei, ea mi-a răspuns:

- Ajută-l! Ferește-l de câini.

Răspunsul meu a fost auzit și de bietul refugiat din calea armatei roșii:

- Nici nu mă gândesc! Dacă era Abdulla aqay* din sat, îl ajutam. Dar este Abdulla aqay din Crimeea!

L-am mai întrebat dacă bănuiește pe cineva că l-ar fi dat pe mâna securității române. Discuția avea loc cu un an înaintea decesului., Mi-a răspuns:

- Da, îl bănuiesc pe soldatul Gelil din satul T de lângă Medgidia, care s-a oferit să meargă și la hoga din Babadag, Nazif Geanakay, (anul 1952), colegul meu de seminar, să-i ducă bilețelul în care ceream să-mi dea banii de pe pieile de oaie de Qurban Bayram, să le duc familiei Ozenbaşlı care trăia ascunsă în cimitirul soldaților turci din Brăila.

Când a coborât la Tulcea din vaporul de Brăila, tata a fost „luat în brațe” de doi voinici și a fost urcat în mașina neagră. Noi abia după un an și jumătate am aflat că este în viață, când Idayet Omârseyit, originar din satul Vârtop (Deluru) electrician la Canal, ne-a adus bilețelul scris cu un creion pe o ruptură de sac: „Sunt sănătos. Ai grijă de copii.” Ultima întrebare a izvorât din sărăcia de după război a tătarilor din satele dobrogene, deoarece, într-un sat sărac, este sărac și preotul.: De unde făceați rost de alimente? Răspunsul este demn de un slujitor al Domnului:

- Ne-a dat Alla!

1 noiembrie 2021

GÜNER AKMOLLA

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Culmea răstignirii noastre pe pământ este iubirea vrăjmașilor.”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, aș vrea să încep prin cuvintele Înaltpreasfințitei Voastre spuse la începutul unui cuvânt de învățătură: „Binecuvântat să fie Dumnezeu care și astăzi a coborât din roua Cerului peste sufletele noastre, peste noi!” Cu această binecuvântare, vă rog să vă opriți asupra pericopei evanghelice de la Sfântul Evanghelist Luca cap. 6, versetele 31-36, spunându-ne un cuvânt de învățătură.

Îps. Ioan: Citind această pericopă evanghelică, putem spune că Hristos ne-a chemat pe Muntele Fericirilor, la Predica de pe munte, cu tema Iubirea vrăjmașilor.

L.C.: Pentru aducere-aminte a noastră și a cititorilor, vă rog să-mi permiteți să citez textul acestei pericope: „31. Și precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea. 32. Și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea? Că și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei; 33. Și dacă faceți bine celor ce vă fac vouă bine, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii același lucru fac; 34. Și dacă dați împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire puteți avea? Că și păcătoșii dau cu împrumut păcătoșilor, ca să primească înapoi întocmai. 35. Ci iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți bine și dați cu împrumut fără să nădăjduiți nimic în schimb, și răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preasfânt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi. 36. Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv.” (Luca 6, 31-36).

Îps. Ioan: Mulțumiri pentru mărturisire – să și-o primească Dumnezeu în Cer, că L-ai mărturisit pe El și cuvântul Său, aici, pe pământ. Dacă, în viața Mântuitorului, punctul maxim al durerii Sale pământeste a fost răstignirea pe cruce, tot așa, prin cuvânt, ne spune și nouă să ne răstignim. Cum ar fi aceasta? Culmea răstignirii noastre pe pământ este iubirea vrăjmașilor. Cuvântul vrăjmaș este foarte pregnant în Vechiul Testament, chiar Dumnezeu îl rostește, atunci când au căzut Adam și

Eva. Îi spune Evei: vrăjmășie voi pune între tine și șarpe, cel care te-a mușcat! Iată, din nefericire, unde este sorginta acestui cuvânt. De ce îl găsim apoi atât de des în Vechiul Testament și asupra căruia se apleacă Mântuitorul, ca o culme a răstignirii noastre? Cel care -l iubește pe vrăjmaș, acela acceptă de bună voie să fie răstignit.

L.C.: Totuși, Înaltpreasfințite Părinte, de ce e atât de vizibil cuvântul vrăjmaș în Vechiul Testament?

Îps. Ioan: Ca să vedem de ce acest cuvânt era mereu prezent pe buzele poporului lui Israel, este necesar să cunoaștem contextul istoric și cultural. Dumnezeu dăruise poporului lui Israel o țară destul de mică, Canaanul. Și din toate părțile, la nord, la răsărit și către apus erau numai popoare, care, din când în când, veneau și năvăleau peste Țara lui Israel, pustiau satele, voiau să le smulgă din inimă credința într-un singur Dumnezeu. Și atunci, oriunde ar fi privit un izraelit, nu vedea decât dușmani, vrăjmași, așa se face că alt cuvânt, aproapele (semenul) era limitat doar la cei de neamul lor. Însă Dumnezeu nu i-a spus poporului lui Israel să-i urască pe oameni, ci, vedeți, Mântuitorul zice: Binecuvântați-i pe cei ce vă blestemă! Iertați pe cei ce vă blestemă!

Iată, deci, istoric vorbind, de ce în limbajul lui Israel găsim atât de mult cuvântul acesta. Pentru că erau înconjurați numai de popoare care doreau să-i cucerească: hitiții din nord, asirienii, babilonienii, dinspre răsărit, egiptenii din partea de sud ș.a.m.d. Însă, veți zice: Părinte, ușor este a spune să-l ierți pe cel care te-a jignit, care și-a dat o palmă peste obraz, ușor este a zice. Totuși, să vedem dacă a ierta e posibil sau nu.

Să ne aducem aminte din cartea Faptele apostolilor, când arhidiaconul Ștefan este scos afară din cetate și este omorât cu pietre. Care sunt cuvintele pe care le rostește atunci? Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta! El era în genunchi și se ruga lui Dumnezeu pentru cel care lovea

cu piatra în el! Cu piatra! În noi, mai lovesc oamenii cu vorbe și nu răbdăm, dar în Sfântul Ștefan au aruncat cu pietre! Pe Sfântul Ștefan l-au îngropat în pietre, l-au îngropat în ura lor și totuși s-a rugat lui Dumnezeu pentru ei.

Să ne aducem aminte apoi din istoria bisericii universale, din epoca primară a bisericii, din epoca persecuțiilor, ați auzit de vreun martir care era dus în arenele romane și dat leilor să-l sfășie, ați auzit vreun mărturisire din scrierile patristice că acei creștini îi blestema pe cei care au dat drumul leilor să-i sfășie? Nu, ci se rugau pentru ei.

Să mergem mai departe. Ce a spus Hristos pe cruce? Când îi băgau piroanele în mâini și în picioare? Părinte, iartă-i că nu știu ce fac! Îl durea. Pe Hristos L-au durut acele răni. Vedeți, numai un pic dacă ne tăiem la o mână cât suferim, dar să și se bată piroane în mâini și în picioare!? Să fii scuipat, să fii batjocorit, bătut, încununat cu spini, purtând un lemn greu pe cruce, pe dealul Golgotei și totuși spune: Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac!

Deci Hristos i-a iertat pe cei care L-au prigonit! Dar se pune întrebarea: oare Tatăl cel Ceresc i-a iertat? Mergând pe scara logicii, eu cred că Tatăl i-a iertat – dacă nu i-ar fi iertat Tatăl cel ceresc pe cei care L-au prigonit pe Fiul Său pe cruce, am fi avut o altă evoluție biblică, precum că unora dintre cei care L-au lovit, le-ar fi uscat pe loc mâinile, altuia i-ar fi luat vederea, altuia i-ar fi trimis Dumnezeu un înger și cu sabia l-ar fi lovit.

Dar nu avem nicio mărturie biblică, nici de la Maica Domnului, cum că cei care L-au răstignit pe Fiul lui Dumnezeu ar fi pășit ceva după răstignire, ci toți s-au întors la Pilat și, cum se spune în armată, i-au raportat: Preaînălțate domn, am executat cererea detenției? Ne-am făcut datoria și s-au întors în cazarma lor. Despre niciunul nu se scrie că ar fi pășit ceva. Ce înseamnă aceasta? Că Tatăl cel Ceresc i-a iertat.

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, după câte știu eu, în Vechiul Testament era predominantă Legea talionului.

Îps. Ioan: Știți bine că în poporul lui Israel, în Vechiul Testament, acționa Legea talionului, și-a scos→

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Amvon

Despre minciună și manipulare

În celebra poveste amuzantă și plină de învățături a lui Andersen, intitulată „Hainele cele noi ale împăratului”, se vorbește despre un rege pe care niște escroci l-au făcut să creadă că există o stofă minunată care are prerogativa de a fi invizibilă pentru nepricepuți și inepti și vizibilă numai pentru înțelepți. El, cel dintâi, desigur, n-o vede, dar îi este frică să spună asta, de teamă să nu fie considerat ca unul dintre nepricepuți și, așa fac toți slujitorii săi și tot poporul. Regele defilează pe străzi fără să aibă ceva pe el, însă toți, pentru a nu se trăda, se prefac că admiră haina foarte frumoasă, până când se aude glăsciorul unui

copil care strigă în mulțime: „Împăratul e dezbrăcat!”, stricând fermecarea și, toți în sfârșit au curajul să admită că acea haină vestită nu există. „E dezbrăcat!” a strigat tot poporul, care până atunci admira niște veșminte iluzorii. Regele s-a gândit că într-adevăr, poporul are dreptate, dar și-a continuat drumul, urmat de cei care purtau o trenă inexistentă.

Dacă ar fi trăit în România zilelor noastre, copilului din povestea cu "regele e gol" i s-ar fi dat niște nuiele la palmă, ca să se învețe minte și ar fi sfârșit bătut și linșat mediatic.

Pentru regele gol care s-a lăsat înșelat de lachei se potrivește ca o mânășă un verset din Apocalipsă: „Ferice de cel ce veghează și își păzește hainele, ca să nu umble gol

și să i se vadă rușinea!” (Apoc. 16,15).

În cheie parabolică Biserica este glăsciorul aceluia copil. Se va mai auzi măcar un glas care să rostească adevărul? Adevărul gol goluț, lipsit de orice înflorituri!

Pr. Dr. GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Convorbiri duhovnicești

→cineva un ochi, aveai și tu dreptul să te duci să-i scoți un ochi. Ți-a scos cineva un dinte, aveai dreptul să te duci să-i scoți și tu un dinte. Legea talionului: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte.

Tatăl cel Ceresc cum a procedat? Acei oameni L-au răstignit, L-au omorât pe Fiul Său, dar în scrierile biblice și patristice nu găsim nicăieri însemnări precum că unul din fiii sau fiicele celor care L-au răstignit pe Hristos ar fi pățit ceva. Deci, Dumnezeu-Tatăl n-a zis: Fiu pentru fiu! Mi-ați omorât Fiul, vă omor și eu pe fiii voștri! Nu. I-a iertat Dumnezeu și le-a dat (Ce?) timp de pocăință. De aceea și noi suntem acum în timpul de pocăință, pentru că și noi L-am supărat de atâtea ori pe Dumnezeu și zice Dumnezeu: Să-l mai las încă o zi, încă un an, poate se va pocăi, poate va recunoaște că a greșit, să-l iert și să-l aduc într-o Împărăție bucuriei celei cerești. Iertați și să iertați, ca și Dumnezeu să ne ierte pe noi!

L.C.: Desigur că învățăturile din contextul acestei evanghelii sunt multiple, dar vă rog să vă mai zăboviți puțin asupra ultimei fraze din pericopă: Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv!

Îps. Ioan: Haideți să răsfoim puțin cartea de gramatică a limbii române! Începe fraza așa: Fiți milostivi, aici avem verbul a fi la

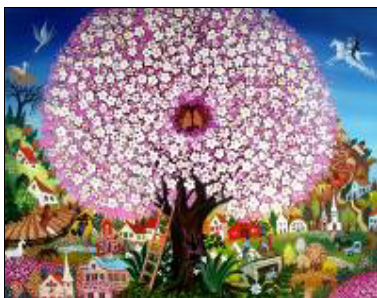
modul imperativ: Fiți milostivi! Un verb care este la imperativ înseamnă că este o poruncă și trebuie să facem ce spune verbul acela. Deci Fiți milostivi este o poruncă de la Dumnezeu. Știți cum i-a dat Dumnezeu lui Moise cele 10 porunci, în Sinai, dar, acum, Hristos ne dă și El această poruncă. Hristos nu se roagă de noi, Dumnezeu nu se roagă de noi; nu spune: Știi, frate, te rog să fii milostiv! Nu! Ci ne dă poruncă. Este poruncă dumnezeiască să fii milostiv. Porunca se împlinește necondiționat. Vă aduceți aminte cei care ați fost ostași în armata română, cum se spunea în armată: ordinul se execută, nu se discută!

Ei, și porunca aceasta, nu dată de un pământean, ci de însuși Fiul lui Dumnezeu, ne spune: Fiți milostivi!, adică ar vrea să spună: Vă poruncesc să fiți milostivi! Nu, vă rog. Porunca se împlinește necondiționat, rugămintea, așa și așa. Dacă îți poruncește cineva un lucru, trebuie

să-l faci, dacă te roagă să-l faci, stai și cântărești dacă este bine sau nu să-i împlinești rugămintea. Dar porunca aceasta dumnezeiască este poruncă și nimeni nu trebuie să o mai comenteze sau să se sustragă de la împlinirea ei. Deci, iată acest cod de învățătură creștină!

Citiți în Noul Testament, la Sfânta Evanghelie după Matei, capitolele 5-6-7, și veți găsi acolo codul de învățătură creștină. Nicăieri, în nicio cultură și civilizație de pe pământ, nu veți găsi cuvintele acestea: Iubiți pe vrăjmașii voștri! și porunca aceasta: Fiți milostivi! Aceasta face ca religia și credința noastră creștină să fie peste toate religiile și ideile și filosofii din lumea aceasta. În nicio școală de filosofie, nici din antichitate, nici de astăzi, nu spune cineva: iubește pe vrăjmașul tău, ci doar se încearcă să se dezbine popoarele și oamenii.

Dumnezeu să vă ajute să împliniți porunca: Fiți milostivi!, deoarece îmi este teamă că doar porunca aceasta împlinită ne va salva de la adâncurile iadului, pentru că eu numai prin mila lui Dumnezeu voi putea să trec peste pragul Raiului. Nimeni nu va putea merge cu fruntea sus la Cer, ci doar cu capul în jos, în smerenie și cu lacrimi, spunând: Doamne, fie-ți milă de mine! Dumnezeu să vă miluiască pe toți în ceasul de grea încercare din viața aceasta și, mai ales, în ceasul cel din urmă al vieții noastre!

Petru Botezatu

Trâmbițele desfrâului

(III)

După ce le aplică pedeapsa cu orbire sodomienilor, cei doi Îngeri îi poruncesc lui Lot să își strângă familia și să părăsească împreună cu ei casa și cetatea. Lot și-a înștiințat rudele, dar nu a fost luat în seamă, ginerii săi îl sfidează, primind vestea ca pe o glumă (Gen. 19, 14). De aici putem înțelege că le lipsește însăși nădejdea în Dumnezeu, virtute care, așa cum spunea Sf. Maxim Mărturisitorul, „desface mintea de toată împătımirea după cele pământesti”.

În primul rând, nădejdea este forța iubirii lui Dumnezeu manifestată în viața noastră printr-un răspuns lăuntric, printr-un îndemn din partea celor mai duhovnicești decât noi sau, ca în situația Sodomei și Gomorei, printr-o prezentă călăuzitoare care ne scoate din robia păcatului și al bolilor spirituale, așa cum cei doi Îngeri îi secondează, prinându-I de mână și scoțându-i afară (Gen. 19, 16-17) pe ultimii supraviețuitori ai urgiei.

În al doilea rând, nădejdea sporește credința omului, ca acesta să înțeleagă că doar Cuvântul lui Dumnezeu e hrana inepuizabilă și nestrăicătoasă a vieții, așa cum regăsim la Sf. Ev. Matei: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (4, 4). Ginerii lui Lot sunt lipsiți de orice reacție împotriva păcatului, practic sunt cufundați în mocirla acestui desfrâu colectiv nestăvilat, fapt pentru care îl percep ca pe o normalitate, de aici sfidarea lor, apatia și complicitatea subtilă.

Dacă la intrarea acelor Oameni în Sodoma, Lot își arată ospitalitatea și purtarea de grijă pentru cei invitați sub acoperișul său, fără să bănuiască că cei doi sunt Îngeri, observăm că în versetul 18 Lot îl recunoaște pe Dumnezeu și i se adresează cu „Stăpâne”. De asemenea, în versetul 19, dreptul acesta îi mulțumește lui Dumnezeu pentru că i-a întins mâna Sa Atotputernică, prin bunăvoință și mare milă, ca să nu piară laolaltă cu cei stricați și morți spiritual din pricina lipsei de trezvie a minții (gr. *νήπιος*). Ea înseamnă o permanentă pomenire a lui Dumnezeu în cuget, gândind frumusețea lucrării Sale,

slava Lui necuprinsă, bucuria noastră de a-L chema în mijlocul lucrărilor noastre de zi cu zi, așa cum însuși regele David o simțea: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am bucurat” (Ps. 76, 4). Sodomienii erau lipsiți de bucuria cea după Dumnezeu, pe care au înlocuit-o cu veselia nătângă a sexualității de ocară și cu stăpânirea lumească efemeră, de aici rătăcirea colectivă. Se încurajau unii pe alții în păcat și nu cunoșteau limanul rugăciunii spre tămăduire, fapt pentru care Lot, prin purtarea sa, era un străin și un marginalizat al cetății.

Acest venetic, cum îl numeau sodomienii, acest marginalizat al cetății își pune nădejdea în Dumnezeu, iar versetul 20 e o mărturie a cererii stăruitoare către Dumnezeu, pentru că Lot se cercetează pe sine și își recunoaște neputința omenească de a ajunge într-un loc înalt și protejat, care e muntele (Gen. 19, 17), înainte de căderea focului și pucioasei din cer peste Sodoma și Gomora. În această cerere se întrevește și smerenia prin justa

* * *

Nu eram pregătită să mor în brațele mele.

Fața mea s-a făcut că o hartă de sânge într-un minut.

Ți-am aruncat un pahar de apă spre față...

Te-ai trezit mai pe urmă în heder miun* cu o burtă balon, după o conoscopie nereușită !

Pandemia nu mai conta!

Am intrat printre ei, bolnavii!

Sonda te-a ajutat

Ai scăpat cu viață

Dar trauma mea de a conduce

mașina spre spitalul Carmel

S-a adâncit

Precum o falie definitivă

Ce separă continente..

Viața de pe muchie de cuțit

Atunci când nimeni nu-ți sare în ajutor.

*Camera de gardă a spitalului, noaptea, la HAIFA !

BIANCA MARCOVICI

măsură pe care Lot o dă pregătirii sale duhovnicești.

După cum ne relatează numeroși Părinți bisericești, muntele reprezintă elevația, locul de adâncă cugetare, este reperul ascensiunii minții și al inimii, simbolul transcendenței, al întâlnirii dintre cer și pământ, deoarece „mișcarea în viața duhovnicească se cuvine să fie îndreptată înainte și în sus, spre atingerea desăvârșitei asemănări cu Dumnezeu”, în acest sens dacă omul se oprește „a se mai mișca înspre Dumnezeu, începe să se sfărâme lăuntric, semn al morții sufletești”.

Așadar, Lot își pune nădejdea în Dumnezeu și se încredințează în mâinile Sale, obține izbăvirea ca urmare a încuviințării lui Dumnezeu de a fugi în cetatea apropiată Țoar (în ebr. *miț'ar: mic, neînsemnat*), prin cuvintele Îngerului: „Iată, îți cinstesc fața și-ți împlinesc acest cuvânt, să nu pierd cetatea despre care grăiești” (Gen. 19, 21).

Dreptul Lot e cinstit de Dumnezeu și rămâne viu ca urmare a păstrării acestei virtuți, nădejdea, care l-a scăpat de soarta nefastă a celor două cetăți, iar Țoar este cetatea scăpării sale. Sf. Ap. Pavel socotește această virtute absolut necesară: „Prin nădejde ne-am mântuit” (Romani 8, 24).

Când a intrat Lot în Țoar, împreună cu soția și cu cele două fiice ale sale, se ridică soarele deasupra pământului (Gen. 19, 23); această cetate a fost scăpată de urgie la rugămintea lui Lot, de altfel, ar fi avut aceeași soartă ca Sodoma și Gomora. Abia după ce Lot a ajuns în siguranță „Domnul a slobozit peste Sodoma și Gomora ploaie de pucioasă și foc din cer de la Domnul” (Gen. 19, 24).

Pr. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

Zăvor de iarbă

Cam greu să-i dai norocului adresă,
Deloc ușor să-i spui iubirii: Pleacă!
Iar dac' având-o, inima săracă
Îți este, e că vrei s-o ții în lesă
Și cântecul de soare să și-l tacă.
Dar cu ce glas s-o chemi când nu e,
de să
Răsună tot pustiul, principesă
A nopții – lună albă, dacă
Nici tu nu i-ai aflat sub cer căreia
De-o veșnicie cât o noapte lungă
De când de dorul tău se frânge marea
Cu brațe-valuri vrând să te ajungă ?

Eu, norocoasă foarte-n neiuibire,
Să-i dau și nenorocului de știre ?

*

Se-adună norii negri (să mă bucur?),
Amenințând c-un nou potop dar, arcă

Nu prea mai știe nimeni cum să facă
Iar omu-i mai ușor decât un flutur.
Se-anunță noi dezastre. Și ce dacă?
Noi ne-agățăm de franjurii de ciucur
Din harta lumii, între-alcool și sucuri
Reîmpărțită, și-n iubiri săracă.
Nu așteptăm nimic, dintotdeauna
Ne-a fost viața lungă așteptare;
De-ajuns ni-s nepriceperea și ura
Și-ajungem sigur la limanul care
Ni-i port de taină. Care Penelopa
Mai pune de-un război prin Europa?!

*

De când cu-nțelepciunea nu prea mai
dorm în fân
Nici dorul nu mai are învolburări de
vis
În patul larg cât zarea mi-e somnul
interzis,
Din crânguri cu nefloare numai
ciulini adun

Pentru ne-ncoronarea care mi s-a
prezis
Că mă așteaptă-n vreme; dar cât zorii
rămân
Aprinși încă de jarul din soare, mai
amân
C-o respirație ceasul ce mi s-a fost
înscris
În cartea care ține înscrisurile toate
Cu oameni – umbre calde cu lumină-
nsemnate
Sau chiar lumini de taină neîntrupate-
n stea
Ce-și caută popasul sub ierbi ca într-o
doară.

Eu cum s-aleg din cântul de greieri
liniștea
Ca-ntregul rug de patimi să uite să
mai doară?

PAULA ROMANESCU

Divinizarea culturii

În vremea noastră această temă este cardinală! De ce? După 1600 sau chiar din timpul lui Dante, la anul 1300, elita culturală a Europei a îndrăznit să detroneze religia creștină și să așeze în loc cultura, războiul, economia, - iar în zilele noastre prin tehnologia informației a reușit să bazeze aproape total lumina dumnezeirii către mintea, inima și sufletul creștinilor. De aceea e alarmant faptul că în prezent primează cultura iar religia este ignorată, terfelită și tăiată din sufletul creștinilor.

Din secolul 15 se poate vorbi de o separație evidentă și alarmantă între cultură și religie.

Și urmarea constă în desacralizarea culturii care îmbracă și haina idolatriei și fără să ne dăm seama, cultura devine demonică.

Firește că la început procesul a fost lent, însă cu exemple îndrăznețe, radicale și pline de răzburare în multe cazuri.

În zilele noastre se pare că se petrece ceva strigător la Cer. Adică Europa nu mai dorește să fie creștină. Ba chiar a declarat moartea Creștinismului. Toți conducătorii vorbesc în nume personal, prin prisma puteri primită prin „alegeri libere” de la popor. Cum își începea Ștefan cel Mare și Sfânt hrisoavele domnești? Io, Ștefan Voievod și Domn al

Moldovei din mila lui Dumnezeu... Pe steaguri erau arborăți sfinții Gheorghe, Stratilat, Dumitru... adică sfinții militari, foști generali creștini în armata romană care au mărturisit cu propriul sânge Evanghelia și iubirea pentru Domnul Iisus Hristos.

Neo marxismul prezent care s-a impus în mod absolut de vreo trei secole, ca forță antihristică a reușit să creeze o ideologie ce e de inspirație diabolică, o pseudo religie cu ajutorul căreia e hotărâtă să supună omenirea, să o facă sclavă prin tiranie, lipsă de libertate și absența lui Dumnezeu din toate sferile societății umane.

Așa s-a ajuns la divinizarea ideologiei, a culturii și a milioane de idoli fabricați de mintea întunecată a omului postmodern.

„O cultură, să-i zicem indiferentă din punct de vedere creștin, este expresia libertății haotizate de păcat” (Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, pag 65). Aceasta este o avertizare a poetului de dinaintea începerii celui de-al doilea război mondial.

Capcana divinizării culturii

Cu acuitate se cuvine să medităm la locul unde trebuie să așezăm cultura în spiritul nostru. Dacă divinizăm cultura și așezăm pe Dumnezeu în urmă, e limpede că degradăm religia și circumscriem divinitatea, ceea ce ne duce în eroarea panteismului.

Adică reducem divinitatea la un idol oarecare. Astfel ne va fi cu neputință a mai vedea răsărind lumina Ortodoxiei în inima noastră!

Cultura ruptă de Revelația divină ne va face imposibilă revărsarea luminii ce vine din „răsăritul” Transcendental.

Și fiindcă îmi lipsește puterea de analiză de a întocmi o sinteză antinomică care să reflecte locurile precise pe care le are divinitatea și cultura în mințile contemporanilor mei, vă rog să-mi îngăduiți a face trimitere iarăși la poetul Nichifor Crainic: „Atât prin originea ei, cât și prin finalitatea ei, religia creștină transcende cultura, care, prin natura ei, rămâne limitată în condițiile de timp și de spațiu. Cultura e o creație a creaturii. Și divinizarea ei ar însemna degradarea religiei la o creație a creaturii, când ea e în realitate puterea dumnezeiască spre mântuirea creaturii”. Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, pag. 68

VALERIU TĂNĂSĂ

Un poet născut dintr-o balenă

Hotărât lucru, nu sunt un om ca toți oamenii

și n-am venit pe lume ca toți semenii
nașterea mea e învăluită în taină, în mister
cea mai simplă, mai banală logică spune că

ne naștem din trupul unei femei
în urma unei legături amoroase
sau pur și simplu întâmplătoare
după care actantul amorului s-a sculat
s-a îmbrăcat și-a plecat să-și adape vitele
să-și are ogorul și să arunce sămânță pe
arătură

s-a dus poate la război să-și apere patria
sau cine știe unde s-a dus
destul că înapoi nu s-a mai întors;

N-am supt sân de femeie
nici nu mi s-a cântat vreun cântec de
leagăn

ori mai târziu să mi se povestească
de Feți-Frumoși și tot felul de zâne
n-am fost la școală căci nu puteam
să vorbesc, curios că eu înțelegeam tot
ce se întâmplă în jurul meu
dar nu mă puteam face înțeleș
de cei care mă îngrijeau
cine știe aveam o sintaxă
o retorică specială pe care numai
eu o deslușeam;

Până la nu știu câți ani
am fost orb deși citeam în nervurile
frunzelor de stejar despre cum s-a născut
satul

și alte povești, legende despre facerea
lumii
am aflat mai pe urmă că eram surd
deși auzeam cele mai firave scâncete de
gânganii
șoaptele cerului, ale vântului, adierile
aerului
toți îmi spuneau orbul, surdul, mutul
și în tot felul încât mă simțeam tare prost
iar eu, sărman de mine, aruncat printr-o
întâmplare stupidă în lume îmi plecam
ochii
în pământ, nu știam și nu puteam să dau o
replică;

Apoi am plecat printr-o pădure umbroasă
de carpeni și m-am dus, m-am tot dus
unde? acolo unde a vrut Domnul
de neînțeleș căci nicio dihanie nu m-a
atacat
și nici foame nu mi-a fost
setea care era o problemă mi-o
astâmpăram din micile pârâuri și vâlcele
pe care le întâlneam în drum;

Odată, era vara, m-a prins un dicodalm
care mă târa pe câmpuri ca pe-o biată
frunză
ca în cele din urmă să nimeresc sub
coroana stufoasă a unui arbore gigantic
cum norocul a fost partea mea cea mai
slabă
un trăznet i-a retezat toate crengile

stam sub copacul gol
și stropii de ploaie îmi izbeau fața
apoi m-am trezit că ținându-mă de
trunchiul lui gol, fără scoarță
m-am înălțat în sus, în sus de tot
și n-am mai știut ce s-a mai întâmplat cu
mine;

Cei care știau câteceva despre mine
au început să mă dea uitării
căci, nu-i așa, toate pe lumea asta se uită
și nu cred că au făcut rău
o gură în plus, un trup în plus
de hrăniți și de îmbrăcați e un lucru greu
m-am trezit după puținele mele
cunoștințe
că mă aflam pe niște tărâmurile vechi
pe malul unui fluviu numit Eufurat
asta am aflat citind în nervurile
frunzei unui eucalipt;

Țipau, urlau în jurul meu șacali
leopardzi, pantere și alte fiare fioroase
dar ciudat nu m-au băgat în seamă
eram probabil o ființă însemnată
primiseră de undeva de sus o zapiscă
ca să fiu lăsat în pace
mă hrăneam cu fructe atât de aromate
apă găseam la tot pasul
noaptea mă culcam pe un braț de crengi
sub un măslin, considerat aici un arbore
sfânt;

Au trecut așa zile și nopți, săptămâni
poate ani, cine mai știa măsura timpului
începusem să mă înalț
ajunsesem cât un om normal
ba chiar îmi dăduse lăstari și mintea
începusem să scrijelesc cu un băț
pe plaja unui râu versuri:
epopeea neamului meu, de unde mă trag
ce misiune am de îndeplinit
pe acest pământ
mai apoi luat de un vârtej puternic
m-am trezit pe malul unui ocean
unde m-a înghițit o balenă
nu că ar fost flămândă
dar taifunul acela m-a vârat cu forța pe
gâtul ei;

În burta balenei m-am simțit minunat
dormeam confortabil ca într-un baldachin
acoperit cu cearșafuri de mătase
am visat că voiam să devin scriitor

i-am văzut chiar și pe cei din Comisia
de validare citindu-mi dosarul și cererea
de

primire în Uniunea Scriitorilor
m-au luat la bani mărunți
era gata-gata să fiu respins
dar șeful comisiei, un tip înalt cam
spânatec răsfoind cu multă acribie
una din cărțile mele pe care nu-mi
aduceam aminte să o fi scris a găsit
câteva versuri memorabile care certificau
că am stofă de poet și mi-au admis
dosarul

versurile cu pricina sunau cam așa:
„orice poet trebuie să fie ca o frunză
care să absoarbă toate cântecele care
cutureieră pădurea și mai apoi să afle
din tremurul ei de ce a fost învins
Napoleon la Borodino”;

Într-o vreme pe uriașul cașalot l-au
apucat niște spaime crâncene la stomac
și dintr-o vomitură m-a aruncat afară pe
țărnam

întreg, cu hainele ce le aveam
înainte de a nimeri în burta lui
nu mai știu pe unde au umblat și
n-am umblat deși aveam acum
o bună ținere de minte
vorbeam, auzeam, vedeam, deslușeam
totul
am colindat toate continentele
am trăit ani de zile în toate civilizațiile
eram pofțit și la mesele săracilor
și la cele ale bogaților
citeau pe chipul meu semne
că aș fi un om cu multă înțelepciune
și poate din respect
după cuvintele ce le scoteam din gură
m-au tratat cu toate onorurile;

Scriam pe unde apucam
pe malul apelor, în taverne
alături de o carafă cu vin
la umbra unor cocotieri, arbori de cafea
mangrove, orhidee
ba am scris chiar și-n Biblioteca din
Alexandria
și sub conul de umbră a piramidei lui
Keops
am umplut plajele Nilului cu versuri;

Întors acasă ca o frunză bătută de vânt
am observat că niciunul din cei pe care
îi cunoscușem nu se mai aflau în viață
un vânt neștiut îi suflase de pe fața satului
cei tineri care le luaseră locul
se purtau cu mine ca și cum m-ar fi
cunoscut de când lumea;

Ducându-mă într-o zi la biblioteca din sat
am dat peste un dicționar cu scoarțe vechi
terfelogit în care se stipula – „din acest sat
a plecat în lume
cu sute de ani în urmă un tânăr orb, mut și
surd
care a ajuns un mare poet
în lexiconul acela mă numiseră:
„Un poet născut dintr-o balenă”.

GHEORGHE JURCĂ

Ocean întors Un început în Canada

Cu ziarul pe genunchi, Emil sta în fața telefonului nehotărât dacă să sune sau nu. De aproape o lună încerca să obțină un interviu pentru o slujbă, dar de la primele cuvinte i se spunea că postul a fost completat. Era venit de curând în Canada cu familia și până acum a lucrat pe unde se nimerea, muncă de om necalificat, pentru că engleza lui învățată după ureche, nu oferea puterea de convingere că ar ști să facă ceva. Acum concediat din ultimul loc de muncă la o agenție care făcea desene pentru diferiți clienți, ar fi primit orice ofertă, că se apropia sfârșitul lunii și nu avea bani de chirie. Cel mai greu lucru era să formeze numărul de telefon. Avea emoții cumplite și chiar crampe. Îi era frică că la bâlbâiala lui, oamenii se vor plictisii să asculte ce vrea el să spună. În sfârșit și-a luat inima în dinți și a format numărul:

-Alo, am citit anunțul în ziar, a spus el în engleză.

-Da, puteți vorbi cu mine. Puteți veni la interviu astăzi?

-Sigur! Nu am însă adresa dumneavoastră, a spus Emil intimidat de reușita acestui telefon.

-Ne aflăm în nordul orașului, în Concord. 232 Bow Road. Nu Lou. Se scrie așa: B de la Boston, O de la omeletă și dublu U de la whisky. Așa Bow Road. Când ajungeți aici, spuneți că aveți interviu cu domnul Florescu.

-Ați spus Florescu. Sunteți român?

-Da! Și dumneata ești? a întrebat Florescu de data asta în românește.

-Da, domnule. Mă numesc Emil Ciubaru. Vin să vă văd cum pot mai repede.

-Bine, vă aștept.

Înainte de-a pleca de acasă, Emil a căutat adresa pe o hartă a orașului; era pe-o străduță trecută de granița nordică, chiar sub chenarul care delimita harta tipărită. A însemnat locul pe hartă cu un pix și a spus în șoapte o rugăciune de bună reușită. S-a dus apoi la lift să-și scoată mașina din garajul blocului. A ajuns în fața unei clădiri imense de cărămidă roșie fără etaj, aflată la intersecția cu o altă stradă. Fațada lăsa să se vadă geamuri mari înconjurând clădirea spre cele

două străzi, și ușa de la intrare flancată de emblema întreprinderii afiliată cu numele unei companii internaționale. Întrebând de domnul Florescu, secretara de la recepție l-a introdus într-un birou larg cu mai multe planșete de desen nefolosite. Domnul Florescu un bărbat cam de aceeași vârstă cu Emil, s-a ridicat de la planșetă și i-a făcut semn să ia loc în fața biroului său:

-Dumnu' Ciubaru? Mă bucur să vă cunosc. Aveți un rezumat al activității dumneavoastră? Emil i-a întins rezumatul pe care acesta l-a parcurs dintr-o privire: -Spuneți-mi, ați proiectat vreodată matrițe?

-Trebuie să recunosc că nu. Am lucrat la Semănătoarea, fabrică de mașini agricole. Din anunțul din ziar înțeleg că dumneavoastră aveți nevoie de cineva care să execute desenele de detaliu. Asta mă va ajuta să înțeleg matrițeria și felul cum funcționează.

-Este adevărat, dar n-are să vă fie ușor. Iată ce vă pot spune: Lăsați la mine rezumatul. Dumneavoastră sunteți primul venit la acest interviu. Nu eu, ci șeful meu va decide cine va fi angajat, pentru că vor fi și alți candidați. Sper că vom avea ocazia să lucrăm împreună. Vă voi anunța care e situația. Bine?

Emil a plecat dezumflat. Nici un folos nici astăzi. A venit de pomană și a consumat jumătate din de benzina umplută la stația de lângă casă. La fel de bine putea trimite rezumatul prin poștă. În jur pe aceeași stadă - zonă industrial - o mușime de clădiri cu firme răsunătoare îl făcu să simtă dureros un nod în gât:

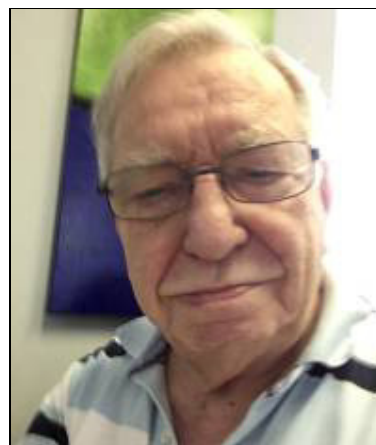
-Cum se poate ca din atâtea întreprinderi să nu se găsească și pentru mine un loc de muncă? Aproape că-l podidiră lacrimile, gândind că se întoarce acasă și de data asta fără nici un rezultat.

După o săptămână, domnul Florescu îl sună:

-Directorul adjunct, mister Mevison, vrea să vă vadă. Sâmbătă dimineață la zece puteți să veniți aici?

-Sigur, mulțumesc!

Biroul directorului adjunct se afla în fața secretarei de la recepție, dar în această zi ea lipsea și Emil a trebuit să aștepte până când cineva trecând pe acolo i-a deschis ușa. Aceeași persoană s-a dus în fabrică să-l anunțe pe director că Emil îl așteaptă.

Directorul adjunct era un bărbat robust cu mustața încăruntată, îmbrăcat într-un halat albastru. I-a indicat lui Emil un scaun în fața biroului său cu geam la stradă și a început să-i citească rezumatul dactilografiat pe două pagini. Toată activitatea lui până în această zi, rezumată la câteva rânduri, era examinată acum de acest om cu aparență de muncitor și mâini bătătorite. Chipul său nu lăsa să i se citească pe fața nici un sentiment de aprobare sau neplăcere:

-În Canada văd că ai lucrat ca desenator numai într-un loc. Cât timp ai stat acolo?

-Cam, șapte luni.

-De ce numai atât?

-Mi-au zis că nu mai au nevoie de mine. Emil s-a simțit umilit să recunoască faptul că a fost concediat de noul șef de serviciu care nu-l simpatiza din cauza că cel dinaintea acestuia prefera să-i dea lui anumite lucrări. Dar povestea era prea lungă ca s-o explice directorului.

-Ai niște desene făcute de dumneata?

- Desigur. Emil a scos din servietă un dosar cu desene copiate pe hârtie de ozalid și i le-a dat. Noroc că pe fiecare, în colțul din dreapta jos al desenului era notat numele celui care l-a creat. Directorul însă a lăsat dosarul pe birou și a părăsit încăperea cu un „scuză-mă” fără explicație. Rămas singur, Emil ar fi vrut să-și retracteze răspunsul în legătură cu concedierea de la compania precedentă. Sigur că asta lasă o proastă impresie: nimeni nu e dat afară fără un motiv și el nu avea unul care să explice că nu a avut nici o vină. După aproape zece minute→

DAVID KIMEL

directorul revine și a început să examineze câteva desene din dosar:

-Cum ai știut să faci aceste desene? Le-ai copiat după altele?

-Unele au fost extrase din desenele de ansamblu ale proiectului. Pentru unele am avut schițele proiectantului.

-Și dimensionarea? Toleranțele?

-Am aplicat standardele companiei pentru care am lucrat.

-Cine le verifica?

-Inginerii companiei respective.

-OK, înțeleg. Nu văd referințe aici și nu înțeleg de ce te-au concediat. Până mă întorc gândește-te și spune-mi cine ar putea să-ți dea referințe.

Iar a plecat. Rămas singur, Emil a început să se frământa neștiind ce ar putea să-i spună la întoarcere. Cât despre referințe, chiar că nu știa pe nimeni. În cei patruzeci și cinci de ani ai săi până când a ajuns în Canada, el nu a știut ce înseamnă să fie concediat.

Ori unde a lucrat, și-a făcut datoria conștiincios și nimeni nu a avut motive să se plângă de el sau de munca lui. În Canada însă lucrurile au fost diferite: În primul său job de mecanic de întreținere la un renumit hotel, a corectat și rezolvat multe din problemele existente la unele instalații, reparații făcute de mântuială sau neglijate în pofida multiplelor reclamații. Unde i s-a spus că este o problemă, a rezolvat-o cum a știut mai bine.

Când a fost învinuit că nu se subordonează șefului, că nu e disciplinat și i s-a înmănat foaia de concediere, nu a știut ce să creadă. În următorul serviciu la o fabrică de mobilier de lux, i s-a încredințat o mașină de tăiat simultan pe ambele fețe, paneele scumpe de material cu suprafețele lustruite.

Multe din aceste panouri, unele cu grosime de peste 2,5 centimetri, erau grele și cum nu avea pe nimeni care să-l ajute, Emil a făcut de unul singur munca a două persoane.

El nu a avut cum să știe că ceilalți muncitori erau în dispută cu conducerea contra acestui lucru. Când între panourile tăiate de el au apărut unele cu zgârieturi profunde pe suprafețe, a știut că cineva le-a făcut intenționat.

Curând a pierdut și acest job. La agenția unde a fost angajat ca desenator tehnic, vechiul șef de serviciu, un inginer trecut de vârsta pensionării, a fost înlocuit de unul tânăr.

Proprietarii agenției, oameni de afaceri fără cunoștințe tehnice, au fost șantazați de un grup de salariați care s-au coalizat contra patronilor amenințând că vor deschide ei propria lor agenție, luându-le clienții. Emil a încercat să fie neutru în acest conflict și s-a văzut din nou printre șomeri.

-Te-ai gândit?, l-a întrebat directorul când a revenit în birou.

-Nu cred că am ce să vă spun. Doar atât: Eu nu am fost niciodată concediat până am ajuns în Canada. Adevărul este că nici nu știu de ce am fost concediat. Asta-i tot. Nu știu cine poate să-mi dea referințe...

-Ce salariu vrei să primești aici?

-Nu am idee. Asta hotărăți dumneavoastră...

-Bine, asta nu-i o problemă. Aș vrea să-mi răspunzi la întrebarea: ce garanție am că după ce te angajez nu vei pleca în altă parte pentru douăzeci de cenți mai mult decât primești aici? Spunând aceste, domnul Mevison a părăsit din nou biroul.

Emil a simțit că interviul este un dezastru. Mai rău decât oricare altul la care a participat până acum. Omul acesta, directorul, nu este interesat să stea de vorbă serios cu el, are alte probleme mai importante. Altfel de ce pleacă altundeva tot timpul? Iar a bătut drumul de pomană...De data

Petru Botezatu

asta nu are ce pierde, și-a zis Emil. Hotărât să pună capăt acestei situații, când domnul Mevison a intrat în birou, Emil s-a postat în dreptul ușii dechise, ca semn că numeni nu mai trece pe acolo fără să-l dea la o parte:

-M-ați întrebat ce garanție vă pot da. Aveți o adeverință certificată că am lucrat 18 ani în aceeași întreprindere. Trecutul, recunosc, nu reprezintă o garanție, dar este totuși un indiciu că persoana respectivă este stabilă. Nu? Credeți că în acești 18 ani nu am avut deloc probleme? Știți câți oameni m-au dușmănit pentru le-am cerut să facă lucrul ca lumea, câte zile și nopți a trebuit să pierd îndreptând greșelile altora și de câte ori am fost amenințat cu darea afară fără nici o vină? Dar eu am rămas. Am continuat să-mi văd de treabă chiar și când mi s-au oferit situații mai bune în altă parte. Am stat pentru că nu am vrut ca lucrul început de mine să fie sfârșit de altcineva și pentru că am avut mulți oameni cumsecade în jur.

Domnul Mevison, păstrând aceeași față inexpresivă ca la jocul de cărți, privea de pe scaunul său pledoaria lui Emil fără să intervină.

-Vreau să mai adaug ceva, a continuat Emil:

-În dosarul acela cu desene, ce-l gros de la fund, este desenul de ansamblu al unei turbine cu aburi în mărime actuală făcut de mine. Eu am lucrat la o fabrică de mașini agricole; acolo nu se făceau turbine. Aici însă mi s-a dat să fac acest desen folosind informațiile desenelor de execuție ale reperelor componente. Domnul Mevison a despăturit desenul.

-Nici matriterie nu am făcut niciodată, a continuat Emil, dar îmi cunosc meseria și nu cred că veți avea probleme. Asta-i tot ce vă pot spune. Emil a revenit la scaunul său, în timp ce domnul Mevison s-a ridicat de pe scaun, înaintându-i dosarul:

-În cursul săptămânii viitoare te vom anunța ce am hotărât. A dat mâna cu el și a plecat în fabrică. Emil și-a pus lucrurile în servietă și a plecat la mașină. În drum și-a aprins o țigară ca să se calmeze.

Abia în vinerea care a urmat. pe la ora prânzului, a sunat domnul Florescu:

-Felicitări! Puteți începe lucrul la noi luni dimineață.

Povești despre compozitori

W. A. MOZART

(27 ian. 1756 - 5 dec. 1791)

Nu cred că există cineva care să nu fie fascinat de genialitatea lui Mozart. Despre el s-au scris cărți, s-au făcut filme, s-au transpus compozițiile lui pentru toate instrumentele, în toate tonalitățile și ritmurile posibile. Mai mult: copiii învață alfabetul pe o melodie pe care Mozart a compus niște superbe variațiuni pentru pian.

E suficient să citim biografia lui Mozart, ca să ne dăm seama de faptul că a fost nu numai un copil minune, dar și un compozitor care a rămas, până în ziua de azi, unul dintre cei mai iubiți compozitori din întreaga lume, muzica lui fiind nu numai plăcut de ascultat, dar, în unele cazuri, putând servi și ca terapie în anumite situații extreme.

Mă voi opri aici nu numai la extraordinarul său talent și la memoria lui cu totul deosebită, dar și la câteva amănunte din viața lui care ne vor apropia și de omul Wolfgang, nu numai de genialul muzician.

Tatăl lui Wolfgang, Leopold Mozart, el însuși compozitor (dar cine nu era muzician în acea vreme în Austria?), i-a instruit pe copiii lui, Wolfgang și Nanerl - sora lui mai mare - în tainele pianului. Și, precum se știe, Wolfgang a prins foarte repede secretele pianului și a început să cânte melodii din capul lui. N-avea decât 4 - 5 ani, nu știa să scrie, așa că tatăl lui a început să noteze pe hârtie micile menuete pe care copilul le inventa.

Când Wolfi a mai crescut, Leopold l-a învățat să scrie note. Nu știu cât de greu este să scrii note când încă n-ai învățat litere și cifre, eu le-am învățat după ce știam deja să scriu, dar bănuiesc că nu e ușor. În acea epocă, se scria direct cu cerneală, iar ceea ce trebuia corectat era tăiat cu penița și rescris alături. Aceasta era *ciorna* pe care o copiau pe curat *copiștii*, pentru a putea fi descifrate de toată lumea.

În arhivele orașului Salzburg, unde s-a născut Mozart, se află toate manuscrisele originale ale compozițiilor lui, inclusiv cele din fragedă copilărie. Le-am văzut prezentate la o emisiune TV și ceea ce m-a impresionat cel mai mult la compozițiile scrise de micul Mozart a fost sărguința lui. Oricărui copil care scrie cu

cerneală i se poate întâmpla să-i cadă puțină cerneală care pătează hîrtia. Asemenea pete sunt vizibile pe partiturile copilului, dar când aceste pete nu acoperă scrisul, ele sunt lăsate. Când însă ele acoperă scrisul inițial, notele sunt rescrise. Desigur, Leopold l-a învățat pe băiat să facă asta, dar se simte, din aceste hârtii scrise de copil, marea lui dorință de a face vizibilă muzica pe care o gândea. Eu văd în insistența și disciplina lui și o altă trăsătură de caracter: generozitatea.

De altfel, se pare că a rămas generos toată viața: se spune că, mergând într-o zi pe stradă, a trecut pe lângă un cerșetor care i-a cerut un bănuț pentru mâncare. Mozart i-a spus că nu are niciun ban la el, dar l-a rugat să-l urmeze. Au plecat și au intrat într-o cafenea. Mozart a luat o hârtie și un toc (în acea perioadă, în toate cafenelele austriece puteai găsi hârtie cu portative și tocuri cu cerneală ca să poți scrie muzică) și a compus ceva pe loc. I-a dat cerșetorului hârtia și i-a spus să meargă la editorul său, să i-o dea din partea lui Mozart și să-i ceară plata. Cerșetorul a obținut în felul acesta nu un bănuț, ci mult mai mult!

Căsnicia lui cu Constanze, sora celei cu care voise inițial să se căsătorească, a fost, se pare, binecuvântată cu o mare dragoste. Există în arhive scrisori superbe între ei, ale lui presărate nu numai cu iubire, dar și

cu mult umor.

Se pare că avea o memorie extraordinară. Probabil că numai George Enescu l-a egalat din acest punct de vedere, putând să scrie o partitură întregă din memorie. Mozart a ascultat o singură dată piesa religioasă „Ave Verum”, de un autor necunoscut, după care a reproduș exact melodia ascultată în compoziția lui cu același titlu.

Memoria lui muzicală era însă dezvoltată de când era copil. Avea un mare spirit de observație și reținea tot ce vedea la Leopold, tatăl lui, urmărindu-l cu mare interes când cânta la vioară. Deși Mozart i-a cerut tatălui o vioară, nu i s-a cumpărat, ci a fost îndemnat să continue numai cu pianul. Cum Leopold își dăduse deja seama de talentul băiatului, îl ducea prin diverse case nobile, unde copilul cânta la pian în fața invitaților. Uneori aceștia îl puneau la încercare, propunându-i să repete câte o melodie pe care i-o cântau o singură dată. Desigur, copilul reușea fără dificultăți.

Odată însă, chiar tatăl lui a fost surprins de răspunsul copilului când cineva i-a propus să execute o melodie la vioară. Pe loc, Leopold a spus că micuțul nu știa să cânte la vioară, dar micul Mozart a intervenit: „n-am luat lecții de vioară, dar știu să cânt!” I s-a dat o vioară și a făcut exact ce observase la tatăl lui când acesta folosea vioara, reușind astfel să cânte melodia cerută.

Muzica lui Mozart ne fascinează pentru că intră în rezonanță cu trupurile și sufletele noastre. În 2006, când s-au împlinit 250 de ani de la nașterea compozitorului, la Salzburg, la ora nașterii lui, au bătut simultan clopotele tuturor bisericilor din oraș în amintirea acestui mare geniu al omenirii, Wolfgang Amadeus Mozart.

VERONICA PAVEL LERNER

Leopold, Nanerl și Wolfgang
(la pian)

Să ne mai (re)amintim de... **ERNEST HEMINGWAY**

21 iulie 1899 – 2 iulie 1961 -

(III)

Dar, pentru ca acest comentariu să-și justifice unele derapaje spre o anumită doză de patetism, inerent la urma urmei atunci când vorbim despre o personalitate precum Ernest Hemingway, este necesară precizarea că avem de-a face cu existența unui om rupând deseori zăgazurile normalului pentru evadarea spre inedit și spectaculos. Astfel: cum se explică și cum este posibil ca într-un interval de timp relativ scurt să scrie și să lase posterității atâtea opere nemuritoare. Doar puțin să apelăm la statistică: din informațiile pe care le am acum, Hemingway a publicat primul volum în 1923, respectiv la vârsta de 24 de ani, iar ultima sa carte, cel puțin din punct de vedere ale acelorși informații, fiind romanul *Bătrânul și marea* (1952), adică la 53 de ani... pentru o și mai mare limpezime a problemei, reiau, în ordine cronologică o selecție a operelor publicate antum: *Three Stories and Ten Poems* (Trei Povestiri și Zece Poeme, povestiri, 1923); *In Our Time* (În timpul nostru, povestiri, 1925); *The Torrents of Spring* (Torrentele primăverii, roman, 1926); *The Sun Also Rises* (Fiesta, 1926); *Men Without Women* (Bărbați fără femei, povestiri, 1927); *A Farewell to Arms* (Adio, arme, roman, 1929); *The Fifth Column and the First Forty-Nine Stories* (Coloana a cincea și Primele patruzeci și nouă de povestiri, 1930); *Death in the Afternoon* (Moartea după-amiază, roman, 1932); *Winner Takes Nothing* (Învingătorul nu ia nimic, povestiri, 1933); *Green Hills of Africa* (Colinele verzi ale Africii, roman, 1935); *To Have and Have Not* (A avea și a nu avea, roman, 1937); *The Snows of Kilimanjaro and Other Stories* (Zăpezile de pe Kilimanjaro, povestiri, 1939); *For Whom the Bell Tolls* (Pentru cine bat clopotele, roman, 1940); *Men at War* (Bărbați la război, antologie de lucrări revăzute, 1942); *Across the River and into the Trees* (Dincolo de râu și între copaci, roman, 1950); *The Old Man and the Sea* (Bătrânul și marea, roman, 1952)... Dar este bine și firesc să adăugăm aici și măcar o

parte dintre scrierile sale apărute postum, la rândul lor având și ele importanță: *The Wild Years* (Anii sălbatici, 1962); *A Moveable Feast – O sărbătoare continuă*, roman, 1964); *By-lines* (articole publicate în *Toronto Star*, 1967); *Islands in the Stream* (Insule în derivă, roman, 1970); *The Nick Adams Stories* (Povestirile lui Nick Adams – volum de scurte povestiri, 1972); 88 *Poems* (88 de poezii, poeme, 1979); *Selected Letters* (Correspondență selectivă, 1981)...

Așadar, fie și doar trecând în revistă titlurile operelor sale, oricare dintre noi va rămâne impresionat de volumul uriaș de muncă pentru ca această cantitate titanică de produs artistic să ne întâmpine cel puțin cu dorința acută de a citi... Constatăm astfel cu ușurință că Hemingway a lăsat posterității acest produs literar-artistic de valoare inestimabilă, consecința unui efort intelectual, fizic și de creație, acesta constituind un permanent izvor de inspirație pentru multe generații de scriitori. Întrebat odată despre determinările artei sale, Hemingway a dat un răspuns, cumva ambiguu, dar perfect pliat pe rațiunea sa de om, artist și creator: „Din lucrurile care s-au întâmplat și din lucrurile așa cum există și din toate lucrurile pe care le cunoașteți și din toate acestea nu poți și, faci ceva prin invenția ta, care nu este o reprezentare, ci cu totul altceva mai veritabil decât orice este adevărat și viu, și îl faci viu, iar dacă îl faci suficient de bine, îi dai imortalitate.” În aceeași ordine de idei, nu o dată, Hemingway, tot mai conștient de valoarea sa de creator, a explicat acest adevăr cu realism: „lucrurile cele mai simple în modul cel mai simplu”, fapt demonstrat prin construcția unei proze temperamental-viguroase, în multe cazuri dură datorită rigurozității și economisirii mijloacelor stilistice. Ideea este susținută de comentatori, scriitorul

însuși, cum notam, denumindu-
o teoria aisbergului...

Evident, continuând comentariul pe această coordonată, în mod absolut logic, după acordarea Premiilor Pulitzer și Nobel, putem afirma că viața marelui scriitor s-a așezat, în sfârșit!, într-un parcurs de împlinire, liniște și pace sufletească. Din nefericire, lucrurile nu au stat așa, chiar dacă viața sa părea una perfect mulată pe realitate, ca o prelungire a combinației echilibrate și perfect dozate între nivelul său de cultură și acțiune, iar opera sa recunoscută pe plan mondial prin acordarea celei mai însemnate distincții pentru literatură: Premiul Nobel. Însă, dacă avem în vedere câteva amănunte, ceva mai inedite din viața și existența lui Hemingway, vom descoperi cum destinul marelui scriitor s-a dovedit a fi pus pe... rele. Așa se face că, după terminarea războiului, la întoarcerea în Cuba, și-a spart pur și simplu fruntea trecând cu capul prin oglinda retrovizoare în urma derapajului mașinii sale, această întâmplare fiind urmată de accidentul grav din luna ianuarie a anului 1954 când avionul în care se afla împreună cu soția a fost nevoit să aterizeze forțat. Concret: în ziua de 25 ianuarie 1954, Hemingway și Mary, a patra sa nevastă, s-au prăbușit cu avionul în Uganda, scăpând cu viață ca prin minune, iar câteva ore mai târziu, avionul de salvare *Havilland Rapide*, trimis la locul accidentului pentru a-i transporta pe cei doi la baza lor din Kenya, s-a prăbușit în timp ce decola și a luat foc, accident care a fost descris de însuși Hemingway. Urmarea?

Hemingway și-a luxat umărul, cei 12 pasageri au fost transportați cu o mașină care, lucru și mai bizar, totuși, a explodat pe drum... Hemingway s-a oferit voluntar să spargă geamurile vehiculului pentru ca oamenii să-l poată păși. De reținut că „spargerea” a făcut-o folosindu-se de... propriul cap... Ca urmare firească a acestor evenimente, Hemingway și-a fracturat craniul, și-a ars fața și aproape nu mai vedea cu ochiul drept, nu mai auzea cu urechea stângă, avea o mână, umărul și un picior luxate, o vertebră fracturată și ficatul, splina și rinichii ruși. După toate-acestea, nici nu trecuse o lună de zile când →

DUMITRU HURUBĂ

încercând să stingă un incendiu cade în foc alegându-se cu arsuri de gradul doi... Pe acestea le putem considera întâmplări accidentale, dar nici nu se putea scoate din context faptul că scriitorul ajunsese deja dependent de băutură. Astfel, se cunoaște amănuntul că Hemingway consuma nu mai puțin de trei sticle de vin *Valpolicella* la micul-dejun, iar, în restul zilei, scotch, tequila, martini și whisky.

Aceste cantități ingurgitate era imposibil să nu afecteze într-un fel sau altul viața unui om oricât ar fi fost ele de voinic și sănătos, ceea ce nu era cazul la marele scriitor după ce trecuse prin atâtea întâmplări și accidente, deci nu ne putem feri de-un adevăr dureros în ultimă instanță. Așadar, nu mai era o noutate: Hemingway era un mare consumator de alcoolice, iar ca fapt divers chiar de senzație, doar cu puțin iz anecdotic, după ce *Sloppy Joe's*, știut și considerat a fi fost barul său preferat și-a schimbat sediul, Hemingway a pus să fie demontat unul din pisoarele localului și să fie montat în curtea casei sale din *Key West* (Florida), pe motiv că ar fi consumat atât de multe băuturi și folosisese atât de mult vasul de toaletă, încât acesta... îi aparținea. Mai târziu, după moartea scriitorului, vasul a fost transformat într-o fântâniță din care se adăpau pisicile sale. La aceste derapaje, să le zicem, trebuie menționată neapărat intervenția medicului Aj. Monnier, prietenul scriitorului, care i-a atras atenția încă prin anul 1957: „*Trebuie să renunți la alcool – acesta e cel mai important lucru!*” După cum e de înțeles,

Hemingway a refuzat categoric această sugestie și subtilă amenințare, deși apăruseră semne clare de... paranoia, iar scriitorul era tot mai sigur că FBI-era pe urmele sale, iar volumul „*Spies: The Rise and Fall of the KGB in America*” întărește acest adevăr aducând argumente prin dovezi clare că FBI a fost îndrituit să-l țină sub urmărire pe Hemingway având în vedere că scriitorul era pe lista agenților KGB din SUA. În această ordine de idei se mai spune, afirmația cea mai dură, că paranoia de care suferea scriitorul combinată cu amenințarea dinspre FBI, a constituit încă un motiv, poate cel mai important de a se sinucide. În acest ansamblu de necazuri, de prezumate

nenorociri, au apărut semnele unei alte boli având un nume mai rar întâlnit. Astfel: într-un studiu apărut în *Revista Americană de Psihiatrie*, un psihiatru de la *Baylor College of Medicine*, din Houston, Texas, i-a pus lui Hemingway diagnosticul: **Tulburare bipolară**, adăugând că, personal, își dăduse seama fără dubii care fusese motivul real al gândului de sinucidere în ceea ce îl privea pe Hemingway.

Așadar, **Tulburare bipolară!**

Și să vedem ce poate să însemne această boală! După cum putem afla din informațiile primare, **Tulburarea bipolară** este definită în medicină ca fiind o afecțiune psihică având episoade alternative depresive, maniacale complexe, cu manifestare în *tulburare maniacală depresivă*, respectiv *psihoza depresivă* în care pacientul prezintă episoade maniacale, sau în care acesta este mai mult timp în stare de deprimare și instabilitate psihică. Era clar că în cazul lui Hemingway se putea vorbi despre cele două capete extreme ale afecțiunii: *depresia și mania*.

Acestea sunt cele mai importante repere ale bolii lui Hemingway, însă, dacă mai adăugăm aici și faptul că în familia scriitorului sinuciderile erau destul de frecvente (tatăl său, Clarence, s-a împușcat în 1928...), avem în față tabloul aproape complet al ultimei părți din viața scriitorului. În această ordine de idei, să ținem seama de amănuntul că Hemingway a fost atât de afectat de moartea tatălui său, încât

Petru Botezatu

pur și simplu și-a dorit să aibă același fel de moarte cu a acestuia. Refugierea sa în războaie și vânători crude, i-a fost explicată de el Avei Gardner într-o scrisoare aproape funebră: „*Omor aici animale și pești, încercând să nu mă omor pe mine*”... Însă, aparent ciudat, cel puțin pentru moment, refugiarea în lumea scrisului, după Nobelul primit în 1954, când s-a simțit prețuit și respectat, a fost dublată și ajustată de temerea că nu va putea să mai creeze. De altfel, știa că acest fenomen se mai întâmplase și altor scriitori... Cu un an înaintea morții, în anii '60, din nefericire temerile sale s-au adevărit caracterizate prin stări depresive, halucinații, senzația că îi erau verificate conturile, era convins până și că prietenii lui voiau să-l omoare, gânduri devenite obsesii care îl duseseră până în pragul demenței.

În aceste condiții, este total nepotrivită mirarea că Ernest Hemingway, conștientizând acut situația în care se afla din punct de vedere al sănătății, s-a hotărât să-și pună capăt zilelor. Pe această logică înaintând, să ne amintim că el a mai încercat să se sinucidă de două ori: o dată prin împușcare, a doua oară aruncându-se în fața unui avion care decola. Însă există două presupuneri cu privire la modalitatea în care s-a sinucis autorul american: fie și-a pus cele două țevi ale armei în gură, așa cum le-a arătat cândva unor prieteni, pe când se afla în locuința sa din Cuba („*Uitați, așa o să fac... Cerul gurii este cea mai moale parte a capului*”), fie și-a tras un glonț în frunte, chiar deasupra ochilor. Indiferent cum și-ar fi plasat arma, după ce a apăsat trăgaciul, în dimineața zilei de 2 iulie 1961, rezultatul a fost devastator: sânge, creier, oase, dinți, carne și păr, împrăștiate peste tot în foaierea casei sale din Ketchum (Idaho). Imaginea cutremurătoare a fost o demonstrație că Ernest Hemingway, prin împușcătură, își împrăștiase realmente creierii...

Dacă nu toți, în orice caz majoritatea comentatorilor au fost de acord că scriitorul avusese încă o stare de nesiguranță psihică datorată atât depresiei unei noi crize de identitate cât și, mai ales, consumului excesiv de alcool.

Ajunși aici, parcă orice alt comentariu este de prisos...

Starea prozei

Trei frumuseți suburbane

Un brelan de surori minunate, ca de ciocolată, gata de măritiş... minunile cătunului alipit la târgul hegemon. Se şoptea că fuseseră găsite, adoptate... nu se puteau naşte asemenea minuni şi încă trei dintre coapsele alor alde Tofănicu, umila familie din ramura minoră a mărginenilor. Uneori puteau fi zărite, o clipită, la fereastra zăbreliată a mansardei, alungate imediat de slujnica bătrână pripăşită încă din vremea secetei celei mari. După obicei, ieşeau învăluite până la casa de rugăciuni... şi atât.

Regulile însoţirii le ştiau câţiva bătrâni ce socoteau ascendenţa pretendenţilor din tot ţinutul până la a şaptea spiţă... opreliştile lor erau de netrecut... blestemele strămoşeşti se vedeau numaidecât – guri strâmbate, capete duble, degete suplimentare, membre estropiate.

Fetele păreau convenabile dar nimeni nu îndrăznea să le peţească... costa prea mult să ții o icoană într-o gospodărie ce trebuia chivernisită... murmurau vecinele că nu se pricepeau la socoteli, ţesut, gătit, ceea ce trebuia să ştie femeia măritată...

Totuşi, s-a aflat un pretendent cu fală... a cumpărat una, pentru care a dat, spune-se, o turmă cu ocolul ei şi straie noi la toată familia. Fata cea mare sorocită a ţinut seama de sfaturile părinţilor cu privire la bărbat... ar fi putut să se împotrivescă, dar ce ştia ea?

S-a ţinut nuntă memorabilă, în cortul comunitar obişnuit al ceremoniilor; după tradiţia străbună, mireasa pictată (altminteri se vădea lipsită de interes) a păşit desculţă alături de mire, învăluită, cu bijuterii de aur la vedere. În faţa martorilor a jurat să fie ajutorul soţului ei, izvor de pace, de fericire şi mulţumire dedicat acestuia, după cum el s-a legat să o trateze cu blândeţe, s-o îndestuleze. Apoi ea s-a retras în aripa nouă a casei, durată fără ferestre către stradă, la etaj; un câine stătea pururi legat în capul scării.

Bunăstarea familiei ţinea de negustoria pentru care bărbatul era plecat uneori cu săptămânile de acasă; când sosea, dorea să fie întâmpinat, cum se cuvenea, ca un stăpân al soartei tuturor, aşadar sărbătoreşte: împărţea daruri, servitorii îi sărutau mâinile, se primenea şi cobora la cina

festivă, negreşit agrementată de cântece şi dansuri.

La Sărbătoarea Tuturor Păinilor, sunetul de flaut al unei trupe ambulante, pripăşită în piaţă, l-a vrăjit într-atât pe soţ, că i-a tocmit să cânte în atriumul casei, spre desfătarea sufletului, precum înşişi zeii de odinioară au lăsat. Mantra melopeii l-a îndemnat să urce în odăile soţiei şi s-o mlădieze în dans... dar fata minunată, pictată cu henna, rămânea țeapănă oricum ar fi purtat-o, ba chiar insensibilă la prelungirea miraculoasă... cum era de altminteri şi în patul conjugal.

S-a necăjit proaspătul mire, tare s-a necăjit... apoi a cugetat - nu era motiv de repudiere ci de tristeţe că regina casei era neschimbătoare la impulsurile fireşti ce izvorau dintr-însul. A mers şi în marginea cătunului, la sălaşurile bătrânilor înţelepţi, dintre cei cunosători ale vechile pravile, să afle o dezlegare.

Bătrânii şi-au trăit viaţa, au lăsat-o în urmă dar ştiu multe, oricând poţi afla la ei un sfat bun. Bărbatul s-a întors tăcut acasă; ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, a continuat drumurile negustoreşti periodice.

Dar într-o zi a sosit o peţitoare la uşa casei Tofănicu şi a prezentat oficial cererea în căsătorie pentru fata mijlocie; părinţii posibile mirese nu s-au opus mariajului, aşadar peţitoarea a cerut certificatul de naştere al fetei spre a cunoaşte ora la care s-a născut aceasta, să fie sigură de compatibilitatea dintre mire şi mireasă. Din fericire, n-a existat nicio nepotrivire să indice faptul că mariajul va aduce dezastre în familia bărbatului sau a fetei; nefiind vreo contradicţie din punct de vedere astrologic, se putea trece la etapa următoare – prezentarea cadourilor de logodnă familiei miresei şi scrisoarea de intenţie ataşată.

Mai târziu mirele a trimis oficial cadouri de nuntă familiei aleasei: ceai,

seminţe de lotus, curmale roşii, nucşoară, portocale, fasole roşie, crini, prăjituri dedicate, nuci de cocos, băuturi alcoolice, panglicii stacojii, casete de bani şi multe altele.

Pentru alegerea datei de căsătorie a fost consultat un astrolog care a stabilit, după calendarul lunar, numărul lunii şi al zilei norocoase, cu luna şi stelele aliniate corect, potrivite organizării ceremoniei de nuntă.

În ziua sorocită culoarea roşie a copleşit casa mirelui. „Fericirea dublă” era vizibilă pretutindeni, de la invitaţiile de cununie până la decoraţiuni şi accesorii tradiţionale

O trupă de muzicieni cu gonguri şi instrumente „fagot-trestie”, purtând embleme tradiţionale, a însoţit, după datina ceaiului, parada deplasării miresei, toată în alb, la casa mirelui şi protocolul recepţiei.

Îmbrăcată în rochia a doua, roşie, mireasa a privit nemişcată, numai zâmbet, ospăţul invitaţilor din familia mirelui cu cele douăsprezece feluri de bucate, printre care se regăseau delicatose ca scoicile abalone, supă din aripioare de rechin, friptura de porc şi orez prăjit; a băut doar un pahar de coniac cu oaspeţii, pregătită să nu-şi mai vadă niciodată propria familie după nuntă.

Proaspeţii însurăţii s-au retras în aripa nouă a casei, departe de petrecere, cu iatacul anume aranjat de părinţii ei; acolo soţul s-a bucurat prima dată de întreaga nevinovăţie a fetei mijlocii.

În zorii zilei bărbatul a contemplat în voie goliciunea soţiei a doua, abandonată somnului, mai apoi trezind-o cu blândeţe, hotărât să o posede în cunoaştere. Ea a deschis ochii mari iar el a fost copleşit de ameţală, scufundat în privirea bipolară albastră – căpruie şi a clacat. Mai târziu, a coborât să rânduiască trebile gospodăriei; era îngândurat şi distrat, astfel că răspundea aiurea celor ce-l firitiseau pentru „soţia cea mică”, iscând zâmbete îngăduitoare.

După-amiază a rânduit plecarea pe drumurile lungi ale negustoriei sale şi a lăsat servitorilor noile porunci potrivite traiului acasă

A luat la rând, cu socoteală, factoriile sale, vânzând, schimbând şi cumpărând, după obicei; dar în noaptea iertării tuturor păcatelor, când s-a rugat singur în cort, a înţeles că trebuie să lase în urmă toate cele →

MARIAN DRUMUR

ce-i apăseau sufletul. Așadar, a dat în zori porunca de înturnare pe lungul drum către vatra părintească.

Când au apărut în zare locurile știute, a dat caravanei poruncă să continue, el abătându-se înspre meleagul cald al câmpiei unde se retrăsese tatăl său, supus datinii de a-și petrece pașnic zilele rămase de la soartă.

Abia după două zile s-a întors tăcut la casele sale, așteptat cu nerăbdare, cum se cuvenea unui stăpân, să predetermine continuitatea existențelor.

A încuviințat cheltuielile făcute în răstimp, precum și hotărârea îngropării celor doi gemeni născuți de „soția cea mică” (deoarece doar animalele fac mai mulți pui) iar primului născut i-a pus colan din aur la gât și brățară din aur la mână, cum purta el însuși, știut fiind că acest metal atrage și anihilează energia negativă a deochiului; câte altele a rânduit, după dreptate, dar seara s-a retras în cortul ridicat anume în curtea interioară, de unde a străbătut întreaga noapte sunetul miraculos al unui flaut.

În a paisprezecea zi a Lunii Pleiadelor toată suflarea locului s-a adunat în templu pentru Sărbătoarea Grânelor – bărbații într-o parte, femeile învăluite în alta. Către sfârșitul ceremoniei, o femeie s-a desprins din locul menit, s-a apropiat de negustorul cinchit pe covorașul de rugăciune și l-a atins pe umăr cu un mănunchi de plante verzi scos de sub mantie, gest de netăgăduit că el era *alesul*... stârnind mare tulburare dat fiind că acea tradiție fusese demult uitată.

Tânăra (căci purta veștmântul de nubilă) a fost imediat înconjurată de neamurile ei și scoasă afară, în vreme ce bărbatul a rămas nemișcat, căzut pe gânduri.

De el s-a apropiat preotul ofițiant; a așteptat să plece lumea apoi a zis:

– Odinioară, de mult, neamul nostru a trăit pe aceste meleaguri. Oamenii erau puțin numeroși, își duceau zilele pașnic, nu se războiau cu nimeni. se supuneau datinii și își creșteau copiii. Dar asta s-a petrecut de mult, de mult. Bine ar fi să nu-ți întorci fața de la strămoși, bine ar fi să cugeți la umilința ierbii.

După câteva zile s-a înfățișat la casele negustorului un grup de localnici, în frunte cu bătrânul Tofânicu; au fost primiți în curtea interioară și acolo, printre arborii

răcoroși, bătrânul a cuvântat:

– Neam de neamul meu a trăit pe aceste meleaguri, mai bine sau mai rău, cum au vrut vremurile, dar niciodată ca acum; iar fiica noastră, căci despre ea este vorba, a ales să ne facă de ocară. Iată, ți-am adus-o, după datină, căci la noi nu mai are loc! Să spună ea singură ce-a gândit!

– Vrut-am să fiu cu surorile mele, cum ne-am legat de mici, a grăit fata învăluită. Și atât!

Bărbatul a făcut semn că înțelege, fără a vorbi. Grupul s-a retras și cei doi au tăcut o vreme, ascultând freamătul frunzelor. Apoi el a zis:

– Prima soție va rândui ce se cuvine!

A chemat un servitor și i-a poruncit ce să facă.

Așa ce s-au întâlnit cele trei surori, tănuind între ele ca pe vremuri. Ce au hotărât s-a vădit la Sărbătoarea Iertării, când au pregătit în amănunt Ceremonia Schimbării Gândurilor. Soțul le-a întâlnit în salonul cel mare, unde se strânsese toată suflarea simbriașilor, mărturisindu-se unii altora înaintea de a împărtași din bucatele preparate.

Mai târziu, familia s-a reunit în budoarul femeilor pentru cina ritualică. Sofale alternau cu noptiere, perne mari și gheridoane, covoare adânci; vase din argint acoperite stăteau pretutindeni, îmbiind la răgăzuri nesfârșite.

Penumbra ocrotitoare a fost întărită cu fumigații de parfumuri, amestecuri de esențe tari care, laolaltă cu spiritul solemn al sărbătorii, au înmuțat închipuite s-au amestecat cu umbrele ce dansau și cântau terțete ca niciodată... o împletire incertă de calități, reușind chiar triplete monocorde.

Când negustorul și-a revenit din dulcea amorțeală a simțurilor, era întins pe covor, între femeile despuiate ca și el însuși iar timpul se oprise. S-a învelit în grabă și a părăsit încăperea; afară, a aflat că trecuseră trei zile și era vremea amiezii, dar nu și amintea chiar nimic.

A poruncit unui servitor să pregătească schimburile de cuviință pentru a merge la baia publică iar acolo a trecut prin feluritele procedee și ferchezuieli.

Dis-de-diminează a chemat toate surorile în grădină; au zăbovit îndelung în jurul măsuței, sorbind ceaiul aromat, apoi bărbatul a întrebat

ce mai e nou.

Mezina s-a apropiat și i-a sărutat mâna, mulțumindu-i că a trecut-o în rândul soțiilor - semnele erau de netăgăduit, cum au mărturisit surorile mari. El a tăcut un răstimp; în sfârșit, le-a anunțat că pleacă la prăvălia din târg.

Așa cum zisese, a poposit la locul negoțului său, a deslușit vânzătorilor năimiți noutatea mărfurilor, iar el s-a așezat pe un scăunel sub umbrarul de pânză de la intrare.

Fiind o stradă umblată, mulți trecători s-au oprit la umbră; unii să-l firitisească pentru soții, alții să-l întrebe zâmbitori de sănătate, câțiva să intre spre cercetarea noutăților.

S-a întâmplat să treacă pe acolo un pelerin-șaman în veștmântul caracteristic și să se oprească; a ridicat toiagul zicând:

– Te văd copleșit de griji și simt alte spirite, care te înconjoară fără știință. Iar un nenăscut vrea să-ți vorbească, dacă îngădui.

– Viața asta e prea tulbură și nedeslușită, a răspuns bărbatul. Oare de ce n-am parte de tihna muncii mele?

– Fiindcă nu știi că ai avut două sorți în șiragul timpului hărăzit, a răspuns șamanul. Pune să aducă un vas mare cu apă de izvor!

În prăvălie, pelerinul i-a poruncit să se aplece, să-și privească imaginea în luciul apei; apoi i-a apăsat pe neașteptate capul, scufundându-i-l...

Înainte de a se speria, negustorul s-a văzut la malul unei mări pustii, desculț, cu un caftan zdrențuit drept veștmânt. „M-a înșelat, vrăjitorul” a gândit.

Privind mai atent, a văzut în zare un pâlcc de case, o așezare pescărească pasămite, fiind și câteva bărci trase la mal, așa că s-a îndreptat într-acolo. Ce părea aproape a fost departe; se însera când a ajuns la prima colibă, o vechitură cu învelitoare din stuf de care atârna un năvod. Pe prispă ședea o bătrână ferfenițoasă; fiindcă tăcea cu nepăsare, i-a povestit că s-a rătăcit în drumu-i fără rost. Ea a zâmbit și a grăit:

– Ai ajuns unde trebuie. Te găzduiesc să împarți culcușul cu mine, dar să-ți arăți bărbăția. Altminteri nu!

În frigul ce creștea, omul s-a învoit. „Oi scăpa eu mâine”, și-a spus.

Singura încăpere a colibeii a dezvăluit, la flăcăriia unui opaiț, câteva mobile sărăcăcioase și mindirul dintr-un ungher. Apoi lumina a pierit și →

musafirul s-a simțit tras de gazdă la podea și despuiat, silit să răspundă apropiierilor împreunate cu iz de pește, în vreme ce înțepăturile puricilor se înteteau...

Dintr-odată, scuturături puternice l-au trezit.

– Scoală, i-a poruncit vocea bătrânei, și ascultă bine!

„N-a fost vis”, s-a speriat negustorul.

– Mergi către bărci, a continuat ea, până la luntrea cea mare mânăuită de pescari. Să le spui că te-am trimis ca ucenic, până vei prelua uneltele răposatului meu. Și atât! Ia lipia asta!

Omul a făcut întocmai; ajuns la luntrea indicată, în care pescarii încărcau năvodul, a transmis ce învățase și aceștia s-au milostivit să-l rânduie printre ei.

Au vâslit cu putere să treacă de brizantii țărului, apoi cârmaciul a îndreptat ambarcațiunea spre larg până ce vătaful artelului a socotit că locul e potrivit pentru desfășurarea năvodului. Zorii abia mijeau când au început să tragă plasa iar aceasta era goală. S-au necăjit oamenii de zădărnicia muncii și au vâslit încă mai departe, unde semnele erau prielnice... dar plasa a ieșit iarăși goală și pescarii au început să cărtească, privind încruntați înspre străin.

– A treia oară este cu noroc, a grăit vătaful.

Au întins pânza și s-au lăsat duși până ce nu s-a mai văzut țărul; abia atunci au aruncat năvodul.

Lungă a fost așteptarea până au început să recupereze, cu grijă, unealta... vădindu-se tot goală, blestemata!

– Asta nu s-a mai întâmplat, a rostit cârmaciul. Piaza-rea ne-a deochiat truda. Văzut-am eu că străinul are privirea pătrunzătoare!

– Adevărate vorbe, au strigat pescarii.

Și imediat i-au dat brânci în valuri noului-venit, măcar că a încercat să protesteze... dar îngreunat de apă și nepricepere s-a scufundat cu mare spaimă până ce a atins fundul mării, de care s-a destins cu o ultimă sforțare..

Și iată, s-a îndreptat deasupra vasului cu apă, în vechea prăvălie, iar pelerinul-șaman stătea de partea cealaltă. Și nimic nu se schimbăse.

– Ai aflat că deții mai multe întrupări, dar întâmplătoare, a rostit străinul. Rămâi la starea ta!

Și a dispărut ca un fum.

BULETIN DE IDENTITATE

am uitat unde mi-am lăsat sufletul
îl caut de o vreme
acuș se face noiembrie

pun gând lângă un altul
seară lângă dimineață
să-mi amintesc

îmi fac de lucru cu niște cuvinte
îngrijorate

copiez luna jumătate de noapte
jumătate pe o muchie de dor
aprinș cu o petală de trandafir

nicio mișcare în timp
țiuie receptorul neașezat în furcă al
unei neliniști

sau poate că

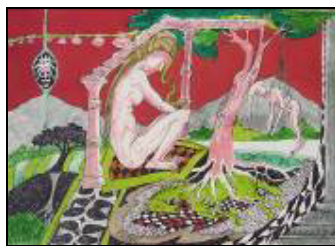
bate cineva în poartă
Dumnezeu dregându-și vocea
ia uite ce am găsit
îngăduitor
ai grijă să nu-l mai pierzi vreodată

MOLII

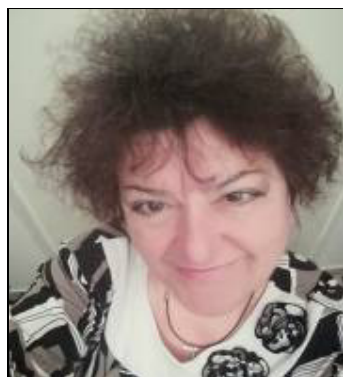
timpul se așază în haine
zilele pe umerase
una după alta le purtăm
în coloratura adecvată
uneori ne place albul
dar cât de repede se murdărește
indefinit preferăm roșul
până la decolorare
fără să avem de ales
antipaticul negru
manta grea pe umeri

aidoma unui tablou pestriț
puțini acei care îmbracă aceeași
culoare
deodată

timpul persistă în țesături
până la mucezure
atrage moliile trecerii
ele brodează meticolos
cu mici falfăiri de mulțumire

Petru Botezatu

curând te afli la celălalt capăt
în timpul tău ciupit pe toate fețele
aplecat zărești prin găurile dese
undeva abia mijită copilăria

VIOLONISTUL DIAVOLULUI

prin oraș e pustiu de ziua
îndrăgostiților
singur soarele străbate promenada
ca unul care-și rememorează iubirile
pe dig aplecat de parcă ar vrea să se
arunce în valuri
ațintește spre țarm unde
pălării de stuf leagănă umerii
clădirilor părăsite

cobor în goană trepte de piatră
vântul în spirale se zbate în evantaie
din pene de pescăruș
ca un arcuș se năpustește pe-o vioară
un capriciu
vijelios cu armonii viclene pe faleza
lumii

peste toate astea ochii noștri
se întâlnesc pe portativ aleargă
deodată cu
vântul printre octave își face loc să te-
asculte
ca un spectator nimerit din greșeală
stânjenit că nu s-a pregătit pe măsură

mă privești și vioara ți se supune
se alintă și ea uneori cine să-i
înțeleagă pornirile
nebunești se-aud țipete dinspre mare
abătându-se către stânci
ca dragostea
când crezi că te va lua cu asalt se
potolește

nici nu gândești când se arată luna în
spate cu un diavol
sperie singurătatea rupe o coardă
la repezeală cântecul sălbatic
sfârșește între stabilopozi

orașul este doar o sală goală

OTTILIA ARDELEANU

Cioburi de caleidoscop

(Fragmente de roman)

Nuntă la români

Mă despărțisem de Lucas, dar urma să-l întâlnesc la nuntă în calitate de tată adoptiv al fiului meu.

Șerban a venit să mă ia de-acasă cu mașina, de parcă eu eram aleasa.

Vă reamintesc că însurății consumaseră „fapta” demult, iar „actul” căsătoriei fusese consfințit „la Sfat”, fără știrea noastră, la o dată mult anterioară nunții.

Selectarea localului și organizarea evenimentului au căzut în seama familiei miresei.

Mergem în lungul liniei tramvaiului, drumul e plin de hârtoape, iar în cele din urmă sunt debarcată într-o baltă imensă dintr-o mare de noroi.

- Unde m-ai adus? exclam îngrozită.

Intrăm într-o clădire fadă, fosta cantină a unei uzine dezafectate. Înăuntru, surpriză. Lumină și eleganță. În prag, suntem întâmpinați cu o piramidă de pahare, în vârful căreia tocmai se turna șampanie, care se scurgea apoi din pocal în pocal, umplându-le pe rând cu lichidul spumos. După cupa de *bienvenue*, totul a decurs impecabil. Sala și mesele erau decorate frumos, bucatele abundente și de calitate, iar serviciul a fost remarcabil: în spatele fiecărei mese cu convivi se afla câte o ospătară, în realitate câte o studentă, pricepută și stilată, și cu care se putea chiar discuta. Pe mese, țuică în cană, whisky, vin alb și roșu. Puteai comanda cocktail-uri, cafele...

Băiatul meu a vrut, cu siguranță, să mă epateze și să-mi arate:

-Uite ce putem face noi, fără tine!

La masa centrală stăteau doar mirii și nașii. Eu, ca soacră mare, și Lucas, ocupam masa de alături împreună cu cei câțiva „de-ai mei”, pe care gazdele le-au plasat împreună. După ce i-am văzut grupați în jurul mesei mi s-a confirmat senzația că alcătuiam o curioasă menajerie. Mai era la aceeași masă Lucica, prietena mea cea mai bună, profesoară de franceză. Mi-era oarecum jenă de compania pe care i-o ofeream!

Mă întreb ale cui neamuri sau prieteni era restul norodului care umplea sala?

Am profitat de prezența lui Lucas, cel care până nu demult mi-a fost soț, și am tras împreună cu el câteva dansuri pe cinste. Dinu, veritabilul părinte, nu fusese invitat. Șerban îi poartă numele, dar refuză să-l mai întâlnească.

De la muzica discretă s-a trecut rapid la taraf și dansuri populare, iar apoi, la manele!

- Monica și-a scos pantofii!, au exclamat mesenii, uimiți.

Nimeni nu se desculțase, decât eu, soacra mare. Păream în vervă, deși eram amărâtă până-n străfundul sufletului. S-au îmbătat toți. Și eu, care nu fuseseam în stare să pun o fărâmă de mâncare în gură.

S-a trecut la partea „delicată”, cea a darurilor. În gura mare.

Invitații fetei dădeau 30 de euro. Eu, ca mamă, am dat o mie.

Culmea este că tot atâtă dădusem lui Matteo, unul din gemenii lui Carol, când încă mai eram căsătorită cu Lucas. Evident că la nunta asta Carol nu a fost invitat. Mă sună însă din America, tocmai acum. Îmi transmite vestea că în curând se însoară al doilea geamăn și ne așteaptă. Oare el nu știe că... nu mai suntem rude?!

- Eu, să mai dau și celui-lalt frate, iar? Nu suntem neamuri!, răbufnesc furioasă fulgerându-l pe Lucas din priviri.

(Până la urmă, am dat).

Nu ne-am ridicat încă de la masă, că soacra lui Șerban îmi și mulțumește pe Facebook pentru darul de nuntă făcut mirilor.

- Ce speră? Doar n-o s-o slugăresc pe noră-mea?

-Nu pe noru-ta, ci pe băiatul și nepotul tău!, îmi atrage atenția Lucica.

Nu știți câtă dreptate a avut! Mi-a deschis ochii și m-a eliberat.

Nu m-am cherchelit degeaba.

De atunci frecventez nunțile altora. Îmi place când lumea se grizează și se dezlanțuie. Și ia decizii importante.

Serbări israelite

Prinsesem gustul nunților! Iată încă două evenimente, situate în alt spațiu, distanțate în timp...

Israel. Zi caldă de toamnă cu cer senin și soare blajin, ce transformă bughenvileele și hibiscușii în jerbe de lumină. Zi de sabbat. Familiile au ieșit la plimbare, cu mic, cu mare, și cu cățel. Așa se mențin solidaritate familiile.

Am să vă povestesc despre două familii israelite unite printr-o căsătorie.

Se știe că, după cucerirea Ierusalimului în anul 586 î.e.n., Nabucodonosor deportase la Babilon toată floarea evreimii. Împăratul Persiei le-a îngăduit ulterior să se întoarcă în Iudeea, dar unii au preferat să rămână locului. Și au rămas la Damasc încă 2500 de ani. (Talmudul babilonian a fost început în acele vremuri și e mai voluminos decât cel de la Ierusalim). Bunicul mirelui e un israelian din prima generație. Venise de la Damasc călare pe măgăruș, la crearea Statului Israel în 1948. L-am cunoscut - era, un bătrân impresionant, cu aspect monumental.

Cealaltă familie, a fetei, e originară din Ardeal. În Israel, ei sunt considerați „evrei români” și li se spune, pe scurt, „români”. Fiecare evreu își are țara lui de origine și „aparține” tradiției acelei țări. Spui: acela e „rus”, el e „polonez”, aceștia sunt „români”, fără să faci apel la cuvântul „evreu”. În țara noastră, în schimb, nu mai avem voie să facem deosebire, de pildă, între român și țigăn. Suntem „români” cu toții. La fel de „*politiquement correcte*” este exprimarea și în restul Europei. Spui decontractat: „francezul Mohamed”. La evrei, așadar, e invers. Cei proveniți dintr-o anumită țară trăiesc cel mai adesea între conașionalii lor. Mai mult chiar. „Românii” transilvăneni, deși unii vorbeau pe vremuri doar ungurește, aparțin acum „evreilor români” și au învățat între timp româna la perfecție.

Așadar, familia de „români” își căsătorea fiica cu băiatul al cărui bunic venise pe măgăruș de la Babilon, Damascul de azi. Nunta tinerilor a fost una „clasică”, spre deosebire de altele, despre care am auzit. Mirii aceștia nu au sărit cu parașuta împreună cu rabinul, ca să-i cunune în →

HOREA PORUMB

aer, și nici n-au cerut invitațiilor să intre odată cu ei în apă pentru o uniune subacvatică.

Lumea se adunase cu vreo două ceasuri înainte de ceremonie pe pajiștea de sub arcadele unui apeduct roman. Cei câteva sute de invitați aveau nevoie de acest timp ca să se cunoască. În preajma a câte unui boschet erau amenajate tejghele gastronomice: bar de *sushi*, bar mexican, scandinav, chinezesc. De la o piramidă de sticle și pahare te serveai cu ce băutura poftai. Asta dacă nu preferai să fii servit la măsuțele răspândite prin iarbă, de către chelneri ce-ți aduceau frigărui și alte curiozități.

Începe festivitatea. Invitații se îndreaptă spre o pajiște de gazon ușor înclinată și se așează pe scaunele rânduite cu fața spre o *houpa*, un podium cu baldachin. Bărații își pun chipă. Din zare, avansând ca niște fluturași pe o cărăruie șerpuitoare presărată cu petale de flori, trecând peste un podeț arcuit, sosesc mirii. Ceremonia e simplă: rabinul și cei doi însurăței beau din același pocal. Un singur detaliu surprinde. Cupa aparține familiei mirelui și a fost transmisă din tată-n fiu din secolul șapte! Despre ospățul ce a urmat nu mai pomenesec.

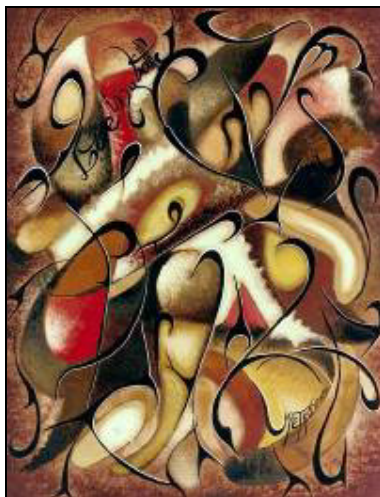
Au trecut 15 ani. Sunt iar printre ei.

Cei trei copilași născuți din căsătorie, toți băieți, stau adorabil îmbrăcați pe bancheta din spate a autovehiculului. Pentru cel mare e o zi importantă. E majoratul / confirmarea ce vine la vârsta de 13 ani, *barmitsva*. Pentru celebrare, s-au deplasat din Europa la Ierusalim. Familiile și-au dat întâlnire la Moara de Vânt. Peste tufișurile înflorite ce străluceau în lumina dimineții se zărea Turnul lui David și zidurile Orașului Vechi. Începe o sesiune de imagini. Un tânăr frumușel și athletic își deșartă tolba cu obiective fotografice. E când culcat pe jos, când urcat pe bancă, dar nici tânărul candidat la bărbăție nu e mai prejos. Pozează ca un veritabil model. Se fac instantanee cu frăților, cu părinții, cu neamurile și, încet-încet, trecând de la un boschet la altul, grupul se apropie de *Jaffa Gate* unde îi așteaptă rabinul.

Străbatem partea evreiască a Orașului Vechi. (Orașul are patru cartiere: evreiesc, musulman, armean

și creștin). Se vede Zidul Plângerii (*Cotel*) și o mare de oameni, separată pe sexe, ce-și spun păsurile cu fața spre blocurile de piatră milenare, rămase de la temelia Templului - și mai este încă o altă mare de oameni, care așteaptă să treacă de controlul corporal înainte de a intra în respectiva arenă. Noi coborâm câteva trepte prin zona arheologică interzisă publicului și ajungem la o platformă situată în preajma părții nevizitabile a Zidului. Sub niște umbrele largi erau dispuse câteva mese cu rol de altar. Rabinul nostru ia în stăpânire singurul altar disponibil și scoate din rucsac o față de masă pe care rânduiește o serie de „*gadget-uri*” necesare intronizării băiatului. De la mesele alăturate se aud cânturi și invocări, se joacă hora sau răsună manifestări zgomotoase. Cu multă seriozitate, băiatul nostru primește instrucțiunile ce-l vor transforma în bărbat și evreu: Cum să-și învelească umerii cu „șalul”. Ce este cubul („*tefilla*”, sau filacteriul) ce și-l va pune pe frunte și braț de câte ori se va ruga. De ce își înfășoară pe braț o curelușă de șapte ori – una pentru fiecare zi a Creației. Fotografatul face prim-planuri pe măsură ce băiatul își ia în primire recuzita.

Părăsim platforma și ne amestecăm cu pelerinii ce așteaptă intrarea la Zid. Nu. Nu stăm la coadă. Venind de la ceremonie, s-ar părea că avem dreptul să intrăm prin poarta rezervată... invalizilor. Ne separăm pe sexe. La secțiunea pentru bărați, sesiunea de poze continuă inclusiv cu tânărul învelit în drapelul de Stat. Acum băiatul e evreu israelit

Petru Botezatu

veritabil. E fotografiat apoi în timp ce se roagă la perete - singur, cu tatăl, cu frații mai mici.

Ziua protocolară continuă. Ne redâncim în zona evreiască a orașului. Acolo unde cu ani în urmă era doar o arcadă printre ruine, acum se ridică din nou fosta sinagogă *Hurv*, una dintre cele mai vechi ale Ierusalimului. Avem un ghid profesionist, o fetișcană dezghețată, care ne va purta prin 2000 de ani de istorie. Din cupola sinagogii, vederea panoramică asupra Ierusalimului e impresionantă. Dincolo de Zid se zăresc Moscheea de Aur și Moscheea de Argint, iar de jur împrejur urcă spre cer cupole și turnuri de biserici. Și câteva minarete.

Coborâm treptele și pătrundem într-o întregă lume subterană datând din timpul stăpânirii romane. Inima orașului fusese bulevardul central, *cardo*, o alee cu coloane, bolți și localuri comerciale. De o parte și alta, ajungi la case de locuit – erau evreiești, căci aveau băi ritualice -, inclusiv la un palat imens, cu o Sală de recepție care ar fi bătut oricare mare centru de congrese modern.

Ziua festivă nu s-a încheiat. Parcurgem în lung o stradă cu butikuri și restaurante mondene, *Mamila*, și ne aciuăm la o masă lungă într-un restaurant italian. În câteva clipe masa se umple cu zeci de farfurii. E bună gastronomia italiană, dar ceea ce am degustat aici a depășit imaginația și a fost peste măsură de savuros.

Ziua a doua. Recepție sărbătorească la una din familii, după care se merge *in corpore* la sinagoga locală, pentru ca noul adept să fie prezentat comunității. Congregația își desfășoară apoi activitatea curentă. Rabinul dă cuvântul celor din sală, întrebându-i dacă au de făcut vreo solicitare. Se ridică bărați care își spun păsurile, iar cei din jur li se asociază în rugăciune. În fine, poate nu din întâmplare, ci (sigur) ca un memento adresat proaspătului bărbat-patriot relativ la o viitoare înfățișare ritualică în fata semenilor, este adus la altar un tânăr care urmează să plece în armată. E învelit alături de rabin sub același șal și urmează o nouă rugăciune. Unii vorbesc:

- Și dacă nici nu-i evreu?
- Pentru armată e bun!
- Dacă e creștin, primește și →

Casa din gând

schiez mereu
pe zăpada copilăriei
uneori mă întorc acasă
în casa din gând
mai trec pe strada mea
cu ochii închiși.
nu mai îndrăznesc să-i deschid
pe de-a întregul....
nu te mai aud decât noaptea.
aseară, la capătul străzii îngâdurate
am zărit-o pe bunica închinându-se,
uitase numărul casei noastre....
târziu și-a amintit
un zâmbet cald s-a oglindit
în seninul din fereastră.
o sa-ți trimit scrisori,
gânduri de pe stradă...

comandă îngere potop

trecusei să îmi spui
ce dor ți-a fost de mine.
eu dăltuisem demult norii ivorii
în trepte,
cu bătaie de inimă.
eu pot urca
tu cobori
doar în nopțile de ajun
nu mai ajung treptele.
ții minte jocul de demult

pe scara mea de început de lume ?
pe prima treaptă cîntai
pe a doua iubeam
apoi au început să înflorească celelate
trepte
și privirile
într-o seară verde
în tăceri fără crepuscul.
îngere, uite o himeră
cum își desenează
întortocheate neliniști acuarelitate.
comandă îngere potop
să-i spele culorile de apă.

tremur de seară

aseară drumul fără întoarcere
stătea rezemat de un copac
cu auzul încordat.
știa cînd voi veni.

eu am trecut

cu tremur de seară
și nu m-am oprit
copacul acela,
jefuit de anotimpuri
între vis și somn
păstrează zîmbetul unui copil
făclie
în palmele sufletului
îmi curge timpul povestit

Flautul iernii

Între două turnuri
flautul iernii, flacăra
pe podul înghețat
tocmește jarul
și zilele de aur.
Între două săruturi
mi se face dor
de ochii tăi
de colțul buzelor tale.
flautul iernii cîntă
cu buze înghețate
sprijinit de o coloană
adormită de suflarea lui.
Între două nopți
flautul iernii cîntă
printre Vîrfurile cu Dor
ruguri mistuite în ceață

LILIANA POPA

→permisie acasă, de Crăciun!

Vine Ziua a treia, pentru care băiatul nostru s-a pregătit prin sesiuni pe Skype timp de șase luni. A învățat literele ebraice, limba *ivrit* și apoi lecturarea textului biblic cu intonația tradițională. În seara aceasta, la sinagogă, de față cu numeroși invitați, el este cel care susține rugăciunea. Părinții îl conduc la altar. Bunicul îi pune în brațe roulul cu Tora. Băiatul îl poartă prin sală, spre a fi atins de toți participanții. Apoi îl desface la un anumit pasaj, pe care îl intonează în timp ce urmărește textul cu o baghetă de argint. Succesul e deplin, iar explozia de bucurie e întărită prin ploaia de bomboane ce-i sunt aruncate din toate direcțiile.

În sală se aflau prietenii din copilărie, din școală și din armată ai părinților, precum și rudele celor două familii. Ies de la ceremonie și se reîntâlnesc la un restaurant, situat într-o comună învecinată.

Convivii se distribuie la niște mese lungi. Se succed, într-un ritm ce pare demențial, o listă întregă de bu-

nătăți vegetariene și carnivore, gătite cu gust și prezentate cu imaginație artistică, în timp ce băutura curge nelimitat. Serviciul e asigurat de tineri băieți și fete ce se mișcă cu grație și rapiditate. Aflăm din vorbe:

- Terenurile din această comună au fost date ofițerilor superiori ai armatei israeliene, care cu vreo 30 de ani în urmă și-au construit aici case. În satul de alături au primit terenuri aviatorii. Cei care ne servesc acum sunt copiii lor, studenți deștepți și harnici, pe care părinții nu-i cocoșesc. Lucrează ca să-și facă bani.

Ultima zi. Dis-de-dimineață pică vestea. Nu se poate pleca. S-au închis școlile și gărilile. În zori fusese asasinat un lider al *Jihadului Islamic* iar acum, drept represalii, se abătea asupra Israelului o ploaie de proiectile. S-a activat Cupola de Fier, sistemul de interceptare. Suntem instruiți:

- Când sună sirena, trebuie să părăsești ultimele două etaje ale imobilului, atâta fiind puterea de penetrare a rachetelor inamice. Cei care locuiesc la parter trebuie să lase ușile descuiate, pentru trecătorii sur-

prinși de alarmă.

- Oamenii trebuie să se retragă în bucărele (camerele betonate) existente în fiecare apartament. Între izbucnirea sirenei și momentul impactului ai la dispoziție între 15 și 60 de secunde.

- Și încă un detaliu. Ai grijă să nu te surprindă alarma în pielea goală, căci s-ar putea să te regăsești în plină stradă.

Junele nu apucă să recepționeze tot instructajul, căci răsună sirena. Parcă nu-i vine să creadă că ar fi în pericol și rămâne imobilizat. Nici ceilalți nu sunt din cale-afară de reactivi. Se aude un vuiet ca de avion cu reacție:

- Probabil că au scos Aviația ?!

Da de unde. Era șuieratul rachetei *Patriot*. Aceasta interceptează obuzul chiar deasupra casei unde ne aflăm. Se aude o detunătură cumplită. Un sunet înfundat, deosebit de profund. Cade în jur o ploaie de fărâmituri metalice.

Tănărul proaspăt bărbat israelian a trecut și botezul focului!

Pentru mine a fost „experiența vieții”.

Asterisc NU VĂ JUCAȚI CU FOCULI

(III)

Dar Oamenii, îmbătați de succes și preocupați numai de câștigul și avantajele lor materiale, personale și imediate, așa cum n-au putut fi oprți de la defrișarea pădurilor, de la poluarea ireversibilă a planetei și de la scelerata întrecere a arsenalurilor nucleare, tot așa n-au putut fi stăviliți nici de la producerea, perfecționarea și rafinarea roboților, și de la augmentarea circuitelor lor cerebrale, care a dus la sporirea în progresie geometrică a artificialei lor inteligențe și a neîntrecutei lor aptitudini de a lua decizii și a-și impune punctul de vedere. Ba mulți roboți au fost dotați și cu sentimente. Puteau deveni veseli, triști, dezamăgiți, nostalgici, furioși, invidioși, vanitoși, setoși de putere. Se puteau îndrăgosti, aveau ambiții, și o crescândă tendință de a domina, de a stăpâni, de a suprima tot ce nu le convenea. Și atunci inevitabilul s-a produs. Roboții au intrat și în politică. Au devenit șefi de partide, au candidat la alegeri, și fiind – din punct de vedere intelectual și psihologic – mult superiori Oamenilor vii, de multe ori au câștigat: au fost aleși. Mai cu seamă de când, în urma unor copleșitoare demonstrații și a unei serii întregi de paralizante greve generale, au obținut și dreptul la vot. Multe state – la început, doar din lumea a treia – aveau președinți roboți. Curând le-au urmat exemplul și țările Europene. Până la alegerea unui robot oligarh ca președinte al pravoslavniciei Rusii nu mai era decât un pas. America fusese robotizată sută la sută încă de mult.

Roboți erau puzderie. Posturi de răspundere, mai puține. Și poziții care să satisfacă dorința tot mai imperioasă de confort și abundență a noii clase conducătoare, încă și mai reduse. Soluția – dureroasă, dar logică – era doar una: suprimarea concurenței. Înlăturarea Oamenilor. Desigur, desăvârșirea acestui proces nu s-a îndeplinit instantaneu. A luat timp. Mult timp. Dar s-a produs. Lipsiți de posibilitatea de supraviețuire pe pământ, unii Oameni au emigrat pe alte planete. Alții au pierit. Ca dinozaurii. Lumea devenise

condusă, stăpânită și populată exclusiv de roboți. Fără nici un om. Ba unui robot savant i-a venit năstrușnica idee că și păsările, peștii și animalele - vacile, caprele, oile - erau superflue. Inutile. Ca furnizoare de produse alimentare nu mai erau necesare. Doar roboții nu consumă nici fripturi la grătar, nici ostropel de pui, nici mititei. Și nici „gefilte fish”!

Căței și pisici roboți existau de-o veșnicie. Și iepurași electrici. De ce nu s-ar înlocui și vitele cu berbeci și tauri și purcei electronici? Sau găștele și curcanii?... Ori fiarele junglei... Multe specii erau amenințate cu dispariția... N-ar fi fost păcat să dispară? Pe când pe leii, tigri și leoparzii electronici nu-i păștea nicio amenințare... Și în plus, fiind alimentați exclusiv de energia solară, n'ar fi depins nici de stațiile de reîncărcare a bateriilor, ca roboții umanoizi.

Și așa a luat naștere și industria producătoare de „robonimale”: animale cibernetice, identice celor naturale, dar mult mai rezistente. Și mai performante. Se știe, de pildă, că ghepardul, acea felină asemănătoare leopardului, originară din nordul și sud-estul Africii, era una din cele mai rapide viețuitoare ale junglei. Putea atinge o viteză fantastică. Dar rezistența lui era limitată: nu era capabil să alerge mai mult de două, trei sute de metri. Pe când un electropard, identic ca înfățișare cu un exemplar natural, în afară de faptul că ajungea la o viteză încă și mai mare, era în stare să fugă și o zi întregă dacă avea poftă, parcurgând zeci și sute de kilometri, fără măcar să gâfâie.

La fel și cu delfinii. Un delfin viu trebuia neapărat să iasă din când în când la suprafață, ca să respire. Dar cibernofinul? Putea să rămână în fundul mării și toată viața (dacă ne e permis să ne exprimăm astfel).

Electrocibernopard

Ce mai?... Timpul - inexorabilul Timp - și-a făcut ale lui, și roboții, ale lor. Terra, planeta Terra, globul nostru pământesc, a fost eliberat de orice suflare de viață. Nu mai existau nici zebre, nici girafe, nici pui de baltă. Vii. Nici măcar furnici. Sau viruși. Ca urmare a interminabilelor experiențe biologice și anti-biologice ale roboților, viața pe planeta noastră – așa cum o cunoșteam noi – dispăruse cu totul. Nu mai găseai un stafilococ, să dai cu tunul! Dar pământul continua să se învârtască nestingherit - și în jurul lui, și al soarelui - ca întotdeauna. Și zumzăia de activitate.

Fabricile și uzinele lucrau din plin, conduse și mânuite de roboți, centrele comerciale erau îndesate de roboți și robotese care admirau în vitrine noile modele de releuri electronice, cele mai moderne sortimente de rulmenți și electromagneți, și se înghesuiau la intrările cinematografele care prezentau filme quadrodimensionale de „science fiction” - aventuri științifico-fantastice - despre oameni vii, în carne și oase (realizate, evident, de roboții din secțiile de trucaje și „special effects”).

Pe stadioane și pe terenurile de sport echipele de roboți jucau neobosite matchuri de football, rugby sau de hokei pe gheață, la Wimbledon roboțele în fustițe albe și cu rachetele în mână câștigau cupe după cupe, iar pe câmpurile de luptă armate întregi de roboți se distrugeau unele pe altele, datorită ideii geniale a unui strateg cibernetice care propusese să se confecționeze roboți de diferite culori, ca în felul acesta să aibă motiv să se războiască între ei, făcând necesare producerea și vânzarea de armament, care – după cum se știe – aduce câștiguri fabuloase.

Singura industrie care cam șchiopăta era industria farmaceutică. Doar roboții nu tușesc, nu strănută, nu au probleme cu prostata, nu au migrene, nici hemoroizi, și nici disfuncții sexuale.

De cancer, aids sau Alzheimer să nici nu mai vorbim.

Aspirinele deveniseră inutile, tabletele de viagra puteau depozite, institutele de cercetări medico-farmaceutice își închiseseră cu totul porțile. Dar până la urmă s-a rezolvat și asta.

ALEXANDRU ANDY

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (III)

Documentul:

Toate perioadele istorice care au dus la **decadenta civilizațiilor** au fost marcate, fără excepție, de „**spiritul rătăcirii oamenilor**”. Astăzi, trebuie să facem astfel încât acest „**spirit**” să se traducă printr-o „**societate mondială a timpului liber**” sub toate formele sale. Acest **timp liber** trebuie să se compună din **sex, droguri, sport, excursii (exotism)** și din **distracții în general**, dar accesibile tuturor straturilor societății. **Omul trebuie să ajungă la concluzia că este modern**, și că modernismul său este compus din capacitățile sale, din posibilitatea sa de a se distra în mare măsură și, în prezent, din tot ceea ce îl înconjoară».

Intercalăm două citate din documentul „**AURORA ROȘIE**” (faptul că poartă denumirea de **AURORA** arată că documentul este întocmit de francmasoni):

«În timp ce acest om rătăcit va fi absorbit de către entuziasmul său orb de a face apărte din noua sa „**Comunitate mondială**” aparținând acestei vaste „**Rețele de Computere**”, noi, din partea noastră, vom veghea, cu ajutorul părghiilor superioare ascunse cunoașterii lui, **să-l fișăm, să-l identificăm, să-l contabilizăm și să-l rentabilizăm**, conform propriilor noastre obiective. Căci, în interiorul acestei „**Noi Societăți Globale**”, nici un individ deținător al unui potențial de „**Rentabilitate**” pentru noi nu va putea să ne scape. Căci, în interiorul acestei „**Noi Societăți Globale**”, nici un individ deținător al unui potențial de „**Rentabilitate**” pentru noi nu va putea să ne scape. Aportul constant al „**tehnologiei electronice**” va trebui să ne asigure toate mijloacele pentru **a-i fișa, identifica și controla** pe toți indivizii populațiilor din occident (n.n.: și de pe tot globul pământesc). În privința celor care nu vor reprezenta nici o „**Rentabilitate Exploatabilă**” de către noi, **vom avea grijă să se elimine de la sine**, prin intermediul tuturor războaielor intestinale locale pe care vom lua măsuri să le declanșăm ici și colo, folosindu-ne de „**Colapsul Economic**” al națiunilor-state și de

„**Opozițiile și Revendicările**” diverselor grupări din componența aceluiași state».

«Iată, prin urmare, maniera detaliată în care vom proceda, de acum și până în 1988, pentru a netezi drumul spre nașterea „**GUVERNULUI MONDIAL**” pe care-l vom instaura».

Francmasonii, care cred în **Marele Arhitect al Universului**, adică în **Satana**, cred în **REÎNCARNARE**, nu în **Învierea lui Iisus Hristos**. Apelând la Internet, exemplificăm cu „misterele” aeroportului **DENVER** din Colorado. Aeroportul internațional Denver, **Colorado**, a fost construit în 1995. Lespedea Masonică din piatră, situată în „Sala Mare” a aeroportului, are o inscripție care menționează „**Comisia Aeroportului Noii Lumi**”.

Internet: „Misterele aeroportului Denver”

«Această comisie specială nu există, așa că cel mai probabil se referă la „**Noua Ordine Mondială**”. Există, de asemenea, o capsulă a timpului îngropată sub piatră pentru a fi deschisă în anul **2094**». Sub simbolul Masoneriei (echer, compas, litera **G**) scrie data de **19 martie 1994**. [N.n.: Adică după o zi după **18=6+6+6**, sau 6 de trei ori=**Satana**. Cifra **18**, ca și cifra **17**, este cifra masonilor. Dacă la **18 noiembrie 1918**, devenită apoi, după adoptarea noului calendar, **1 Decembrie 1918**, are loc, la Alba Iulia, Marea Adunare Națională care a votat Unirea Transilvaniei cu România, la **18 decembrie 1993**, tot la Alba Iulia, este promulgată prima Constituție a Marii Loji Naționale din România, după al Doilea Război Mondial”⁵].

Inscripția de pe lespedea de piatră menționează „Comisia Aeroportului Noii Lumi”. Această comisie specială, nu există, așa că cel mai probabil se referă la „Noua Ordine Mondială”. Există, de asemenea, o capsulă a timpului îngropată sub piatră pentru a fi deschisă în 2094.

⁵ EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, Editura Nemira, București, 2003, p.50.

Picturile din Aeroportul Internațional Denver, redau secvențial **REÎNCARNAREA**.

O pictură sugerează, la „**renaștere**”, o **întâlnire cu zeii coborâtori din ceruri**. [N.n.: Cum, de altfel, credeau și mayașii].

Pe aeroportul **DENVER** sunt multe construcții, obiecte și imagini cu conotații sexuale, în special falice, care reflectă **renașterea prin fecundare**.

Lângă aeroportul Denver se află, nu întâmplător, orașul **AURORA**, amintind de faptul că **LUCEAFĂRUL** sau **VENUS=SATANA** este fiul **AUROREI** și cel care **înfăptuiește RENAȘTEREA** sau **REÎNCARNAREA**.

Credem că denumirea de **DENVER** provine din engleză, cuvântul **DEN=vizuină** și **VER=VE[SPE]R** (abreviat)=**LUCEAFĂR**. Așadar, **DENVER** înseamnă **VIZUINA LUCEAFĂRULUI**.

Nu întâmplător, aici, la **Denver**, a fost invitat Papa Paul al II-lea: «În **vara anului 1993** (n.n.: cu un an înainte de inaugurarea Aeroportului Noii Lumi de la Denver), la **Sărbătoarea Tineretului de la DENVER** (Colorado, SUA), Papa Paul al II-lea i-a chemat pe tinerii din întreaga lume, mai ales pe aceia din America, să i se alature pe „**drumul către o nouă evanghelizare**” a popoarelor».⁶

EUGEN MERA

⁶ RADU COMĂNESCU, EMILIAN M. DOBRESCU, *Franc-Masoneria. O nouă viziune asupra istoriei lumii civilizate*, vol.2 (1961-1968), Colecția Hiram, Editura Europa Unită, București, 2004, p.180.

Deszăpezire

În orașul de cinci stele agățate într-o ureche
Poetii deszăpezesc vise înnegrite de alb
Și rostesc metafore de sare

În orașul învârtit de roata norocului
Trecătorii sunt oameni de zăpadă topită
Care merg pe calea lor de turtă dulce și suc de pietre

În orașul unde steaua vorbește
tristețea poetului

Sihastră

Scârțâie omătul amintirii
Brazilii vorbesc cu clipe verzi despre sihaștrii
care se rugau cu urșii
prin zăpezile de altădată
la albastru de Voroneț

Foc de cuvinte

Urcă stele în noaptea verde
Bradul arde amintiri de așchii
Din pădurea gândurilor de mult spuse
Atunci străbunii pun cuvinte

Unul câte unul pe focul năprasnic care vine
Roată ce învârte muntele

Eseu despre orbire

Da! Sunt la librărie
Citesc despre tristețea zilei
Despre o carte care se visează pădure
Fiecare pagină e frunză îngălbenită care cade din copacul cunoașterii
Acum este coperta cartonată ce îmbracă
povestea despre orbii care citesc

Potirul

Lăsați să vină la mine doar cei certificați, testați și înțepați de vorbe
Aceasta e noua biblie a religiei forme
Dumnezeu este o poveste și o idee
Se auzea în megafoanele ce scoteau limba afară din cofetării și autobuze

Lăsați să vină la mine doar cei certificați, testați și înțepați de vorbe

Unui cerșetor cu inima întinsă omul negru i-a trântit poarta spre cer peste mâna cu urmele cuielor Lui
O bătrânică plângea rănită de lacătul pus grații pe Trupul și Sângele Lui
Iar lacrimile ei spălau picioarele murdare ale străzii

Lăsați să vină la mine doar cei certificați, testați și înțepați de vorbe

Strigau poliștii arterelor goale și aglomerate de roboți
Ei nu știau că demult Iisus este Lazăr din tinda casei bogatului
Și cerșetorul și bătrânică exilați de farisei

în potirul Sfântului Graal

Noi

Pâinea noastră este dorința seminței de grâu de a se înălța la cer

Vinul nostru este sudoarea boabelor de strugure de pe fruntea Lui

Noi, bucăți de prescură înmuiate în sângele palmei pironite de credincer

Portocala

Tristețea se descojește ca o portocală
Zilnic mănânc cu poftă câte o felie
Bate un vânt tot mai negru dinspre nord
Pomii palizi desprind singurătatea de fruct

Cocorii

Au plecat cocorii
Zborul lor a rămas

Au plecat departe
Amintirea lor e dor

Au plecat cocorii
Ceruri cu aripi frânte

Au plecat spre soare
Spirite de umbre

Au plecat să dăruie
Dragostea cocor

Argonaut

Mă voi arunca în oceanul înspumat al răsufării forme
Voi înota curajos până dincolo de tropicul inimii
Te voi convinge ca Magellan să înconjurăm povestea
Ținându-ne strâns de aripi străpuse cu razele lunii înnebunit de stele

Statornicie

Într-o zi te voi atinge
Și vei deveni poemul pe care nu l-am scris
Într-o zi vei fi ultima idee care umblă goală

prin livada cu stele a bărbatului aburit de statornicie

Fuga

Mâine mă așteaptă
O zi așa de grea
Și o moarte atât de ușoară
Azi portocalele ard cerul amiezii
Ochii lor verzi umbresc
Călători însetați de izvoarele acide ale trecerii
Mâine mă așteaptă
O zi așa de grea
Și o moarte atât de ușoară
Clipele dezbracă soarele departe
Iar timpul se îmbracă în coajă de nucă
Azi se crapă palmele tinereții
Și se prelinge sânge dragostea
Inima poetului mai așteaptă
O zi așa de grea
Și o moarte atât de ușoară

Poate fi

Poate fi o poezie care se trezește după un prea lung somn.
Se ridică în picioare și privește în sus cum cad stelele coapte în cer

Moșii de toamnă

Cu o moarte toți suntem datori
Celui de Sus
Morții ne-așteaptă înșiruiți
Cuminți în mormintele goale

IONUȚ ȚENE

Literatură și film

Oamenii nu sunt ficțiuni

Niciodată nu vom reuși să citim tot ce e valoros, dar avem prieteni care ne mai trag de mânecă și ne vorbesc despre revelațiile lor de lectură. „Chiar n-ai citit Thomas Wolfe?” Ba da, citisem povestirile din volumul *De la moarte până-n zori*, din care am reținut bijuteria aceea cu conductorul de locomotivă ieșit la pensie. Toată viața admirase o femeie, ce privea mereu trenul din fața casei sale modeste. Acum, fiind liber, se duce s-o cunoască. Deziluzie. Realitatea văzută de aproape.

Prietenul meu îmi vorbea despre romanul lui Wolfe *Privește, inger, către casă*, publicat în 1929. Îl citesc în traducerea lui Marcel Corniș-Pope (Polirom, 2008). Wolfe s-a născut în 1900 și a trăit doar 38 de ani. A murit de tuberculoză a creierului, în plină glorie. S-a ambiționat să scrie epopeea Americii. Pentru el, asemenea lui Faulkner, destrămarea familiei din roman e sinonimă cu decăderea Sudului, cu lumea mic-burgheză și cu provincialismul jalnic, care sădea doar dorința de a pleca de acolo spre orizonturi mai generoase. Șapte sute de pagini are romanul și mă gândesc la truda traducătorului, dar și la munca editorului Max Perkins, cel care a „sculptat” cărțile lui Wolfe.

Ne ajută filmul *Genius* din 2016

(regizat de Michel Grandage) să pătrundem în biografia lui Wolfe. Joacă Jude Law (Wolfe), Colin Firth (Max Perkins), Nicole Kidman (Aline Bernstein), Guy Pearce (Scott Fitzgerald). Un film omagial bine făcut, pentru cinefili adevărați, pentru artiști, în nuanțe de sepie, spre mai multă autenticitate.

Iată-l pe ambițiosul Max Perkins, editor de prestigiu, care i-a publicat pe Hemingway și Scott Fitzgerald, citind manuscrisul unui „oarecare”, Thomas Wolfe. Da, o să arunce o privire peste cele 1000 de pagini, însă nu se poate opri din citit nici când ajunge acasă și e asaltat de fetițele sale. „O piatră, o frunză, o ușă neaflată”. Revelație! Geniu! Doar că trebuie strunit. Aranjat. Tăiat. Exuberantul Tom Wolfe acceptă. Și-a găsit un tată, iar Max un fiu. Muncă și muncă istovitoare. Citesc împreună, se consultă, se ceartă, dar Max câștigă, „sculptează” materialul brut, își neglijează familia, la fel cum Tom nu se mai ocupă de iubita sa Aline. Mii de pagini, modelare, tăiere, zeci de dactilografe, răbdare, tenacitate și... trebuie un titlu formidabil. Max știe cât de important e un titlu, iar Tom îl găsește : *Privește, inger, către casă*. Cartea apare și are un succes fulminant. Excentricul Tom devine și mai expansiv și începe romanul *Timpul și râul*. Nu se poate! Cât a scris ? Cinci mii de pagini! Nu, nu, spune Max, trebuie lucrat din nou,

reduc, ca să ajungă la cititori cu o înfățișare meritorie. Personajele „sunt oglinzile tale” – așa îi spune lui Tom, care exclamă euforic : „Sunt tentacular! Sunt Caliban!” Nu-l interesează decât scrisul și rănește uneori oamenii, mai ales pe Aline, care se umilește, îl caută, îl cerșește, spunându-i că „oamenii nu sunt ficțiuni”.

Dar atunci ce ai avut cu Max, tu, Thomas ingratur? Bine ți-a spus Fitzgerald că Max e un geniu al prieteniei, care a crezut în tine atunci când alții nu te luau în seamă. L-ai numit laș pe Max și i-ai reproșat că nu știe să fie viu. Tu, un oarecare Pygmalion, nu? Totuși, pe patul morții, lui Max i-ai scris cu căldură și apreciere. Scrisoarea ta a ajuns pe biroul lui după înmormântarea ta. Mai bine mai târziu, spre eternitate.

Revelația actoricească a filmului rămâne Colin Firth, în rolul lui Max. Echilibru, tenacitate, răbdare, căldură umană neostentativă, sacrificiu pentru literatură, pasiunea meseriei, tăceri vorbitoare. Un talent uriaș.

ALEXANDRU JURCAN

Teatrul zilelor noastre

„InterFest” 25. Pitești, 2021

Adică Festivalul Internațional de Teatru de Studio. Găzduit, nu demult, doar de Sala „Liviu Ciulei”. A Teatrului „Alexandru Davila”. Și, lucru înțelept, doar cu câte un spectacol pe seară. Ca să nu obosească publicul. Și să se poată concentra apoi rezonabil asupra celor văzute și auzite din gura actorilor locali sau invitați. Căci opt spectacole figură-n program, ofertant...

Am fost și eu spectator la câteva. Pe scurt, datorat, despre fiecare. Teatrul de Comedie, din Capitală, de pildă, a venit c-o echipă tânără. Cu chef de joc evident. Un cvartet actoricesc vizibil promițător. „Forma

lucrurilor”, titlul piesei. Autorul, cunoscut, Neil LaBute, american. Anca Dumitra, Lucian Ionescu, Andreea Alexandrescu și Anghel Damian arătând convingător că generația tânără vine din urmă și merită s-o acceptăm. Și să-i fim aproape cu sufletu-ntreg. După, moldovenii de la Chișinău ne-au adus o mostră de Vișniec: „Și cu violoncelul ce facem?”. E vorba de cei de la „Satiricus I. L. Caragiale”. Cu care instituția argeșeană are chiar un parteneriat cultural. Motiv de speranță că vom vedea cât de curând și alte producții de peste Prut. Am stat de vorbă îndelung cu Ion Grosu și Eugeniu Matcovschi, încărcându-mă cu spiritualitate comună din abundență. Pe Irina (Rusu) și Eugeniu știindu-i deja din acel „Hamlet” excelent. Nu cu mult în urmă ajuns și el la Pitești, tot festivalier...

Mai fu oaspete, binevenit, Andreea Tănase, de la „Tony Bulandra” din Târgoviște. Expresivă și jovială. C-o scriere inteligentă în ochi, neîndoielnic. Evoluând pregnant într-un *woman show* inspirat de un text beckettian. Blindat de efecte video și audio. Și ea, o promisiune clară a scenei autohtone din ziua de azi. Pe care-aș dori s-o revăd la treabă cât mai curând. Ca și alte montări din județul vecin, dacă Felix Goldbach îl va convinge-n scopul ăsta pe omologul Mihai Constantin Ranin...

Sigur, ediția abia încheiată a stat inevitabil sub semnul pandemiei răuvoitor. Așa că-i, totuși, de mirare că manifestarea s-a desfășurat cu spectatori. Și de apreciat pe măsură. Lăsându-ne, firește, și cu dorințe sporite pentru viitor. Fie să ne fie îndeplinite cu spor!

ADRIAN SIMEANU

CATRENE MIGRENOGENE

JAF CA LA DRUMUL MARE

La baza „Kogălniceanu”
Hoții-au ras mai tot avutul.
Se crucește-americanu':
„Dacă ne furau și scutul?!”

NI-I DOR DE PERLA NOASTRĂ: „NOTRE-DAME”

Stimați concetățeni: messieurs,
mesdames,
Ne copleșesc mișmașuri și tranzacții.
La renovare vrem aceeași „Notre-
Dame”,
Nu Disneyland - un parc nou de
distracții!

GHIOCCELUL NE JOACĂ PE DEGETE

Statul, meșter la lezări,
Știe numai de restricții:
Vin *de sus* recomandări,
Pentru noi sunt ... interdicții.

RESTRICȚII CONTRA LEGII?

Câștigate greu, la sânge,
Drepturile fundamentale,
Cum să-ndemni a le restrânge
Din „necesități vitale”?!

ÎN A TA ROMGLEZĂ DE GÂNDIRE

Când o sfătuiești „s-aplice”
Ori, pe dânsul, „să-și asume”,
Nu uita să spui, amice,
Lângă verb - și CE anume.

ÎN PLINĂ DEMOCRAȚIE?

Condamnăm vechiul regim
Violând spațiul intim
Și-acceptăm a fi-ascultate
Conversațiile private?

STAT EȘUAT

Măi state, măi, așa ai eșuat,
Ne-ai pus pe gheb stenahorii puhoaic,
Încât ai scos români la exportat
Și ai ajuns a importa gunoaie!...
SPOVEDANIE DE DEPUTAT
La patruzeci liceu-am terminat,
O facultate-n opt ani, tenebroasă.
La șasezeci măi iau un doctorat,
Un loc de deputat și-o ... jună-n
casă.

NOI ȘI REPREZENTANȚII NOȘTRI ÎN PARLAMENT

Sie când să-și dea indemnizații,
Trag la Hexagon sau la Olanda,
Pensii nouă, când ne fac ei grații,
Ne trimit la Congo și Uganda.

PARCIMONIOSUL ROADE OSUL

Liberalilor, ce se credeau o torță,
PSD-ul le-a luat, de drept,
Nu doar ministerele de forță,
Ci și bănișorii de pe piept.

LA A TREIA ÎNSCĂUNARE A ACELUIAȘI MINISTRU

Când în jilț se instalează,
Cheamă la apel, se-nțiglă,
Iar când demisionează,
Chiar nu-i cade nici o țiglă?

A ALES PÂN' A CULES

PNL, ce nu voia mai ieri
Să cedeze nici o feliuță,
După foarte lungi negocieri,
Azi e-a cincea roată la căruță.

PORTRET

Mină de guvern roz-tristă,
Sclipuit la rezezeală,
Cu putere pesedistă
Și cu față liberală.

MARE BAI

Nu-s bani în buget - să-i tai.
Legea pensiilor - e jale,
Au găsit cu chiu, cu vai
Pentru cele ... speciale.

UN PENSIONAR CĂTRE MINISTRU

Dacă indexarea-i majorare,
Să vă-ntreb, cu trei crumpi în tigaie,
De ce forța ei de cumpărare
N-a crescut măcar cu o lețcaie?

CEDEAZĂ CEL MAI ÎNȚELEPT

Latră-un mops la elefant:
Nu se dă din loc clintit.
Mastodontul - amuzant -
Nu-l strivește. -I dă gambit.

CE BĂRBAȚI GALANȚI!

Le-oferă locu-n doc, în *mall* modern,

Pe TIR, la strung, ISÚ (să stingă
focul!)

Și numai sus: la Cameră, -n Guvern -
E-atât de greu să le cedeze locul!

STAT EȘUAT = STAT ÎMBUIBAT?

Súntem, spune-un boss (și baba
Vanga),
Azi la fundul fundului canópei.
Altul, fost, semeț, o ține lánge
C-am ajuns - șest! - tigrul Europei.

UN GENIU PENTRU MILENIUL III

N-au fost în lume analiști și nu-s,
Nici modeliști ai grațiilor metópei,
Să-l înțelegă cum de ne-a adus
În fruntea - din codărlă - a Europei.

EI TE-'NALȚĂ, EI TE-AFUNDĂ

Cu tam-tám-uri áfro și urale
(Fi-ți-ar puica peste copârșău!)
Mi te-au pus de bun în balamale
Și te-ar scoate din țâțâni de rău.

SĂRMANUL CERTIFICAT VERDE

Fu gândit să treci din țară-n țară,
Să nu-ți fie trecerea povară.
Deturnat de-o minte ticăloasă,
A ajuns motiv de ceartă-acasă.

MOTORUL CARE-MPINGE ZELUL

Vreumn columb sau columbacă
Dau cu-atâta zel alarma,
Încât mai i-ai crede, dacă
N-ar fi-n soldă la Big Pharma.

CINE SĂ FACĂ TESTAREA ELEVILOR?

Cum cereau, cu mic, cu mare,
Să se facă-n școli testare!
Tranșa de teste sosită,
Toți o dau acum cotită.

NICI MOARTEA NU NE VA DESPARTE

Plec cu el la *mall*, Enél, la munte,
Marea când parcurg sau/și uscatul...
Când să trec spre-o altă lume punte,
Púneți-mi pe piept ... certificatul.

DOUĂ JUDEȚE ÎȘI ADJUDECĂ RENUMITELE MONUMENTE ALE NATURII

În Bucegi, pe vârful, de-o parte,
Râde de se strică linxul:
Mai poți *Babele* împarte,
Dar să tai în două *Sfinxul*?!

NICOLAE MĂTCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IANUARIE

ANUL 2022

În anul nou speranțe-mi pun,
Iar el când va ieși din post,
Aș vrea să spun c-a fost mai bun,
Și nu să zic, doar, că a fost!

MIHAI EMINESCU

De-o lume-ntreagă-i cunoscut
Poetul de pe-a noastră glie,
În ianuarie-i născut
Să viețuiască-o veșnicie!

IANUARIE

E prima lună-n calendar,
Cam lungă, însă o să treacă,
Țăranii nu stau ca pe jar...
Căci jarul n-au din ce să-l facă!

POLITICIAN ȘI POET

Când se gândea așa-n tăcere
Să afle de o rimă-n „astru”,
Văzând că încă-i la putere
I s-a recomandat: „dezastru”!

ÎNGRIJORARE

Umblând mereu - și nu sunt glume -

De-o apăsare nu mai scap:
Azi știu atâtea despre lume,
De-mi vine să-mi iau lumea-n cap!

DIN STATISTICI DEMOGRAFICE

Pe sub mustață rād parlamentarii
Și nu schițează cel mai mic regret;
Se duc pe capete pensionarii,
Făcând economie la buget!

EROARE ARITMETICĂ

Spun pesimiștii de la noi din țară
Că sunt pensionarii o povară.
Dar nu-i adevărat, detest minciuna:
Sunt mulți acei ce-i numără întruna!

SFERA CUNOAȘTERII

Știm de roboți, planete, stele,
Când cade bruma prin vâlcele,
De-a fir a păr știm de atom,
Dar nu știm totul despre om!

GLASUL TĂCERII

În viața plină de tumult
Tăcerea-i foc mocnit, se știe,
Iar de-i înăbușit mai mult
Va izbucni mai cu tărie

CRONICĂ DE IARNĂ

Legată-i iarna cu prea multe funii,
Gerilă face acte de bravadă
Și-atât de gros e stratul de zăpadă...
La fel cum e obrazul pe la unii.

Nu vezi țipenie de om pe stradă,
De parcă-ar năvăli tătarii, hunii,
De frunze galbene-s goliți toți prunii,
Iar fructele demult sunt marmeladă.

Trei luni de iarnă sunt, diamantine
Ce scot cojoace de la naftalină

Și în păduri, copaci din rădăcină.

Iar defrișorii-or face mutră sumbră
În lunile de zăpușeală pline,
Că n-or avea pe unde sta la umbră.

RONDELUL GAZELE NATURALE

Se știe, este bine dovedit
Că Dumnezeu pe toți ne ocrotește,
Cât roata vieții zilnic se-nvârtește,
În lume să tot fie de trăit.

Bătrânul Soare veșnic strălucește,
Pământul e de veacuri încălzit...
Se știe, este bine dovedit
Că Dumnezeu pe toți ne ocrotește.

Dar, uneori, pe-alocuri e cumplit,
Prezentul, din păcate, dovedește
Căci unde gazul spornic se ivește,
Ferească Sfântul și de un chibrit!
Se știe, este bine dovedit.

ÎNCEPUT DE AN

E sacul vieții mai ușor,
Un an de zile-a dispărut,
Ce se adună la trecut,
Scăzând din cei de viitor.

Greșelilor plătesc tribut
Ca orișicare muritor...
E sacul vieții-i mai ușor,
Un an de zile-a dispărut.

Dar sper să am de-acuma spor
În ceea ce am de făcut,
Știind de-un fapt ce pare scut;
Având o spuză de umor...
E sacul vieții-i mai ușor.

VASILE LARCO

De la un clasic citire

GEORGE PETRONE
1936-2021

DIPLOMAȚIA

E modul ipocrit bazat
Pe termeni echivoc-oculți
De a te face ascultat
Și-a te preface că ascuți.

MUSAFIRII

Când îi invit la un festin,
Prilej real de-a mai petrece,
O parte uită și nu vin,
Și-o parte uită să mai plece.

CUREAUA

Ieri, banală cingătoare
La nădragi (când îi aveai!),

Azi reper de prezentare
A nivelului de trai.

CALORIFERUL MEU

Te-admir, pe Dumnezeu!
De când ne-am cunoscut,
Răcit ai fost mereu,
Dar febră n-ai făcut.

ATRACȚII TURISTICE

Și mare-avem, și munți de stâncă,
Și codrii-n care cresc stejarii,
Chiar și-o prăpastie adâncă:
Cea dintre prețuri și salarii.

Selecție VASILE LARCO

Curier
**De la „Vatra” veche,
la noua „Vatra veche”**

Iată *Vatra veche* - tot mereu mai nouă

Bucurie-n cuget, peste suflet rouă,
Scrisă și-oferită ca un giuvaier.
La Mulți Ani, Poete, azi de *Leru-i Ler* !

Crăciun fericit tuturor!

Veronica Pavel Lerner
Canada

Mulțumesc frumos, prietene poet, Nicolae Băciuț. Dacă ți-ai face bunul (pentru mine!) obicei de-a publica în fiecare număr al revistei tale câte un poem, două de-ale mele, așa cum face deja revista *Însemnări literare*, de la Iași, dar cu câte o bucată de proză, aș fi un om împlinit din punct de vedere al publicării.

Oricum îți mulțumesc din tot sufletul și îți urez încă o dată LA MULȚI ANI cu sănătate și împliniri în creație și în trudnicia ta cărturărească!

Dumitru Mălin

Dragă Nicolae,
mulțumesc pentru lumina caldă a Vetrei tale - nu se mai învechește!
Sănătate și poftă de toate la anul și la mulți ani!

Cu tot dragul,

Iulian Filip

Mulțumesc și felicitări, stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit recenta revistă *Vatra veche*, începem calendarul anului 2022, așadar:

Noul An arată bine,
Vatra nu-i la cote joase,
Paginile îi sunt pline
Cu articole frumoase!

Conf. univ., CS II, dr. Ioan David
Director
Biblioteca Academiei Române
Filiala Timișoara

Felicitări pentru încă un număr valoros care încheie un an de muncă și dăruire! Crăciun fericit!

Cu mulțumiri,

Carolina B.

Sunteți o icoană vie pe care trebuie să o prețuim și să o respectăm cu sfințenie, pentru atâtea momente frumoase create de dumneavoastră

pentru cultura noastră mureșeană și revista pe care o coordonați. Mult respect .

Viorica Oprea

Cu stimă și prețuire pentru întreaga colaborare pe anul 2021,

Mihaela Meravei

Stimate Domnule Băciuț,
V-am admirat în ipostazele scrise și foto ale sighișorenilor care V-au sărbătorit. Meritați cu vârf și îndesat, după o viață în slujba culturii noastre (vitegită altfel...)

Sărbători liniștite !

Cu drag,

Valentin Coșereanu

Sărbători ferice, la mulți ani,
mulțumesc pentru revistă!

Augustin Ioan

Am primit. Mulțumesc.
Crăciun fericit. Un An nou binecuvântat.
Doriri de bine.

AIB

Mulțumiri!
Crăciunul cu bucurie și lumină de la Betleem

Adrian Popescu

Multe mulțumiri.
Un Crăciun fericit și un an nou plin de sănătate și succese!
Cu drag din Germania,

Alexander

Mulțumim.
Crăciun Binecuvântat și un An Nou, 2022, mai bun, cu creativitate și inspirație. La mulți ani!

Al. Niculescu

Domnule Băciuț, vă invit cu drag la pagina de poezie a revistei culturale

Leviathan, cu un grupaj din poemele dvs. M-aș bucura să acceptați.

Cu aleasă prețuire,

Pușa Roth

Mulțumim! Urări de bine și sănătate!
Sărbători ferice!

Cu respect,

Biblioteca „Târgu-Mureș”
tel. +373-22-438355 2068
Chișinău, bd. Moscova 8

Crăciun fericit și La mulți ani!

Alexandru Dobrescu

Excelent! L-am pomenit la I.C.R. Tel Aviv, unde am avut lansări de carte!
Mulțumesc mult!! Sărbători ferice, SĂNĂTATE și inspirație în Noul An, poate mai norocos, 2022!
Felicitări sincere pentru *Vatra veche* nouă!

Bianca Marcovici

Din nou un număr de referință.

Felicitări!

Ioan Dănilă

Crăciun minunat și „Vatra veche” să fie mereu nouă!

Ion Cocora

Dragă domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru publicarea textului meu în excelența dv. revistă.
Vă doresc un Crăciun binecuvântat și un An Nou fericit cu sănătate și toate bucuriile.

Theodor Damian,
New York

Vă mulțumesc pentru darul de Crăciun și pentru gândul bun! Sărbători tihnite și cu speranțe împlinite!

Doina Dobre

Mii de mulțumiri!
Gând bun!

I.A.Pop

Sărbători binecuvântate!

La mulți ani!

Mulțumiri pentru revistele trimise întotdeauna!

Felix Sima

Cu scuze pentru lipsa de reacție...

Vă doresc un sfârșit de an bun și liniștit și un nou an cu mult mai bun decât acesta, cu împliniri și bucurii, cu frumusețe, caldură și lumină și realizări frumoase pe toate planurile!
Cu mult drag,

Elena Serghei

Distinse Domnule Nicolae Băciuț!
Mulțumesc pentru nr. din decembrie cu materiale foarte interesante. AD MULTOS ANNOS! Sănătate și prosperitate pentru ANUL NOU 2022!

**Hans Dama,
Viena**

Mulțam pentru această luminoasă ururare din vatra cea străveche și mă încordez să-ți doresc tot binele, cu sănătate, putere și voință. Să fii bine, dragă Nicolae Băciuț! Să fii sănătos și voios!

Ioan Groșescu

Mulțumim, mulți ani, echinoxist al vetrei culturale, Nicolae!

L.V.

Sărbători fericite și La mulți ani, domnule Nicolae Băciuț!

Aș putea primi un exemplar pe hârtie al acestui număr de revista în care dl C. Vasile a scris despre mine?

Cu alese gânduri,

Simona-Grazia Dima

Mulțumiri. Felicitări pentru bogata activitate atât de bine evidențiată în revistă prin texte și ilustrații!

Un An Nou cu sănătate și depline împliniri în continuare!

Cu prețuire,

Luminița Cornea

Felicitări! Să trăiți cu succese și iubire, mult stimate Nicolae Băciuț.

Vă doresc din inimă sănătate, succese, inspirație. Vă mulțumesc pentru revista Vatra veche. Cu prietenie,

**Ognean Stamboliev,
PEN Bulgaria**

Stimate domnule Nicolae Băciuț
Obişnuiesc să trimit/ redirecționez, mai multor cititori revista „Vatra veche”, „Creneluri Sighişorene” și „Cadran”. Printre iubitorii de cultură se află și Pastorul AZS, Nicu Butoi-din Loma – Linda, California, care nu scapă nicio publicație de interes cultural. De origine român, nu își uită sorgintea. I-am trimis și revista *Supliment 65*, a aniversării dvs., și iată ce răspuns am primit:

„Draga Gabriella, fără să am pretenția a ști ceva despre Nicolae Băciuț, am rămas cu o impresie adâncă în suflet. Spre deosebire de toți, voi îi sărbătoriți pe oameni pe când sunt! Mare respect și deosebită apreciere!”

Nicu Butoi

Am fost încântată de faptul că a citit și citește tot ce-i trimite, apoi trimite impresii din lecturare. Felicitări pentru recenta „Vatra veche” și „Cadran”. Faceți o muncă sisifică, dar cu bucurie și satisfacție, știu de la mine. Nimic nu este mai satisfăcător decât trimiterea spre lumina tiparului a unui material al revistei, apoi emoția apariției sale.

Cu prețuire,

Gabriella Costescu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc, am primit nr. 12/2021 al revistei *Vatra veche*.

Vă felicit și vă doresc un An Nou plin de bucurii și împliniri, dumnevoastră, distinișilor colegi de redacție și colaboratorilor!

Cu aleasă considerație,

Ona Gabriela Petrică

Mulțumesc frumos. Un An Nou cu sănătate pentru a împlini toate proiectele ce urmează. Vă îmbrățișez și vă felicit pentru tot ce ați făcut bun și frumos pentru noi toți.

Melania Cuc

Mulțumiri! pentru *Cadran* și pentru inspirația de a face acum jumătate de an un interviu despre care ați sugerat (până la urmă s-a constatat că ați pronosticat) că ar putea fi cuprins într-o carte...

Sfinte Sărbători cu bucurie!

Doina Lavric

Dragă Nicolae, mulțumesc pentru publicarea textului meu la poezia lui Mălin. Îți doresc un an nou cu sănătate, putere de creație și de a scoate în continuare această serioasă și bogată revistă.

Frățește,

Ion Marin Almăjan

O adevărată surpriză să regăsesc articolul meu și în revista *Cadran*! Vă mulțumesc din suflet, dle Nicolae Băciuț. Doresc să specific că în comunitatea de români din Las Vegas am întâlnit mulți mureșeni și tare mi-e drag să le ascult graiul domol, ardelenesc. Face să mă simt mai aproape de locurile natale. Sărbători în tihnă!

**Elena-Mihaela Gliga,
Las Vegas**

La mulți ani, revista noastră!
Îmbrățișări ziditor de lumină!

Dumitru Ichim

Dragă Nicolae,

Anul 2022 să fie, pentru tine și familia ta, un an bun, cu sănătate, cu frumoase împliniri atât pe plan personal cât și literar, cu speranță și nădejde că bunul Dumnezeu va îngădui limpezirea răului de pe fața lumii.

Iar revistelor *Vatra Veche* și *Cadran*, viață lungă și drum deschis către cititori.

La mulți ani și toate cele bune,

Mariana Pândaru-Bârgău

Bună ziua și La mulți ani, Dle Băciuț! Împart cu dumnevoastră bucuria mea și-a copiilor brăileni acum, în Ajun de An Nou! Un an cu sănătate și prosperitate!

Angela Burtea

PS. Trimit și această variantă, întrucât cealaltă se pare că nu ajunge!

Distinse Domnule Nicolae Băciuț, cu întârziere **dar cu deosebită cordialitate** vă urez cu ocazia sărbătoririi zilei de NAȘTERE, AD MULTOS ANNOS! Sănătate, prosperitate și numai bine!

Al Dv.

**Hans Dama,
Viena**

Felicitări (și) pentru această revistă, domnule Băciuț! Dar, mai ales, pentru ansamblul activității - creativitatea, puterea de muncă și devotamentul față de cultură! Sănătate și spor în tot ce faceți!

Mircea Pospai

Dle Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru divertismentul de noutăți prezentate. Sunteți un model de verticalitate și sursă de energie pentru mulți dintre noi. Mi se pare uneori că pandemia a pus stăpânire pe creierul și sufletul nostru, devenind inhibați or retrași fiecare prin temnițele sufletului. Dv. ne demonstrați că niciun fel de pandemie nu vă influențează spre retragere.

Multă sănătate, inspirație și energie în noul an. La mulți ani !!!

Cu respect,

**prof Ciorici Elena,
LT „A.Matevci” Șoldănești, RM**

Corespondența neinserată în acest „Curier” va apărea în volumul Orizont 56/65. Jurnal. Decembrie, în seria asumată programmatic pentru 2021. (N.B.)

ZIUA CULTURII NAȚIONALE LA SĂRMAȘU

Primăria Orașului Sărmașu
Biblioteca Orașenească "Liviu Rusu"
Direcția Județeană pentru Cultură Mureș
organizează și vă invită
la
Reuniunea culturală
„Trecut-au ani”
dedicată
personalității și creației lui Mihai Eminescu
și Zilei Naționale a Culturii Române

Locul de întâlnire
a tuturor celor ce iubesc poezia eminesciană:
sediul Bibliotecii "Liviu Rusu", 14. 01. 2022, ora 12.00

În program:
Cuvânt de deschidere:
ec. Valer Botezan, primar al orașului Sărmașu
Lansări de carte- invitați, autori mureșeni
Gabriella Costescu, Nicolae Șincan, Nicolae Băcluiț
Evocare- Eminescu
Vers eminescian în rostirea poetului Nicolae Băcluiț
Asociația Literară „Creneluri Sighișorene” program de muzică și
poezie, prezentarea revistei CRENELURI SIGHIȘORENE nr. 20
Gabriella Costescu- președinte
Festivitatea de premiere a concursului „Dor de Eminescu”
Ediția a VIII-a, Sărmașu 2022
Președinte al Jurului - Dr. Nicolae Băcluiț

Coordonator proiect: D. Burian

OCHIUL CICLOPULUI

PETRU BOTEZATU

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I. Brumar, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Justin-Florin Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Elena-Mihaela Gliga (SUA), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2022 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora. • Revista apare sub egida interesului cititorilor săi.

